

YAYIN BİRİMİ

MS BELGELER

İSTANBUL - 2007

TBMM MİLLİ SARAYLAR DAİRE BAŞKANLIĞI adına sahibi
Milli Saraylar Daire Başkanı
Dr. Cemal Öztaş

YAYIN KURULU

Prof. Dr. İsmet Vildan Alptekin
Doç. Dr. Cengiz Can
Feyzullah Özcan
Taner Kısa
Kemal Kahraman
Yasin Yıldız
Ömer Taşdelen

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Milli Saraylar Hazine-i Hassa Arşivi Sorumlusu
Cengiz Göncü

YAYINA HAZIRLAYAN

Ömer Taşdelen
İlona Baytar

REDAKSİYON

M. Murat Taşar

DÜZELTİ

Aydan Gürün

KATKIDA BULUNANLAR

Ayhan Ağsu
Hüseyin Akkaya
Fatih Akyüz
Ünal Karıncalı
Muhittin Uluca

GRAFİK TASARIM

Eren Fahri Ötünç

BASKI

TBMM Basımevi-Ankara

ISSN 1304-9046

İÇİNDEKİLER

Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün Dolmabahçe Sarayındaki Asansörü'ne Ait Proje ve Keşif Belgeleri	7
Dr. Cemal Öztaş	
Dolmabahçe Sarayı Muayede Salonu Onarımına İlişkin Belgeler (1890 - 1907)	38
Cengiz Göncü	
Şehzade Abdülbecid Efendi'nin Bütçesi ve Harcamaları (1906 - 1915)	46
Cengiz Göncü - Üzeyir Karataş	
Veliâhd Yusuf İzzeddin Efendi'nin Toplumsal Yaşama İlişkin Görüşleri ve Yaşamının Son Yıllarında Ruhsal Durumuna İlişkin Belgeler	118
Cengiz Göncü - Üzeyir Karataş	
Dolmabahçe Sarayı'nda Verilen Bir Ziyafette Görev Alan Tokatlıyan Oteli Personeline İlişkin Belgeler (1928)	153
Cengiz Göncü	
Sultan V. Mehmed Reşad'ın Çanakkale Zaferi'ni Konu Alan Gazeli ve Bu Şiire Yapılan Tahmisler	166
Üzeyir Karataş	
II. Meşrutiyet, Kadın Dernekleri ve Hanımlar Esirgeme Derneği'ne Merbûat Sanatevi Talimatnamesi	188
Şehnaz Küçükkinç	
Hanımlar Esirgeme Derneği Nizâmname-i Muaddeli	210
Akile Çelik	

SUNUŞ

Millî Saraylar Daire Başkanlığı bünyesinde yer alan saray, köşk ve kasırlarımız sadece göz alıcı mimarileri ile değil yakın tarihimizin izlerini hâlâ üzerinde taşımaları yönüyle de siyasi, sosyal, ekonomik ve kültür tarihimiz açısından önem taşırlar. “Yaşamın mimariyi şekillendirdiği” olgusundan hareketle bu saltanat yapılarının tasarımlarından; Osmanlı devlet yapısı, hanedan yaşamı ve çağdaşlaşma algısının ipuçlarını yakalamak mümkündür.

Millî Saraylarımızın en görkemli yapısı olan Dolmabahçe Sarayı'nın kullanıma açılışının 150. yıldönümü, 2006 yılında bir dizi kültürel ve bilimsel etkinlikle kutlanmıştır. Millî Saraylarımızın bütününe ilgilendiren bu etkinlikler bir milad kabul edildiğinde, bundan sonra yeni çalışmaların ortaya konacağı da muhakkaktır.

Mimarisi, yerleşim düzeni, objeleri ile kullanıldığı dönemi çeşitli yönleri ile günümüze taşıyan bu özellikli yapılarla ilgili, birinci elden malzemeye dayanılarak yapılmış çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Saraylarımızın inşâ süreçleri, mimarî kadroları, kullanımları, mekân işlevleri, yerleşim düzeni, kent ve toplum yaşamı içindeki ilişkisi gibi hususlar araştırmacıların ilgisini beklemektedir. Bu tür çalışmalarda ise arşiv belgeleri birincil derecede önem taşımaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Millî Saraylar Daire Başkanlığı bünyesinde muhafaza edilen ve araştırmaya açık bulunan Hazine-i Hassa Arşivi koleksiyonu bu açıdan belirleyici bir kaynak değerindedir.

Bu çerçevede; 19. yüzyıl saray, köşk ve kasırlarımızın etrafında şekillenen siyasî, kültürel, ekonomik ve sosyal gelişmelerle ilgili çalışmalara bir katkı sağlanması amacı ile *MS Belgeler* dergisi, bilim dünyasının ve araştırmacıların istifadesine sunulmaktadır.

Millî Saraylar Daire Başkanı Dr. Cemal Öztaş başta olmak üzere emeği geçen tüm arkadaşları yürekten kutluyor ve başarılarının devamını diliyorum.

TBMM Başkanı
Bülent ARINÇ

Atatürk Dolmabahçe Sarayı'nda

BÜYÜK ÖNDER MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN DOLMABAĞÇE SARAYI'NDAKİ ASANSÖRÜ'NE AİT PROJE VE KEŞİF BELGELERİ

Dr. Cemal ÖZTAŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk, "Cumhurbaşkanı olarak İstanbul'a ilk kez 1 Temmuz 1927'de geldi. Bu ilk ziyaretinde Atatürk İstanbul halına Dolmabahçe Sarayı Muâyede (bayramlaşma) Salonu'ndan seslendi. 1927 -1938 arasındaki 11 yılın yaklaşık 4 yılını İstanbul'da geçiren Atatürk, Dolmabahçe Sarayı'nı "Riyaset-i Cumhur Makamı" olarak kullandı.

Dolmabahçe Sarayı'nı, bir eğitim ve kültür odağı haline getiren Atatürk ilk üç dil kurultayını, yazı devrimi çalışmalarını ve ikinci uluslararası tarih kongresini bu sarayda gerçekleşmesini sağladı.

Dolmabahçe Sarayı'nın Cumhurbaşkanlığı makamı olarak kullanıldığı dönemde bu kullanıma uygun değişiklikler yapıldı. Bu değişikliklerden biri de Büyük Önder için hastalık döneminde yaptırılan asansördür.

Dolmabahçe Sarayı Mavi Salon'da uzun yıllardır kullanılmayan, 1937'de Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün kullanımı için yaptırılan asansör, 2003 tarihinde onarılarak yeniden ziyarete açılmıştır.¹ Büyük Önder'in Dolmabahçe Sarayı'ndaki hatırasına mütevazı bir katkı olarak yapılan onarım, asansörü imal eden firmanın Türkiye temsilcisi olan Schindler-Türkeli A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir.

Asansörün onarımının yapıldığı günlerde ulaşılamayan proje ve keşiflerine, onarımının tamamlanmasından sonra da devam edilen araştırmalar ve Milli Saraylar Hazine-i Hassa Arşivi'nde tasnif edilmemiş Cumhuriyet dönemine ait evraklar arasında yapılan tarama çalışmaları sonucunda ulaşılmıştır.² Belgelerin üzerinde bazıları siyah ve bazıları kırmızı mürekkepli kalemle düşülen havale notları bulunmaktadır. Keşifnamelerin son sayfası dışındaki sayfalarda ise mimar veya mühendisin parafı mevcuttur. Milli Saraylar Müdürlüğü'nün yazdığı yazıların müsvettelerinde ise "tesvit tarihi" ve "tebyiz tarihi" olmak üzere iki hane vardır. Bunlardan ilki yazının ilk kaleme alınış tarihi ikincisi ise gönderildiği tarihi göstermektedir.

Üzerinde *Dolmabahçe'de Yapılacak Asansör Yerine Ait Proje ve Keşif* yazılı bir zarf içinde *Asansör Yerine Ait Keşifler* başlıklı bir dosyada 5 varak halinde keşif raporu ve 2 adet çizim bulunmaktadır. Proje üzerinde 25 Mayıs 1937 ve 28 Mayıs 1937 olmak üzere iki tarih bulunmaktadır. Projeye göre, asansörün taşıma kapasitesi 6 kişidir (500 kg). Yapılacak olan asansörün hızı 0,60 m/sec., katedeceği mesafe ise 9.80 m olacaktır. 190 volt 50 per. elektrik gücüyle çalışacak olan asansörün 3 duraklı olması planlanmıştır (zemin kat, orta kat ve üst kat). Asansörün tüm makineleri *Schindler & Cie. S.A. Lucerne* isimli (İsviçre'de yerleşik) firma tarafından temin edilecek; montajı ve çalışır duruma getirilmesi ise *Messieurs Lebet Frères & Cie.* isimli firma tarafından gerçekleştirilecektir (proje kayıtlarına göre bu firma İstanbul'dadır).

Dosya içinde bulunan 3 Haziran 1937 tarihli ilk keşif belgesine göre, keşfe dahil edilmeyen işler şöyledir: *Alt katın (bodrum) tesviye ve tanzimi, pencerelerin kapıya tahvili (dönüştürülmesi), yıkılacak duvarların yıkılması, kapı yerine yapılacak meşe ağacından koridor, kapı yerlerine yapılacak yeni parkeler, asansörün montajı esnasında lüzumu olan ve müteahhitçe kabul edilmeyen malzeme ve işler.*

Betonarme Asansör Yerine Ait Keşif başlıklı belgeye göre; *betonarme asansör yerinde* 300 kg dozajlı 18.06 metreküp beton kullanılacaktır; betonun metreküpü 4.200 kuruştur. 500 kg dozajlı 298.72 metrekarelik çimento sıvanın metrekare birim fiyatı ise 80 kuruş olup her iki işin toplamı 997.50 TL (dokuzyüz doksanyedi lira elli kuruş) dir.

Asansör yerinin demir aksamına ait keşif başlıklı 3 Haziran 1937 tarihli keşif belgesinde ise buzlu camla beraber demir camekan, double cam ve boya ile beraber demir pencere, boyası da dahil olarak demir kapı, boyası ile beraber demir kapı, boyasıyla beraber demir merdiven ve demir kapı (Grillage) yapımına dair fiyatlar verilmektedir. Bu işin toplam maliyeti 989.30 TL (dokuzyüz seksen dokuz lira otuz kuruş) olarak tahmin edilmiştir.

Beşiktaş Sarayı'nda müceddeden inşa olunacak asansör mahallinin betonarme olarak inşası hakkında keşiftir başlıklı ve tarihsiz bir diğer keşif belgesinde ise, yapılacak işlerin maliyetleri ve türleri şöyle verilmektedir: 6.50 metreküplük *betonarme radiye* (birim fiyatı 3.500 kuruş), 23 metreküp olmak üzere *betonarme kolon, çift döşeme ve kolon yanlar duvarı* (birim fiyatı 5.000 kuruş), toplam 800 metrekarelik bir yüzeye *dahili ve harici* (içi ve dışı) –*badanasıyla beraber- çimento imali* (birim fiyatı 80 kuruş), 13 metrekarelik bir alan tutmak üzere *zemin kat ve üst kat kabin mahalline çini ferşi* (birim fiyatı 300 kuruş), 9 metrekarelik – *kurşunuyla beraber- dere çatı imali* (birim fiyatı 1.400 kuruş), *zemin ve üst kat pencere mahallerine civar kapıların* (salondaki diğer pencere ve kapıların) *şekil ve cinsindeki kapılara tahvili* (dönüştürülmesi) ve diğer işler (2 adet pencerenin kapıya dönüştürülmesi birim fiyatı 100 lira), her üç kat için – *kilitleri şirketten verilmek üzere) armonik açılır kapanır 3 adet demir kapı imali* (birim fiyatı 7.500 kuruş). Bu keşif defterinde, yukarıda belirtilen işlerin maliyeti 3.294 TL (üçbin ikiyüz doksandört lira) olarak hesaplanmıştır.

Makine Dairesi ve Müteferrik İşlere Ait Keşif başlıklı ve 3 Haziran 1937 tarihli son keşif belgesinde ise yapılan iş türleri *hafriyat, temel altına kum, gro beton (temel ve döşeme), beton arme lento, tuğla inşaat (çimento harçlı), ruberoit iki kat, metal deploye tavan ve çatı ve iki kat ruberoit, iç sıva, çimento sıva, şab, ahşap kapı, badana (mermer), yağlı boya ve iskele masrafı* olarak kaydedilmekte, yapılacak bu işlerin maliyeti ise 975.10 TL (dokuzyüz yetmiş beş lira on kuruş) olarak hesaplanmaktadır.

Asansörün montajı ve işler duruma getirilmesi için teklif veren üç firmanın tekliflerinin değerlendirildiği belgelerin yanı sıra, teklif bedelleri, sözleşme maddeleri, taahhütname, keşifname, keşif varakaları ve proje yayınladığımız belgeler arasındadır. Bu belgelerde, asansörün montajını gerçekleştiren ve işler duruma getiren firma, betonarme işlerinin plan, keşif ve projelerini hazırlayan mühendislik bürosu ve marangozluk, duvarcılık ve betonarme işlerini üstlenen firmaların/kişilere ait isimler, adresler, aldıkları ücretler ve daha bir çok önemli ayrıntılar yer almaktadır.

DİPNOTLAR

1 Asansörün onarımı sırasında, hız regülatörü, taşıyıcı halatlar ve elektrik tesisatı tamamen değiştirildi; mevcut kumanda tablosuna da ilaveler yapıldı. Bunun dışında asansörün diğer parçalarında bir değişiklik yapılmadı (onarımı yapan şirket teknik elemanlarının ifadesine göre tüm parçaların %1-2 kadarı değişmiştir).

2 Tespit edilen proje ve keşif defterleri Milli Saraylar Hazine-i Hassa Arşivi Cumhuriyet Evrakı Fonunda 58 ve 1718 numaralarıyla kayıt altına alınmıştır. Kodu: MSHHA.CMH. 58 ve 1718'dir.

ASANSÖR YERİNE AİT

KEŞİFLER

*****

MAKİNA DAİRESİ ve MÜTEFERRİK İŞLERE

A İ T K E Ş İ F
*****

İşin nev'i	Miktarı	Fiat		Tutarı	
		M	K	Lira.	Ks.
I- Hafriyat	m3 22.17	X	100	=	22.17
2- Temel altına Kum	m3 3.07	X	500	=	15.35
3- Gro Beton ^{Radius} (temel ve döş.)	m3 10.39	X	2000	=	207.80
4- Beton Arme Lento	m3 0.22	X	4200	=	9.24
5- Tuğla inşaat(Çimento)	m3 10.44	X	1400	=	146.16
6- Ruberoit iki kat	m2 8.64	X	330	=	28.51
7- Metal deploye tavan ve çatı ve iki kat Ruberoit.	9.99	X	600	=	59.94
8- İç Sıva	m2 15.00	X	50	=	7.50
9- Çimento Sıva (500kg doz)	7.69	X	80	=	6.15
10- Şab (600 kg.dozaj)	m2 11.31	X	90	=	10.18
11- Ahşab Kapı	m2 2.47	X	600	=	14.82
12- Badana (mermer)	m2 166.70	X	10	=	16.67
13- Yağlı Boya	m2 155.81	X	90	=	141.96
14- Iskele masrafı	Maktuen			=	200.00
Y E K Ü N					886.45
% 10 Gayrı melhuz masraf karşılığı.....					88.65
U M U M Y E K Ü N ...					975.10

Y A L I N I Z D O K U Z Y Ü Z Y E T M İ Ş

B E Ş L İ R A 10 ks.

*****

3 . 6 . 1 9 3 7

K E Ş F E D A H İ L E D İ L M E Y E N

İ Ş L E R .

*****

1- Alt Katın (Bodrum) tesviye ve tanzimi .

2- Yıkılacak Duvarların Yıkılması .

3- Pencereilerin Kapıya tahvili.

4- Kapı yerine yapılacak Meşe ağacından Koridor.

5- Kapı yerlerine yapılacak yeni Parkeler.

6- Asansörün montajı esnasında lüzumu olan ve-

Mütehitce kabul edilmeyen Malzeme ve İşler.

*****

3 . 6 . 1 9 3 7

JAN TÖLBENTJİ
MİMAR
Tel. 42822

Beşiktaş Sarayında müceddeden inşa olunacak asansör

mahalinin beton arme olarak inşası
hakkında keşif dir.

~~XXXXXX~~

Beton arme Radiye	M3 6,50	3500	227	Lira
Beton arme kolon ,çift ,döşeme ve kolon yanlar duvarı,,.....	M3 23,00	5000	1150	"
Demir camkân maa boya ve Striye cam ve müstemelâti	M2 55,00	950	522	"
Dahili ve harici çimento sıva maa badana	M2 100,00	80	60	
Zeminkat ile üst kat kabin mahaline çini ferşi	M2 13,00	300	39	
Maa kurgun ve dere çatı imali	M2 9,00	1400	126	
Zemin ve üst kat pencire mahal lerine civar kapuların şekilve cinsinde kapulara tahvili maa teferikat	adet 2	100	200	
Üç katlara verilecek resim mucibince kilitlölü şirketden verilmek üzere armonik açılır kapanır asansör demir kapular imali	adet 3	7500	225	
		Yalnız üçbin ikiyüz doksan dört tır		3.294

79- 000 500 200
29 500 1100
100 500 1200
1.0

Beton Arme A S A N S Ö R yerine ait Keşif

*****

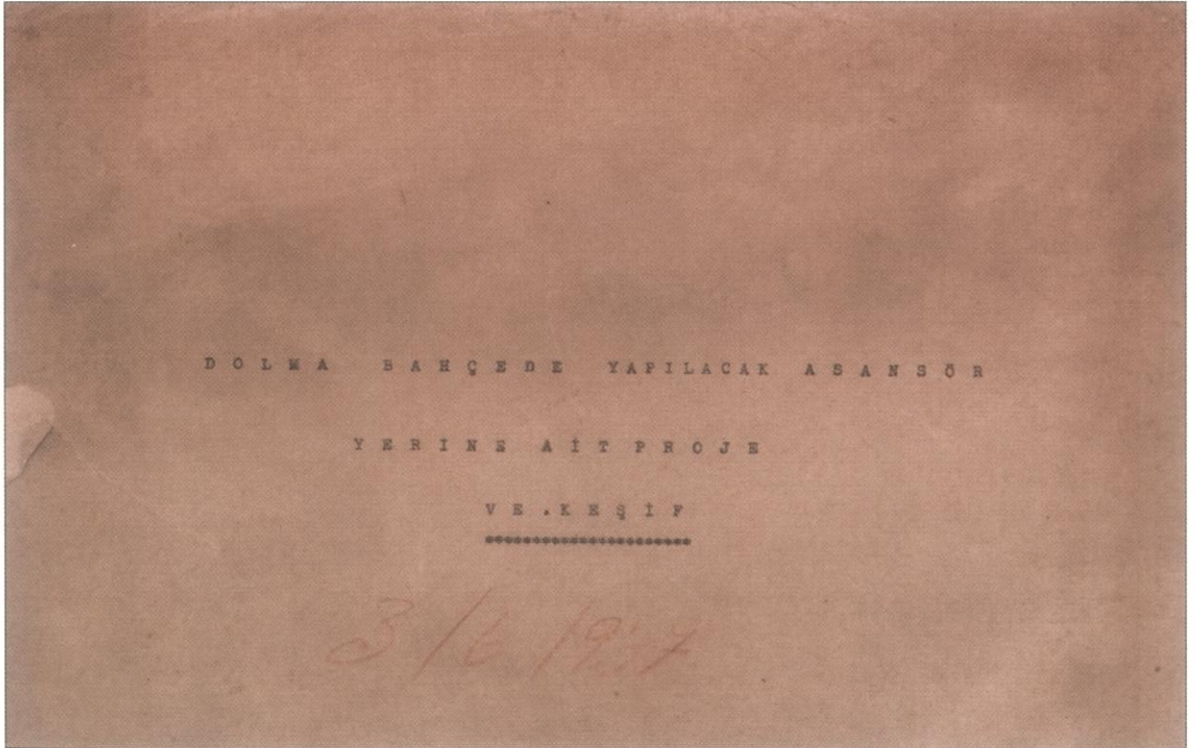
İşin nev'i	Miktarı		Fiyat	Tutarı	
	M.			L.	K.
I- Beton Arme Asansör yeri (300 kg.dozajlı Beton)	m3	18.06	X	4200	758. 52
2- Çimento Sıva (500 kg.Dozaajlı)	m2	298.72	X	80	238. 98

				Y E K Ü N ...	997. 50
					=====

Y A L I N I Z D O K U Z Y Ü Z D O K S A N

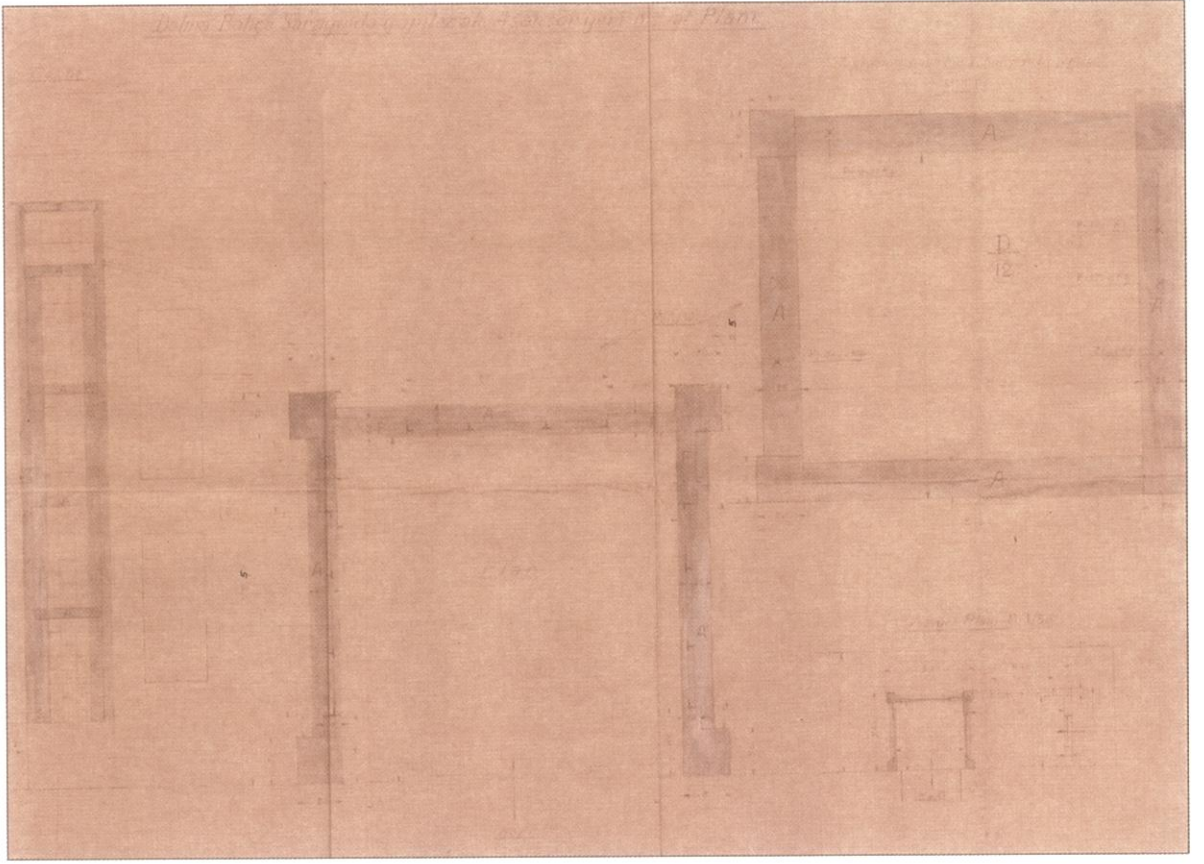
Y E D İ L İ R A 50 kş.

*****

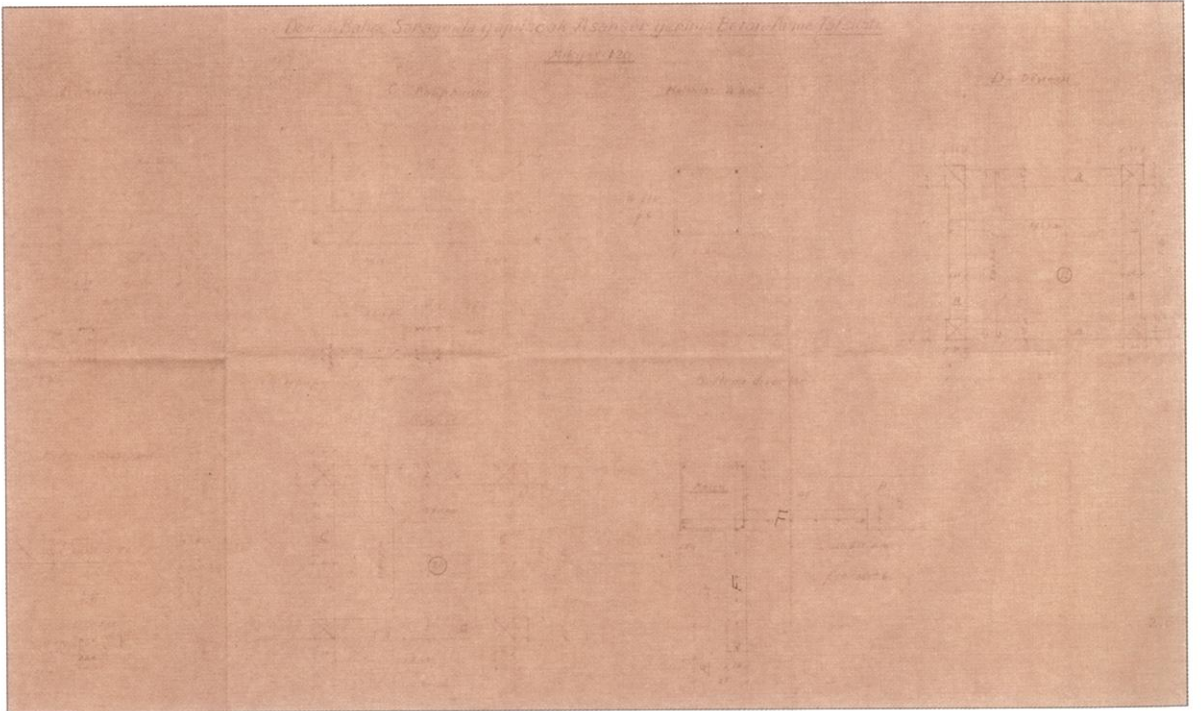
3 . 6 . 1 9 3 7

MSSHHA. CMH, 58, Lef 11. Asansör projesinin dosya kapağı

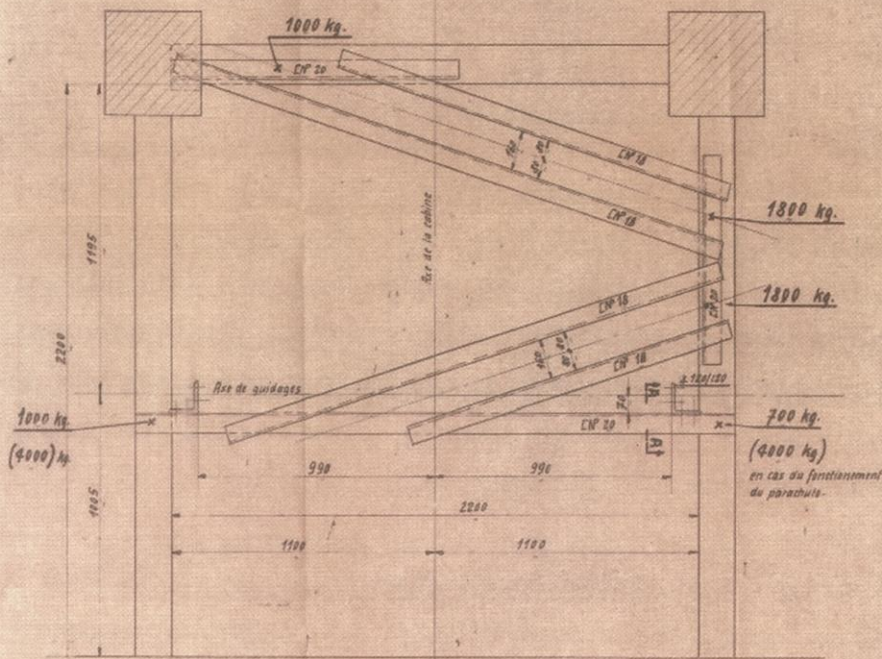
MSSHHA. CMH, 58, Lef 12, Asansör yeri inşaat planı

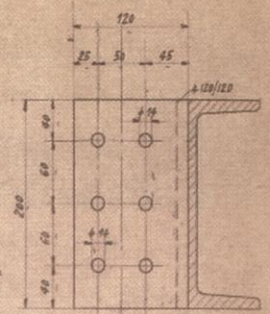
MSSHHA. CMH, 58, Lef 13, Asansör yerinin betonarme ayrıntısı

MSSHHA. CMH, 58, Lef 14, Asansör yerinin projesi (Yan sayfada)

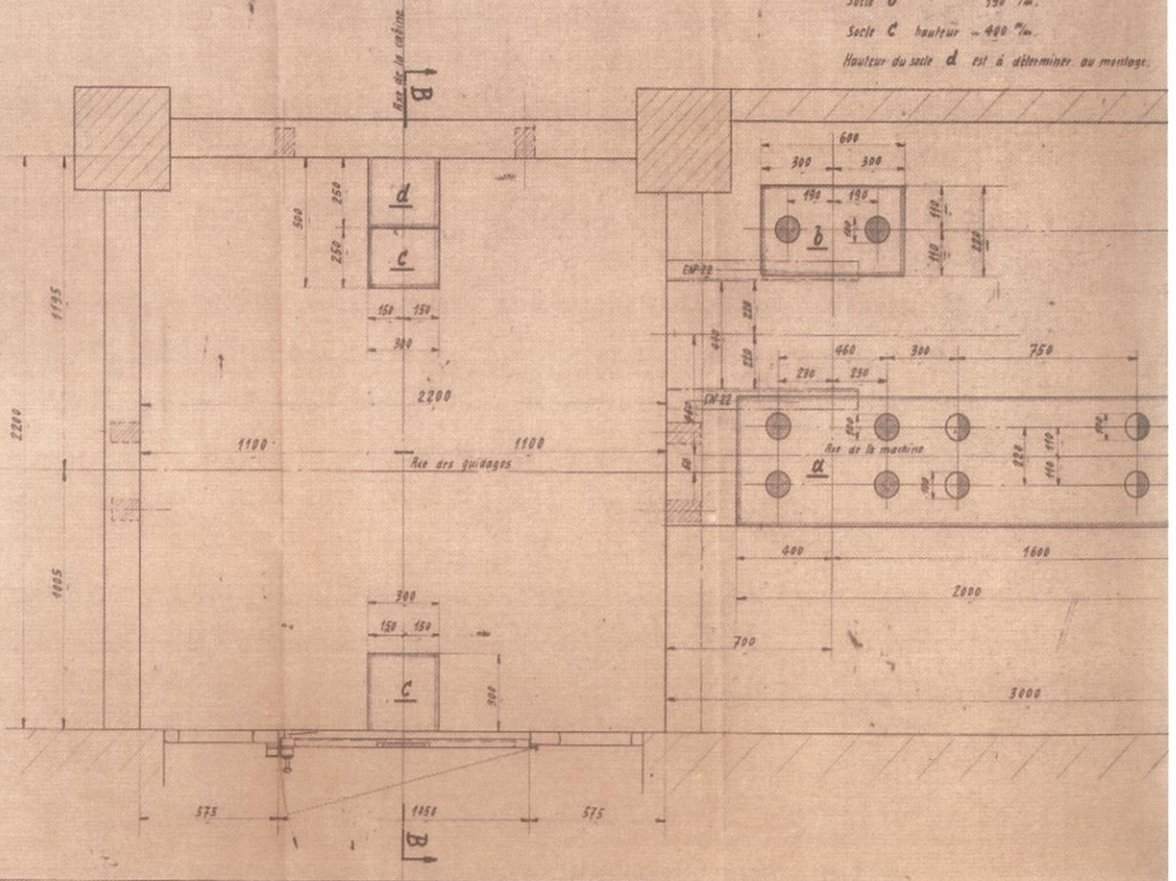
Poutrage pour les poulies portantes 1:10.

Coupe A-A 1:25.

Cage et local de la machine 1:10.

- Troux prof. 650 mm
- Troux prof. 500 mm
- Socle a hauteur 150 mm
- Socle b " 190 mm
- Socle c hauteur 400 mm
- Hauteur du socle d est à déterminer au montage.

= Mukavelename =

Dolmabahçe sarayı Hususî dairesinin zemin katından üst katına altı kişilik bir asansör tesisatı yapılması için bir taraftan Millî Saraylar Müdürü Sezayi Selek diğer taraftan bu tesisatı artırma ve eksiltme kanununun (46) inci maddesinin (D) fıkrasına tevfikan yapılan pazarlık neticesinde deruhte eylemiş ve bukerre uhtelerine ihale kılınmış olan İstanbulda Basiret hanında 12 - 19 numaralarda Lâbe biraderler ve şerikleri arasında aşağıda yazılı şartlar dairesinde mukavele akd olunmuştur .

Madde

- 1 - Dolmabahçe sarayı Hususî dairesinde İsviçrede kâin Şintler fabrikası mamulâtından altı kişilik bir asansör inşası işi, 5969 numaralı merbut keşfi evvel cetveli ahkâmına tamamiyle uygun hareket eylemek şartlarıyla dört bin altı yüz seksen dokuz lira bedelle Lâbe biraderler ve şerikleri firmasına ihale edilmiştir .
- 2 - Mütahhitler teahhütlerini tamamen veya kısmen başkasına devredemezler.
- 3 - Mütahhitler tesisat mahallinde çalıştıracakları ameleyi hüsnühal ashabından seçub kefaletleri altında çalıştıracaklardır . Bunlardan uygunus harekette bulunmaların derhal hizmetlerine nihayet verileceği gibi bu uygunsuz hareketlerden tevelliüd edecek bütün zarar ve vas'iyetlerden mütahhitler mesul tutulacaktır .
- 4 - Zikrolunan keşifnamede gösterilmiş olduğu üzere yapılacak asansör ve teferruatı Lâbe biraderler tarafından tayin edilecek şef montörle Saray minarının mesuliyeti müşterekelerinde yapılacağından mütahhitlerin - bilâhère bir güne itirazları olmayacaktır .
- 5 - Asansör ve teferruatı en çok 15/8/937 tarihinde işler bir halde teslim edilecektir .
- 6 - Mütahhitler kat'î teminat makamına kaim olmak üzere Millî Saraylar müdiriyetine ihale bedelinin yüzde on beşi nisbetinde bir banka mektubu tevdi eylemişlerdir .

[Handwritten signature]

Madde

7 - Tediyeat şu şekilde yapılacaktır .

	<u>Lira</u>
1 : Makavelenin hini imzasında ihale bedelinin üçde biri olan	1563
2 : Eyyanın İstanbul Gümürüğüne vürudunda ikinci üçde bir "	1563
3 : Asansörün işler bir halde teslimini müteakib mütebaki "	1563

Ancak birinci taksit olan (1563) liranın tediyesi sırasında müteahhitler aynı miktara tekabül eden bir avans teminat mektubunu Millî Saraylar müdürlüğüne tevdi eyleyeceklerdir .

İşbu avans teminatı bilâhare asansörün tesisat mahalline getirilmesini müteakib müteahhitlere iade kılınacaktır .

8 - Bu makavelenin tasdik ve tatbikinin ve gerek avrupadan getirilecek olan motor ve sairinin ve gerek burada imal ettirilecek kabine ve muhtelif malseme ve edevatın icab ettireceği bilumum rüsum, tekâlif ve masarif müteahhitlere aid olacaktır . Ancak eyya Gümürüksüz olarak geçirildiği takdirde Gümürük resminin tıttara bedeli ihaleden tenzil edilecektir .

9 - Müteahhitler İstanbulda Basiret hanında (12 - 19) numaralardaki bürolarını kanunî ikametgâh ittihaz ve iras eyleyler .

10 - İşbu mukavele iki nüsha olarak tanzim ve teati kılınmıştır .

19 Ma

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Ankara 15.5.1937

Riyaseti
Kâtibi Umumiliği
Kanunlar Müdürlüğü

3207
3384

Millî Saraylar Müdürlüğüne

Dolmabahçe Sarayında yaptırılacak olan asansörün, hiza nazımı ile gümrük resmi de dahil olmak üzere 4689 lira bedel ile, arttırma ve eksiltme kanununun 46 ncı maddesinin (D) fıkrasına tev-fikan, Şintler müessesesine ihalesinin Riyaset Divanıncı kararlaştırıldığına saygılarımla bildiririm .

R. Y.

Kâtibi Umumî

V. Geniş

No. 9.
17-5-33P
165

SAYIN BAY SEZAI

MİLLİ SARAYLAR MÜDÜRÜ

Ş E H İ R

Dolmabahçe Sarayında inşa edilmekte olan asansörün motor aksamını hamil Providans vaporundan İdaremize verilen kaportada bu eşyaların bulunduğu anbar irae edilmiş ve oradan bu parçalar arzuları vechile müstakil bir mavunaya tahliye edilmiş ise de bakıyenin ayrı bir anbarda zühur etmesi dolayisile başka başka zamanlarda tahliyesine ve eşyanın iki ayrı vasıtaya konulmasına mecburiyet hasıl olmuş ve birinci kayak muhteviyatı eksik görülünce eşyanın bir vasıttadan diğerine ihtimamla nakli dolayisile sevk ve tahliyesinde teahhurun vukua geldiğini ve bunun anbar kaportasını noksan veren Müesseseye raci bulunduğunu arz eder, derin saygılarımı sunarım .

M. S.
17-7-937
256

Kalemce 17/14/37

Keşifname 5969

Bir asansöre ait
Dolma Bagçe Sarayı için
Lüsernde (İsviçre) kâin Şindler ve Şsı fabrikasının
Lebet Biraderler ve Şsı vasıtasile
Kaldıracak yük 500 Kilo, 6 kişilik
Suut irtifalı takriben 9.50 metre, 3 giriş, 3 çıkış
Sürat 0.60 metre saniyede
Asansör zemin katından 2 ci kata kadar işliyecek
Şekli hareket düğme ile otomatik
Cereyanın nevi 3 fazlı 110/190 Volt 50 Periyod.
Vinçin mevki aşağıda
Asansör bir aydınlıkta işliyecek.

Bir elektrik vinç ve aksanı. Nihayetsiz bir çelik vide ile halezoni şekli tekerlekten müteşekkil olup azami derecede sessizliği temin edecek surette gayet hassas makineler üzerine tertip ve imal olunmuştur. Sürat mübedile aksanı her tarafı mestur bir madeni mahfaza derununda bulunmakta ve yağ içinde işlemektedir. Millerin yatakları ve bukabil yek diğerine temas eden her nokta haddi askaride aşınmak ve uzun müddet devam etmek cihetleri hesap edilerek tertip edilmiştir. Makinalarımızın başlıca evsafı tarzı inşasının müdekkikane olması ve aksanın fevkalade suhuletle istimali ve mevaddı imalîyesinin birinci nevide olmasıdır. Vinçin tamburu ve kablonun azami mukavemetini temin için makaranın ve pervanelerin kutru nisbeten büyük yapılmıştır.

Cereyanın inkıtalı halinde kabineyi en yakın tevakkuf mahaline kadar el ile tahrik edecek bir tertibat vardır.

Sürat mübedilesine doğrudan doğruya merbut takriben 5 begir kuvetinde bir bağlı motor mevcuttur (moteur à bagues) Birde otomatik demarrör mevcuttur (rhéostat de démarrage automatique).

Cereyanın inkıtalı halinde faaliyete geçen bir Servo-motörlü fren vardır.

S XX tipinden bir kabine mevcuttur. Bu kabine memleketimizde kara ağacından imal edilecektir. Ebadı dâhilten 1.74 x 1.74 ve yüksekliği 2.50 metredir. Dahilinde kesme kristal ayna ve üst panolarda kesme kristal camlar bulunacaktır. Kezalık dahilinde bir iner kalkar marokenli kanape bulunacak. Kabinenin tavanında bir parlak krome madenden lüks tavan lambası bulunacak. Kabinenin altında bir emniyet döşemesi bulunacak. Fakat dahilinde müteharik bir döşeme bulunmayacak.

Manevra cihazları atideki aksamdan mürekeptir :
Kabine dahilinde 5 düğmeli bir tablo bundan 1 düğmesi tevakuf için ve biri imdat içindir. Birde gündüzün elektrik tenvirati söndürmek için bir entrüptör bulunacak.
Zemin katında 1 düğmeli bir tablo bulunacak.
Üst katlarda ikişer düğmeli birer tablo bulunacak.
Bu tabloların pilakları parlak krome madenden olacak.
Her katın kapısında birer ziyadar işaret bulunacak.

Kabine gıdajları T şeklinde frezli çelikten olacak.

Konterpuva gıdajları frezli köşebent demirden olacak.

Hamulenin kısmen ilavesile kabinenin irae ettiği sikleti tevzin eden bir konterpuva olacak.

Kabine ve konterpuva için potada imal edilmiş gayet yumuşak çelik kablolar vardır. Bu kabloların her birisi 12000.- kilo kuveyyi cerriye hâsıdır.

Elektrik tefrişatı motör ile kofre arasında bulunur. Motörden itibaren vinçi harekete getiren echizeye kadar elektrik tellerini ve cereyanı kabineye kadar sevk eden kabili inhina veasıl bunların cümlesi itimayi mahsusle imal ve talimatı hazıra dayresinde vucuda getirilmiştir.

Mahaline vazı ayar ve harekete getirmek bize aittir.

Bu asansörün fiyatı.....(dörtbin yüzelli beş) T.L. 4155.- dir
Bir otomatik hiza nazımı bedeli (beşyüz otuzdört)" 534.- dir

Yekün (Dörtbin altıyüz seksendokuz)T.L. 4689.-

Teslim müddeti :

Fabrika malzemeyi Haziran nihayetinde fabrikadan sevk edeceğinden, asansörü işler bir halde Agostos onbeşinde teslim edecektir.

Aşağıda yazılı işler fiyatımıza dahil olmayüp kâmilten müşteriye aittir :

Tekmil ebniye işleri ve divercilik işler, yani delik açmak ve kapatılması, motörün temelleri, lazım olan putrel ve U demirler, makine mahallin inşaatı, asansör mahallin inşaatı, esas elektrik kofreden itibaren makine mahaline kadar lazım olan 3 fazlı elektrik kolonun inşaatı, asansörü kurmak için lazım olan iskeleler,

asansör mahalini etrafı kapatılması, tarafımızdan verilecek olan elektrik kilitlerin kat kapılarına yerleştirilmesi ve tekmiil lazım olan badana ve yağlı boyası gerek tahta kısmında ve gerek demir kısmında.

Tediye şartları .

Tutarının 1/3 kontratın hinni imzasında
1/3 malların istanbul gümrüğüne vurudunda.
1/3 asansörü işler bir halde tesliminde.

Sayet asansör malzemesi gömrüksüz olarak ithal edilecek olursa gömrük resimleri yekünü ihale bedelinden tenzil edilecektir.

Teminat.

Asansör işleme başladığı tarihinden itibaren bir sene müddetle malzemeyi mezkûre fabrikanın te'minatı tahtındadır. İşbu te'minat alât ve edevatı mezkûrenin hem hüsnü imaline ve hemde sureti müntazamede işlemesine şamildir. Bu müddet zarfında gerek sureti imaldan ve gerek imalda istimal edilen mevaddih fenalığından mütevellit bir sebepten dolayı bozukluğu tehakkuk eden her hangi bir parçayı asgari müddet zarfında tebdil veya tamir etmege fabrika taahüt eder. Tabii aşınmak ve esbabi müchiredende veya kastdan mütevellit bozukluklar bu te'minata dahil degildir. Mukavelenin imzasında ihale beşefinin o/o 15 i derecesinde bir Banka kat'ı te'minat mektubu verilecektir. İhale bedelinin 1 ci taksidi olan (bin beşyüz altmışıg) T.L. 1563q- tarafımıza tediyesinde Bankadan avans te'minat mektubu verilecek. İşbu te'minat mektubu malzemenin vurudunda iade edilecektir.

Zirdeki esbaptan dolayı teslimde vukubulacak teehürattan dolayı hiç bir mesuliyet kabul etmeyiz.

1. Tediye şartına riayet edilmesse.
2. Harp, seferberlik, tatili eagal, lock-out, boykotaj gibi mücbir sebepler.
3. Müşteri siparişin ifası için lazım olan izahat ve malumatı vaktında vermez veya planlarımızın tasdiki gecikirse.
4. Teslim için tayin edilen müddete asansör mahalini levazımı almaga henüz hasır degilse ve yahut elektrik cereyanı vaktında verilmesse.

İstanbul
Zeynep

MİLLİ SARAYLAR MÜDÜRLÜĞÜ

Gelen evrakın No.	Büyük Millet Meclisi yük-	Tesvit tarihi	Tebyiz tarihi
Giden evrakın No. 130	sek Reisliğine .	12-5-1934	

Yüksek Reisliklerince de malûm olduğu üzere Dolma-
bahçe sarayında yapılacak asansör için İstanbulda
çalışan Verheim, Stiegler ve Şintler firmaların-
dan teklif istenilmiş ve alınan teklifler Millî
saraylar encümenine İstanbul Belediyesi Fen Müşa-
viri makina mühendisi Mustafa Hülki ile Büyük Millet
Meclisi Daire Müdürü Elektrik Mühendisi Rüştü'nün
iltihakiyle teşekkül eden heyetimizce tetkik ve
mukayese edilmiştir .

Neticei tetkikatta Şintler firmasının teklifi,
fiatça diğerlerinden beş altı yüz lira kadar fazla
bulunmuş isede hiza nazımının tam otomatik olması,
motörün ^{ve} türöy'ün diğerlerine nazaran daha sessiz
bulunması, katalogta görülen kabinenin de sarayın
stiline yakın olması ve diğerlerine nazaran da az
bir zamanda teslim ve montajı deruhte eylemesi
itibariyle faik ve şayanı tercih görülmüştür .

Hiza nazımı ile beraber Gümrük resmi de dahil ol-
duğu halde dört bin altı yüz seksen dokuz lira olan
bedelin üçde biri mukavelenin imzasında, üçde biri
malların İstanbul Gümrüğüne vusulünde ve mütebaki-
si de asansörün işler bir halde teslimini müteskib
tediye edilecektir .

Yukarıda arz olunan tercih sebeplerinden naşi işin
artırma ve eksiltme kanununun (46) ıncı maddesinin
(D) fıkrasına tevfikeyen Şintler müessesesine ihalesi
hususuna yüksek müsaadeleri saygılarıyla rica olunur .

OSMANBEY MATBAASI

MİLLİ SARAYLAR MÜDÜRLÜĞÜ

Gelen evrakın No.	İstanbul Liman İşleri - Umum Müdürlüğüne .	Tesvit tarihi	Tebyiz tarihi
Giden evrakın No. 210		12/7/937	

1/7/937 tarihli ve 199 numaralı tezkereye zeyildir. Dolmabahçe sarayında inşa edilmekte olan asansörün motor aksamı, salıfizzikir tezkere ile de iş'ar kılınmış olduğu üzere yarınki 13/7/937 Salı günü (Providense) vapuriyle İstanbula gelmiş olacağından (S 20490) markalı ve (1 - 12) numaralı on iki sandık içinde bulunan mezkur eşyanın ~~gibi~~ ~~rük muamelesi badehi yapılmak üzere~~ ayrı bir manna ile doğrudan doğruya Dolmabahçe sarayı rihtimine çıkarılması hususunun lâzımgelenlere emir buyurulması saygılarla rica olunur .

Dr. İsmail

J.

MİLLÎ SARAYLAR MÜDÜRLÜĞÜ

Gelen evrakın No.	İstanbul Liman işleri -	Tesvit tarihi	Tebyiz tarihi
Giden evrakın No. 199	Umum müdürlüğüne .	1/7/1937	
<p>Dolmabahçe sarayında inşa edilmekte olan asansörün motör aksamı, bir kaç sandık derununda olarak Providens vapuriyle 11/temmuz/937 tarihinde İstanbul'a geleceğinden mezkûr eşyanın gümrük önünden ayrı bir mavuna ile doğrudan doğruya Dolmabahçe sarayı rahtımına çıkarılması hususunun lâzımgelenlere emir buyurulması saygılarla rica olunur .</p> <p><i>Osmanbey</i></p> <p><i>Y</i></p>			

OSMANBEY MATBAASI

Lebet Biraderler ve Şiş

İhracat Ruhsatnamesi No. 596

Telgraf: Lebet - İstanbul
Telefon: İstanbul 42
Muhaberat: İstanbul P.Ş. 44.

İstanbul 18 Birinci Teşrin 1937
Kâtiplerhane Sokak Başerethan

Milli Saraylar Direktörlüğüne

Kentte

19/5/937 tarihli mukavelename ile Dolma Bağçe Sarayı hususi dayresi için sattığımız asansör muayyen müddet zarfında ve mahaline işler bir halde teslim ettik.

31/10/938 tarihine kadar asansörün hüsnü suretle işlemesi için montörümüz tarafından haftada bir kere ve ayrıca her icap ettiği zaman muayene edileceğini ve temizleneceğini ve iyi işlemesine nazaret edileceğini teyyid ederiz.

Kesalik 31/10/938 tarihine kadar asansörün malzemesi balâdaki mukavelenamemiz mucibince bizim teminatımız tahtındadır. İşbu teminat alât ve edevatı meskürenin hem hüsnü imaline ve hemde sureti müntazamede işlemesine şamildir. Bu müddet zarfında gerek sureti imaldan ve gerek imalda istimal edilen mevaddın fenalığından mütevellit bir sebepten dolayı bozukluğu tehakkuk eden her hangi bir parçayı asgari müddet zarfında tebdil veya tamir etmeğe taahüt ederiz. Tabii aşınmak ve esbabi müchireden veya kasıtdan mütevellit bozukluklar bu teminata dahil değildir.

Saygılarımızı sunarız.

Lebet Biraderler ve Şiş
1937
DAMGA PULU 10
DAMGA PULU 15
DAMGA PULU 15

T. B. M. M.
MİLLÎ SARAYLAR MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 251

(Müşvedde)

Büyük Millet Meclisi İdare Heyetine

Fasıl : 9
Madde : 1

Millî Saraylardan Dolmabahçe sarayında yeniden yapılan asansöre girilecek kapı yerlerinde camkân tavan, camlı kapı, parke döşeme ve saire inşaatının ihale bedeli bulunan (200) lira ya kuruşa ait beş kıta tahakkuk evrakı leffen takdim kılınmış olduğundan bu paranın banka vasıtasıyla alacaklıya gönderilmesi ve neticenin idaremize de bildirilmesi hususunun muhasebeye havale buyurulması rica olunur.

9 / 9 / 1937

alacaklıın adresi:
marangoz Seyfettin
Suadiye Emin Ali paşa
sokağı N : 2
İstanbul

Millî Saraylar Müdürü

Merbut evrak :

1	aded	birinci keşif cetveli	
1	"	" " müzekkeresi	<u>varide</u>
1	"	encümen kararı	268
1	"	ikinci keşif cetveli	310
<u>1</u>	"	keşifisani heyeti raporu	
<u>5</u>			

or. İris King

T. B. M. M.
MİLLİ SARAYLAR MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 283

(Müsvedde)

Büyük Millet Meclisi İdare Heyetine

Fasıl : 9

Madde : 1

Milli Saraylardan Dolmabahçe sarayı hususî dairesindeki asansör mahallinde yaptırılan müteferrik inşaatın ihale ----- bedeli bulunan----- (190)----- lira ya----- kuruşa ait beg----- kita tahakkuk evrakı leffen takdim kılınmış olduğundan bu paranın banka vasıtasıyla alacaklıya gönderilmesi ve neticenin idaremize de bildirilmesi hususunun muhasebeye havale buyurulması rica olunur.

alacaklının adresi:

14/10 / 1937

Müteahhid Yorgi Simo Kalfa
Tarlabaşı Çakmak sokağı -
Lutfiyan apartmanı N: 1 - 3
Beyoğlu

Milli Saraylar Müdürü

Merbut evrak

varide

1	aded	birinci keşif cetveli	269
1	"	" " müzekkeresi	380
1	"	encümen kararı	
1	"	ikinci keşif cetveli	
<u>1</u>	7	keşifisani heyeti raporu	
<u>5</u>			

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

İDARE MİRLİĞİ

Muhasebe Müdürlüğü

No	Leffi
1118	
11717	

Ankara 12.-Haziran 1937

Hulâsa
Millî sarayların asansör inşası bedeline mahsuben 1463 liranın gönderildiği H:

Millî Saraylar Müdürlüğüne

10/VI/1937 tarih ve 177 sayılı tezkereye kargılıktır :

Millî sarayların asansör inşası bedeline mahsuben alacaklı olan Löbe biraderler ve şariklerine (1563) liranın tediyesi için Ziraat bankasına 11/VI/1937 tarih ve 20/77 sayılı irsalât müzekkeresi tevdi edilmiştir .

Muhasebe Müdürü

iv. Bulak

T. B. M. M.
MİLLİ SARAYLAR MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 244

(Müsvedde)

Büyük Millet Meclisi İdare Heyetine

Fasıl : 9

Madde : 2

Milli Saraylar dan Dolmabahçe sarayının hususî dairesinde yaptırılmış olan asansörün ihale bedeli olan (4689) liradan mukavele ahkâmına göre son taksit olarak ve mimarlığına merbut işliğin raporu mucibince müteahhide tesviyesi mukataası ait bulunan ----- (1042) ----- (82) -----

Bir----- kita tahakkuk evrakı leffen takdim kılınmış olduğundan bu paranın banka vasıtasıyla alacaklıya gönderilmesi ve neticenin idaremize de bildirilmesi hususunun muhasebeye havale buyurulması rica olunur.

13 / 10 / 1937

alacaklının adresi:

Löbe biraderler ve şerikleri
Basiret hanı N : 12 - 19
İstanbul

Milli Saraylar Müdürü

İşbu asansör tesisatına dair mukavelename, şartname, tezkere, encümen kararı ve sair evrakı müsbite suretleri birinci taksitin tediyesi hakkındaki 1/6/937 tarihli ve (171) numaralı tezkereye merbuttur .

varide
375

T. B. M. M.
Millî Saraylar Müdürlüğü

Sayı: 323

(Müsvedde)

Büyük Millet Meclisi İdare Heyeti aliyesine

Fasıl : 9

Madde : 1

Millî Saraylar dan Dolmabahçe sarayı hususî dairesinde yaptırılan asansörün beton arme işlerinin keşif, resim ve projelerini ihzar eden ve inşaata nezaret eyleyen mühendis Fuat Aydemir'e mürakebe ücreti olarak tediyesi muktazî ----- bedeli bulunan ----- (150) ----- lira ya ----- kuruşa ait bir -----

kita tahakkuk evrakı leffen takdim kılınmış olduğundan bu paranın banka vasıtasıyla alacaklıya gönderilmesi ve neticenin idaremize de bildirilmesi hususunu muhasebeye havale buyurulması rica olunur.

18 / 11 / 1937

alacaklının adresi:

Millî Saraylar Müdürü

mühendis Fuat Aydemir
Şehid Muhtar Bey caddesi
Eden apartmanı N: 7
Taksim Beyoğlu

tevkifi iktiza eden vergiler :

<u>Lira</u>	<u>kuruş</u>		
8		% 5-6	Kazanç vergisi
14	20	% 10	buhran "
12	78	% 10	Müvazene "
3		% 2	Hava K. Y. "
<u>112</u>	<u>02</u>		ita mikdarı
<u>150</u>	<u>00</u>		

Er. Süsküny

T. B. M. M.
MİLLÎ SARAYLAR MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 265

(Müsvedde)

Büyük Millet Meclisi İdare Heyetine

Fasıl : 9

Madde : 1

Millî Saraylar dan dolmabahçe sarayının hususî dairesinde yap-
tırılan asansörün işlediği mahalde tuğla duvar betonarme döşe-
me, sıva, badana, çinko oluk ve dere ve saire inşası işlerini
ihale bedeli olan ~~680~~ (680) lıraya ----- kuruşa alt

beş----- kına tahakkuk evrakı leffen takdim kılınmış olduğundan
bu paranın banka vasıtasıyla alacaklıya gönderilmesi ve neticenin
idaremize de bildirilmesi hususunun muhasebeye havale buyurulması
rica olunur.

28 / 9 / 1937

alacaklıının adresi:

inşaat müteahhidi Yorgi Simo kalfa
tarlabası çakmak sokağı Lutfiyan a
apartmanı No. 1 - 3
Bevoğlu

Millî Saraylar Müdürü

merbut evrak :

			<u>varide</u>
1	aded	Birinci keşif cetveli	
1	"	" " müzekkeresi	220
1	"	Encümen kararı	343
1	"	İkinci keşif cetveli	
1	"	keşfi sani heyeti raporu	
<u>5</u>			

n. İris King

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

İDARE AMİRLİĞİ

Muhasebe Müdürlüğü

No	Leffi
1021	7
11621	

Ankara - - - 1937

Hulâsa

Dolmabahçe sarayında yaptırılacak asansör hakkında :

Millî Saraylar Müdürlüğüne

I/VI/1937 tarih ve 171 sayılı tezkereye karşılıktır :

Dolmabahçe sarayında yaptırılacak asansör evrakı yeni sene bütçesinden verilmek üzere mukavelename, şartname ve sair evrakın da yeni sene maliyesi içinde yeni I haziran 1937 tarihinden sonraki tarihle yaptırılarak iadesi için 27/V/1937 tarih ve 935/11583 sayılı tezkeremizle gönderilmiş idi . Bu kerre mezkûr evrak değiştirilmiyerek gönderildiğinden düzeltililerek muamelesi yapılmak üzere iadesi rica olunur .

Muhasebe Müdürü

M. Rodak

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

İDARE AMİRLİĞİ

Muhasebe Müdürlüğü

Ankara 20.10. 1937

No

Leffi

Hulâsa

1623
12223

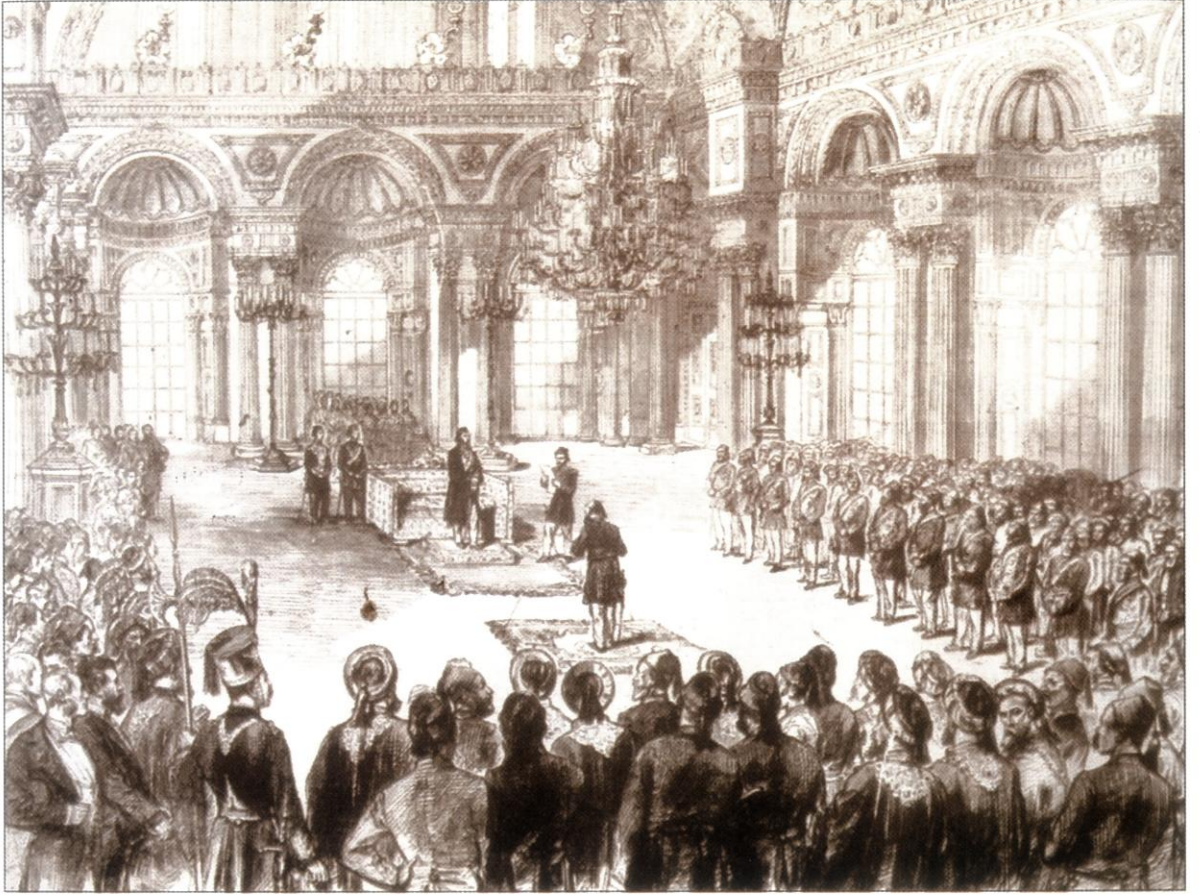
Millî Saraylar Müdürlüğüne

13/X/1937 tarih ve ²⁷⁴~~274~~ sayılı tezkereye karşılıktır :

Millî sarayların asansör inşaatı masrafı olan (1042) lira 82 kuruşun alacaklı olan Löbe biraderler ve şeriklerine verilmesi için Ziraat bankasına 18/X/1937 tarih ve 22/15 sayılı irsalât müzekkeresi tevdi edilmiştir .

Muhasebe M. Muavini

F. Kınık

İlk Meclis-i Mebûsân'ın Açılış Töreni (19 Mart 1877 Dolmabahçe Sarayı)
Kaynak; Milli Saraylar Dia Arşivi

DOLMABAĞÇE SARAYI MUAYEDE SALONU
ONARIMINA İLİŞKİN BELGELER
(1890 -1907)

Cengiz GÖNCÜ

Dolmabahçe Sarayı'nın en önemli mekânı, kuşkusuz Muayede Salonu'dur. Yaklaşık 2.000 m². alanı ve 36 m. kubbe yüksekliğiyle, Selamlık ve Harem bölümlerinin arasında konumlandırılmış olan, bayram tebrikleşmeleri başta olmak üzere, bütün törenlerin gerçekleştirildiği bu salon, günümüzde de tüm görkemiyle büyük ilgi çekmektedir.

Sultan II. Abdülhamid'in saltanat yıllarına tesadüf eden 1894 ve 1901 İstanbul depremlerinde, salonun çeşitli yerlerinde hasar meydana gelmiş; bu salondaki 4,5 tonluk avize zarar görmüştür. 33 yıllık saltanatının ilk 7 ayı dışında, yönetim merkezi olarak Yıldız Sarayı'nı kullanan II. Abdülhamid, Ramazan ve Kurban Bayramı kutlamalarında ise bu salonu kullanmıştır (1907 - 1908 muayedeleri dışında).

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde tespit edilen aşağıdaki belgeler, Sultan II. Abdülhamid'in bu salonun bakım-onarım meseleleriyle bizzat ilgilendiğini ve mühendislerin hazırladığı keşif raporlarını incelediğini ortaya koymaktadır.

Belgelerden anlaşıldığı üzere, Muayede Salonu'nun kubbesiyle çatısı arasında yer alan boşlukta ahşap bir konstrüksiyon bulunmaktadır. Ebniye-i Seniyye Kalfası tarafından hazırlanan raporda, güvercin dışkılarının taşıyıcı kerestelerde ve diğer ahşap bölümlerde çürümelere yol açtığı ve bu kısımların değişmesi gerektiği; ayrıca, büyük avizeyi taşıyan dört demir askıdan birinin bağlı bulunduğu yerden bir miktar ayrıldığı ve son olarak da salonun tabanında da sarkmalar olduğu tespit edilmektedir.

Bu bölümde yer alan ikinci belgede Ebniye İdaresi kalfalarınca Muayede Salonu'nun kubbesiyle çatısı arasında bulunan ahşap taşıyıcının metale çevrilmesi önerilmektedir. Sarayın inşa edildiği yıllarda demir kirişlerin yapılarda henüz kullanılmadığından, çatının ağırlığının kubbeye binmesini engellemek üzere yapılan taşıyıcının ahşap olduğu belirtilmektedir. Çeşitli zamanlarda yapılan onarımlar sonucu bu taşıyıcıya yeni keresteler eklenmesinin mevcut ağırlığı daha da arttırdığı ve bu durumun tehlike arzettiği bildirilmektedir. Endüstrinin gelişmesi sonucu bu taşıyıcının metale çevrilebileceği, ancak bu çalışmanın yaz aylarında yapılmasının zorunlu olduğu hatırlatılırken maliyetin 1.700 liraya yakın olacağı kaydedilmektedir.

4 Ocak 1907 tarihli rapor yedi kişiden oluşan bir uzman heyet tarafından hazırlanmıştır. Raporun dilinden, doğrudan padişaha arz edilmek için hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu da devrin padişahı II. Abdülhamid'in saltanat yapılarının statik sorunlarıyla doğrudan ilgilendiğini göstermektedir. Raporda en son meydana gelen depremlerden sonra (1894 ve 1901 depremleri), salonun deniz tarafı kapısı üzerindeki kemerden başlayarak ileriye doğru gittikçe artan bir çatlak olduğu, kara tarafındaki balkon üzerinde bulunan ve ayna duvarı olarak adlandırılan duvarın da çatladığı ve kurşunla kapatılarak boyandığı belirtilmiştir.

14 Mart 1890 tarihli bir diğer belge sarayların inşa ve onarımına II. Abdülhamid'in gösterdiği ilgi ve özeni göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Padişaha Dolmabahçe Sarayı'nın onarımı için

Hazine-i Hassa Nezareti tarafından 3-4 bin kuruş kadar bir ödeme yapıldığı ve bu nedenle de işlerin yavaş ilerlediği bildirilmiş; bunun üzerine Mâbeyn-i Hümayûn'dan Hazine-i Hassa Nezareti'ne yazılan tezkerede padişahın bu durumu öğrendiği ve 'bu gibi önemli onarımların yavaş gitmesinin ileride daha büyük maliyetlere yol açacağı' meâlindeki uyarısı tebliğ edilmiştir. Hazine-i Hassa Nazırı ise verdiği cevapta padişaha bildirildiği gibi sarayın onarımı için ödenen miktarın 3-4 bin kuruş değil 88 bin 200 kuruşa ulaştığı kaydedilmiştir. Nazır, padişahın uyarılarının ve emirlerinin mutlakaya yerine getirileceğini ve ödemelerde bir sorun yaşanmayacağını sözlerine eklemektedir.

16 Kasım 1904 tarihli bir diğer rapor ise yine doğrudan padişaha arz edilmek üzere kaleme alınmıştır. Rapordaki ifadelerden Sultan II. Abdülhamid'in Dolmabahçe Sarayı'nda komple bir onarım yapılması yolunda emir yayınladığı öğrenilmektedir. Emrin gereğini yerine getirmekle görevlendirilen Ebniye kalfaları, Mabeyn bölümünün onarımının tamamlandığını ve sarayın tüm avizeleriyle birlikte Muayede Salonu'ndaki gümüş şamdanlar sildirilerek temizliğinin yapıldığını bildirmektedir. Raporda sarayın tüm mekânlarının bekçiler tarafından her an kontrol edilerek görülen hasarların bildirildiği; böylelikle ileride daha büyük masraflara yol açacak onarımların önlenileceği vurgulanmaktadır.

طوله غيجه حسرى هاپونيزيا انشا ايديكى رماندره نيمه كرتيدك عمده هوي
 صيد ريونه هاپونيزي صالونك قهسى اورنيز ان اولك سقفا تعلقى
 تبه تھيل ايلامه ايجوه غايه جسيم كرتيه استعمال ايليم ومورر غانده تيره
 لروم كويكجه برص قهس اعاجدرها عللوه قانم اولدورم مذكور صالونك ريونيز
 قودلج تعلق تھيل ايليمه اولدوني ماشه ايلكده در سقفا مذكور اقامه
 بعضى هويجه وتبديل قهس بولميه ايدى اولجورمى عويجه علمى جباب خلدن حيرى
 قندني حيرى العيم ضايله ترتيبه حيله هر نوح و سكله تورد بولميه موفق
 تھيلك حقت سرتاجور بولميه تقديره موجد سقفا كاملا حيله نه نظما
 مكل برتير سقفا ان سبل تعلق مودنه انى لدر سكله كلى و بولميه ايجوه
 ايسره ان انه مذكور و حواله موسم صيفه انى لدر سقفا ايجوه
 عم التحية بي بيبي لري عهاف قهس برصوف و قوجو جيني و سنيك موجد سقفا ايجوه
 بولميه ازم تعريف بيبي لري مودنه و سنيك موجد سقفا ايجوه

جبرمدر كرتيدك
 ناله قندك

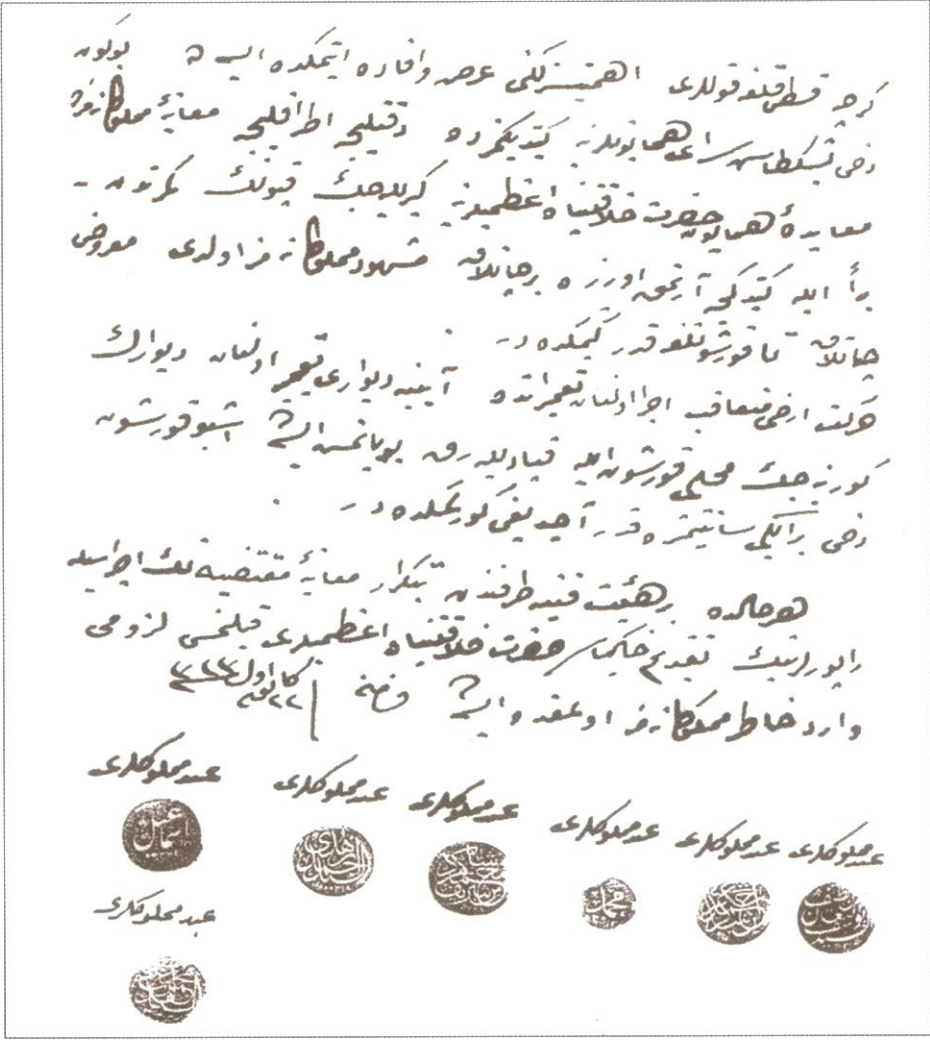
BELGE-II

Y.PRK. HH. 34 / 58

Dolmabağçe sâhil-sarây-ı hümayûnlarının inşâ edildiği zamânlarda timûr kirişlerin adem-i vücûdü hasebiyle dîvân-ı hümayûnları salonunun kubbesi üzerinde inşâ olunan sakfın sıkleti kubbeye tahmîl edilmemek için gâyet cesîm keresteler isti'mâl edilmiş ve mürûr-ı zamânla ta'mîre lüzûm görüldükçe bir takım ağaçlar daha ilâve kılınmış olduğundan mezkûr salonun divârlarına fevka'l-had sıkllet tahmîl edilmiş olduğu müşâhede edilmektedir. Sakf-ı mezkûr aksâmının bazıları çürümüş ve tebdîle muhtâc bulunmuş idüğü evvelce dahî arz-ı atebe-i ulyâ-yı cenâb-ı hilâfet-penâhîleri kılındığı cihetle el-yevm sanâiyi'in terakkîsi hasebiyle her nev' ve şekilde timûrlar bulunduğundan muvâfık-ı tensîb-i âlî-yi hazret-i şehin-şâhîleri buyrulduğu takdîrde mevcûd sakfın kâmilen feshiyle fenne tatbîkan mükemmel bir timûr sakfın inşâsı ile sıkllet-i ma'rûzanın üçte ikisi ref' ve izâle edilmesi kâbil ise de inşâât-ı mezkûrenin herhâlde mevsim-i sayfa inşâsı lâzım geleceği ve bunun için ale't-tahmîn bin yedi yüz lirâ-yı Osmanî kadar bir masraf vukû' bulacağı ve şimdilik mevcûd sakfın akârlarıyla bazı elzem ta'mîrâtı yapıldığı ma'rûzdur. fermân

kalfa kulları
mühür

abd-ı memlûk-ı şehriyârîleri
mühür

BELGE-III

Y.PRK. HH. 38 / 40

Gerçi Kosta Kalfa kulları ehemmiyetsizliğini arz ve ifâde etmekte ise de bugün dahî Beşiktâş sarây-ı hümâyûnlarına gitdiğimizde dikkatlice etrâfıca mu'âyene-i memlûkânemizde mu'âyede-i hümâyûn-ı hazret-i hilâfet-penâh-ı a'zamîlerine girilecek kapunun kemerinden bed' ile gitdikçe artmak üzere bir çatlak meşhûd-ı memlûkânemiz oldu. ma'rûz çatlak da kurşunluğa kadar gitmektedir.

Hareket-i arzı müte'âkib icrâ olunan ta'mîrâtta âyine divârı ta'bîr olunan divârın görünecek mahalli kurşun ile kapatılarak boyanmış ise de işbu kurşun dahî bir iki santimetro kadar açıldığı görülmektedir.

Herhâlde bir heyet-i fenniye tarafından tekrâr mu'âyene-i mukteziyenin icrâsıyla raporlarının takdîm-i hâk-pâ-yı hazret-i hilâfet-penâh-ı a'zamîleri kılınması lüzümü vârid-i hâtır-ı memlûkânemiz olmakda ise de fer-mân. fî 22 kânûn-ı evvel sene 1323

abd-ı memlûkleri
Seyyîd Yûsuf

abd-ı memlûkleri
Reşâd

abd-ı memlûkleri
Mehmed

abd-ı memlûkleri
Mehmed Şerîf

abd-ı memlûkleri
Seyyîd Ahmed Zühdî

abd-ı memlûkleri
İsmâil

abd-ı memlûkleri
Mehmed

خزانه نشانیها

عکس
۶

طول باغی ساری همیون تعمیراتک غایتاً از کمکه اولدینی و می شد عید قدر آنچه اوج درت بد غرضه ویرلدیکی مسومع عت
جولیده اولسنه و بوتلو تعمیرات ایشدی و قبله و در حال اجزا و اکمال و تعمیریه بالاخره ده هزاره کلفت و صرفه فوایدی
طبیعی بولمنه منی ساری همیون مذکور تعمیریه سربعا اکمال ایشدی اوده و فواید جید یعنی اساطیر و آقاخان یوردست کرم
اولاده تکمه علییه کی یازدی جمله مندر جاننده اکلانکی انفاذ امر و اوده سنیه جناب پادشاه محترم رفتن عبودیت بولسنه
لایعوب آنچه ساری همیون مذکور تعمیریه آنچه در ده عهده اوضه مبالغت مقدس اوج درت بد غرضه
اده سنیه اولیوب ابنیه سنیه انشان تعمیریه مذکور اولاده عثمانیه فدیغیه خزینه خاصه شاهانه در تواجیح مختلفه ایشو تعمیریه چون
ویریلده مبالغت مقدس کسانه کزیده ایکی یوز او توغیر و سه بالغ اولسنه اولدینی کی تعمیریه مجتوبه مجوبه بوننده بوی بد غرضه
لروم کورینه حاک مبالغت اعده سنه مبارعت اولدینی بدیری بولدینی چه بد غرضه و بیاید حقیقتاً حاک مبادرت قلیغی معروفه
اولدیه سرور اوده قدم حمزه ترکدر ۱۱۱۱ سنه ۱۰۱۱ و ۱۱۱۱

ناظر خزینه
نه

BELGE-IV
Y.PRK. HH. 22 / 63

hazîne-i hâssa-i şâhâne
aded 2

Dolmabağçe sarây-ı hümayûnunun ta'mîrâtının gâyet ağır gitmekde olduğu ve hattâ şimdiye kadar ancak üç dört bin gurûş verildiği mesmû'î-âlî buyrulmuş olmasına ve bu misillü ta'mîrât işleri vaktiyle ve derhâl icrâ ve ikmâl olunmaz ise bi'l-âhare daha ziyâde külfet ve masrafa kapû açacağı tabî'î bulunmasına mebnî sarây-ı hümayûn-ı mezkûr ta'mîrâtının serî'an ikmâl etdirilmesi irâde ve fermân buyrulduğu 28 şubat sene 1305 târîhlü zîver-i dest-i tekrîm olan tezkire-i aliyye-i kerimâneleri cümle-i münderecâtından anlaşıldı. infâz-ı emr ü irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihân-dârî mütehattim-i zimmet-i ubûdiyet bulunmuş olub ancak sarây-ı hümayûn-ı mezkûr ta'mîrâtı için hazîne-i hâssa-i şâhâneneden i'tâ olunan mebâliğin mikdârı üç dört bin gurûş raddesinde olmayub ebniye-i seniyye inşâât ve ta'mîrâtına me'mûr olan Osman Efendî'ye hazîne-i hâssa-i şâhâneneden tevârîh-i muhtelifede işbu ta'mîrât için verilen mebâliğin mikdârı seksen sekiz bin iki yüz gurûşa bâliğ olmuş olduğu gibi ta'mîrât-ı mebhûse için bundan böyle hazînece lüzûm görünecek mebâliğin i'tâsına müsâra'ât olunacağı bedîhî bulunduğu cihetle arz u beyân-ı hakîkat-ı hâle mübâderet kılındığı ma'rûzdur. ol bâbda emr ü irâde efendim hazretlerindedir. fî 21 receb sene 1307 ve fî 1 mart sene 1306.

nâzır-ı hazîne-i hâssa
imzâ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 بِتَحْقِيقِ اَعْلَى عَاقِبَتِهِ لِرُحْمِ تَوْبَتِهِ نَعْبَانِكَ اَهْلَى مَفْضَلِ شَرَفِ اَنْزَارِ
 سَوْجِ رَسَدِ - جَو - بَدِّ اَمْرٍ دَرْمَانِهْ هَمَابُونِهْ جَابِ اَمْدَقْتِنَا اَهْلَى مَطْوَعِهْ نَبِيضِهْ تَوْفِيْقَا
 اَصْرَفَانِهْ نَعْبَانِكَ اَنْوَاعِ دَر - هَائِ مَبِيَهْ تَنْظِيْمِ اَدْلَانِهْ اَمْدَصِهْ دَقْرِي قَالِيَايِ مَعَالِي
 اَمْوَايِ جَابِ مَرَا بَابِيَهْ - نَعْ وَنَقِيْمِ قَلْبِي

بَدَو - دَنْدِ هَا - عِنْدِهْ دَقْرِ اَهْلَانِيْمِ اَدْوَهْ نَعْبِكَ نَعْبَانِهْ جَرْدِيْمِ اِيْقَا اَدْلَانِيْمِ تَبِي بُوَصْرِهْ
 عَمْرِيْمِ اَدْرِهْ بَرِي دِيَوَانِهْ بَرِي قَبِي قَوْسِهْ شَعْبَانِهْ اَهْلِيْمِ اَبِي اَهْلَانِهْ رَنْدِهْ دِيَوَانِهْ
 مَوْنَعِ عَالِيِي دَاخِلِ اَدْلَانِيْمِ هَالِدِهْ مَابِيَهْ قَسْبِكَ بَانْدِهْ بَاشِ اَهْلَانِهْ نَعْبَانِيْمِ دَقْوَاهْ عَالِي
 دَهْرِيْمِ اَهْلَانِهْ - نِهْ بُوَرْجِيْمِ اَلْمَدْرِهْ نَزْدِيْمِ عَمْرٍ وَنَعْبَانِيْمِ جَرْمَانِيْمِ دِيَوَانِهْ شَاهِ دَشَوْتِ
 شَاهَانِهْ بَرِي دَعْوَاهْ مَضْرُوعِيْمِ تَبِي - نَعْدُوِهْ اَدْلَانِيْمِ

شَوْنِدِهْ سَرِي عَالِيْمِكَ اَدْوَهْ مَعْرُوبِي اَسْبَابِيْمِ هَمَابِهْ مَخَاطَبِي دَا جَابِيَهْ اَدْلُوْبِ طَوْلِ
 مَبِيَهْ نَعْبَانِهْ بَانْدَرِيْمِ هَالِدِهْ اَلْمَدْرِهْ يَنْ قَالِي مَهْرَبِ اَهْلَانِهْ نَعْبَانِهْ اَهْلِيْمِ تَدْنِمِ
 كَهْ قَلْبِيَهْ تَوْبِي كَلْفَنْدِهْ مَعْلِ نَالَامُوِهْ اَجْوِيَهْ اَبِيَهْ نَعْبَانِيْمِ دِيَوَانِهْ مَبِيَايِ اَهْلَانِهْ
 سَرِي عَالِي مَدَو - هَمَابِي اَدْلَانِهْ جَرْدِي - رَضِهْ تَو - لَدِيْمِ هَالِدِهْ هَمَابِهْ نَعْبَانِهْ
 مَبِيَهْ مَعْرُوبِي هَالِدِهْ مَخَاطَبِي مَوْلِدِ اَمْرٍ دَرْمَانِهْ هَمَابُونِهْ شَاهَانِهْ بَرِي اَبْدَقِي
 مَرْضِدِهْ - اَلَا نَعْبَانِيْمِ

قولري

قولري

BELGE-V

Y.PRK. HH. 35 / 74

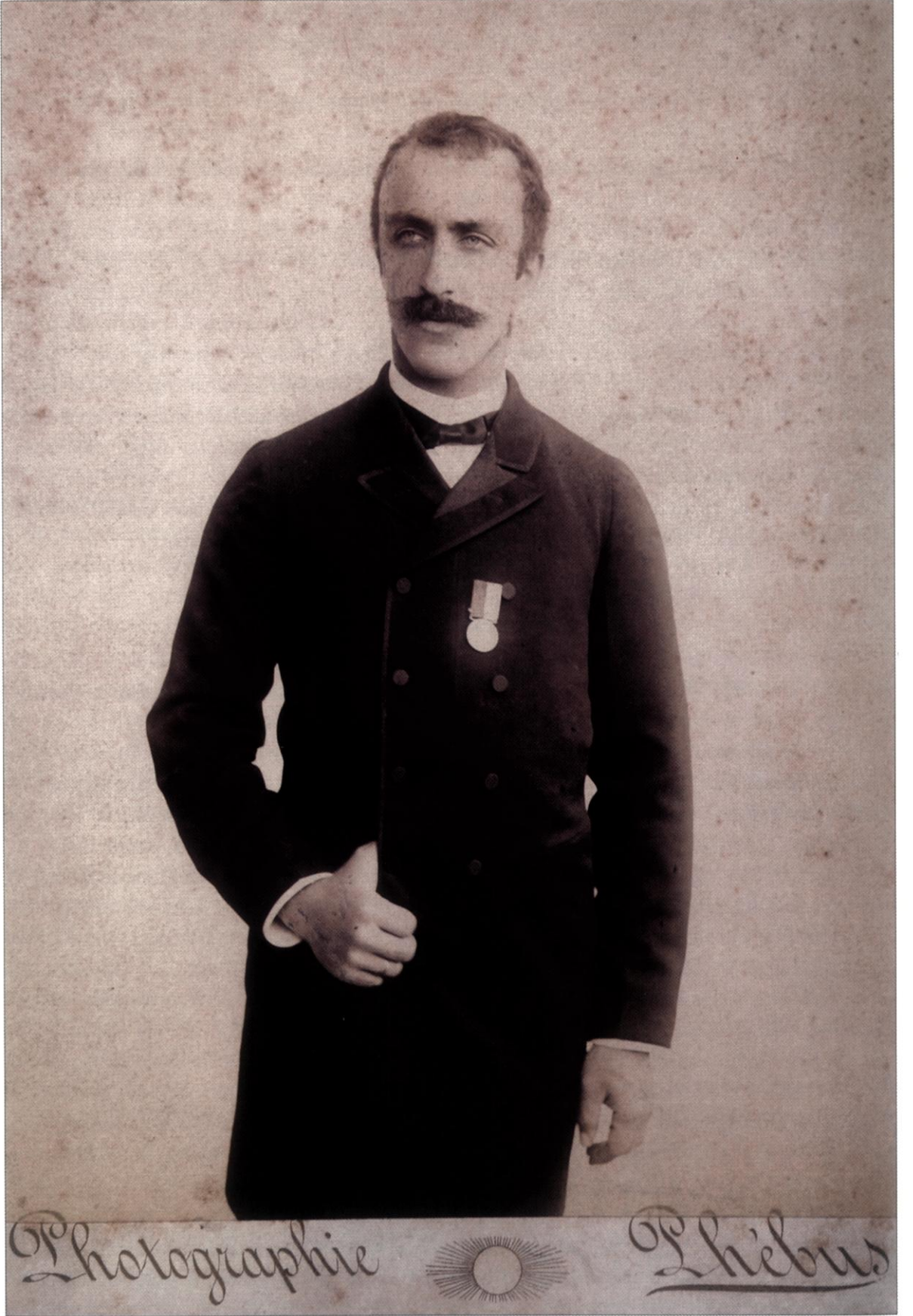
Beşiktaş sâhil-sarây-ı âlîsince lüzûm görünen ta'mîrâtın icrâsı hakkında şeref-efzâ-yı sünûh u sudûr buyru-
 lan emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı hilâfet-penâhîleri mantûk-ı münîfine tevîkan icrâ kılınan ta'mîrâtın
 envâ' ve derecâtını mübeyyin tanzîm olunan hülâsa defteri hâk-pâ-yı me'âlî-ihtivâ-yı cenâb-ı cihân-banîlerine
 ref' ve takdîm kılındı.

Mezkûr defter hâricinde daha birtakım ufak tefek termîmât-ı cüz'iyeye îfâ olunduğu gibi bu sırada umûm âvîzel-
 erle dîvân yerindeki kebîr gümüş şamdânlar sildirilerek sâye-i şâhânelerinde dîvân mevkî'-i âlîsi dâhil olduğu hâlde
 mâbeyn kısmını başdan başa dâhilen ta'mîrâtı dil-hâh-ı âlî vechile ikmâl olunarak bu vesîle ile de füzûnî-i ömr ü
 âfiyet-i cihân-kıymet ve tevâfûr-i şân u şevket-i şâhâneleri dâ'vât-ı mefrûzası tekrar tilâvet olundu.

Şu kadar ki sarây-ı âlînin idâme-i ma'mûriyyeti esbâbının her an muhâfazası vacîbâtдан olub tûl-müddet
 ta'mîrâtına bakılmadığı hâlde ilerude yine küllî masraf ihtiyârıyla ta'mîrât icrâsı lâzım geleceğinden bu gibi
 külfetlere mahal kalmamak için ebniye-i seniyyeleri ve bekçiler müdîrânı tarafından sarây-ı âlî-yi mezkûr her
 an mu'âyene olunarak cüz'î bir rahne görüldüğü halde hemân ta'mîrâtına müsâra'âtla ma'mûriyyet-i hâzıranın
 muhâfazası menût-ı emr u fermân-ı hümâyûn-ı şâhâneleri idüğü ma'rûzdur. Fî 3 teşrîn-i sâni sene 1320

kulları
 (MÜHÜR) YÛSUF HALIL

kulları
 (MÜHÜR) İSMAIL BIN HÂFİZ MUHAMMED CEMÂL

Şehzade Abdülmecid Efendi (1868 -1944)

ŞEHZADE ABDÜLMECİD EFENDİ DAİRESİ'NİN BÜTÇESİ VE HARCAMALARI (1906-1915)

Cengiz GÖNCÜ – Üzeyir KARATAŞ

Milli Saraylar Arşivi içinde Abdülmecid Efendi'nin şehzadelik, veliahdlık ve halifelik dönemini aydınlatan belgeler yer almaktadır. “Halife Abdülmecid Efendi evrakı” adıyla müstakil bir fon oluşturacak büyüklükteki bu belgeler (henüz tasnif edilmemiş belgeler de dikkate alınır) bir şehzadenin hayatıyla ilgili ayrıntıları içermesi bakımından önemlidir.

Burada yer alan mâli içerikli belgelerden; hem bir şehzadenin yaşam alışkanlıkları, beğenileri hakkında fikir edinilmesi hem de 19. yüzyıl hanedan hayatı hakkında genel bir değerlendirme zemini oluşturması amaçlanmıştır. Şehzade Abdülmecid Efendi dairesinin aylık masrafları için ayrılan tahsisat, bu tahsisatın geçen yıllar boyunca değişip değişmediği, harcamaların dağılımı (profil) bu belgeler ile ortaya konabilmektedir. Ayrıca bir şehzade dairesinin değişmeyen harcama kalemlerinin ne olduğu, neyin ne kadar tüketildiği, kimlerden alışveriş yapıldığı da buradaki belgeler vasıtasıyla öğrenilmektedir.

Belgelerin şekil ve muhteva açısından analizine geçmeden önce son Osmanlı veliahd ve halifesi Abdülmecid Efendi hakkında tanıtıcı bir bilgi verilmesinde yarar görmekteyiz.

Şehzade Abdülmecid Efendi'ye Dair

Sultan Abdülaziz'in II. Kadınefendisi Hayrânîdil Kadın'dan son Osmanlı veliahd ve halifesi Abdülmecid Efendi 29 Mayıs 1868'de Dolmabahçe Sarayı'nda dünyaya geldi. Doğumu dönemin resmi gazetesi olan Takvîm-i Vekâyi'de ilân edildi.¹

Sultan Abdülaziz'in altısı erkek, altısı kız olmak üzere oniki çocuğu doğmuştur. Oğulları Yusuf İzzeddin Efendi, Mahmud Celâleddin Efendi, Mehmed Selim Efendi, Mehmed Şevket Efendi, Seyfeddin Efendi ve Abdülmecid Efendi'dir. Kızları ise Emine Sultan, Münîre Sultan (her iki sultan da küçük yaşta vefat etmiştir), Sâliha Sultan, Nâzime Sultan, Esmâ Sultan ve Emine Sultan'dır.²

Babası Sultan Abdülaziz tahtan indirildiğinde henüz sekiz yaşında olan Abdülmecid Efendi ilk tahsilini babası döneminde sarayda, sonraki yıllarda -Sultan II. Abdülhamid döneminde- Yıldız Sarayı'nda açılan Şehzadegân Mektebi'nde sürdürmüştür. Şehzadegân Mektebi'nde devrin kıymetli hocalarından eğitim almıştır. Bu hocalar arasında Mütercim Münir Paşa, Tophane Müşiri Zeki Paşa, Hoca Osman Efendi sayılabilir. Aynı mektepte dönemin ihtiyaçlarından olan Arap ve Fars dillerinin yanında Fransız ve Alman lisanlarını da öğrenmiştir.

Yayımları takip edebilecek derecede İngilizce de öğrenmiştir. Şeyhülmuarririn Mahmud Sadık Bey'den 1888-1898 tarihleri arasında on sene boyunca Türkçe, sarf, nahiv, edebiyat, tarih, cebir, riyaziyyât, tabiat, hikmet ve kimya dersleri almıştır. Daha sonraki senelerde Ömer Rıza Bey (Doğrul) ve Nervet Usta isimli bir hanımdan aldığı dersler neticesinde Farsça bilgisini geliştirmiştir.³

Sultan Abdülhamid, Abdülmecid Efendi ve ablası Nâzime Sultan'ın eğitimiyle yakından ilgilenmiştir. Mabeyn'e sunulan imtihan cetvellerinde hem Abdülmecid Efendi'nin hem de ablasının hüsn-i hat dersinden “yıldızlı 10” aldıkları tespit edilmektedir.⁴ Bu da ileriki yıllarda ressam-sanatçı kimliğiyle öne çıkacak Abdülmecid Efendi'nin doğuştan getirdiği kabiliyetinin ilk işaretleri olacaktır.

Babasının hal'edilmesiyle beraber önce Topkapı Sarayı'na, oradan Feriye Sarayı'na taşınmıştır. Sultan Abdülaziz'in ölümünün ardından kız kardeşi Nâzime Sultan ile bu sarayda yaşamaya de-

vam etmiştir. Nâzime Sultan'ın, Hâlid Paşa ile evliliğinden sonra yalnız kalmıştır. Şehzade, önce Sultan Abdülhamid'in 1895 senesinde hediye ettiği Çamlıca Tophânelioglu'ndaki köşke taşınmış,⁵ daha sonra yine Sultan Abdülhamid tarafından kendisine Bağlarbaşı'nda hediye edilen arazi üzerinde Mimar Alexandre Vallaury tarafından 1901'de tasarlanıp inşa edilen köşke yerleşmiştir.⁶ Şehzadeliğinin sona erdiği 1918 yılı Temmuz ayına kadar Feriye Sarayı ile Bağlarbaşı'ndaki köşkte ikamet eden Abdülmecid Efendi, devrin siyasi şartları sebebiyle diğer şehzadeler gibi dışa kapalı bir hayat sürmüştür.

Dönemin Osmanlı ve Avrupa basınına yakından takip eden Abdülmecid Efendi'nin kütüphanesinde, Osmanlı ve Avrupa matbaalarından çıkan pek çok kitap ve gazete bulunmaktadır.⁷ Avrupa'dan kitaplar getirttiği gibi İstanbul'da bulunan ve kütüphane olarak adlandırılan kitabevlerinden de çok sayıda kitap satın almıştır.⁸

Abdülmecid Efendi sanatkâr bir yaratılışa sahiptir. Babasının saltanatı devrinde sanatkâr kimliği şekillenmeye başlamış ve giderek kendisini geliştirmiştir. Alakadar olduğu sâhalar arasında müzik, resim, mimari, edebiyat ve hat sayılabilir. Yazdığı levhalardan bir tanesi Fatih Camii mihrap yan duvarını süslerken, tablolarından bir kısmı Milli Saraylar Resim Koleksiyonu'nda, kalan kısmı da çeşitli müzeler ve özel koleksiyonlarda bulunmaktadır. Türk ve Batı müziği ile de meşgul olmuş ve piyano çalmıştır; besteleri mevcuttur.⁹

Dönemin sanat erbabıyla yakın münasebetlerde bulunmuştur. Bu sanatkârlardan bazıları eserlerini satın almış, bazısının iyi eğitim görmesine vesile olmuş, bazısına kendi yaptığı tablolarından hediye etmiş ve kimisini de taltif ederek tebrik etmiştir. Şâir-i Âzam olarak tanınan Abdülhak Hâmid Bey'in Finten isimli eserinin Dârülbedâi'de (Şehir Tiyatrosu) oynanması ve kitap hâlinde basılması şerefine 28 Teşrîn-i Evvel 1332 (Ekim 1916) tarihinde Bağlarbaşı'nda bulunan köşkte bir ziyafet tertip etmiştir. Bu ziyafete dönemin önde gelen ilim, sanat ve fikir adamları davet edilmiştir.¹⁰ Abdülmecid Efendi Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin de fahrî reisliğini üstlenmiştir.

Abdülmecid Efendi üç defa evlenmiştir. İlk hanımı olan Şehsuvar Başkadınefendidir, daha sonra Hayrûnnisa Kadınefendi ve son olarak da Mehîstî Kadınefendi ile evlenmiştir. Abdülmecid efendi'nin iki çocuğu dünyaya gelmiştir. Şehsuvâr Başkadınefendi'den oğlu Ömer Fâruk Efendi ve Mehîstî Kadınefendi'den kızı Hatice Hayriye Dürrüşehvâr Sultan doğmuştur. Şehsuvar Kadınefendi Türk asıllıdır. Diğer iki eşi ise Çerkesdir. Abdülmecid Efendi, çocuklarının eğitimleriyle alakadar olmuş, hattâ oğlu Ömer Faruk Efendi'yi önce Viyana ardından ise Berlin'e tahsile göndermiştir.¹¹

Sultan Abdülhamid'in 1909 senesinde tahttan indirilmesiyle yerine Sultan V. Mehmed Reşad geçmiştir. Veliahdlığa ise Abdülmecid Efendi'nin ağabeyi Yusuf İzzeddin Efendi getirilmiştir. Yusuf İzzeddin Efendi 1916 senesinde vefat ettiği için, veliahdlığa Vahdeddin Efendi geçmiş, Abdülmecid Efendi ise tahtın ikinci vârisi mevkiine yükselmiştir. Abdülmecid Efendi, 1918 senesinde Sultan V. Mehmed Reşad'ın vefat etmesi ve Sultan Vahdeddin'in tahta geçmesiyle birlikte "veliahd-ı saltanat" olmuş ve Dolmabahçe Sarayı Veliahd Dâiresi'ne taşınmıştır.

Abdülmecid Efendi'nin veliahdlık devrinde etkinliği artmıştır. Dönemin pek çok basın organında eser ve fotoğrafları neşredilmiş ve kendisiyle yapılan mülakatlar yayımlanmıştır. Veliahdlığı döneminde Sultan Vahdeddin'in kızı Sabiha Rukiye Sultan ile oğlu Ömer Faruk Efendi evlenmiştir (5 Kânûn-ı sâni 1335). Bu evlilikten Neslişah, Hanzâde ve Hibetullah sultanlar dünyaya gelmiştir.

I. Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti aleyhine neticelenmesi ve Mondros Mütarekesi'nin imzalanması sonrasında topraklarımız işgale uğramıştır. Bu durum Anadolu İstiklâl Harbi'ni doğurmuştur. Bu dönemde Abdülmecid Efendi Anadolu'ya geçmek istemiş; ancak Damat Ferid Paşa hükümeti tarafından, İngilizlerin desteği alınarak Veliahd Dairesi'nde gözetim altında tutulmuş-

tur.¹² Damat Paşa ile arası iyi olmayan Şehzade, 16 Temmuz 1919 tarihli bir lâyiha yayınlamıştır. Bu lâyihada memleketin hazin ve vahim durumundan, hükümetin, devlet ve millete hizmet etmediğinden ve devletin bu hâlden kurtuluşunun çârelerinden bahsedilmiştir.¹³

Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğindeki Millî Mücadele Hareketi başarıyla sonuçlandığında millet hâkimiyeti esas alınarak 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasına karar verilmiştir. Karar, Sultan Vahdeddin'e Refet Paşa vasıtasıyla tebliğ edilmiş; padişah bunun üzerine 17 Kasım 1922'de yurtdışına çıkmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından hilâfete kimin getirileceği münâkaşaları yapılarak, veliahdlık hakkını kaybetmiş olan Abdülmecid Efendi, oy çokluğu ve "Halife-i Müslimîn" unvânıyla halifelik makamına getirilmiştir. 24 Kasım 1922 tarihinde Topkapı Sarayı Hırka-i Şerîf Dâiresi önünde biat merasimi icrâ edilerek resmen halife olmuştur. Biat merasimine Ankara Hükümeti'ni temsilen Refet Paşa, Hoca Müfid Efendi ve diğer mebuslardan müteşekkil bir heyet iştirak etmiştir. Halife adına hutbe Arapça yerine Türkçe okunmuştur. Halife bir beyanâme neşrederek kendisini seçen meclise teşekkürlerini bildirmiştir.¹⁴

Abdülmecid Efendi'nin hilâfeti 3 Mart 1924 tarihine kadar devam etmiştir. TBMM tarafından bu tarihte çıkarılan 431 sayılı kanun gereğince halife hal' edilmiş ve Osmanlı Hanedânı'nın memleket dışına çıkarılması kararı alınmıştır. Karar aynı gece Halife Abdülmecid Efendi'ye İstanbul Vâ-lisi Ali Haydar Bey ve Polis Müdürü Sadeddin Bey taraflarından tebliğ edilmiş ve sabaha karşı hanım ve çocuklarıyla ve maiyetiyle beraber Çatalca İstasyonu'na götürülerek Simplon Ekspresi'ne bindirilmiştir. Osmanlı tahtının son veliahdı ve İslâm'ın son halifesi Abdülmecid Efendi bir daha dönmek üzere memlekettten ayrılmıştır.¹⁵

Sâkıt Halife Abdülmecid Efendi'nin yurtdışında ilk durağı İsviçre'dir. Burada fazla oturamamıştır. Havanın rutubeti ve otel masraflarının yüksekliği Abdülmecid Efendi'yi Fransa Nice'e gitmeye mecbur etmiştir. Bu şehirde sanatkâr ve aristokrat bir zümre ile dostluk kurmuştur. Ayrıca Paris ve Viyana başta olmak üzere çeşitli Avrupa şehirlerine seyahatlerde bulunmuştur.¹⁶

1932 senesinde Abdülmecid Efendi, Nice şehrinde kızı Dürrüşehvâr Sultan'ı, Haydarâbâd Nizâmı'nın oğlu Âzâm Câh ile evlendirmiştir. Nikahı Şerif Mecid Paşa kıymıştır. Abdülmecid Efendi sıhhi sebeplerden dolayı 1939 haziranında Nice'den Paris'e taşınmış, 1944 senesine kadar burada yaşamış ve yine aynı şehirde kalp krizi neticesinde 23 Ağustos 1944 tarihinde hayata veda etmiştir.

Abdülmecid Efendi'nin ölmeden önce, İstanbul'da gömülmek istediğini vasiyet etmesi üzerine, kızı Dürrüşehvar Sultan, Abdülmecid Efendi'nin cenazesini İstanbul'da defnedebilmek için resmi makamlarla temasta bulunmuş, ancak yaklaşık on yıl süren bu temaslardan bir sonuç alamamıştır. Abdülmecid Efendi'nin cenazesi, "Dürrüşehvar Sultan'ın kayınpederinin çabalarıyla 30 Mart 1954'te Suudi Arabistan'a götürülüp Medine'de toprağa verilmiştir. Son halifenin mezarı, Medine'de Harem-i Şerif'te Cennetü'l-Baki Mezarlığı'ndadır".¹⁷

Yayınlanan Belgelerin Şekil ve Muhteva Bakımından Değerlendirilmesi

Şehzade Abdülmecid Efendi dairesinin harcamalarına ait 12 bütçe cetveli üzerinde çalışılmıştır. Bu bütçeler ve aylık harcama tutarları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

<u>Yıl</u>	<u>Ay</u>	<u>Aylık</u>	
<u>Rumi</u>	<u>Miladi</u>	<u>Harcama Yekünü (krş)</u>	
1322	1906	Mayıs	31 326
1322	1906	Kânûnî Evvel	117 314
1323	1907	Mayıs	41 159
1328	1912	Kânûnî Sanî	15 935
1329	1913	Ağustos	27 468
1331	1915	Nisan	36 647
1331	1915	Mayıs	80 542
1331	1915	Haziran	41 276
1331	1915	Temmuz	48 682
1331	1915	Ağustos	40 659
1331	1915	Eylül	37 015
1331	1915	Ekim	33 709

Abdülmecid Efendi'nin 1906–1915 yılları arasındaki muhtelif yıllara ait tespit edilen en erken tarihli bütçe cetveli 1906 yılına tarihlenmektedir. Belirtilen yıllar arasında bazı bütçeler mevcut olmadığından bunlar çalışma kapsamına alınamadı. 1915 yılı sonrasına ait bütçeler bulunmakla beraber bunların başka bir çalışmada değerlendirilmesi düşünülmektedir. Tespit edilen bütçelerin 3 tanesi II. Abdülhamid'in son saltanat yıllarına (1906, 1907), 9'u ise II. Meşrutiyet yıllarına aittir. Bu iki ayrı siyasal sürece ait bütçeler, şehzadelerin iki farklı yönetim döneminde harcamalarının ve dolayısıyla da yaşamlarının ne ölçüde değiştiğinin tespiti bakımından önemli sayılabilir.

Her aya ait bütçe, o ay içinde yapılan ödemelere ait makbuz ve faturalarıyla birlikte bir zarf içinde muhafaza edilmiştir. Faturası ve makbuzu bulunduğu halde bazı ayların bütçe cetvelleri tespit edilememiştir.

Toplam 12 adet bütçe üzerinden değerlendirildiğinde Şehzade Abdülmecid Efendi dairesinin aylık ortalama harcaması 45 977 kuruştur. Ancak 1906 ile 1915 arasındaki tüm bütçeler tespit edilemediğinden ortalama rakam, sadece eldeki bütçeler çerçevesinde hesaplanmıştır. Bununla beraber incelenen aylar arasında yapılan harcamalarda anlamlı bir fark olmaması, tespit edilemeyen aylara ait bütçelerin yukarıdaki verilere yakın olacağını düşündürmektedir.

II. Meşrutiyet öncesine ait iki bütçe cetvelinde fiyatlar hanesinde sadece yapılan masraf ve sıra numarası yer alırken II. Meşrutiyetten sonra düzenlenen cetvellerde yapılan harcamanın yanında yapılan ve yapılacak olan ödemelere de yer ayrılmıştır. Her iki döneme ait bütçelerde, muhasebe tekniği açısından görülen ortak bir uygulama, ara toplamların sadece sayfa bitimlerinde değil aynı sayfada birkaç kez verilmiş olmasıdır. Bütçe cetvelleri üzerinde mavi ve kırmızı kalemle yazılmış notlar, hesaplamalar ve işaretler bulunduğu görülmektedir.

Bütçelerdeki veriler ışığında Şehzade Abdülmecid Efendi dairesinin harcama kalemleri şöyledir: Genel giderler (havagazı, su, telefon), sağlık, bahçe-peyzaj, dekorasyon, inşaat restorasyon, eği-

tim-kültür-sanat, gıda, giyim kuşam, güvenlik, hizmetlilerin maaş ve tayinatları, ihсан ve bahşişler. Bunlar yanında çeşitli hizmetler için daire müdür ve görevlileri tarafından alacaklılara verilen hizmet / mal bedelleri ay sonunda kendilerine ödenmiştir. Lala Mustafa Bey, Lala Cevher Ağa, Maksud Ağa, Osman Bey, Necmeddin Ağa, Sadık Bey, Haluk Bey, Zeki Bey, Kenan Bey, Muhyiddin Efendi, Necib Asım Bey, Nizameddin Bey, İsmail Hakkı Bey, Refik Bey çeşitli dönemlerde Şehzade Abdülmecid Efendi dairesinin idare ve harcamalarında sorumluluk üstlenmişlerdir. Ay içinde daire adına yapılan ödemeler bu kişiler eliyle yapılmıştır. Ancak yukarıda isimleri geçen şehzade daire görevlilerine yapılan bazı ödemelerin içeriği makbuz senetlerine kaydedilmemiştir. Bu tür ödemelerin aylık bütçe tutarının 1/5 ile 1/6'lık bir bölümünü teşkil ettiği tespit edilmektedir.

Genel giderler içinde kabul edilen havagazı tüketimi nedeniyle tahakkuk eden ücretin ödemesi Kadıköy Gaz Kumpanyası'na yapılmıştır. Telefon ücretleri ilk bütçelerde sadece *telefon* denilerek kaydedilirken 1328 R. 1912 M. tarihli bütçelerden itibaren ödemelerin Telefoncu Abdullah ve Telefon Şirketi kaydı düşülerek yapıldığı tespit edilmiştir. Telefon harcamalarının özellikle II. Meşrutiyet sonrası bütçelerde artış kaydettiği görülmektedir: 1915 yılının Nisan ayı (1331 Nisan) bütçe cetvelinde Telefon Şirketi'ne 805 kuruş Telefoncu Abdullah'a ise 272 kuruş ödeme yapıldığı tespit edilmektedir.

Gıda harcamaları, aylık harcamaların en büyük kısmını oluşturmaktadır. Bakkaliye, kasap, sebze, süt, yoğurt, kaymak, yumurta, ekmek (francala ve normal ekmek olmak üzere) gıda harcama kalemleridir. Alışverişler şehzadenin ikamet ettiği kasır veya köşke (Çamlıca Tophanelioğlu Kasrı, Bağlarbaşı Kasrı ve Feriye Kasrı) yakın civarda bulunan esnaftan yapılmıştır: Tophanelioğlu'nda sebze, Üsküdar'da yumurtacı, Üsküdar'da sebze, Beşiktaş'ta kasap, Beşiktaş'ta bakkal, Ortaköy'de ekmekçi, köşk ekmekçisi, Ortaköy sütçüsü, Ortaköy bakkalı bütçe cetvellerinde anılan semt esnaflarıdır. Bazen de semt ismi verilmeden sadece esnafın adı kaydedilmiştir (Sebzeçi Aspiro, Sucu Ali, Bakkal Hasan, Bakkal Sadık vb). Gıda harcamalarında ilk sırayı et, mutfak erzakı, sebze ve ekmek almaktadır; bunları yoğurt, süt, kaymak, yumurta ve diğer gıda kalemleri izlemektedir.

Bütçe kalemleri içinde eğitim, kültür ve sanat için düzenli bir tahsisat ayrıldığı da dikkat çekmektedir. Her ay belli kitabevlerinden kitap satın alınmış; yerli, yabancı gazetelere abone bedelleri ödenmiştir. Fransız İllustrasyon Dergisi, Fransız Postası, Tanin Gazetesi şehzadenin abone olduğu gazetelerden sadece birkaç tanesidir. Hilmi Kitabevi, İslam Kitabevi, Zellic Kırtasiyesi, Zühhal Ticarethanesi (Kırtasiyesi) kitapçı Weiss, mücellit Gerardo, Vatan Mücellidhanesi... ise kitap satın alınan kitabevlerinin başında gelmektedir. Müzik ve fotoğraf için yapılan harcamalar da tespit edilmektedir: Piyanocu Likonti, Fotoğrafçı Karagozyan, Fotoğrafçı Sebah...

Şehzadenin giyim kuşamda tercih ettiği mağazaları ve ayırdığı tahsisat da bütçe ödemelerinden öğrenilebilmektedir. Şehzade giyim kuşam alışverişini Fransa'dan ya da Beyoğlu ve Galata'da bulunan -çoğu yabancı kökenli- mağazalardan yapmıştır. Ayrıca çeşitli terzilere özel siparişler de vermiştir. Bütçe cetvellerinde giyim kuşamla ilgili olarak adı geçen bazı kişi ya da mağazalar şöyledir: Selanik Bonmarşesi, Beyoğlu'nda Gömlekçi Hayden, Kunduracı Bolak, Galata'da Elbiseci, Mısır kolacısı, Terzi Onnik, Terzi Hasan Bey, Kunduracı Mustafa Fuad, Fesçi Viçen...

Dairenin sağlık harcamaları doktor ve eczahanelere yapılan ödemelerden tespit edilebilmektedir. Değerlendirilen 12 bütçede adı geçen doktor ve eczaneler şöyledir: Dr. Serpusyan, Dr. Bizannini, Dr. Mesciyan, Dr. Torkumyan, Dr. Paragamyan, Dişçi Terziyan; Eczacı Apostol, Jak Garih Eczahanesi, Otton Eczahanesi, Paragamyan Eczahanesi, Halid Müfid Eczahanesi... Aynı bütçeler çerçevesinde dairenin aylık sağlık giderlerinin ortalama 300 ila 500 kuruş arasında değiştiği tespit edilebilmektedir.

Aylık harcamalar içinde dekorasyon için de düzenli bir tahsisat ayrıldığı görülmektedir. Salon

eşyaları ve bazı eşyaların yaldızlanması için yapılan ödemeler bu çerçevede sayılabilir. Şehzade Abdülmecid Efendi dairesinin aylık bütçe ortalamasının 45.000 kuruş olduğu dikkate alınarak, salon eşyaları için 4.200 kuruş ve 2.670 kuruş; 1 adet avize için 1.512 kuruş, gürgen ağacından parke ve ihlamur ağacından kapı imalı için 2.613 kuruş; çeşitli miktarda halılar için 6.912 kuruş ödeme yapılması tahakkuk eden masrafın boyutunu daha iyi yansıtabilir. Harcama kalemini örneklemek için ödeme yapılan kişi ya da müesseselerden bazıları şöyledir: Beşiktaş'ta Yıldızcı, Marangoz Nikoli, Avizeci, Ortaköy'de Marangoz, Hasırcı, Döşemeci Kirkor ve İlyâ, Halıcı Seyyid Haşim... 1906 Aralık ayına ait toplam harcama miktarının hem aynı dönem (II. Abdülhamid dönemi) iki bütçenin yekûnünden hem de değerlendirmeye tabi tutulan diğer bütçe toplamlarından oldukça yüksek olması dikkat çekmiştir; Şehzadenin ikamet ettiği köşkün tefrişi için yaptığı 83.013 kuruşluk harcama, bu aya ait bütçe rakamlarında şişkinliğe neden olmuştur.

Dairenin restorasyon ve bakım masrafları da her ay düzenli olarak tahakkuk etmekte olup önde gelen harcama kalemleri arasındadır. Gerçekleşen inşaat malzemesi alımları ve yapı ustalarına yapılan ödemeler ayrılan tahsisatın boyutları hakkında aydınlatıcı olmaktadır. Keresteci Haçik Ağa, Keresteci Dake, Duvarcı Mardiros, Dülger Mihran Usta, Boyacı Kayzer, Onnik Derunyan adları mutad olarak tespit edilen yapı ustaları/malzeme satış mağazalarındandır. 1915 senesi Mayıs ayı bütçe cetvelinde tespit edilen köşkün (büyük olasılıkla Bağlarbaşı Köşkü) selamlık bölümünün tamirâtı için yapılan 32.051 kuruşluk masraf, daire bakım ve onarım işlerine verilen önemi göstermesi bakımından anlamlı bir rakamdır.

Şehzade Abdülmecid Efendi dairesi aylık harcamaları içinde mutad olarak geçen bir diğer masraf kalemi de güvenlikle ilgili olanlardır. Bunlar yangına karşı alınan tedbirler, çevre güvenlik ve köşk güvenliği şeklinde üç başlık altında sıralanabilir. Harik (yangın) nöbetçisine yapılan aylık 40 kuruşluk ödeme ve tulumba tamir-bakım masrafları yangına karşı alınan önlemlerdendir. Mahalle bekçisine her ay düzenli olarak verilen 20 kuruş ile sayıları 10'a kadar çıkabilen bekçilere yapılan ödemeler ise köşk ve çevre güvenlik amaçlı harcamalardandır. Bekçiler aynı zamanda dairenin çeşitli hizmetleriyle de yükümlü idiler.

Bahçe düzenlemelerine ilişkin harcamalar ise bağ ve bahçelerde ameleler, kaskatçı ve bağçevan Sotri'ye yapılan ödemelerden belirlenebilmektedir. Tüm bütçelerde yer almamakla beraber, bu harcama kalemine aylık ortalama 100-150 kuruş ödeme yapıldığı belirlenmektedir. 1906 tarihli ilk bütçeden 1915 tarihli bütçelere değin dairenin bahçıvanı olarak adı kaydedilen kişi Sotri'dir.

Abdülmecid Efendi aylık bütçesinden belli bir bölümünü de *ihsanlar ve bahşişler* için ayırmıştır. Bütçeden bu amaçla ayrılan ödemeler, bazen isim belirtilmeden "bir fakire verilen", "bir fakire ihsan", "bir mahalle ihsan" ya da isim belirtilerek "imam ve müzezzinlere ihsan", "Zeynel Ağa'ya ihsan" şeklinde kaydedilmiştir. İncelenen tüm bütçe cetvellerinde ihsan veya bahşiş amaçlı ödemeler tespit edilebilmektedir.

Beşiktaş'ta sobacı, Beşiktaş'ta süpürgeci, Ortaköy ve Kuzguncuk hammalları, Yorgancı Kirkor, kömürcü, hatab (odun) kesici, Camcı İshak, Çamaşırıcı Kadın, Arpacı Necib, Şoför Adil, kalaycı, Kayıkçı Kamil, Tophanelioğlu'nda Nalbant, kendilerinden mal ya da hizmet satın alınmış kişiler olup ısınma, ulaşım ve müteferrik hizmetler arasında sayılacak masraf kalemlerindedir.

DİPNOTLAR

1 “lehü'l-hamd ve'l-minne sulb-i pâk-i hazret-i şehriyâriden mâh-ı hâlin dokuzuncu pazar gîcesi bir şeh-zâde-i me'âlî-numûd ziver-i gehvâre-i şuhûd ve zibâyîş-i mehd-i vücûd olarak ism-i şerîf-i necâbet-terdîfi dahî Abdülmecîd tesmiye buyrulmuş ve bu vechile şeref-pîrâ-yı sâha-i zuhûr olan böyle bir inâyet-i azîme-i ilâhîden bi'l-cümle bendegân ve teb'âyı hazret-i hilâfet-penâhî nâil-i dest-mâye-i meserret ve mefharet-i nâ-mütenâhî olacakları derkâr bulunmuş olduğuna binâen tesrîr-i kulûb-ı ibâd zımnında i'lân-ı keyfiyete müsâra'at kılındı.” *Takvîm-i Vekâyi*, S. 973, 1 Haziran 1284, 22 Saferü'l-hayr 1285 Cumartesi, s. 1.

2 Necdet Sakaoğlu, *Bu Mülkün Sultanları, 36 Osmanlı Padişahı*, İstanbul: Oğlak Yayınları, 1999, s. 514.

3 Eylem Yağbasan, “Ressam Halife Abdülmecid Efendi”, *Hanedandan Bir Ressam Abdülmecid Efendi*, İstanbul: YKY, 2004, s. 24–25.

4 Bkz. Ek:1. Şehzade Abdülmecid Efendi'nin ve ablası Nâzime Sultan'ın hüsn-i hat çalışmaları Tarih-i Atâ'nın yazarı Atâ Bey'e de gönderilmiştir. Hatta tarihçi Atâ Bey, Nâzime Sultan'ın yazılarının daha iyi olduğunu söylemektedir. Eğitimi müddetince devrin yazı konusunda ehliyetli kişilerine çalışmalarının gösterilmesi şehzade ve sultanın eğitimine ne kadar önem verildiğini göstermektedir. Bkz. Tayyarzade Ataullah Ahmed Atâ Bey, *Tarih-i Atâ*, C. 3, İstanbul: 1297, s. 216

5 Eylem Yağbasan, *agm.*, s. 24.

6 Necdet Sakaoğlu, “Abdülmecid Efendi Köşkü”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 1993, s. 51.

7 Halife Abdülmecid Efendi'nin Dolmabahçe Sarayı'nda 26 Ocak 2004'de ziyarete açılan kütüphanesinde yaklaşık 10.000 doküman bulunmaktadır. Dokümanların yaklaşık 3000'i Osmanlı Türkçesi, kalanı ise Fransızca, Almanca, İngilizce ve diğer dillerde basılmıştır.

8 Abdülmecid Efendi'nin satın aldığı/aldırdığı kitapların faturalarından bir kısmı Milli Saraylar Hazine-i Hassa Arşivi koleksiyonunda mevcuttur.

9 O. Gazi Aşıroğlu, *Son Halife Abdülmecid*, İstanbul: Burak Yayınevi, 1992, s. 15.

10 Yılmaz Öztuna, “Son Halife ve Veliâhd II. Abdülmecid'in İki Mektubu”, *Hayat Tarih Mecmuası*, Ocak 1970, S. 12, s. 5.

11 Necdet Sakaoğlu, “Abdülmecid Efendi”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını 1993, s. 49.

12 Necdet Sakaoğlu, *agm.*, s. 49.

13 Gotthard Jaeschke, “Osmanlı Veliâhtı Abdülmecid'in 16 Temmuz 1919 Tarihli Lâyihası”, *Tarih ve Toplum*, C. 3, S. 16, İstanbul: İletişim Yayınları, Nisan 1985. Söz konusu lâyihanın tam metni için bkz: *agm.*

14 Cevdet Küçük, “Abdülmecid Efendi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul, 1988, s. 263.

15 Eylem Yağbasan, *agm.*, s. 35.

16 Cevdet Küçük, *agm.*, s. 264.

17 Eylem Yağbasan, *agm.*, s. 38.

مصلحتات
۱۳۵۵ سنسې مای ماهی حسابات

مصلحتات	اسمى	مبلغ	رقم
	عقلمدار	۱۸۸۵۱	۱۹
	ايرتو باق عيبت	۶۷	۲۰
	طرز باق مراد	۱۵۰	۲۱
	فاسقا طر	۱۳۵	۲۲
	مصلحت ايرتو باق عيبت	۶۰	۲۳
	سپه سالار	۱۶۰	۲۴
	ايرتو باق عيبت	۱۹۶۰	۲۵
	ايرتو باق عيبت	۵۰۶	۲۶
	ايرتو باق عيبت	۵۰۶	۲۷
	ايرتو باق عيبت	۱۰۵۹	۲۸
	ايرتو باق عيبت	۵۱۶	۲۹
	ايرتو باق عيبت	۴۴۶	۳۰
	ايرتو باق عيبت	۱۸۹	۳۱
	ايرتو باق عيبت	۴۰	۳۲
	ايرتو باق عيبت	۴۷۸	۳۳
	ايرتو باق عيبت	۹۰	۳۴
	ايرتو باق عيبت	۱۱۶۵۰	۳۵
	ايرتو باق عيبت	۴۹۱۴	۳۶
	ايرتو باق عيبت	۱۰۰	۳۷
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۳۸
	ايرتو باق عيبت	۱۶۶	۳۹
	ايرتو باق عيبت	۱۱۶۸۴	۴۰
	ايرتو باق عيبت	۲۶۶	۴۱
	ايرتو باق عيبت	۵۶۶	۴۲
	ايرتو باق عيبت	۷۵۰	۴۳
	ايرتو باق عيبت	۵۰	۴۴
	ايرتو باق عيبت	۱۰۵۰۱	۴۵
	ايرتو باق عيبت	۷۰	۴۶
	ايرتو باق عيبت	۷۶	۴۷
	ايرتو باق عيبت	۹۶۶	۴۸
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۴۹
	ايرتو باق عيبت	۸۵	۵۰
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۵۱
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۵۲
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۵۳
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۵۴
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۵۵
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۵۶
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۵۷
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۵۸
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۵۹
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۰
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۱
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۲
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۳
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۴
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۵
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۶
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۷
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۸
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۶۹
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۰
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۱
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۲
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۳
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۴
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۵
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۶
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۷
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۸
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۷۹
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۰
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۱
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۲
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۳
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۴
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۵
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۶
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۷
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۸
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۸۹
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۰
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۱
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۲
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۳
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۴
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۵
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۶
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۷
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۸
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۹۹
	ايرتو باق عيبت	۴۰۰	۱۰۰

مصلحتات
۱۳۵۵ سنسې مای ماهی حسابات

مصلحتات	اسمى	مبلغ	رقم
	مصلحتات	۵۰۷	۱
	مصلحتات	۸۶	۲
	مصلحتات	۱۳۸	۳
	مصلحتات	۱۹۰	۴
	مصلحتات	۳۴۵	۵
	مصلحتات	۵۰۶	۶
	مصلحتات	۴۰	۷
	مصلحتات	۴۸	۸
	مصلحتات	۱۴۷	۹
	مصلحتات	۳۸	۱۰
	مصلحتات	۶۰	۱۱
	مصلحتات	۴۰	۱۲
	مصلحتات	۱۴۷	۱۳
	مصلحتات	۱۹۰	۱۴
	مصلحتات	۴۱	۱۵
	مصلحتات	۱۴۰	۱۶
	مصلحتات	۲۸	۱۷
	مصلحتات	۱۴۰	۱۸
	مصلحتات	۴۹	۱۹
	مصلحتات	۱۴۰	۲۰
	مصلحتات	۴۸	۲۱
	مصلحتات	۴۸	۲۲
	مصلحتات	۱۸۹	۲۳
	مصلحتات	۴۸	۲۴
	مصلحتات	۳۴۰	۲۵
	مصلحتات	۳۴۰	۲۶
	مصلحتات	۳۴۰	۲۷
	مصلحتات	۳۴۰	۲۸
	مصلحتات	۳۴۰	۲۹
	مصلحتات	۳۴۰	۳۰
	مصلحتات	۳۴۰	۳۱
	مصلحتات	۳۴۰	۳۲
	مصلحتات	۳۴۰	۳۳
	مصلحتات	۳۴۰	۳۴
	مصلحتات	۳۴۰	۳۵
	مصلحتات	۳۴۰	۳۶
	مصلحتات	۳۴۰	۳۷
	مصلحتات	۳۴۰	۳۸
	مصلحتات	۳۴۰	۳۹
	مصلحتات	۳۴۰	۴۰
	مصلحتات	۳۴۰	۴۱
	مصلحتات	۳۴۰	۴۲
	مصلحتات	۳۴۰	۴۳
	مصلحتات	۳۴۰	۴۴
	مصلحتات	۳۴۰	۴۵
	مصلحتات	۳۴۰	۴۶
	مصلحتات	۳۴۰	۴۷
	مصلحتات	۳۴۰	۴۸
	مصلحتات	۳۴۰	۴۹
	مصلحتات	۳۴۰	۵۰
	مصلحتات	۳۴۰	۵۱
	مصلحتات	۳۴۰	۵۲
	مصلحتات	۳۴۰	۵۳
	مصلحتات	۳۴۰	۵۴
	مصلحتات	۳۴۰	۵۵
	مصلحتات	۳۴۰	۵۶
	مصلحتات	۳۴۰	۵۷
	مصلحتات	۳۴۰	۵۸
	مصلحتات	۳۴۰	۵۹
	مصلحتات	۳۴۰	۶۰
	مصلحتات	۳۴۰	۶۱
	مصلحتات	۳۴۰	۶۲
	مصلحتات	۳۴۰	۶۳
	مصلحتات	۳۴۰	۶۴
	مصلحتات	۳۴۰	۶۵
	مصلحتات	۳۴۰	۶۶
	مصلحتات	۳۴۰	۶۷
	مصلحتات	۳۴۰	۶۸
	مصلحتات	۳۴۰	۶۹
	مصلحتات	۳۴۰	۷۰
	مصلحتات	۳۴۰	۷۱
	مصلحتات	۳۴۰	۷۲
	مصلحتات	۳۴۰	۷۳
	مصلحتات	۳۴۰	۷۴
	مصلحتات	۳۴۰	۷۵
	مصلحتات	۳۴۰	۷۶
	مصلحتات	۳۴۰	۷۷
	مصلحتات	۳۴۰	۷۸
	مصلحتات	۳۴۰	۷۹
	مصلحتات	۳۴۰	۸۰
	مصلحتات	۳۴۰	۸۱
	مصلحتات	۳۴۰	۸۲
	مصلحتات	۳۴۰	۸۳
	مصلحتات	۳۴۰	۸۴
	مصلحتات	۳۴۰	۸۵
	مصلحتات	۳۴۰	۸۶
	مصلحتات	۳۴۰	۸۷
	مصلحتات	۳۴۰	۸۸
	مصلحتات	۳۴۰	۸۹
	مصلحتات	۳۴۰	۹۰
	مصلحتات	۳۴۰	۹۱
	مصلحتات	۳۴۰	۹۲
	مصلحتات	۳۴۰	۹۳
	مصلحتات	۳۴۰	۹۴
	مصلحتات	۳۴۰	۹۵
	مصلحتات	۳۴۰	۹۶
	مصلحتات	۳۴۰	۹۷
	مصلحتات	۳۴۰	۹۸
	مصلحتات	۳۴۰	۹۹
	مصلحتات	۳۴۰	۱۰۰

(عموم مای ماهی حسابات)
۲۱۲۶۶

۱۳۵۵
۳-۳/۱۳۵۵

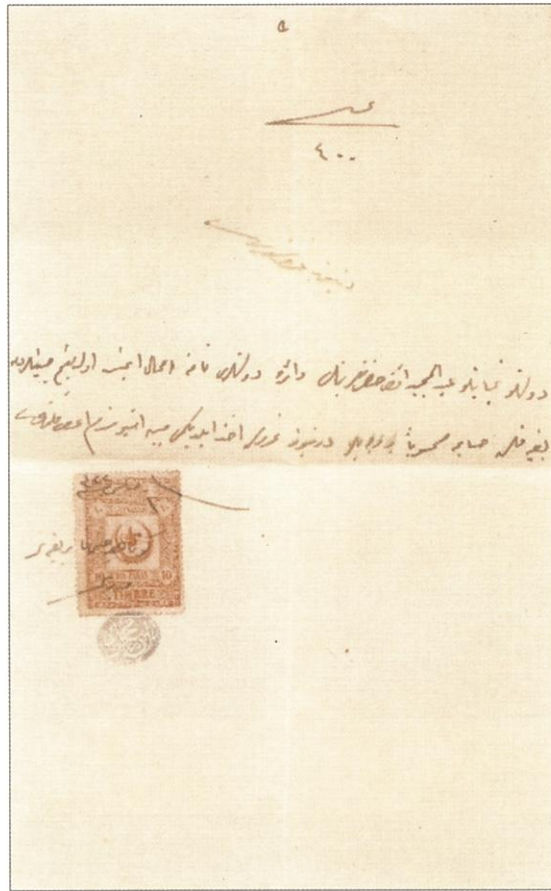
۸۰/۶
۱۳۵۵
۳-۳/۱۳۵۵

۱۳۵۵

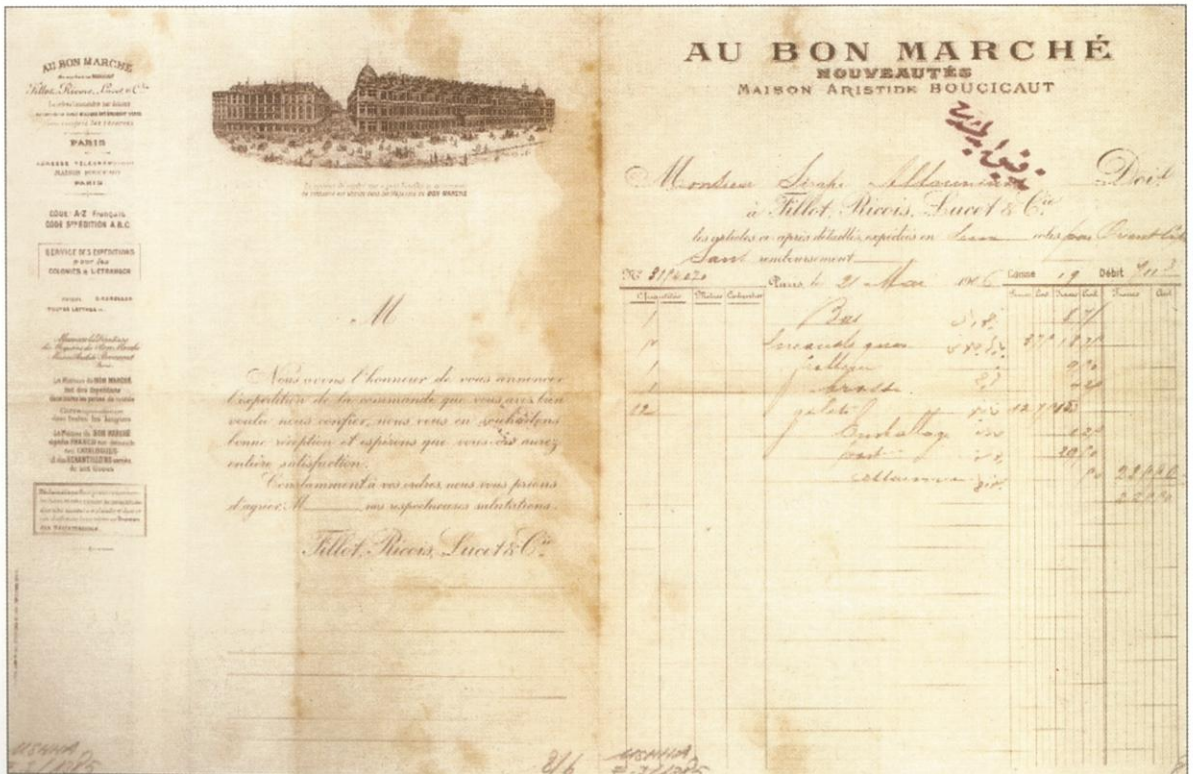
1906 senesi mayis ayına ait bütçe cetveli

1322 senesi mayıs masârifâtı tevziine mahsûs makbuz senedât listesidir.

Sıra numerosu	Esami	Mikdâr-ı makbuz	Mûlahazât	Sıra numerosu	Esami	Mikdâr-ı makbuz	Mûlahazât
1	Lâlâ Mazhar Bey	507	Umum mayıs masarifâtı 31326 guruş 10 para		nakl-ı yekun	12851	
2	Lâlâ Cevher Ağa	86		49	Araba parçacısı	67	
3	Osman Bey	1238		50	Tırpancı Mirad	152	
4	Necmeddin Ağa	140		51	Kaskatçı	415	
5	Maksud Ağa	3458		52	Haci'nin evine etmek bırakan adem	60	
		5429		53	"...." "...." "...."	140	
6	Sadık Bey	20				13685	
7	Kahvecibaşı Hasan Efendi	210		54	Arabacı Osman	60	
8	Mahub Ağa	38		55	Bağ ve Bağçede çalışan ameleler	536	
9	İzzet Ağa	137		56	Bağçede çalışan ameleler	248	
10	Arabacıbaşı	368				14529	
		6202		57	Mösyö Antil	216	
11	Bekci İsmail Ağa	62		58	"...."	344	
12	Hamlacı Bekir Ağa	32		59	Mücellid Berardo	139	
13	Bağcı Ahmed Ağa	147		60	Fransız Postahanesi	25	
14	Zenbilci Şaban	195		61	Gaz Kumpanyası	378	
15	Kılarıcı Sadık Ağa	41		62	Telefoncu	90	
		6679				15721	
16	Çiftci Hasan Ağa	42		63	"...." "...." "...."	125	
17	Bekci İbrahim Ağa	68		64	Fabrikatör Siron	2613,20	
18	Sebzeci Yani	130		65	Kitabçı Hayderih	170	
19	İnekci Kadri	49		66	Galata'da elbiseci	400	
20	Kapucu Emin Ağa	135		67	Zellic	164,30	
		7103				19194,10	
21	Tablakar Şaban	33		68	Valkman	183	
22	Tablakar Riza	28		69	Kadıköy'ünde çimentocu	616	
23	Francalacı	183		70	"...." "...." "...."	266	
24	Ta'yın etmecisi	918		71	Bağçevan "...." "...."	752	
25	Dadı Kalfa	642		72	Mösyö Lufas'ın maaşı	540	
		8907				21551,10	
26	Doktor Serpusyan	432			Kasa		
27	Beşiktaş'da bakkal	764		73	Bir mahalle ihsan buyrulan	924	
28	Tophanelioğlu'nda sebze	235		74	Kalfaların birisinin validesine verilen	200	
29	çilekci	194		75	İzzet Ağa'ya ihsan buyrulan	95	
30	Üsküdar'da yumurtacı	106		76	Arabacı çırağı		
		10638			Küçük Mehmed'in 2 maaşına	300	
31	Doktor Bizannini	190		77	Sadık Bey'e ihsan buyrulan	40	
32	Eczacı Apostol	375				23110,10	
33	Eczacı Garih	30		78	Çiftci Hasan'a ihsan buyrulan	108	
34	Eczacı Otton	35		79	Teyze Hanım için "" "" verilen	65	
35	Güneş Doğdu Mağazası	85,20		80	Bir mahalle ihsan buyrulan	60	
36	Beşiktaş'da kolacı	47		81	Ruhsat verilen Sebze		
		11400,20			Todori'nin maaşına mahsub	360	
37	Ortaköy'de perukar	40		82	Haremce bir mahalle verilen	240	
38	Beşiktaş'da süpürgeci	68				23943,10	
39	Ortaköy'de kayıkçı	160		83	Bekci Şükrü'nün bir maaşına verilen	150	
40	Ortaköy hammalları	100		84	Arabacıbaşı Şakir Ağa'ya ihsan buyrulan	180	
41	Tophanelioğlu'nda na'l-bend	84,20		85	Tablakar Hacı İsmail Ağa'nın 10 maaşına "" ""Buyrulan	2000	
		118,53		86	Bekir Ağa'ya verilen	20	
42	Üsküdar'da kumcu	66,20		87	Bir mahalle ihsan buyrulan	120	
43	Hatab kat' edici	60		88	Veli Ağa'ya ihsan buyrulan	100	
44	Üsküdar öküz arabacıları	80				26513,10	
45	Tulumbacı Yorgi	496		89	"...." "...." Fransa	213,30	
46	Dülger Miran	165		90	Mösyö Duran	173,30	
47	Geyikci	80		91	Bonmarşe	4325,10	
48	Gaz fitilcisi	50,20		92	Doktora giden kalfalara verilen	100	
		128,51				31326	

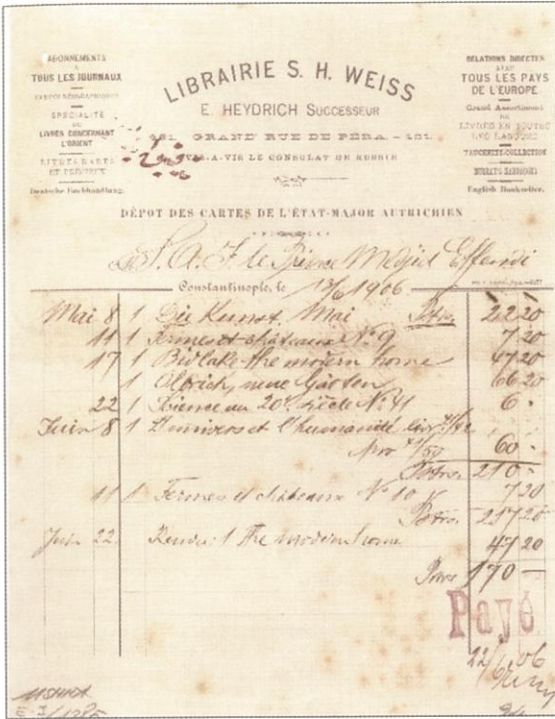

Kütahya Çini Fabrikası Müdürü
imzalı makbuzda Abdülmecid
Efendi dairesine çini imal edildiği
öğrenilmektedir

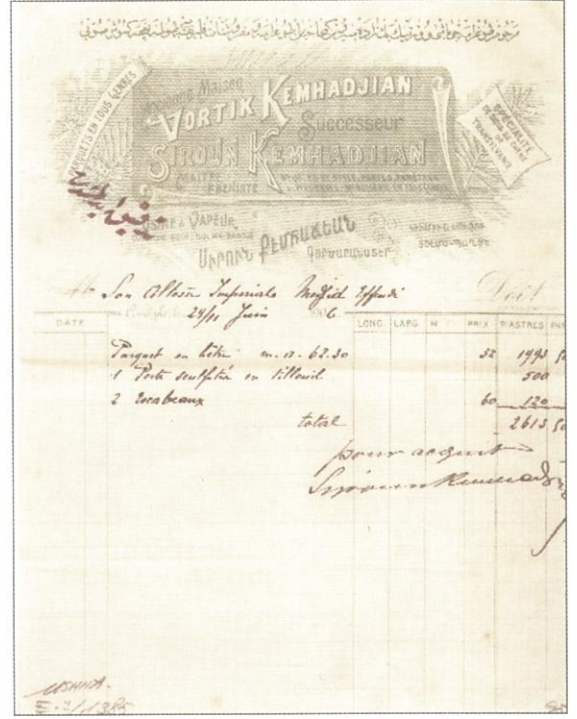

Paris'ten yapılan giyim alışverişinin faturası

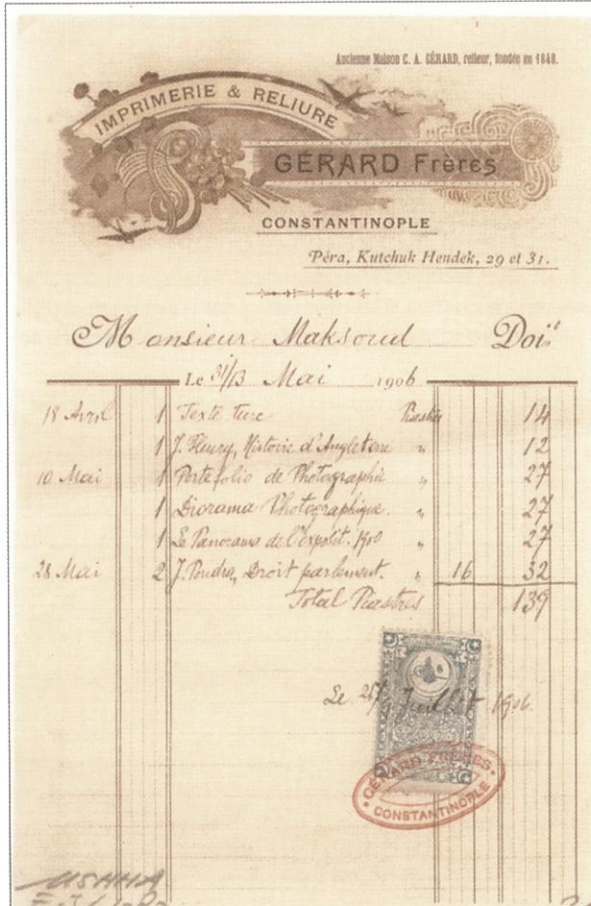

Weiss Kitabevi tarafından 13 Haziran 1906 tarihinde yollanan 8 adet (Fransızca ve Almanca dillerinde yazılmış) kitabın faturası

Vortik Kemhacıyan (Mobilya mağazası) tarafından yapılan parke, (gürgen ağacı), ıhlamur ağacından yapılan işlemeli kapı ve taburelerin satın alınmasıyla ilgili fatura 11 Haziran 1906

Gerard Kardeşler matbaası tarafından Möşyo Maksud adıyla alınan fatura

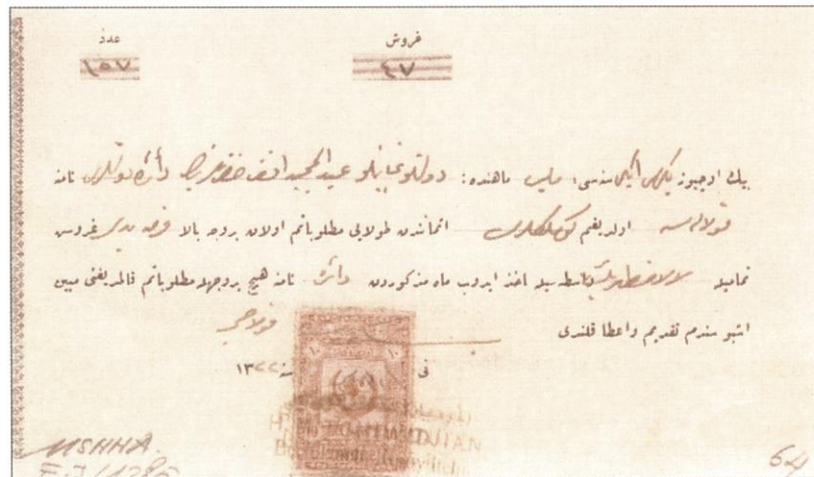

Garih Eczahânesi'nin vermiş olduğu ilaçların parasını aldığına dair makbuzu

Üsküdar'da bulunan kumcunun Mecid Efendi Dairesi'nden alacağı olan 66 kuruşun ödendiğine dair verdiği makbuz

Beşiktaş Kolacısı'nın Abdülmecid Efendi dairesinden alacağı olan 47 kuruş aldığına dair makbuz

۱۳۰۰ سنس لارلارده حصارلار قوتلده قوروس ليزار

موقوفات	اسامي	مقدار	سلسله نوملر
	موقوفه	۱۲۰۰	۴۹
	کلیسا	۴۰	۵۰
	خانم شکر	۱۷۹۰	۵۱
	مقصودانکه کله	۹۰	۵۲
	کلیسایه کورده	۴۰	۵۳
	کلیسا	۵۰	۵۴
	فراتر کورده	۴۰	۵۵
	مردود	۵۴	۵۶
	کوره	۴۰	۵۷
	پدی بارود	۴۰	۵۸
	کلیسا	۶۰	۵۹
	تیمبل دهان	۶۰	۶۰
		۱۵۰۰	۶۱
			۶۲
			۶۳
			۶۴
			۶۵
			۶۶
			۶۷
			۶۸
			۶۹
			۷۰
			۷۱
			۷۲
			۷۳
			۷۴
			۷۵
			۷۶
			۷۷
			۷۸
			۷۹
			۸۰
			۸۱
			۸۲
			۸۳
			۸۴
			۸۵
			۸۶
			۸۷
			۸۸
			۸۹
			۹۰
			۹۱
			۹۲
			۹۳
			۹۴
			۹۵
			۹۶
			۹۷
			۹۸
			۹۹
			۱۰۰

صالحه ۴۴۶۷۷
خانم اقدار کورده ۵۴۴
برکات ۱۰۰۰
۴۴۶۰۱

موقوفه کورده
موقوفه کورده
۸۲-۱۲۰۰
صالحه

(فصله)

موقوفه کورده	۵۴۰	۶۹
موقوفه کورده	۴۴۰	۷۰
موقوفه کورده	۴۰	۷۱
موقوفه کورده	۱۷	۷۲
موقوفه کورده	۵۰	۷۳
موقوفه کورده	۴۰	۷۴
موقوفه کورده	۴۷۰	۷۵
موقوفه کورده	۴۰	۷۶
موقوفه کورده	۴۰	۷۷
موقوفه کورده	۴۰	۷۸
موقوفه کورده	۱۰۰	۷۹
موقوفه کورده	۵۰	۸۰
موقوفه کورده	۴۰	۸۱
موقوفه کورده	۴۰	۸۲
موقوفه کورده	۴۰	۸۳
موقوفه کورده	۴۰	۸۴
موقوفه کورده	۴۰	۸۵
موقوفه کورده	۴۰	۸۶
موقوفه کورده	۴۰	۸۷
موقوفه کورده	۴۰	۸۸
موقوفه کورده	۴۰	۸۹
موقوفه کورده	۴۰	۹۰
موقوفه کورده	۴۰	۹۱
موقوفه کورده	۴۰	۹۲
موقوفه کورده	۴۰	۹۳
موقوفه کورده	۴۰	۹۴
موقوفه کورده	۴۰	۹۵
موقوفه کورده	۴۰	۹۶
موقوفه کورده	۴۰	۹۷
موقوفه کورده	۴۰	۹۸
موقوفه کورده	۴۰	۹۹
موقوفه کورده	۴۰	۱۰۰

۱۳۰۰ سنس لارلارده حصارلار قوتلده قوروس ليزار

موقوفات	اسامي	مقدار	سلسله نوملر
	موقوفه	۱۱۶	۱
	موقوفه	۴۰	۲
	موقوفه	۱۱۶	۳
	موقوفه	۴۰	۴
	موقوفه	۱۱۶	۵
	موقوفه	۴۰	۶
	موقوفه	۱۱۶	۷
	موقوفه	۴۰	۸
	موقوفه	۱۱۶	۹
	موقوفه	۴۰	۱۰
	موقوفه	۱۱۶	۱۱
	موقوفه	۴۰	۱۲
	موقوفه	۱۱۶	۱۳
	موقوفه	۴۰	۱۴
	موقوفه	۱۱۶	۱۵
	موقوفه	۴۰	۱۶
	موقوفه	۱۱۶	۱۷
	موقوفه	۴۰	۱۸
	موقوفه	۱۱۶	۱۹
	موقوفه	۴۰	۲۰
	موقوفه	۱۱۶	۲۱
	موقوفه	۴۰	۲۲
	موقوفه	۱۱۶	۲۳
	موقوفه	۴۰	۲۴
	موقوفه	۱۱۶	۲۵
	موقوفه	۴۰	۲۶
	موقوفه	۱۱۶	۲۷
	موقوفه	۴۰	۲۸
	موقوفه	۱۱۶	۲۹
	موقوفه	۴۰	۳۰
	موقوفه	۱۱۶	۳۱
	موقوفه	۴۰	۳۲
	موقوفه	۱۱۶	۳۳
	موقوفه	۴۰	۳۴
	موقوفه	۱۱۶	۳۵
	موقوفه	۴۰	۳۶
	موقوفه	۱۱۶	۳۷
	موقوفه	۴۰	۳۸
	موقوفه	۱۱۶	۳۹
	موقوفه	۴۰	۴۰
	موقوفه	۱۱۶	۴۱
	موقوفه	۴۰	۴۲
	موقوفه	۱۱۶	۴۳
	موقوفه	۴۰	۴۴
	موقوفه	۱۱۶	۴۵
	موقوفه	۴۰	۴۶
	موقوفه	۱۱۶	۴۷
	موقوفه	۴۰	۴۸
	موقوفه	۱۱۶	۴۹
	موقوفه	۴۰	۵۰

(عمومی کارلارده حصارلار)
۱۱۷ ۱۱۶ ۱۱۵

1906 yılı Kânûn-ı evvel ayına ait bütçe cetveli

1322 senesi kânûn-î evvel makbuz senedâtına mahsus listedir.

Sıra numerosu	Esami	Mikdar-ı makbuz	Mülâhazat	Sıra numerosu	Esami	Mikdar-ı makbuz	Mülâhazat
1	Lâlâ Bey	114	umum kânûn-î evvel masarifatı 117,314 guruş 20 para	51	Gece bekcisinin roververi	324	
2	Lâlâ Başağa	20		52	Kitabcı Ruman	50	
3	Osman Bey	1373		53	Fransız Postahanesi	25	
4	Tayyar Bey	39				13453	
5	Sadık Bey	133		54	Mösyö Duran	54	
		1679		55	"...." "...."	216	
6	Necmeddin Ağa	10		56	Mücellid Berardo	449	
7	Kahvecibaşı	126		57	"...." "...."	650	
8	Hamlacı Bekir Ağa	183		58	Tohumcu "...."	600	
9	Arabacıbaşı	47				15422	
10	Bekci İsmail Ağa	72			kasa		
		2187		59	Mösyö Lukas'ın maaşı	540	
11	Bekci Şükrü	147		60	8 aded Şirket-i Hamidiye hisse senedatı	4320	
12	İzzet Ağa	76		61	Ocakdan "...." getirenlere	400	
13	Zenbilci Şaban	417		62	Sadefe	17	
		2757		63	Mehisti Kalfa'nın hemşiresine	500	
14	Kılarıcı Sadık	555				21199	
15	Bekci İbrahim	335		64	Kahatların (?) gümrük masarifi	456	
		3647		65	Oda ve nerdüban başının gümrük masarifi	2670	
16	İnekci Said	137		66	Salon eşyalarının gümrük ihracı	4200	
17	Tablakar Rıza	39		67	Zeynel Ağa'ya kömür parası	40	
18	Sucu Ali	32		68	Bir mahalle ihsan buyrulan	200	
19	Çiftci Hasan	20		69	Kirkor'un aldığı eşyalar	100	
20	Gece Bekcisi Halil Ağa	21				28865	
		3886		70	Sadık Bey'in bir maaşına	500	
21	Bağçevan Sotri	14		71	Haremce masarifat	200	
22	Bekci Hasan	16		72	Gazcı Tosun'a verilen	120	
23	Kapucu	12		73	Kasım Ağa'nın haremine verilen	260	
24	Bekci Veli	37		74	Maksud Ağa'nın ailesine	300	
25	Bağcı Davud	96		75	Köşkdeki bendegana "...." "...." "...."	216	
		4071				30461	
26	Bağcının maiyetindeki adem	100		76	Bir misafir hanıma verilen	100	
27	Bendegan yemeklikleri	1500		77	İzzet Ağa'ya ve fukaraya	100	
28	Françalacı	187		78	Muhtelif defa eşya çıkartmak masarifi	852	
29	Çamlıca tayın etmekcisi	621		79	Balık yağlarıyla muhtelif mualeceler	740	
30	Hacı "...." Etmekcisi	210		80	İllustrasyon Gazetesi	228	
		6689				32481	
31	Bakkal	138		81	Tan Gazetesi	342	
32	Doktor Mesciyan	240		82	Bağçevanlara	60	
33	Eczacı Otton	663		83	Fazıl Bey'e	14	
34	Eczacı Garih	235		84	Sotiri'nin aldığı eşyalar	200	
35	Sobacı "...."	447		85	Köşkdeki divarcı yevmiyeleri için Şükrü'ye verilen	570	
		8412		86		33667	
36	Kolacı	29			Nakl-i yekün	33667	
37	Yaldızcı Karaki'ye	989		87	Hanımfendi hazretleri için alınan eşyalara zammen verilen	534	
38	Seyrab	200		88	Bir mahalle ihsan buyrulan	100	
39	Bozacı Ahmed Ağa	53				34301	
40	Seyrab	300		89	Bonmarşe'nin kanun-ı evvel muamelatı köşkde salon ve odaların döşemeleri hisabı	83013, 30	
		9983				117,314,30	
41	Araba ta'mircisi	162					
42	Kerasteci Haçık Ağa	136					
43	Ortaköy hammalları	83					
44	Kayıkcı	95					
		10459					
45	Ortaköy arabacıları	180					
46	Na'l-bend	62					
47	Araba parçacısı	51					
		10752					
	Nakl-i yekun	10752					
48	Geyikci	240					
49	Kasa senedi	1762					
50	Maksud Ağa'nın ailesi	300					

18

AGENCE GÉNÉRALE
DES
CHEMINS DE FER ORIENTAUX

EXPÉD. N° _____

Reçu d'Envoi
à remettre à l'Expéditeur

Reçu par M. *Pedak Aljounian*
à *Constantinople*
pour être expédié par *petite*
à *Genève* Vitesse
à *Paris*

colis ci-après désignés, assurés pour
100.00 francs (cent cents francs)

Marques des Numéros	Nombre des Colis	Nature des Colis	NATURE des MARCHANDISES avec ou sans observation	POIDS	OBSERVATIONS
~	1	Colis	Manufacture	15	

Part payé au départ ..... *0.00* ~

Part de à payer à l'arrivée *0.00*

Station de *Constantinople* le *27 Decembre* 1906

Agence Générale des chemins de fer Orientaux

27 DEC 1906

GÉNÉRAL DES CHEMINS DE FER ORIENTAUX

USHAHA E-1/1385 *Moussé* *111*

27 Aralık 1906 tarihli
satın alınan bir giysiye ait
fatura

149

USHAHA E-1/1385

عروض ١٥٠٠

يك اوجيوز بگيوني بگيوني: دارالماهنده: دولتي قبايلو جيه الجيهاندي قشدر نيجه نوره لورونه نامه
كوتنه بولنه اولديغيم بگيولون نامه نه طولاي مطلوبانم اولانه برده بالا ريليسور غروسه
تاميله نوره نوره راسطيله اخذ ايروب ماه مذكورده نامه نه برده و مطلوبانم نامه لغتي ميين
اشهر مندم تقديم واعطا فندي

1385

10 DIX PARIS 10
TIMBRE

Yemeklik için masraf yapan daire bendegânına sarfiyatlarının tediy edildiğine dair alınan makbuz

1323 senesi mayıs makbuz senedatına mahsus listedir.

sıra numerosu	mikdâr-ı esami	makbuz	mûlahazat	sıra numerosu	mikdâr-ı esami	makbuz	mûlahazat
1	Lâlâ Bey	173	umum mayıs masarifati 41159 guruş 20 para	35	Beşiktaş Fabrikası	1000	
						10710	
2	Sadık Bey	158		36	Agabos Kalfa	50	
3	Osman Bey	628		37	Beşiktaş'da Yaldızcı	85	
4	Kahvecibaşı	12		38	Beyoğlu'nda Gömlekçi		
5	İzzet Ağa	291			Hayden	94	
		1262		39	Kunduracı Bolak	735	
6	Bekçi Şükri	185		40	Piyanocu Likonti	120	
7	Arabacıbaşı	97				11794	
8	Bekci İsmail Ağa	255		41	Kağıdıcı Ruman	474	
9	Bekci Hüseyin	28		42	Tulumbacı Yorgi	500	
10	Bekci Veli	125		43	".."	".."	500
		1952		44	".."	".."	300
11	Hamlacı Bekir Ağa	42		45	Galata'da Sarraf		
12	Kıllarcı Sadık	557			Vasil	419	
13	Bekci İbrahim	199				13987	
14	Zenbilci Şaban	511		46	Haçik Onnik Etmeği	73	
15	Sucu Ali	28		47	Camcı İshak	35	
		3289		48	Amele yevmiyeleri	452	
16	Tablakar Riza	240				14547	
17	Bekci Ali	37			Nakli-i yekün	14547	
18	Çiftci Hasan	30		49	Keresteci Haçik Ağa	337	
19	İnekci Said	32		50	Hatab kat' edici	80	
20	Yağcı Davud	161		51	Boyacı	120	
		3789		52	Seyrab	200	
21	Yağcı'nın maiyetindeki adem	100		53	Marangoz Nikoli	135	
22	Sebzeci Yani	85				15419	
23	Françalacı	206		54	Yorgancı Kırkor	411	
24	Çamlıca ta'yın etmekçisi	939		55	Kuzguncuk'da malifaturacı	54	
25	Üsküdar'da sebzeçi	730		56	Avizeci	335	
		5849		57	Ortaköy'de marangoz	320	
26	Üsküdar'da yumurtacı	100		57	Ortaköy'de perukar	60	
27	Doktor Mesciyan	80				16599	
28	Eczacı Apostol	250		59	Kileci(?)	40	
29	Çilekçi	115		60	Yevmiye ta'yın alan adem	125	
30	Ecza deposu	150		61	Arabacı Osman	90	
		6544		62	Tophanelioğlu'nda na'l-bend	85	
31	Südcü Yorgi	100		63	Kepekci	240	
32	Beşiktaş'da bakkal	1550				17179	
33	Beşiktaş'da kasab	85		64	Saatçi	35	
34	Selanik Bonmarşesi	1431		65	Kuzguncuk'da çilingir	64	

sıra numerosu	mikdar-ı esami	makbuz	mülâhazat	sıra numerosu	mikdar-ı esami	makbuz	mülâhazat
66	Kuzguncuk hamalları	53		96	Bir aded avize		
67	Ortaköy hamalları	100			içün verilen	1512	
68	Ortaköy'de kayıkcı	160		97	Gazcı Tosun'a ihsan		
		17591			buyrulan	216	
69	Kolacı	53				30335	
70	Beşiktaş'da sobacı	395		98	Bir mahalle ihsan		
71	"....." süpürgeci	48			buyrulan	216	
72	Maksud Ağa'nın ailesi	300		99	Bir mahalle ihsan		
73	"....." "....." "....."	600			buyrulan	216	
		18987		100	makinenin çıkarılması		
74	"....."	899			masarifati ve köşke		
75	Mösyö Novil	127			kadar nakliyesi	1691	
76	Galata'da elbiseci	600				32458	
77	Avalis	73			Bonmarşe	854	
78	Şalıt	435			Hasırcı	911	
79	Kitabcı Habedrih	663			Mücellid Perardo	1093	
		21784			Leon Vidman	750	ceste ceste
80	Yani	112					tediye edile
81	Fransız Postası	25					cek hisabat
82	Telefoncu	388			Tulumbacı Yorgi	1455	
83	Dökmeci	123			Beşiktaş Fabrikası	2650	
		22432			Dişçi Terziyan	988	
84	Kuyumcu	380			Yekünü	41159	
85	.....	625					
86	Mösyö Lufas'ın maaşı	540					
87	Divarcı ve amele yevmiyeleri	445					
		24422					
	Kasa						
88	Piyano ve tavla bahasıçün zammen verilen	2160					
89	Dadı Kalfa'ya verilen	216					
90	Bir fakire verilen	20					
91	Bir fakire ihsan buyrulan	100					
92	Tulumbacı Yorgi'nin çıraklarına bahşiş	40					
93	Hamlacı Bekir Ağa'ya ihsan buyrulan	601					
		27559					
	Nakl-ı yekün	27559					
94	Zeynel Ağa'ya ihsan buyrulan	48					
95	Hamlacı Bekir Ağa'ya ihsan buyrulan	1000					

Selanik Bonmarşe'si tarafından verilen makbuz

Tulumbacı Yorgi'ye ödeme yapıldığına dair makbuz

Avizeci Nesim'e satın alınan ve takılan avizelerin parasının ödendiğine dair makbuz

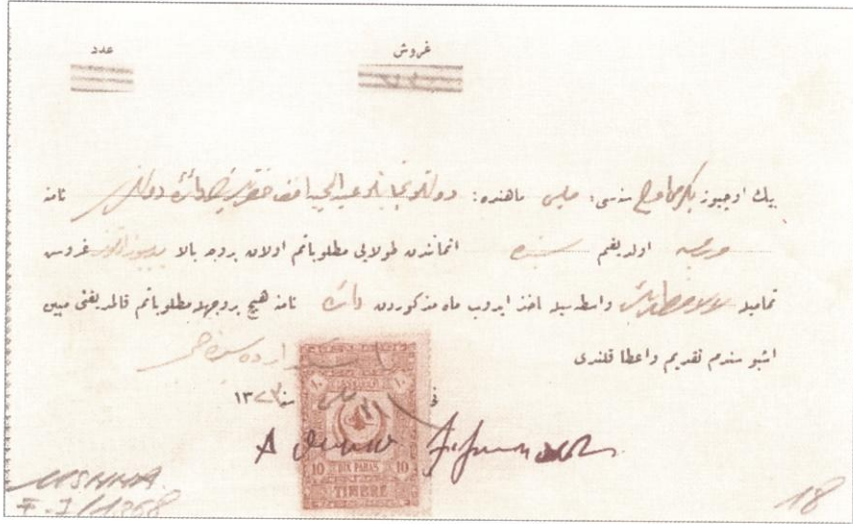
Sebze tohumları karşılığında sebze başına ödeme yapıldığına dair makbuz

Francalacıya ödeme yapıldığına dair makbuz

Çamlıca tayın ekmeğçisinin parasını aldığına dair makbuz

Üsküdar'da bulunan sebzeçiyeye parasının ödendiğini gösterir makbuz

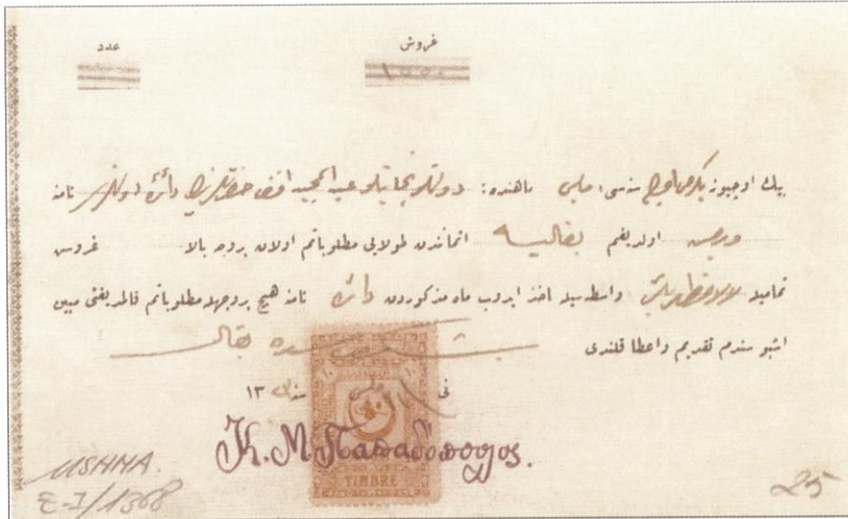
Üsküdar'da bulunan yumurtacıya ödeme yapıldığına dair makbuz

Doktor Mesciyan'ın muayene ücretini almasına binaen verilen makbuz

Eczacı Mösyö Apostol'a verdiği ilaçların parasının tediye edildiği için alınan makbuz

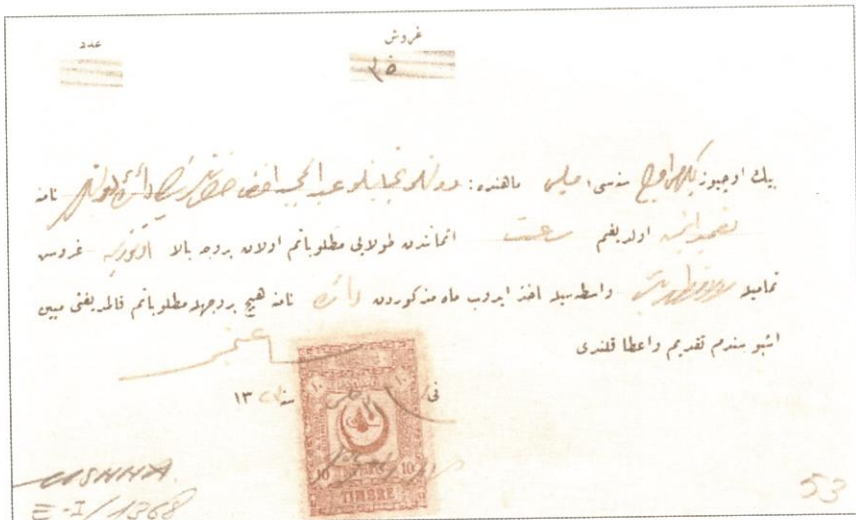
Beşiktaş'taki bakkala parasının verildiğine dair alınan makbuz

Hamlacı Bekir Ağa'ya yevmiyesinin verildiğine dair makbuz

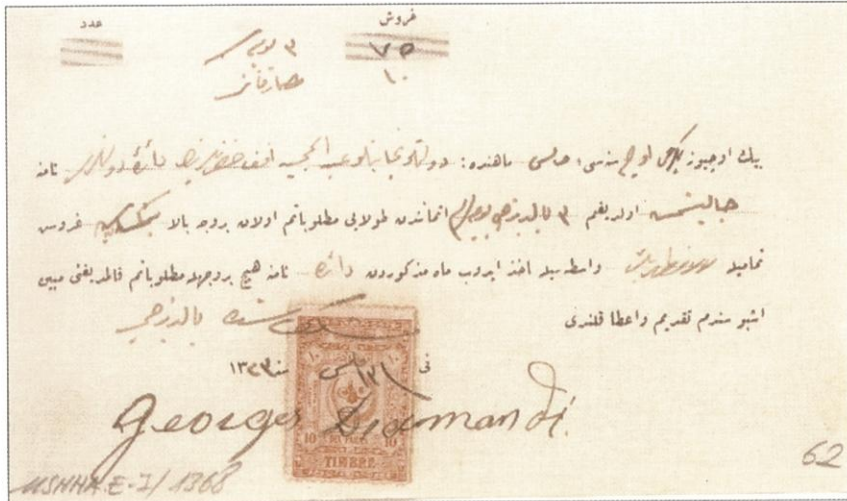
Galata'da Sarraf Vasil'den alınan borcun ödendiğine dair makbuz

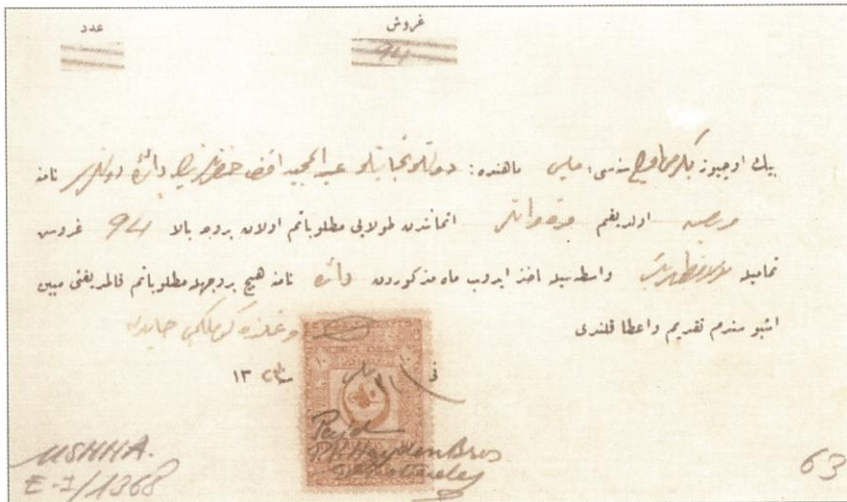
Saat tamir ücreti olan 35 kuruşun tediye edildiğine dair makbuz

Sobacıdan alınan malların parasının ödendiğine dair makbuz

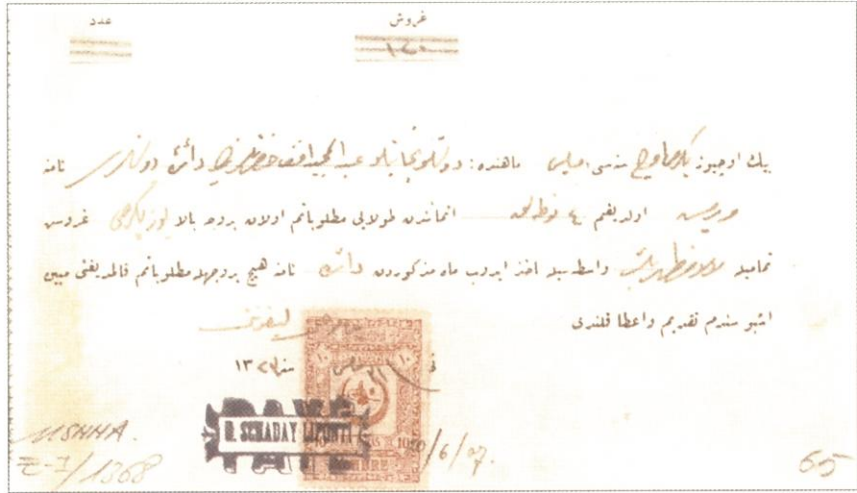
Beşiktaş'ta bulunan yıldızciya kendi ve yanında çalıştırdığı adamların yevmiyesinin verildiğine dair makbuz

Gömlekçi Hayden'e alınan kravatın parasının ödendiğine dair makbuz

Kunduracı Pollak'tan alınan kunduraların ücretinin ödendiğine dair makbuz

Piyanocu Lifonti'den alınan notahkların parasının verildiğine dair makbuz

Kuzguncuk Manifaturacısına ödeme yapıldığına dair makbuz

Boyacıya yevmiesinin tediyе edildiği için alınan makbuz

Taşınان malların nakliye ücretinin ödendiğine dair makbuz

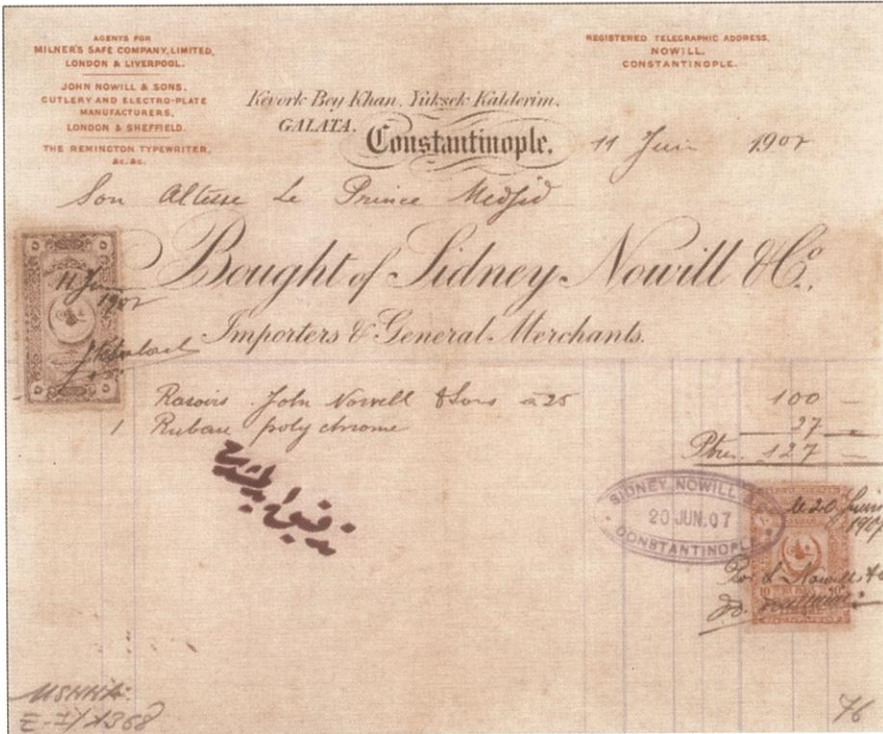

Tulumbacı Yorgi'ye makine vaz'iyesi olarak verilen ücretе dair alınan makbuz

Hugo Auello tarafından
17 Haziran 1907'de
Mazhar Bey'e gönderilen
bistüri, makas ve cımbız
satımıyla ilgili fatura

11 Haziran 1907'de Abdülmecid Efendi tarafından satın alınan John Novell marka ustura ve çok renkli şerit'in faturası

۱۳۲۸ سنس کانون سان ماهنت صادر عربیہ لیستہ

تاریخ	مبلغ	تاریخ	مبلغ	تاریخ	مبلغ
فخاوتہ بٹ	۴۱۹	۱۷۵	۴۴		
مقصود اقتدا	۴۱۴۶	۸۷۴	۴۶۶۴		
قصاب	۴۹۰		۴۹۰		
اورتہ کوری انکبیس	۶۹۴		۶۹۴		
بشکطہ انکبیس	۴۰۰		۴۰۰		
کونسل انکبیس	۴۷۴	۱۰۴۸	۶۴۰۵		
اورتہ کوری سوڈیس	۴۶۸		۴۶۸		
سوڈیس خلیہ آغا	۴۶۷		۴۶۷		
فراویج	۴۷		۴۷		
اجزا اجزا و تورد	۴۰۴		۴۰۴		
	۴۷۷		۴۷۷		
	۸۶۰۹		۷۵۶۰		
کفایت بٹ	۴۹		۴۹		
مہر قولاہیس	۴۴		۴۴		
اورتہ کوری سوڈیس	۶۰	۴۷	۴۸		
ژہ رار برادر	۴۰۴		۴۰۴		
دوقور سوڈیس بٹ	۴۰۸		۴۰۸		
بغداد صادر اقتدا	۹۰۶۶	۱۰۷۵	۸۰۰۰		
قوا و رایتیف	۴۱۸۵		۴۱۸۵		
اورتہ کوری بقا	۱۹۸		۱۹۸		
پروکار یا نقد	۰		۰		
بیکر	۰		۰		
	۱۴۰		۱۴۰		
زولایہ برادر	۱۴۶۵۴		۱۱۵۷۹		
تھوٹی عبدیہ اقتدا	۱۴۴		۱۴۴		
دوقور سوڈیس بٹ	۷۰		۷۰		
کتابی کھانیہ	۴۰		۴۰		
نعلینہ سلطانہ	۴۰		۴۰		
	۱۱۱۷۰		۱۰۰۶۶		
بشکطہ سوڈیس	۴۹۴		۴۹۴		
چوہر آغا	۱۷		۱۷		
باقی سوڈیس	۱۴۶	۱۴۶			
فراویج	۴۰۰		۴۰۰		
قولاہیس	۱۴۴		۱۴۴		
	۱۱۹۰۲	۱۴۰۹	۱۴۷۰۰		
آریہ سوڈیس	۱۴۰۰		۱۴۰۰		
قاریہ سوڈیس	۶۰۰		۶۰۰		
سولہ سوڈیس	۱۰		۱۰		
قیانچ	۴۹۶		۴۹۶		
	۱۰۹۹۰	۱۴۰۹	۱۴۷۴۴		
			۴۹۴		
			۱۴۵۰۱		

باقی سوڈیس

بشکطہ سوڈیس

USHMA
E-3/1328

1328 senesi Kanun-ı sani ayına ait bütçe

	tediyesi lazım gelen		tediye edilen		mecmû masârif	1328 senesi kânûn-î sâni mâhının masarif-i umûmiyesi listesidir.
20	43	20	175		219	Haluk Bey
20	2263		873	20	3136	Maksud Efendi
	2920				2920	Kasab (tediye edilmiştir).
20	693			20	693	Ortaköy etmekçisi
	405				405	Beşiktaş etmekçisi
20	6325	20	1048		7374	
35	468			35	468	Köşk etmekçisi
15	267			15	267	Ortaköy südcüsü
35	17			35	17	Südcü Halil Ağa
	104				104	Francalacı
	377				377	Eczacı Otton
25	7560			5	8609	
	39				39	Ken'an Bey
	23				23	Mısır kolacısı
	38		27		65	Odacı Mehmed Ağa
	252				252	Jerar Biraderler
	108				108	Doktor Serpusyan Bey
25	8020	20	1075	5	9096	
10	3185			10	3185	Bakkal Sadık Efendi
	198				198	Kooperatif
20	5			20	5	Ortaköy bakkalı
	50				50	Perukar Yanko
	120				120	Beykır
15	11579			35	12654	
	144				144	Zelliç Biraderler
	70				70	Telefoncu Abdullah Efendi
	120				120	Doktor Sekciyan Bey
20	143			20	143	Kitabcı Hayderih
	40				40	Na'l-bend Mustafa Usta
35	12096			15	13172	
	212				212	Beşiktaş'da bakırcı bi'l-ahire tediye edilmiştir.
	17				17	Cevher Ağa
			126		162	Bağçevan Sotiri
	255				255	Hıristidi
	122				122	Kalaycı Lambo
35	12702	20	1201	15	13904	
	1200				1200	Arpacı Pavli
	600				600	Karşındaki bendegan yemekliği
	15				15	Mahalle bekçisi
	216				216	Kayıkcı
35	14733	20	1201	15	15935	
	212					Beşiktaş'daki bakırcının hesabı olub ayrıca tesviye edilen
35	14521					

۱۳۲۹ سنه آغوستوس ماهی بجهت سید		جمع حساب	تاریخ	مبلغ	تاریخ	مبلغ
(تاریخ بیشتر ۱۳۲۹)	خوددیش	۷۹۴	۴۴۷	۴۰۶		
(تاریخ بیشتر ۱۳۲۹)	کنتار دیش	۱۱۰	۷۲	۴۹		
	خاصه های [خداوندان رضایه و اصفهانی]	۴۹۹	۴۹۹			
	مهر انبیا اقدی	۴۴۷	۴۴۷			
	مقصود اقدی	۴۸۴	۸۸۸	۴۹۰۸		
(تاریخ بیشتر ۱۳۲۹)	آتشکده	۱۶۶		۱۶۶		
(تاریخ بیشتر ۱۳۲۹)	قصاب	۴۰۵		۴۰۵		
	فرا خورد	۴۰		۴۰		
	برگشتن قیامگاه	۱۶۰		۱۶۰		
	آتشکده کهنه	۱۴۹		۱۴۹		
		۱۸۹۸۴	۸۰۱۷	۶۰۶۶۰		
	درویشان	۵۵		۵۵		
	ایوان آبرسنه	۱۶۰		۱۶۰		
	بکری شکر آغا	۱۷		۱۷		
	بیک	۱۰		۱۰		
(دره نقدی تاریخ ۱۳۲۹)	شوقه بکر اقدی	۶۴	۸۸			
	شوقه جوانان اصفهانی	۰		۰		
	مهر نانو	۵		۵		
	مهر جبهه آغا	۱۵۹		۱۵۹		
	دو قنبر سربسار	۴۶		۴۶		
	دو شوقه کهنه	۴۴				
		۱۹۷۸۴	۸۴۷	۱۱۴۸۰		
	چوهر آغا	۰				
	طاهر آغا	۴		۴		
	بازارچه ایلیا	۵۰	۵۰			
	چاه بیا	۴۰		۴۰		
	ترسیع	۵۰		۵۰		
	بقاع آغا	۰		۰		
	خان کور بخارستان	۴۷۹		۴۷۹		
	زود طبع	۱۱		۱۱		
	مهر تو حیس	۷۶		۷۶		
	قادیان	۶۴		۶۴		
		۴۶۸۴	۸۸۸۷	۱۰۸۴۰		
(تاریخ بیشتر ۱۳۲۹)	طیبه لاریان	۰		۰		
	سینه اسیر	۴۰		۴۰		
	دینار آغا	۵		۵		
	آغویان	۱۶۰		۱۶۰		
	اروپا	۴۰		۴۰		
	آب جوی	۱۴۸		۱۴۸		
	بقاع آغا	۴۸۹		۴۸۹		
	قوام آغا	۴۹		۴۹		
	مهر آغا	۰		۰		
	مهر نوبت آغا	۰		۰		
	قره جی	۴۰		۴۰		
	قادیان	۸۷		۸۷		
		۴۶۶۸	۸۸۸۷	۱۸۶۰		

1329 senesi Ağustos ayına ait bütçe cetveli

	tediyesi lazım gelen		tediye edilen		mecmû masârif	329 senesi ağustos masârif-i umûmiye listesidir
30	456	30	337	20	794	Haluk Bey (tediye edilmiştir 27 eylül)
30	39		76	30	115	Kenan Bey (tediye edilmiştir 24 eylül)
			4492		4492	Kasa hesabı (hacelerin ramazaniyeliği ve ihsanlar)
		20	2227	20	2227	Muhyiddin Efendi
20	3951		884	20	4835	Maksud Efendi
15	1662			15	1662	Etmekçi Agob (tediye edilmiştir 17 eylül)
	3557				3557	Kasab (tediye edilmiştir 27 eylül)
	204				204	Françalacı
	165				165	Yoğurtçu ve kaymakçı
	129				129	Aşcıbaşı Mahmud Ağa
15	10165	10	8017	25	18182	
20	557			20	557	Derunyan
	165				165	Eczacı Apostol
20	17			20	17	Bekci Şükrü Ağa
	120				120	Beykır
			88	20	63	Şoför Bekir Efendi (24,5 fazla tediye temmuz alacağına mahsub edilmiştir 25 eylül)
	30				30	Şoför çırağı İbrahim Ağa
	50				50	Mihran Usta
20	159			20	159	Arabacı Abdullah Ağa
	216				216	Doktor Serpusyan Bey
			222		222	Döşemeci Kirkor
35	11480	10	8327	25	19783	
			20		20	Cevher Ağa
	23				23	Talha Ağa
			540		540	Yaldızcı İlya
	35				35	Camcı İsak
	535				535	Tring
	20				20	Bakkal Ermenak
30	479			30	479	Kadıköy Gaz Şirketi
	110				110	Zelliç
	74				74	Mısır kolacısı
	63				63	kalaycı
25	12820	10	8887	15	21683	
	200				200	Tablakar İbrahim, Uşak İbrahim ve Mehmed'e ramazaniyelik verilen (Mehmed'in kırk guruşu verilmiştir, 17 eylül)
	307				307	Sebzeci Aspiro
	50				50	Dikran Ağa
	165				165	Agobyan
30	453			30	453	Levibovitis
30	138			30	138	Arabacı Pavli
10	3891			10	3891	Bakkal Sadık Efendi
	219				219	Kooperatif
	100				100	Ali Ağa (temmuzun hesabıyla tediye edilmiştir)
	40				40	Harık Nebbetsisi Agah Efendi
20	32			20	32	Gazeteci
20	187			20	187	Karcı
15	18605	10	8887	5	27468	
		20	24			Bekir'in fazla-i hesabı olub temmuzdaki alacağına mahsub edilen
		30	8862			

موریتس لایبورویتس و شرکاسی - غلطه و استانبول

MORITZ LEIBOVITZ & CIE
CONSTANTINOPLÉ
Galata, Courchoy Han 20-23

Branche Stamboul, Zindan Capou 387
Dépôts à BROUSSE & ESKI-CHEIR

میترا س. س. تریق لایبویتس و شرکاسی
le montant des marchandises suivantes :

Cons-plé, le 20/12 Sept 1913 Imp. Galat

1	benzin 400 po	471	
	182, 100		
	50		
	132, 100	23 1/2	100

CONSTANTINOPLE 1913

243

نبرغ غلطه Galata, le 21/12 1913

TIRING
GALATA

Doit

21. marchandises 535

243

Moritz Leibovitz firmasından alınan 12 Eylül 1913 tarihli bir benzin faturası

Galata Tiring mağazasından alınan fatura

مطبعه و کلبه برادر گواردها

ETABLISSEMENTS

GÉRARD FRÈRES
CONSTANTINOPLÉ

IMPRIMERIE RELIURE
FABRIQUE de REGISTRES REGURE

میترا س. س. تریق لایبورویتس و شرکاسی
Doit

Constantinople, le 12/12 Décembre 1913

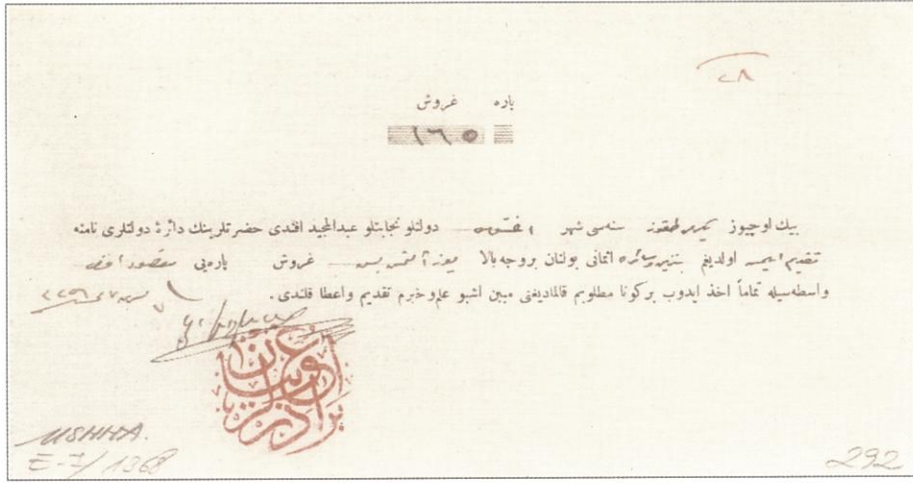
30	feuilles papier	50	
1	Vol. Texte Turc.	35	
3	Albums sur cartes	30	
1	Vol. Nouveau, Galerie Peinture & Statues.	2	
7	Texte Turc.	70	
1	Arab. & Europe etc	20	
1	Caquette Pergaminé	1	
1	Wormann, Atlas Wasser	50	
16	Texte Turc.	76	
1	Vol. La Ch. & Naval Maritime	12	
2	Texte Turc.	10	
5	Albums 117 don	75	
2	Commercial	20	
1	Commercial	8	

Total Piastres 419

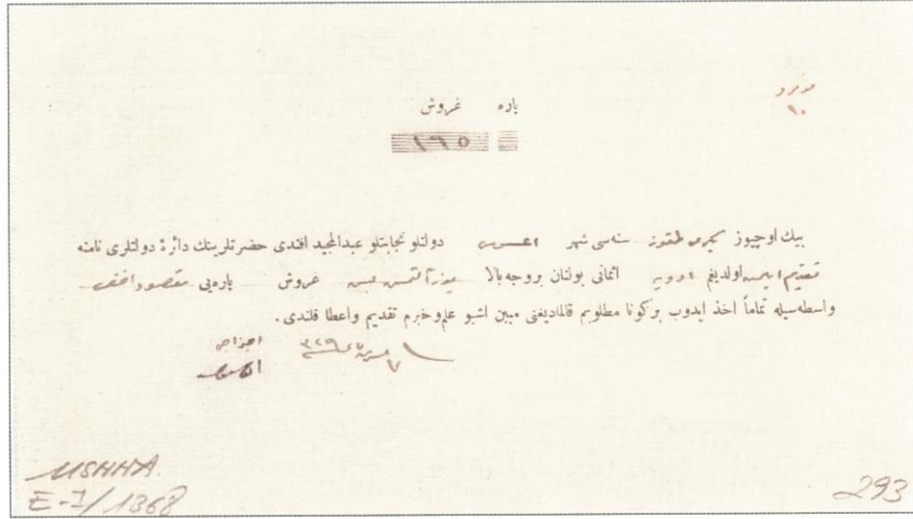
102

Gerard Kardeşler Kitabevinden alınan kitapların faturası

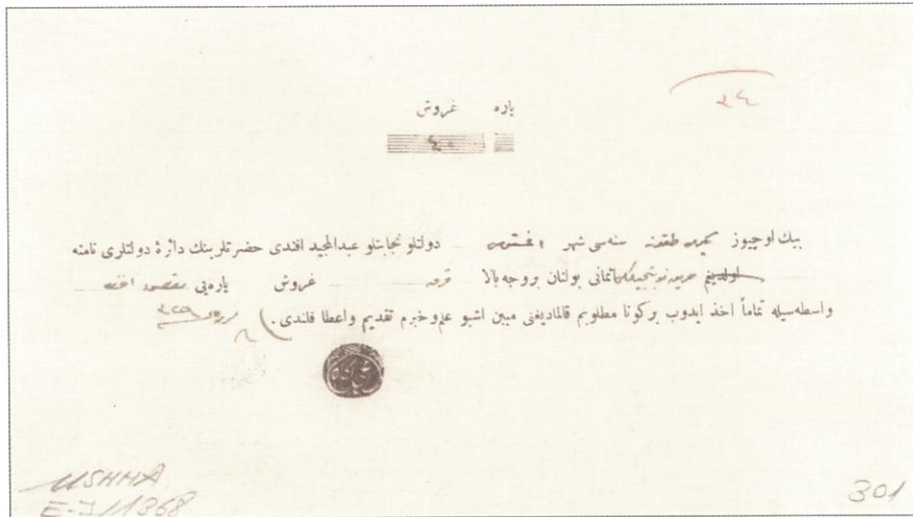

Agobyayn Biraderler'den alınan benzın ücretinin ödendiğine binaen alınan makbuz

Eczacı Apostol'a ilaç paralarının ödendiğine dair makbuz

Yangın Nöbetçisi Ali Âgâh'a maaşının verildiği için alınan makbuz

1331 senesi Nisan ayı harcafi listesi	مجموع مصروف	مصاريف المصارف	مصاريف المصارف	
ذكي بلك	٤٤٩٤ ل.	٦٨٠	٤٦١٤ ل.	٧
خلود بلك	٤٦٧ ل.	٤٥	٤٢٢ ل.	٨
مقصود اوقف	٤١٧٩	١٤٤٩	٨٥٠	٩
اصاندا	٨٦٤	٨٦٤		
بريون قائف	١٦٠	١٦٠		
محافظة شيد اوقف	٧٠٤ ل.	٥٤٩ ل.	١٦٤ ل.	١٠
تلفه شيرك	٨٠٥	٨٠٥		١١
اشكي	١٨٨٧ ل.		١٨٨٧ ل.	١٢
قصاب	٤٦٧ ل.		٤٦٧ ل.	١٣
سويج	٤٩٨ ل.		٤٩٨ ل.	١٤
برخورج	٦٠ ل.		٦٠ ل.	١٥
واجر وجر	٤٥		٤٥	١٦
	٤٤٤٥ ل.	٤٤٤٤ ل.	١٩١٤ ل.	١٧
صوبه	٤٥		٤٥	١٨
بكي علم آغا	٤٤٦		٤٤٦	١٩
ترينج	٨٧٠	٨٤٥	٤٥	٢٠
تلفه شيد اوقف	٤٧٤	٤٧٤		٢١
قودور اوقف سلطان قو او	٤٠٠		٤٠٠	٢٢
اجرا اوقف	٨٤		٨٤	٢٣
بكي شكري آغا	٤١٤٤ ل.	٤١٤٤	٩٨٠ ل.	٢٤
دوشه محمد خا	٤٤٠		٤٤٠	٢٥
بلكه صادره اوقف	٤٨٠٨ ل.		٤٨٠٨ ل.	٢٦
اجرا اوقف ياراغا اوقف	٤٨٤ ل.		٤٨٤ ل.	٢٧
كنا بجه و اوقف	٨٧٨ ل.		٨٧٨ ل.	٢٨
قودور اوقف اوقف	٤٠		٤٠	٢٩
ترينج اوقف	٤٤٤		٤٤٤	٣٠
آغا اوقف	٩٨١ ل.		٩٨١ ل.	٣١
جانب اوقف	٤٩٩ ل.	٤٩٩ ل.	٤٠٠	٣٢
	٤٦٥١٠ ل.	٩٠٧١ ل.	١٧٥٠٩ ل.	٣٣
عزق آغا	٤٩٩		٤٩٩	٣٤
آغا اوقف	٦١ ل.		٦١ ل.	٣٥
جوه آغا	٤٠		٤٠	٣٦
كورج	٤٤٠	٤٤٠		٣٧
زلفق اوقف	٤٤٨ ل.		٤٤٨ ل.	٣٨
خايله آغا	٩٤١		٩٤١	٣٩
دوشه ياراغا اوقف	٤٤٠		٤٤٠	٤٠
اجرا اوقف خليفه اوقف	٤٠		٤٠	٤١
سوفور اوقف	١١٩ ل.	٥٠	٦٩ ل.	٤٢
برارد اوقف	٤٦٠	٤٦٠		٤٣
هجا اوقف	٥٠	٥٠		٤٤
دوشه سر اوقف	٤٤٤		٤٤٤	٤٥
باغ اوقف	٤٤٠	٤٤٠		٤٦
اجرا اوقف	٤٠		٤٠	٤٧
بريد اوقف	٦٤٨	٦٤٨		٤٨
	٤٤٥٤١ ل.	٤٦٩٩ ل.	١٩١٤٤ ل.	٤٩

ASHMA
E-1/1352

					۴۵۰۰۰	۰	۱۰۶۹۹	۱۹۸۶۰	۰
					۴۸	۰		۴۸	۰
					۰۶۰	۰		۰۶۰	۰
					۰۰۰	۰		۰۰۰	۰
					۰۹۶	۰		۰۹۶	۰
					۱۴۴			۱۴۴	
					۱۰۸۴	۰		۱۰۸۴	۰
					۰۰			۰۰	
					۰۰			۰۰	
					۰			۰	
		۰۰	۸		۱۰۶۹۹		۱۰۶۹۹	۱۰۶۹۹	

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۸ \\ ۱۰۶۹۹ \\ \hline ۱۰۸۰۷ \\ ۰۰۰ \\ \hline ۱۰۸۰۷ \end{array}$$

MSHMA
E.T./1250

	verilmesi lazım gelen	tediye edilmiş olan		mecmû masârif	1331 senesi nisan masârifinin listesidir.
10	1613	680	10	2293	Zeki bey
20	122	45	20	167	Haluk Bey
	850	1329		2179	ihsanlar
		864		864	Maksud Efendi
		160		160	Büyük kalfa
30	164	20 539	10	704	Hafız Refik Efendi
		805		805	Telefon Şirketi
20	1887		20	1887	Etmekci
30	3670		30	3670	Kasab
30	498		30	498	Sütcü
30	60		30	60	Yoğurtçu
	45			45	Francalacı
10	8913	20 4422	30	13335	
	25			25	Sobacı
	146			146	Bekci Ali Ağa
	25	845		870	Tring
		272		272	Telefoncu Abdullah
	400			400	Kunduracı Mustafa Fuad
	83			83	Eczacı Nişan
30	980	3132	30	4112	Bekci Şükrü Ağa
	240			240	Vatan Mücellidhanesi
20	4808		20	4808	Bakkal Sadık Efendi
20	383		20	383	Eczacı Paragamyan
30	878		30	878	Kitabcı Vays
	20			20	Korucu Ahmed Ağa
	324			324	Terzi Onnik
20	181		20	181	Agobyan
	100	20 399	20	499	Camcı İsak
10	17509	9071	10	26580	
	499			499	İzzet Ağa
20	61		20	61	Aşçıbaşı
	30			30	Cevher Ağa
		2400		2400	Kömürcü
10	148		10	148	Zuhal Mağazası
	921			921	Haçik Ağa
	220			220	Doktor Paragamyan
	40			40	Eczacı Halil Müfid
20	69	50	20	119	Şoför Adil Efendi
		360		360	Mihran Usta
		50		50	Haci Estepan
	324			324	Doktor Serpusyan
		120		120	Bağçevan Sotiri
	20			20	Eczacı Otton
		648		648	Boyacı Kayzer
20	19842	12699	20	32541	
20	48		20	48	Oprogra Kolacısı
20	260		20	260	Arabacı Mustafa
30	401		30	401	Kadıköy Gaz Şirketi
10	296		10	296	Bakkal Hasan
	1440			1440	Arpacı Necib
20	1283		20	1283	Sebzeci
	55			55	Gazeteci
	120			120	Kaymakçı
	20			20	Mahalle bekçisi
	23768	12699		36467	22.8

ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ «ՀԱՅՐԵՆԻԻ»,

ՄԱՂԱԶԱՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐԲ

Պողոս-Ալի Կասաբի Թի. 25 Քելեօզ 149
Կ. ՊՈԼԻՍ

وطننا

استانبول — باب عالی جادستده نوسرو ۲۵
تلفون ۱۴۹

ATELIER DE RELIURE

“LA PATRIE..

MAGAZADJIAN FRÈRES

AVENUE DE LA S. PORTE No. 25 TÉLÉPHONE 149
CONSTANTINOPLE

دولتو نجابلو عبدالمجيد اقتدر طرطرتو

3
10

۱۶ جلد اعلا بجلد کتابلر

۴۹۰
۵۹۰

USHHA.
E.I/1852

9

Vatan Mücellidhanesi'ne ödenen paranın faturası

1331 senesi mayis ayi masraflari listesi		مصروفات	تاریخ	مبلغ	تاریخ	مبلغ	تاریخ	مبلغ
	ذکی بیگ	۲۰۰۰	۰۰	۱۷۱۰		۱۷۱۰	۰۰	+
۷	خوبه بیگ +	۱۷۰				۱۷۰		+
	مقصود افند	۱۸۸۸	۰۰	۲۰۰۰		۱۸۷۹	۰۰	+
	اصاندر	۰۹۶۰۰		۰۹۶۰۰				
	سلطان محمد تعیری	۲۰-۰۱	۰۰	۲۱۶۶۰	۰۰	۰۰		+
۵۷	۱۸ اسکی انجمن	۱۸۸۹	۱۸			۱۸۸۹	۱۸	+
	تصاب حسن	۲۸۰	۰۰			۲۸۰	۰۰	+
	سویچی اووردی	۰۰۰				۰۰۰		+
	دوغون محمد	۰۰	۰۰	۰۰		۰۰		+
	فرانجی	۰۰	۰۰			۰۰		+
۱۷	رضید بیگ	۰۰۰۰		۰۰		۰۰		+
	مقصود افند	۰۰		۰۰		۰۰		+
	دیبا	۰۸				۰۸		+
		۱۷۷۱۶	۰۰	۰۶۶۰۶	۰۰	۱۱۱۰۹	۰۰	۱۲
	سایه	۱۰۰				۱۰۰		+
	وزیر ابن یارغابان	۶۹				۶۹		+
	برهان اوسته	۰۸۰		۰۰		۰۰		+
	سوقچو اول افند	۰۰	۰۰			۰۰	۰۰	+
	قالیچی	۰۸۰	۰۰			۰۸۰	۰۰	+
	بقای حسن	۰۱۸	۰۰			۰۱۸	۰۰	+
	میرزا حسن	۰۰				۰۰		+
	بکی حسین	۰۰	۰۰			۰۰	۰۰	+
	ایزاج اووردی	۰۰				۰۰		+
	ایزاج حیدر افند	۰۰				۰۰		+
	بقای صادق افند	۰۹۱۷	۰۰			۰۹۱۷	۰۰	+
	عزت آغا	۰۸۰		۰۰		۰۰		+
۱	بکی شکر آغا	۰۹۰	۰۰	۰۰		۰۹۰	۰۰	+
		۱۷۹۰۶	۰۰	۰۷۰۰۶	۰۰	۱۶۰۰۹	۰۰	۱۳
	مار ویر و ساروسته	۸۰				۸۰		+
	چوهر آغا	۰۰		۰۰		۰۰		+
	ویر و ساروسته	۰۰				۰۰		+
	اور ویر و ساروسته	۰۰				۰۰		+
	قوللو و مقارون	۰۸				۰۸		+
	قالیچی و مقارون	۰۸۰				۰۸۰		+
	طیبه قیاس	۰۰				۰۰		+
	ورتال مقارون	۰۹۰				۰۹۰		+
	یادی	۰۰				۰۰		+
	آغویان	۰۹۰				۰۹۰		+
	کتابخانه اسلام	۰۹۰	۰۰			۰۹۰	۰۰	+
	دوقور طور قویان	۰۸				۰۸		+
۶	هاجن ایسان	۰۰۰				۰۰۰		+
	باغچو و ساروسته	۰۰۰		۰۰		۰۰۰		+
	خوشحال ایچن تره کوزبان	۰۰				۰۰		+
		۱۷۰۰۰	۰۰	۰۷۰۰۶	۰۰	۱۹۷۱۶	۰۰	۱۴

MSHHA
E.I/1352

13

1331 senesi Mayıs ayı bütçe cetveli

	tediye edilmesi lazım gelen		tediye edilmiş olan		mecmû masârif	331 senesi şehr-i mayıs masârifât listesi
10	1442		1765	10	3207	Zeki Bey
	170				170	Haluk Bey
20	879		1009	20	1888	Maksud Efendi
			21600		21600	İhsanlar
	408	20	31643	20	32051	Selamlık tamirâtı
18	1899			18	1899	Etmekçi Agob
25	3830			25	3830	Kasab Hüsni
	555				555	Sütcü Avadis
20	36	10	6	30	42	Yoğurtcu Mehmed
20	48			20	48	Francalacı
	1782		463		2245	Refik Bey
			120		120	Maksdar Mağazası
	58				58	Vitali
33	11109	30	56606	23	67716	
	194				194	Zelliç
	69				69	Eczacı Paragamyan
	60		520		580	Mihran Usta
20	140			20	140	Şoför Adil Efendi
20	383			20	383	Kalaycı
30	318			30	318	Bakkal Hasan
	23				32	Eczacı Nişan
20	62			20	62	Bekci Hüseyin
	10				10	Eczacı Otton
	45				45	Eczacı Halil Müfid
30	3917			30	3917	Bakkal Sadık Efendi
	52		130		182	İzzet Ağa
20	143		150	20	293	Bekci Şükrü Ağa
13	16529		57406	3	73936	
	860				860	Mardiros Usta
	32		20		52	Cevher Ağa
	160				160	Derunyan
	42				42	Oprogra Kolahanesi
	48				48	Kollaro Mağazası
	485				485	Kadıköy Gaz Şirketi
	100				100	Tanin Gazetesi
	296				296	Le Tuval Mağazası
	90				90	Pavli
	139				139	Agobyan
30	292			30	292	Kitabhane-i İslam
	108				108	Doktor Torkumyan
	253				253	Camcı İsak
	141		80		221	Bağçevan Sotiri
	140				140	Fotoğrafçı Karagözyan
3	19716	30	57506	33	77222	
	110				110	Pikmalyon
	1135				1135	Arpacı Necib
	700				700	Fotoğrafçı Sebah
	24				24	Yağcı Mehmed
	30				30	Odacı Mehmed
	848				848	Sebzeci Hasan
	100				100	Bekci Ali Ağa
	20				20	Mahalle bekçisi
20	52			20	52	Gazeteci
	300				300	Tırpancı
23	23035	30	57506	13	80542	

428 gurus beynimizde fark vardır.
Eğer doğru ise bana ıade ediniz.

LIBRAIRIE MILITAIRE
ISLAM
I. HILMI
Grand Rue de la S. Porte No. 46
CONSTANTINOPLÉ
Adresse Télégraphique
Librairie Militaire ISLAM

کتابخانه اسلام - کتابخانه حلی

تجار زاده : ابراهیم حلی

درسمادت باب عالی جاده سی نومرد ۴۶

تلفراف آدره سی
درسمادت کتبخانه اسلام وعسکری

سپارش نومرد سی

یاره غمروش پاره غمروش عدد فی

فصل
۴۹۵
باید این دفتران این دفتران

بوجو باو این دفتران این دفتران شعوب حلوو بن دفتران افذ این دفتران دفتران

USANDA
E.I./1852

62

Kitapçı İbrahim Hilmi'den alınan kitapların parasının tediye edildiğine dair fatura

		۱۳۳۱ سنس شهر حذران ماهان شمسی لیست		جمع صفت	تاریخ ثبت	تاریخ ثبت	تاریخ ثبت	
				۶.		۶.		+
				۷۴.	۷۴.			
				۹.۸	۹.۸			
				۸.۷۹	۲۸۵۹	۹۵۵.	۶.	X
				۲۵۶	۹۶۸	۹۸۸	۹.	X
				۱۱۷۴	۱۱۶۴	۱۰۰۰	۱۰.	+
				۲۶۶	۱۱۷۷	۱۰۹	۱۰.	+
				۱۸۶.	۴	۹۸۶.	۴	+
				۴۲۵۶		۴۲۵۶		+
				۹۶۹	۱۰.	۹۶۹	۱۰.	+
				۴۶.		۴۶.		+
				۱۰.۹	۱۰.	۱۰.۹	۱۰.	+
				۴۷.	۱۰.	۴۷.	۱۰.	+
				۴۱		۴۱		X
				۱۹	۱۰.	۱۹	۱۰.	X
				۱۹۰۱۹	۲۴	۹۶۷۰	۱۰۵۹	X
				۹۹۱	۱۰.	۹۹۱	۱۰.	X
				۹۶۸		۹۶۸		+
				۱۱۶		۱۱۶		+
				۵۴۴		۵۴۴		+
				۴۵۰	۴۸۷	۶۰		X
				۱۸.	۱۸.			X
				۶۹	۱۰.	۶۹	۱۰.	X
				۴۸.۸	۴۸.۸			+
				۴۵۷		۴۵۷		+
				۱۰.۵		۱۰.۵		+
				۴.		۴.		+
				۴۹	۱۰.	۴۹	۱۰.	+
				۵		۵		X
				۴۴۴۹۰	۴	۱۲.۴۰	۱۱۴۵۰	۴
				۶۵۵		۶۵۵		+
				۴۴۴۴	۴۸.۰۰	۵۴۴		+
				۴.۱	۴.۱			+
				۱۴		۱۴		+
				۶۶		۶۶		X
				۱۶۱۴	۴.	۲۶۱۴	۴.	+
				۱۱۹۱		۱۱۹۱		+
				۶.	۶.			+
				۵۶.	۵۶.			+
				۱۸۵۶		۱۸۵۶		X
				۱۹۴		۱۹۴		X
				۱۰۴	۱۰.	۱۰۴	۱۰.	X
				۴.		۴.		+
				۴.		۴.		X
				۴۹۰۶۹	۲۴	۱۶۷۹۱	۴۵۵۴	۲۴

۷۶۶
۶۶۱۲

۲۴

۲۴

۱۳۳۱ سنس شهر حذران ماهان شمسی لیست

مقصود از کلمه

۱۳۳۱

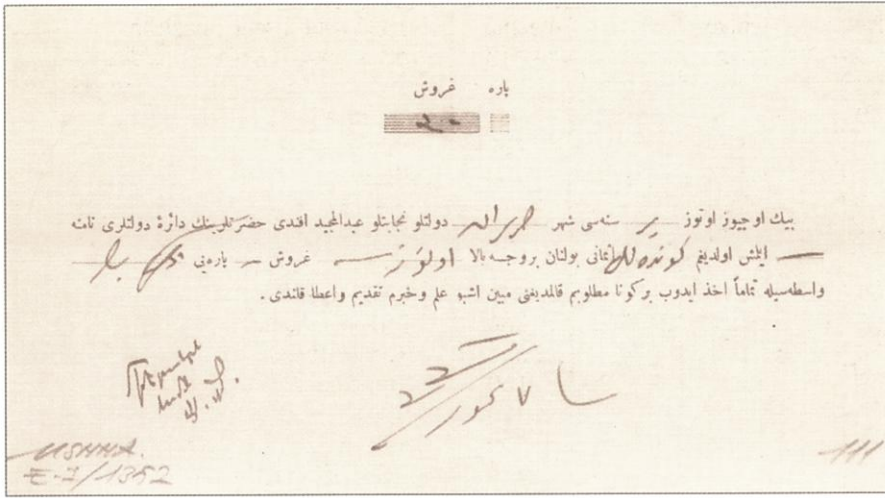
۳۳/۱۳۳۲

1331 senesi Haziran ayı bütçe cetveli

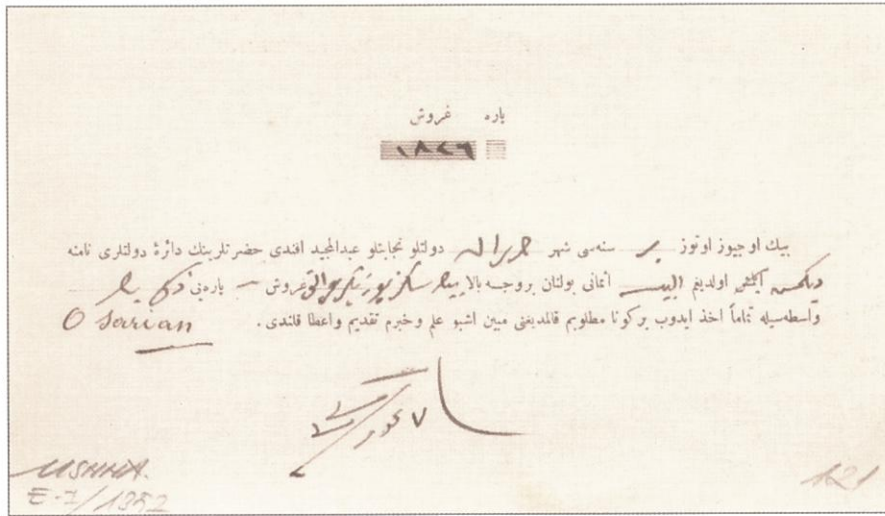
			۶۹۰۶۶	۶۶	۱۶۷۶۱	۶۶	۶۶۰۶۶	۶۶
		آریه خیمه آغا	۱۰۰۷	۰			۱۰۰۷	۰
	+	قاجارچه	۶۹				۶۹	
		بقال عهد	۱۹۹	۰			۱۹۹	۰
		کتابچه و این	۰۱۸				۰۱۸	
	+	قوله چمن	۱۶	۰			۱۶	۰
	X	قاجار طاهر	۰۶				۰۶	
		بکریه آغا	۱۰۰				۱۰۰	
	+	قوله چمن	۰۷				۰۷	
	X	صوفه نو تکمیل	۶				۶	
		سوله تکمیل	۰				۰	
			۶۱۰۷۶	۶۶	۱۶۷۶۱	۶۶	۶۶۰۶۶	۶۶

MSHHA.
E-I/1352

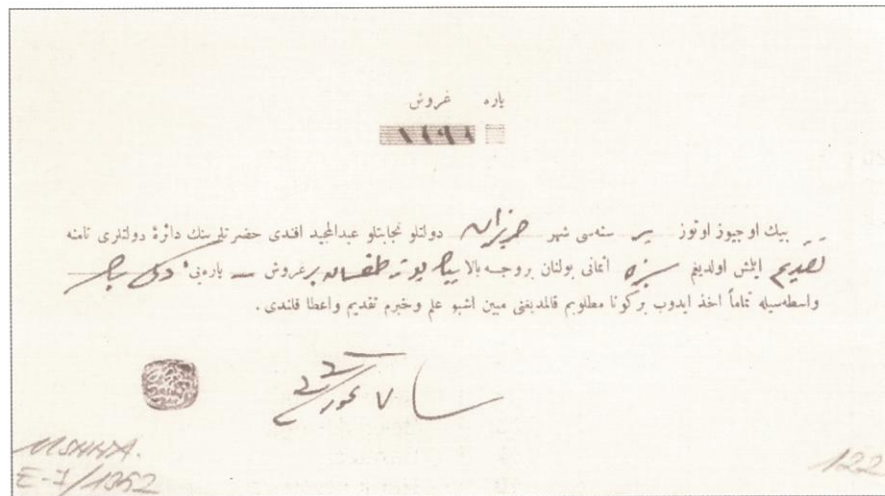
	Tediye edilecek olan	tediye edilmiş olan		mecmû masârif	1331 senesi şehr-i haziran masârif-i umûmiye listesidir.
	40			40	Necib Asım Bey
		730		730	Büyük Kalfa
		108		108	İhsanlar
30	1220	6859	30	8079	Zeki Bey
10	188	468	10	656	Haluk Bey
10	1010	1263	10	2273	Maksud Efendi
20	409	237	20	646	Refik Bey
3	1860		3	1860	Etmekçi Agob
	3656			3656	Kasab Hüsnü
20	169		20	169	Françalacı
	460			460	Sütcü
10	109		10	109	Yoğurtcu
20	370		20	370	Eczacı Paragamyan
	36			36	Çevher Ağa
20	19		20	19	Bağçevan Sotiri
23	9549	9665	23	19214	
20	141		20	141	Sebzeci Halil Ağa
	168			168	Doktor Serpusyan Bey
	216			216	Doktor Torkumyan Bey
	524			524	Zelliç
	65	387		452	Bekçi Şükrü Ağa
		180		180	Gazeteler
20	49		20	49	Şoför Adil Efendi
		2808		2808	Pikmalyon
	357			357	Zuhal Mağazası
	105			105	Hattat Halid Bey
	30			30	Çamaşırıcı kadın
20	39		20	39	Camcı İsak
	5			5	Aşçıbaşı
3	11250	13040	3	24290	
	655			655	Kollaro Mağazası
	543	2800		3343	Kadıköy Hava Gazı Şirketi
		301		301	Döşemeci Kirkor
	14			14	İzzet Ağa
	64			64	Arsen Mumcuyan
30	6614		30	6614	Bakkal Sadık Efendi (taraf-ı necabet-penahi lerinden ihsan buyrulmuşdur) 6614 guruş 30 para
	1191			1191	Sebzeci Hasan (Maksud Ağa'da)
		60		60	Perukar Ahmed Efendi
		540		540	Agobyan
	1826			1826	Onnik Sarıyan
	192			192	Arabacı Mustafa
30	123		30	123	Bağcı Mehmed Ağa
	20			20	Eczacı Halil Müfid
	30			30	Mihran Usta
23	22523	16741	23	39264	
20	1257		20	1257	Arpacı Necib Ağa
	49			49	Kaymakçı
30	199		30	199	Bakkal Hasan
	218			218	Kitabcı Vays
20	14		20	14	Kolacı
	56			56	Kayıkcı Kamil
	100			100	Bekci Ali Ağa
	57			57	Gazeteci
	40			40	Harik nevbetcisi
	20			20	Mahale bekcisi
13	24535	16741	13	41276	

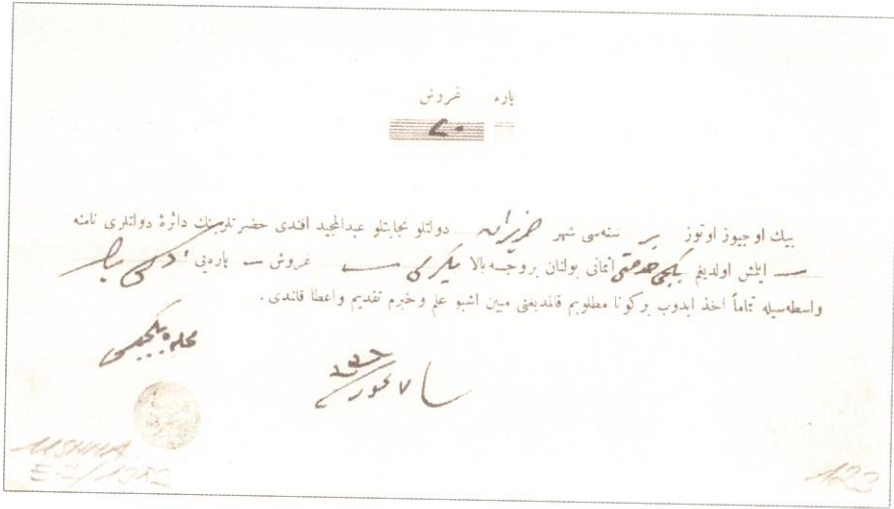
Verilen gündeliğe mukabil alınan makbuz

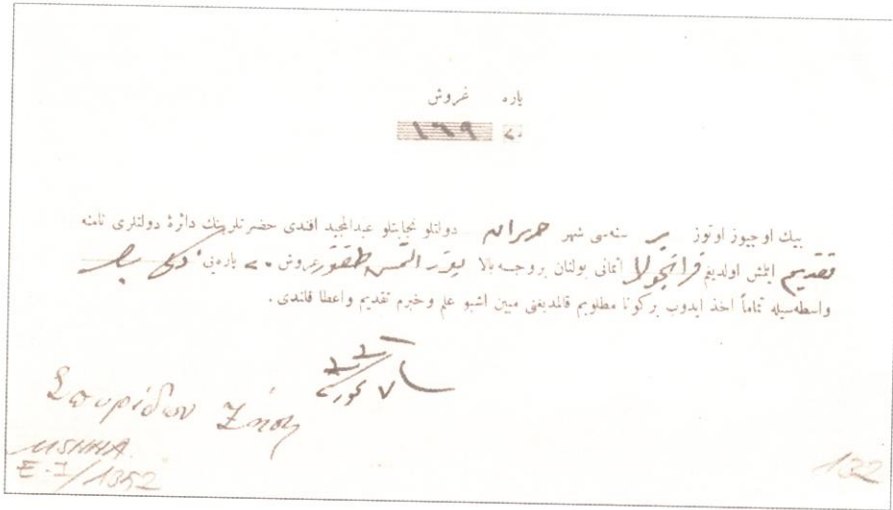
Diktiği elbiselerin parasını aldığına dair Terzi Sarian tarafından verilen makbuz

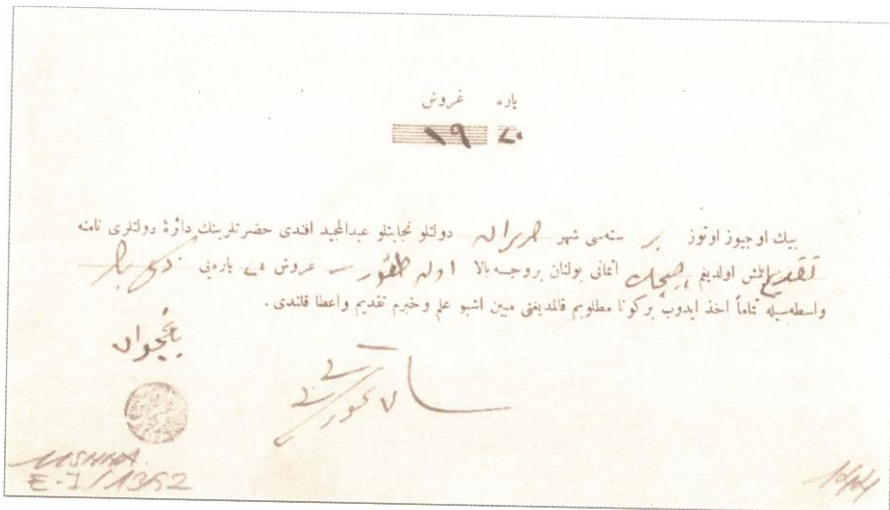
Sebzeciye yapılan ödemenin makbuzu

Mahalle bekçisine aylık olarak ödenen ücretin verildiğine dair makbuz

Francalaciya yapılan ödemeye dair makbuz

Bahçıvan Sotri'ye yapılan ödemenin makbuz

	تاریخ اول ماه	تاریخ اول ماه	تاریخ اول ماه	تاریخ اول ماه
	بارہ عروسہ	بارہ عروسہ	بارہ عروسہ	بارہ عروسہ
X نجیب عالم بك	۱۰۶	۸۰	۸۰	۸۰
• ترك	۲۹۶۱	۲۰	۵۰۶۶	۱۹۱۵
• عقی	۹۷۷	۴۰	۶۶۲	۴۵۱۴
+ تصدق اہلق	۸۷۸	۴۰	۱۶۵	۴۰۲۲
الکلب	۱۹۹۴	۴۵	.....	۱۹۹۴
	۱۴۹۱۹	۱۵	۲۴۲۴	۸۱۸۵
قصاب	۴۴۴			۴۴۴
سورجی	۲۲۰	۲۵		۲۲۰
بغیر مہجی	۴۴۹	۲۰		۴۴۹
قراخلای	۱۷۶	۴۰		۱۷۶
میرزاخان	۸۱			۸۱
	۴۰۱۵۴	۴۰		۲۷۷۸
X تفریحی عبداللہ افند	۱۴۰			۱۴۰
X عثمان بك	۴۹۰	۴۰		۴۹۰
X باباغا مایا	۴۱۵	۴۰		۴۱۵
X کراسہ جی واکرس	۱۴۰			۱۴۰
دوبار جی مار ویرسی	۹۸۷			۹۸۷
	۴۱۸۷۵	۴۰	۲۴۲۴	۱۵۴۴۱
+ ترسیخ	۲۵۰			۲۵۰
X باباغا مایا (دقتور)	۸۰			۸۰
امساند	۶۰۵	۶۰۵		.....
امام دہلوی زارہ رضا زید شہید شخصہ	۲۷۸۴		۲۷۸۴	.....
+ دوشمیر جی کیرتور	۸۰			۸۰
	۴۶۷۷۴	۴۰	۱۰۸۲۲	۱۵۹۵۱
+ آنیہ لیدہ ری دہ زہ قول کتبانہ	۱۴۹	۴۰		۱۴۹
+ سربوسانہ (دقتور)	۴۴۸			۴۴۸
ماتھی محمد آغا	۲۶			۲۶
+ ضعیی و جیہ	۶۰			۶۰
X قولاجی	۴۸	۴۰		۴۸
	۴۷۲۰۶	۲۰	۱۰۸۲۲	۱۶۴۸۲
X زہ لہج	۴۱۸	۴۰		۴۱۸
X غاز قوبدیا سی	۲۴۴	۴۰		۲۴۴
+ بہرانہ اوسط	۶۰			۶۰
عردنہ عقیقہ ندر ایکو عدد بروصلہ	۹۰۴	۹۰۴		.....
اجرا جی خلیل سفید افند	۷			۷
	۴۱۸۱۹	--	۱۱۷۴۵	۱۷۰۹۴
۴۶۱۹۹۰۰ بقالہ صارد افند	۴۰۲۱	۲۰		۴۰۲۱
عزت آغا	۴۴			۴۴
+ شکر علی آغا	۲۵			۲۵
بقالہ صارد افند	۴۴۱			۴۴۱
مناجیلک آغا	۴۹			۴۹
	۲۲۶۲۰	۲۰	۱۱۷۴۵	۲۱۹۰۵

ASMA
E-7/1352

159

عروض	مصارف عمومی	تاریخ اولیاد	تاریخ اولیاد
مبلغ	مبلغ	مبلغ	مبلغ
	۲۷۶۷۰	۲۰	۱۱۷۵۰
نقل و حرکت	۲۷۶۷۰	۲۰	۱۱۷۵۰
واحد کتبخانه	۵۰	۵۰	۵۰
بیکر تجارتی	۶۰		۶۰
معاشات	۱۷۶۶۸		۱۷۶۶۸
چهارمینی قاری	۵۰		۵۰
آریه	۶۷۹		۶۷۹
	۲۸۲۲۷	۱۰	۵۰۲۹۲
نولار	۵۱۹		۵۱۹
آشپزخانه	۵۶		۵۶
فرید کجی علی فا	۱۰۰		۱۰۰
مد کجی	۵۰		۵۰
غزله	۵۴		۵۴
یاغینی بزنجی	۵۰		۵۰
	۴۸۶۸۵	۱۰	۵۰۲۹۲
۱۱۵، ۶۹			۵۷۵۸۹

تموز آیی طرفه مصارف عمومی قیصه کن بیک آلتون سکا بیک
 عیونده اوله بارة اولوب بوندل بیکیری بیه بیک اولون طرفه
 اولوج غرضی نقد استویه ایلمسه و باقی قالا بیکیری اولوج بیک
 ایک بون سکا طرفه غرضلک ده نقد اعطایا بیک سویه
 ایلمسه لازم کله بیک معروضه زمانه آفتوس ۱۳۳۵

داره کابین قوری: معاضده قوری:
 علی نظام الدین

۱۱۵، ۶۹

MSHHA
 E-2/1352

para	tediye olunacak guruş	para	tediye olunan guruş	para	masârif-i umûmiye guruş	
20	26		80	20	106	Necib Asım Bey
30	1915		5046	30	6961	Zeki "
30	2514		463	30	2977	Hakkı "
30	2033		845	30	2878	Maksud Efendi
25	1994			25	1994	Ekmekci
15	8485		6434	15	14919	
	4423				4423	Kasab
35	330			35	330	Südcü
30	221			30	221	Yoğurtcu
20	176			20	176	Françalacı
	81				81	Cevher Ağa
20	13718			20	20152	
	140				140	Telefoncu Abdullah Efendi
20	240			20	240	Osman Bey
20	215			20	215	Paragamyan
	140				140	Kerasteci Dakes
	987				987	Divarcı Mardiros
20	15441		6434	20	21875	
	350				350	Tring
	80				80	Paragamyan (doktor)
			605		605	İnsanlar
			3784		3784	İmam ve müezzinlere ramazan-ı şerife mahsus
	80				80	Döşemeci Kırkor
20	15951		10823	20	26774	
30	139			30	139	Ansbiye Libreri de Zekol Kütüphanesi'ne
	248				248	Serpusyan (doktor)
	36				36	Bağcı Mehmed Ağa
	60				60	Fesci Viçen
20	48			20	48	Kolacı
30	16483		10823	30	27306	
20	218			20	218	Zeliç
30	324			30	324	Gaz Kumpanyası
	60				60	Mihran Usta
			902		902	Haremde çıkan iki aded pusula
	7				7	Eczacı Halil Müfid Efendi
	17094		11725		28819	
30	4031			30	4031	Bakkal Sadık Efendi
	22				22	İzzed Ağa
	35				35	Şükrü Ağa
	431				431	Bakkal Hasan Efendi
	292				292	Haçık Ağa
30	21905		11725	30	33630	Nakl-i yekün
20	200			20	200	Vays Kütüphanesi
	60				60	Beykır Ticarethanesi
			13668		13668	Maaşat
	25				25	Çamaşırcı kadın
	639				639	Arpacı
10	22830		25393	10	48223	
	219				219	Kollaro
	26				26	Aşçıbaşı
	100				100	Fer'iye bekçisi Ali Ağa
	20				20	Mahale bekçisi
	54				54	Gazeteci
	40				40	Yangın nevbetçisi
10	23289		25393	10	48682	215.69

Temmuz ayı zarfında masarifât-ı umûmiye kırksekiz binaltıyüzsekseniki guruş on para olub bunun yirmibeş binüçyüzdoksanüç guruşu nakden tesviye edilmiş ve bâki kalan yirmiüçbinikiyüzseksendokuz guruşunda nakden i'ta edilerek tesviye edilmesi lazım geleceği maruzdur. Ferman fi 2 ağustos sene 1331 Daire kâti bi kulları Ali Nizameddin Muavin kulları Zeki

۱۳۳۱ سنس آغستوس آیی عصاره تحمیه لیستیه		صیفات	تاریکات	پایه عمومی
	پایه عمومی	پایه عمومی	پایه عمومی	پایه عمومی
عشنامه پاك	۲۸۶			۲۸۶
ركه پاك	۱۰۱۹۰۰	۸۵۹۰۰		۷۲۲۶۰۰
نظام الصوبه	۱۲۵	۹۰		۳۵
تقوه و واقف	۲۲۷۲۰	۱۱۸۶		۱۰۵۱۰۰
اسكول مقربك	۲۵۰۰۰			۲۵۰۰۰
	۱۵۴۰۰	۲۱۰۰		۱۱۲۹۰۰
اكلیپ	۰۰۰۹۹			۰۰۰۹۹
قصاب	۲۶۶۲			۲۶۶۲
سوری	۱۱۰۰			۱۱۰۰
بغیرین	۰۰۰۲۰			۰۰۰۲۰
فرانیجی	۱۰۹۱۰			۱۰۹۱۰
	۲۱۵۰۸۰	۲۱۰۰		۱۷۳۷۰
اجزای بالغانیاب	۲۰۸			۲۰۸
جولانا	۰۷			۰۷
دوخت بالغانیاب	۰۰			۰۰
احساند	۱۸۰	۱۳۰		۱۸۰
فرد کوزیاب	۰۰			۰۰
	۲۷۸۵۲	۵۸۰		۱۸۰۲۰
اجزای اردو	۱۱۹			۱۱۹
وطن بیدار	۰۰			۰۰
بقال منافع	۰۰۷			۰۰۷
تعمیر و مرمت الاطف	۱۲۵			۱۲۵
طایع استقراس	۱۰۰۰	۱۰۰۰		
	۰۰۷۰۲	۷۸۰		۷۷۲۰
آبجیانی	۰۰			۰۰
جولانا	۰۰			۰۰
صوبه بیدار	۰۰	۰۰		
اسكول بیدار	۲۹۷	۲۹۷		
دوخت بالغانیاب	۰۰۸	۱۰۰		۰۰۸
عشنامه پاك	۷۰			۷۰
	۲۷۰۰	۷۷۲۰		۱۹۷۰
بیکار	۲۹۹			۲۹۹
کتابخانه	۸۰			۸۰
طایع بیدار	۷۶۱۰	۱۵۱۰		۵۱۰۰
سویاب	۰۰			۰۰
اردو	۰۰			۰۰
	۲۵۸۱۱	۹۱۷۰		۲۶۷۰
تعمیر و مرمت	۱۰۰			۱۰۰
فرد بیدار	۱۰۰			۱۰۰
جولانا	۰۰			۰۰
شکر و نان	۰۰	۰۰		۰۰
اردو بیدار	۰۰	۰۰		۰۰
کتابخانه	۰۰			۰۰
	۲۸۰۸۷	۹۷۰		۲۸۰۷۰

۱۳۳۱
۳۰۳/۱۳۳۲

۱۳۳

1331 senesi Ağustos ayı bütçe cetveli

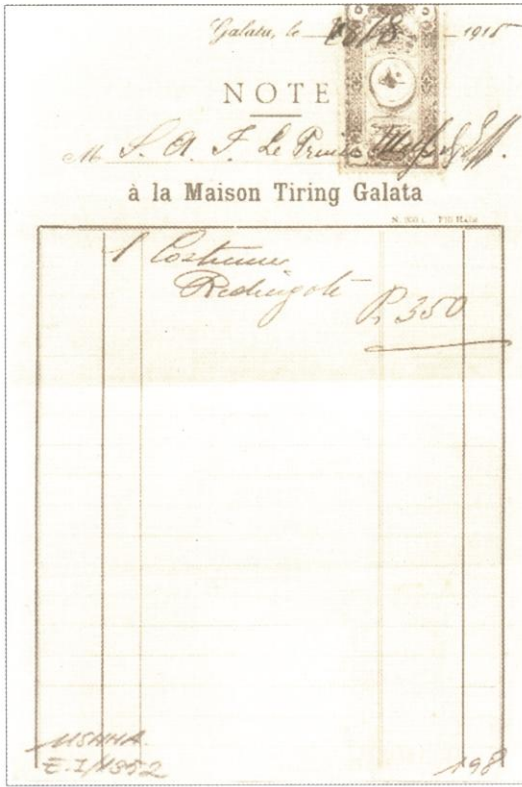
		تاریخ		تاریخ		تاریخ	
		۵۷	۵۷	۵۷	۵۷	۵۷	۵۷
	نقل و تاکس	۲۸۴۸۶	۹۷۰	۲۸۴۸۶	۹۷۰	۲۸۴۸۶	۹۷۰
	تعمیرات و اجراءات	۸۵		۸۵		۸۵	
	فروختہ ماہ	۴۹۵		۴۹۵		۴۹۵	
	آریہ جی غیاث	۱۲۸۱		۱۲۸۱		۱۲۸۱	
	مائی کورٹا	۲۸		۲۸		۲۸	
	آمنیاء سب ڈار	۲۰۱۹۵	۹۷۰	۲۰۱۹۵	۹۷۰	۲۰۱۹۵	۹۷۰
	بانیوں - پوجیس	۴۵		۴۵		۴۵	
	محلہ کچیس	۲۰		۲۰		۲۰	
	غزنیہ جی	۴۰		۴۰		۴۰	
	غزنیہ جی	۵۲		۵۲		۵۲	
	قیدہ بیک آئینوز الی غرضہ بکری و شہ پادہ	۲۰۶۵۶	۹۷۰	۲۰۶۵۶	۹۷۰	۲۰۶۵۶	۹۷۰

MSHHA.
E-1/1352

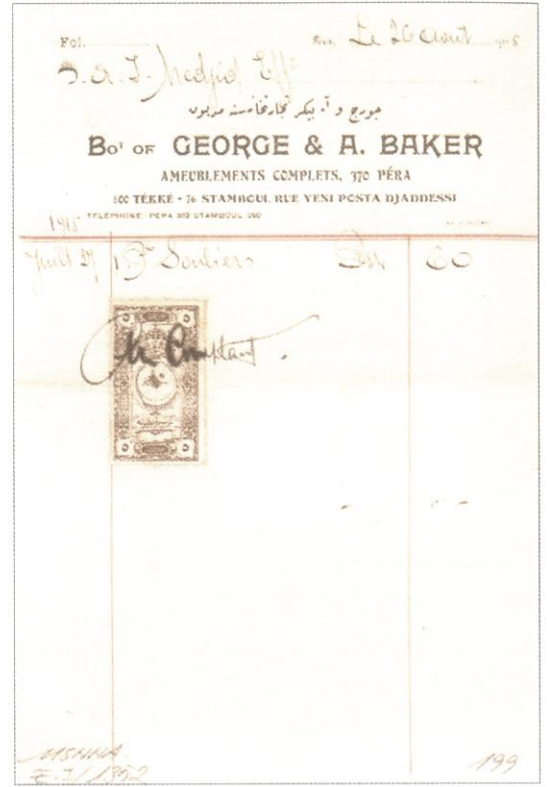
135

1331 senesi Ağustos ayı bütçe cetveli

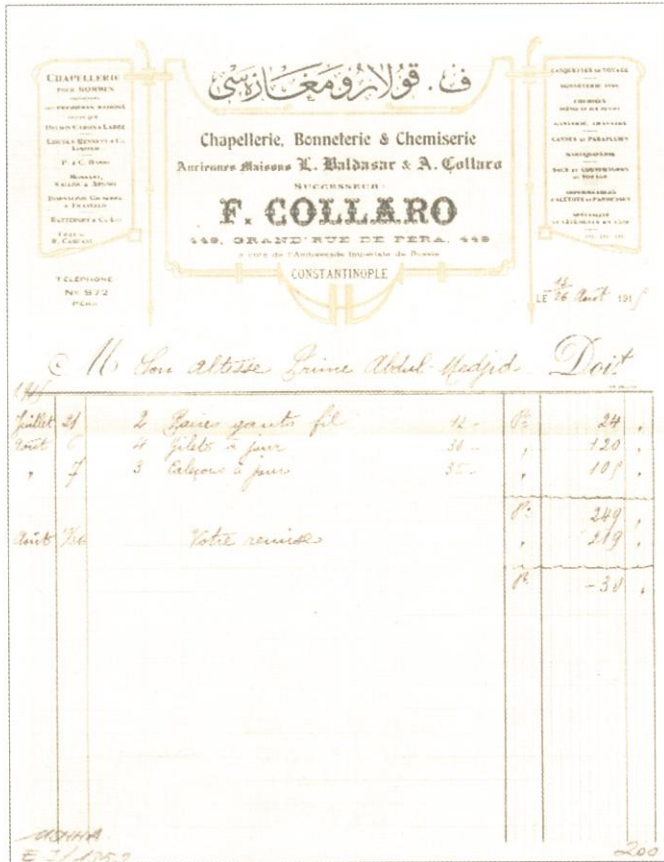
para	yekûn-ı umûmi gurus	para	tediyât gurus	para	sarfiyat gurus	1331 senesi ağustos ayı masârif-i umûmiye listesidir.
10	486 7336	20	2854	30	486 10190	Necib Asım Bey Zeki Bey
30	25 1251		110 1186	30	135 2437	Nizameddin Bey Maksud Efendi
20	2150			20	2150	İsmail Hakkı Bey
20	11249	20	4150	0	15400	
14	2029			14	2029	Ekmelci
	3663				3663	Kasab
30	110			30	110	Sütcü
30	203			30	203	Yoğurtcu
10	121			10	121	Francalacı
24	17377	20	4150	4	21528	
	382				328	Eczacı Paragamyan
	27				27	Cevher Ağa
	40				40	Doktor Paragamyan
	180		1660		1840	İhsanlar
24	1842	20	5810	4	23853	Karagözyan
	119				119	Eczacı Otton
	260				260	Vatan Mücellidhanesi
	207				207	Bakkal Hasan Efendi
	135				135	Telefoncu Abdullah Efendi
24	18763	20	6890	4	25654	Taşçı Uskuras
	29				29	Aşçıbaşı
	80				80	Çamaşırıcı kadın
			96		96	Soğan amelesi kadınları
			497		497	Jan B. Emirze
	108		180		288	Dülger Mihran Usta
24	19740	20	7663	4	27404	Osman Bey
	439				439	Pikmalyon
	810				810	Kerasteci Haçik
	5400		1512		6912	Halıcı Seyyid Haşim Efendi
	216				216	Serpusyan
24	26635	20	9175	4	35811	Oduncu Mehmed
	1242				1242	Terzi Hasan Bey
	172				172	Fer'iye bekçisi Ali Ağa
	70				70	Kolacı
	20	20	274	20	294	Şükrü Ağa
			270		270	Otomobil makasının tamiri için
24	28566		9720	24	38286	Kitabçı Hilmi Bey
	85				85	Nakl-i Yekün
	295				295	Na'l-bend Ahmed Usta
	1481				1481	Fruhterman
	48				48	Arpacı Necib Efendi
24	30475		9720	24	40195	Bağcı Mehmed Ağa
	350				350	Agopyan Biraderler
	40				40	Yangın nevbetçisi
	20				20	Mahalle bekçisi
	54				54	Gazeteci
24	30939		9720	24	40659	Kırkbinaltyüzellidokuz gurus yirmidört paradır.

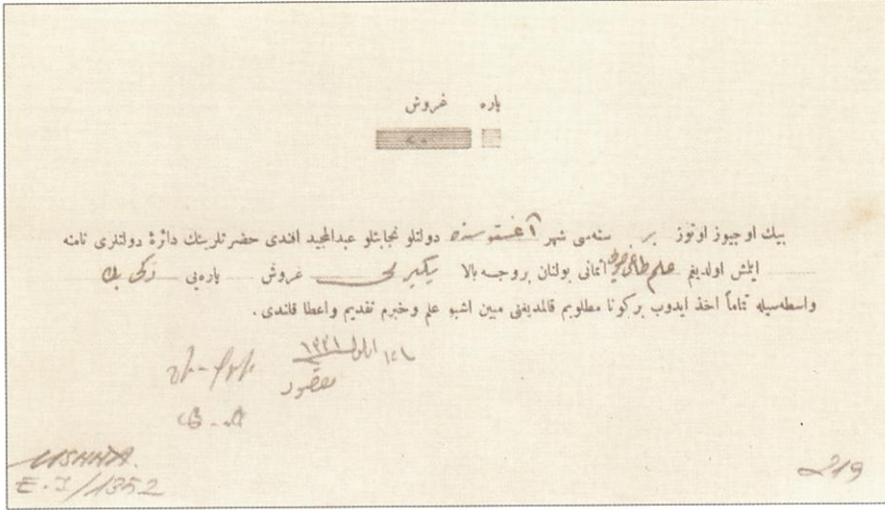
A la Maison Tiring Galata mağazasından alınmış redingot giysisi faturası

George & A. Baker mağazasından alınmış ayakkabının faturası

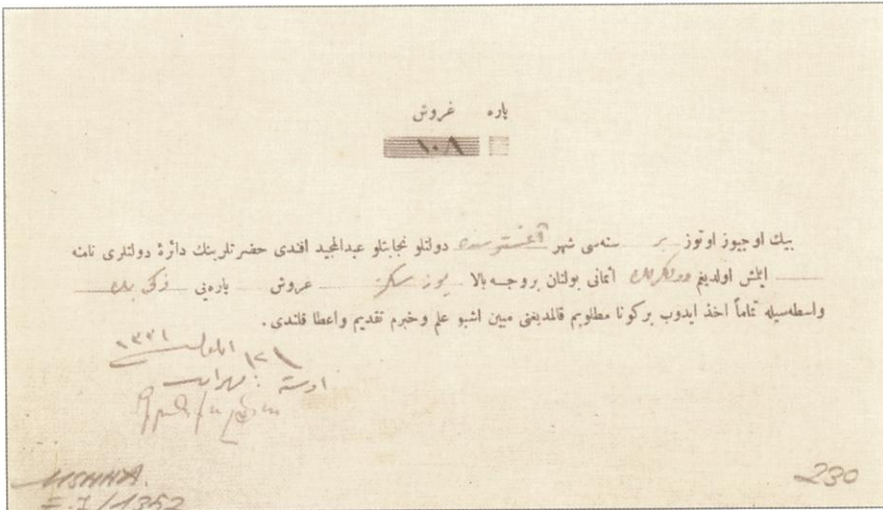
F. Collaro mağazasından alınan kıyafetlerin faturası

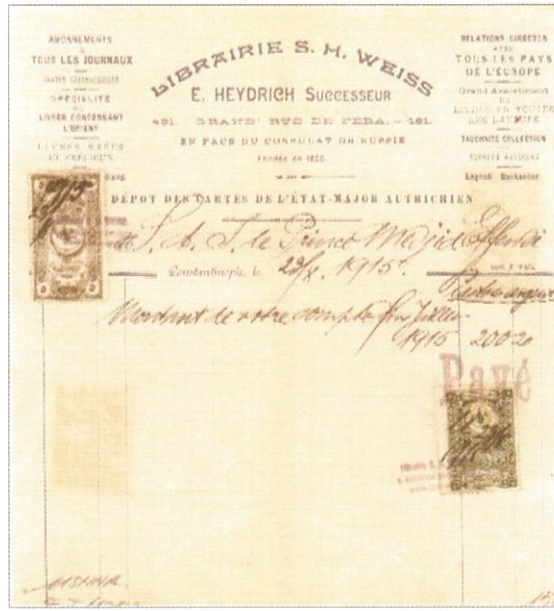
Getirtilen Alemdağı suyuna mukabil ödeme yapıldığına dair makbuz

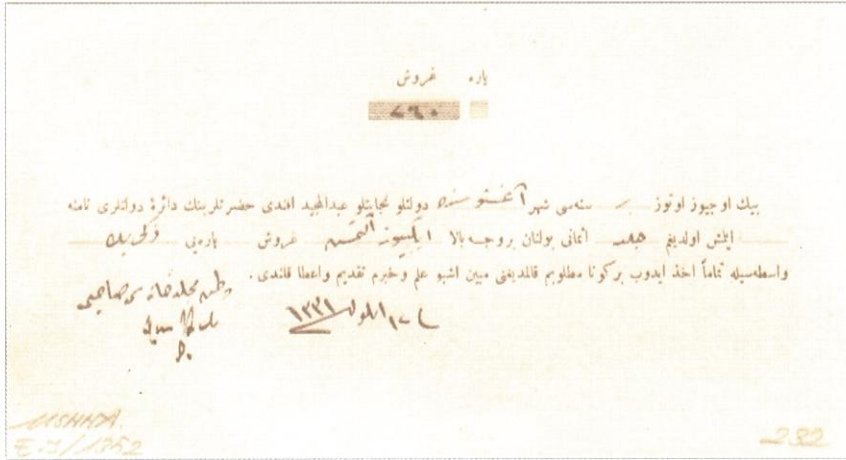
Terziye yaptırılan elbiselerin parasının ödendiğine dair makbuz

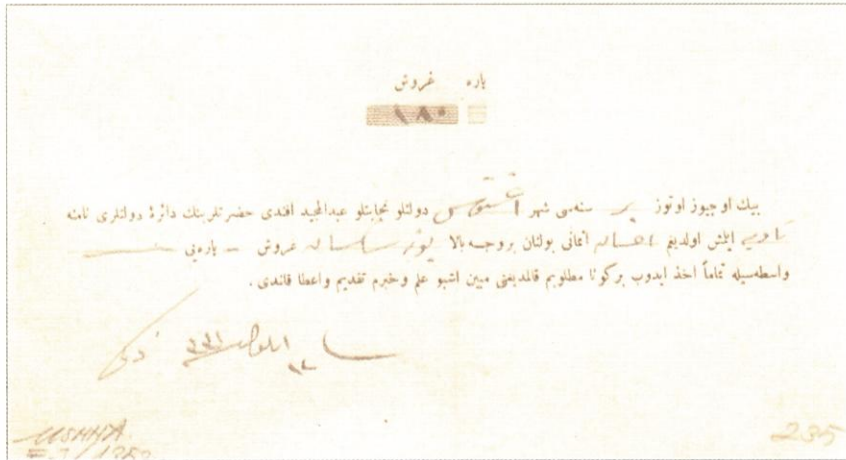
Dülger ustası Mihran'a verilen işçilik ücreti makbuzu

S. M Weiss Kitabevi Temmuz sonu itibariyle hesap tutarı

Vatan Mücellidhânesi'ne ciltletilen kitapların parasının ödendiğine dair makbuz

Bir mahalle ihsan eden parayı kendi cebinden veren Zeki Bey'in alacağıının kalmadığına dair makbuzu

تاریخ	تاریخ	تاریخ	تاریخ
۱۳۳۱ سنس ایلول ماه خذک لیسنه	تاریخ	تاریخ	تاریخ
دک بک	۷۴۷۶ ۱۰	۴۴۶۹	۴۰۰۲ ۱۰
مقدماتی	۴۴۸۹ ۰	۶۸۸	۱۶۰۱ ۰
نظام الدین بک	۴۴۴	۴۷۱ ۰	۵۱ ۰
اسکول مقدماتی	۹۸ ۰		۹۸ ۰
قصاب	۴۵۷۶ ۰		۴۵۷۶ ۰
انگلی	۱۹۱۸ ۱۲		۱۹۱۸ ۱۲
بغورچی	۱۷۵ ۰		۱۷۵ ۰
سورچی	۶۱		۶۱
غدا قویما بک	۵۹۹ ۰		۵۹۹ ۰
	۱۶۵۱۴ ۴۹	۴۴۴۸ ۰	۱۰۰۸۶ ۴
دوقور روسیانه	۹۰۸		۹۰۸
افزونی بارانغا	۰۰ ۰		۰۰ ۰
بکلی علی آغا	۱۰۰		۱۰۰
دوقور بارانغا	۰		۰
سکالونده	۸۰		۸۰
آراچی مظهر	۴۴۱		۴۴۱
لوانه اوسه	۲۴۰	۰۰۰	۰
اصابه	۹۶۴	۹۶۴	
کتابچی دایس	۱۴۵ ۰		۱۴۵ ۰
زه فنج	۲۹۲		۲۹۲
	۱۹۴۱۸۹ ۲۴	۵۶۹ ۰	۱۲۵۴۴ ۱۶
قوی	۲۰ ۰		۲۰ ۰
بطرین ناکه	۴۱۶		۴۱۶
عزیز آغا	۰		۰
شکری آغا	۴۵ ۰		۴۵ ۰
صبر علی آغا	۵۰		۵۰
آشوباش کورقما	۴۵		۴۵
افزونی اوزون	۵۴		۵۴
قوی	۰۰ ۰		۰۰ ۰
ده کویس	۴۵۰		۴۵۰
محمد جیسی	۰		۰
	۰۰۱۵۷ ۱۶	۵۶۹ ۰	۱۲۴۶۲ ۲۶
اوردو به بابا اورتان	۹۰۰۰	۹۰۰۰	
مطبخ اوزون	۲۹۷۱ ۱۰		۲۹۷۱ ۱۰
آریه صابونچی	۱۹۰۰		۱۹۰۰
قیل	۶۹۲		۶۹۲
قرنچه	۵۴		۵۴
بانقین فرجیسی	۰		۰
	۲۶۶۱۵ ۴۴	۱۵۸۹۰ ۰	۴۱۱۴۲ ۰۴

۱۱۸
۱۹۵/۲۷

USKMA.
E-3/352

201

1331 senesi Eylül ayına ait bütçe cetveli

	tediye edilecek olan		tediye edilmiş olan	mecmû masârif		1331 senesi eylül masârifinin listesidir.
10	4003		3469	10	7472	Zeki bey
20	1601		688	20	2289	Maksud Efendi
20	51	20	271		323	Nizameddin Bey
30	98			30	98	İsmail Hakkı Bey
30	3876			30	3576	Kasab
14	1918			14	1918	Etmekci
20	175			20	175	Yoğurtcu
	61				61	Südcü
20	599			20	599	Gaz Kumpanyası
4	12086	20	4428	24	16514	
	108				108	Doktor Serpusyan
20	300			20	300	Eczacı Paragamyan
	100				100	Bekci Ali Ağa
	40				40	Doktor Paragamyan
	80				80	Pikmalyon
	241				241	Arabacı Mustafa
	30		300		330	Mihran Usta
			964		964	İhsan
30	145			30	145	Kitabcı Vays
	393				393	Zeliç
14	13524	20	5692	34	19216	
20	32			20	32	Kolacı
	216				216	Baytar Nimet Efendi
	40				40	Cevher Ağa
20	25			20	25	Şükrü Ağa
	50				50	Çamaşırıcı kadın
	45				45	Aşçıbaşı Mahmud Ağa
	54				54	Eczacı Otton
20	205			20	205	Kalaycı
	252				252	Deküjis
	20				20	Mahalle bekçisi
34	14464	20	5692	14	20157	
			10200		10200	Odun mubayaa esmanı
10	3971			10	3971	Matbah erzakı
	1900				1900	Arpa saman bayii Necib
	693				693	Zuhal
	54				54	Gazeteci
	40				40	Yangın nevbetcisi
	21123	20	15892	24	37015	

ABONNEMENTS
A
TOUS LES JOURNAUX
CARTES GÉOGRAPHIQUES
SPÉCIALITÉ
DE
LIVRES CONCERNANT
L'ORIENT
LIVRES RARES

LIBRAIRIE S. H. WEISS

E. HEYDRICH SUCCESEUR
481.-GRAND' RUE DE PÉRA,-481.
EN FACE DU CONSULAT DE RUSSIE
Fondée en 1856.

RELATIONS DIRECTES
AVEC
TOUS LES PAYS
DE L'EUROPE
Grand Assortiment
DE
LIVRES EN TOUTES
LES LANGUES
TAUCHNITZ-COLLECTION
MURRAY'S HANDBOOKS
English Bookseller.

DÉPOT DES CARTES DE L'ÉTAT-MAJOR AUTRICHIEN

S. A. T. le Prince Mehid Effendi
Constantinople, le *14/9. 1915.* *Pastre Argent.*

<i>Avr.</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>Der Krieg in Bildern N. 1.2.3.7.</i>	<i>21</i>
			<i>4.5.6. a P. 3.</i>	<i>,</i>
	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>Der Krieg Jult. 37 a 43.</i>	<i>21</i>
	<i>4</i>	<i>1</i>	<i>Sommerschau über Europa 1915</i>	<i>5</i>
	<i>6</i>	<i>1</i>	<i>Soldatenhumor</i>	<i>3</i>
	<i>11</i>	<i>1</i>	<i>Wahagen, Wundstöße August</i>	<i>28</i>
			<i>September</i>	
	<i>12</i>	<i>1</i>	<i>St. Freund & Feind</i>	<i>1 10</i>
	<i>14</i>	<i>1</i>	<i>Mein Kriegs-Chronik des Dakein</i>	<i>9</i>
			<i>Jult. 26.27.28.</i>	
<i>Sept.</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>Carte des Dardanelles</i>	<i>6</i>
	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>Kirch, meine Kugellebnisse</i>	<i>38</i>
	<i>4</i>	<i>1</i>	<i>Kaiser Wilhelm I</i>	<i>5</i>
	<i>4</i>	<i>1</i>	<i>Rimhard, 6 Monate an der Westfront</i>	<i>8 20</i>
			<i>Argent 45 30</i>	

BEZAH

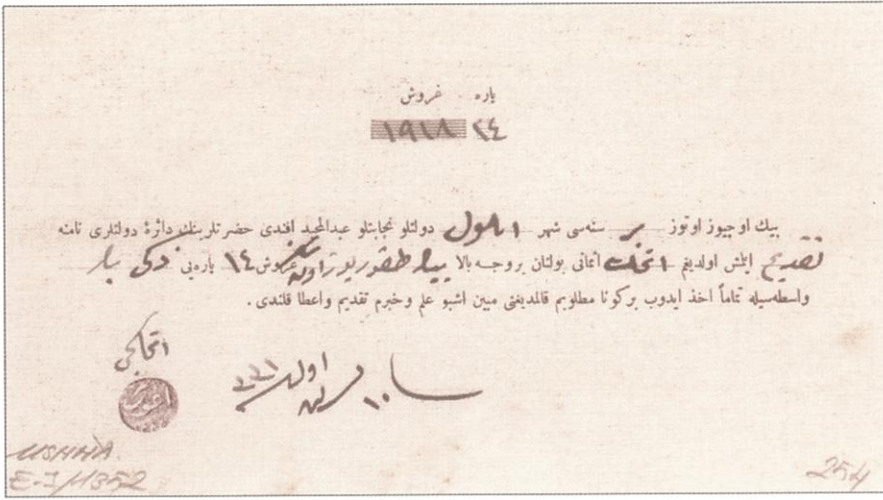

Verhandlung S. H. Weiss
E. HEYDRICH
gegenüber dem russischen Konsulat
Konstantinopel.

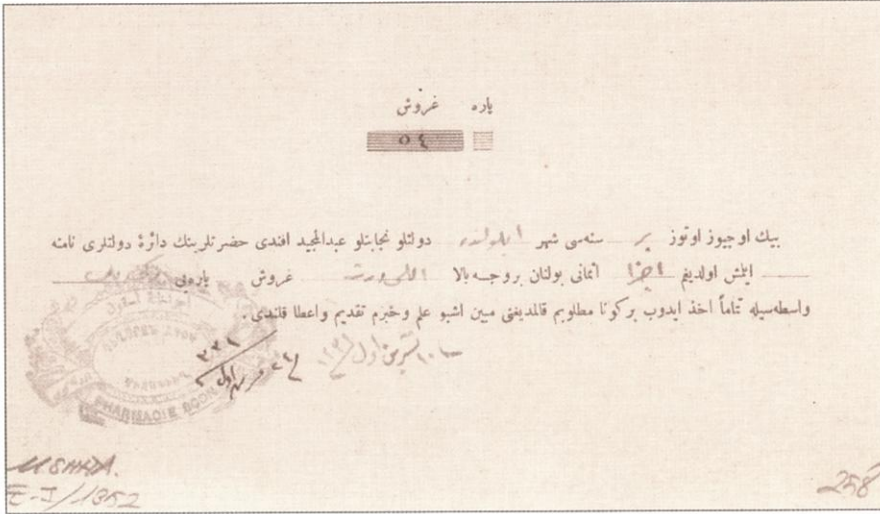
240

*WISMA-
E. 7/1852*

Ekmeğe yapılan ödemelerin makbuzu

İskon Eczâhânesi'nden ödeme yapıldığına dair alınan makbuz

Satın alınan kitaplar için yapılan ödemeye dair makbuz

تاریخ و مبلغ	تاریخ و مبلغ	جمع مصروفات	۱۳۳۱ سنس تشرین اول مصروفات لیست سیدر
۲۸۹۲ ۴۰	۱۹۴۹	۵۸۴۲ ۴۰	فنگ بک
۲۰۲۶ ۱۰	۱۲۴۲	۴۲۶۹ ۱۰	مصروفات
۱۱۱	۱۶۰	۴۷۱	نظام الدین بک
۲۴۶	۱۴۰۰	۱۵۴۶	فاز قربان بک
۴۹۴	۶۲۸	۱۱۹۰	ساجدی محمد باقا
	۵۸۰	۵۸۰	احسان
	۴۶۰	۴۶۰	حرم لیلی
۱۲۷	۵۴۰	۶۸۷	شکر باقا
۸۰۲۶ ۴۰	۶۷۶۰	۱۴۸۰۱۴۰	
۲۸۴۴ ۱۵		۲۸۴۴ ۱۵	تصاب
۴۰۰۰ ۴۶		۴۰۰۰ ۴۶	آب حاجی
۲۱۴۴		۲۱۴۴	آب حاجی حبیب
۱۴۴		۱۴۴	سوری
۱۰۹ ۴۰		۱۰۹ ۴۰	بیورنجی
۶۱		۶۱	قاجاری
۲۱۴ ۴۰		۲۱۴ ۴۰	باغیا باقا
۶۲		۶۲	آب حاجی ارون
۴۹۲		۴۹۲	بیکما لود
۵۱۴		۵۱۴	دو قشور بوسیدن
۶۴۸		۶۴۸	دو قشور قربان
۱۶۵		۱۶۵	تیبغ
۱۹۲۲۲ ۲۱	۶۷۶۰	۴۶۰۹۸ ۴۱	
۵۴		۵۴	حصه حاجی قاری
۱۸۵		۱۸۵	قرلاو
۴۸ ۴۰		۴۸ ۴۰	قرلاوی
۴۰		۴۰	دو قشور کیراوسته
۲۴۲		۲۴۲	قاجاری دایه
۱۱۸۸		۱۱۸۸	ترزی حسن بک
۱۰۰		۱۰۰	مصطفی احمد اوسته
۶۸۴ ۴۰		۶۸۴ ۴۰	خل
۴۰۸۱۱ ۴۱	۶۷۶۰	۴۸۱۱۱ ۴۱	
۲۴۰۹		۲۴۰۹	طبخه حاجی ابراهیم ارون ارون ارون
۴۰		۴۰	محمد قیس
۴۰		۴۰	مالقین ترنجیس
۵۸		۵۸	قزنجی
۱۲۴		۱۲۴	بکری علی باقا
۸۸		۸۸	کراسه حاجی حاجی باقا
۲۹		۲۹	صوفی باقا
۴۰		۴۰	تلفون عبدالله اوف
۱۸۰		۱۸۰	لارد اوسته
۱۰۰		۱۰۰	قلاجی
۲۲۷۰۹ ۴۱	۶۷۶۰	۲۳۳۸۰ ۴۱	

USHHA
E-1/1352

1331 senesi Teşrin-i evvel ayına ait bütçe

	tediyesi lazım gelen	tediye edilmiş olan		mecmû masârif	1331 senesi teşrin-i evvel masârifinin listesidir.
20	3894	1949	20	5843	Zeki Bey
10	3046	1323	10	4369	Maksud Efendi
	111	160		271	Nizameddin Bey
	346	1200		1546	Gaz Kumpanyası
	492	648		1140	Saatçi Agob Ağa
		580		580	İhsanlar
		365		365	Harem gidişi
	147	540		687	Şükrü Ağa
30	8036	6765	30	14801	
15	3834		15	3834	Kasab
26	2050		26	2050	Etmekci
	3124			3124	Arpacı Necib
	124			124	Südcü
20	109		20	109	Yoğurtcu
	61			61	Kaymakçı
20	312		20	312	Paragamyan
	63			63	Eczacı Otton
	293			293	Pikmalyon
	512			512	Doktor Serpusyan
	648			648	Doktor Sorkumyan
	165			165	Tring
31	19333	6765	31	26098	
	54			54	Çamaşırcı kadın
	185			185	Kollaro
20	38		20	38	Kolacı
	40			40	Döşemeci Kirkor Usta
	423			423	Kitabcı Vays
	1188			1188	Terzi Hasan Bey (Halıcı Haşim Ağa'ya verilmiştir)
	100			100	Na'l-bend Ahmed Usta
20	684		20	684	Zuhal
31	22046	6765	31	28811	
	4209			4209	Matbah için iştira olunan erzak
	20			20	Mahalle bekcisi
	40			40	Yangın nevbetçisi
	58			58	Gazeteci
	134			134	Bekci Ali Ağa
	88			88	Kerasteci Haçik Ağa
	49			49	Cevher Ağa
	20			20	Telefoncu Abdullah Efendi
	180			180	Mihran Usta
	100			100	Kalaycı
31	26944	6765	31	33709	

بارہ غروش

۱۸۹۶

بیگ اوچیوز اونوز / ستمی شهر / دولتلو نجابتلو عبدالجید اقدی حضر تلوینک دائره دولتری نامہ
 الفدیج ایلتش اولدیقم / اتانی بولتان بروجہ بالا / بارہ غروش - بارہ غروش
 واسطہسبیلہ تماماً اخذ ایدوب برکونا مطلوب قالدیفنی مین اشبو علم وخریم تقدیم واعطا قلدی .
 ہندوستان
 مہاراجا

274

MSHHA
E-3/1352

Üsküdar Yeni Mahalle'de bulunan kasaba ödeme yapıldığına dair alınan makbuz

بارہ غروش

۱۸۹۶

بیگ اوچیوز اونوز / ستمی شهر / دولتلو نجابتلو عبدالجید اقدی حضر تلوینک دائره دولتری نامہ
 ایضا ایلتش اولدیقم / اتانی بولتان بروجہ بالا / بارہ غروش - بارہ غروش
 واسطہسبیلہ تماماً اخذ ایدوب برکونا مطلوب قالدیفنی مین اشبو علم وخریم تقدیم واعطا قلدی .
 تفریحی عبداللہ افغانہ
 مقصود

284

MSHHA
E-3/1352

Telefoncu Abdullah Efendi'ye yapılan ödeme makbuzu

بارہ غروش

۱۸۹۶

بیگ اوچیوز اونوز / ستمی شهر / دولتلو نجابتلو عبدالجید اقدی حضر تلوینک دائره دولتری نامہ
 ایضا ایلتش اولدیقم / اتانی بولتان بروجہ بالا / بارہ غروش - بارہ غروش
 واسطہسبیلہ تماماً اخذ ایدوب برکونا مطلوب قالدیفنی مین اشبو علم وخریم تقدیم واعطا قلدی .
 تفریحی عبداللہ افغانہ
 مقصود

290

MSHHA
E-3/1352

Gazeteciye yapılan ödemenin makbuzu

بارہ غروش
۵۴۴

بیگ اوچیوز اوتوز بر سمنی شهر ~~شیراز~~ دوللو نجابتلو عبدالمجید افندی حضرت تبریک دائرہ دولتری نامہ
ایضا ایلیش اولدیغ طبیبه آنانی بولتان بوجه بالا ~~بیشور~~ اوبه ایلی غروش باره ~~تسورافقا~~
واسطه سیه تاماً اخذ ایدوب برکونا مطلوب قالدینی مین اشبو علم و خیرم تقدیم واعطا قلدی.

Dr. Serposyan
۱۴۴۴ شریعتی

ASHINA
E-3/1352

296

Doktor Serpusyan'ın muayene ücretini aldığına dair makbuz

بارہ غروش
۵۴۴

بیگ اوچیوز اوتوز بر سمنی شهر ~~شیراز~~ دوللو نجابتلو عبدالمجید افندی حضرت تبریک دائرہ دولتری نامہ
ایضا ایلیش اولدیغ ~~تخمیه~~ آنانی بولتان بوجه بالا ~~بیشور~~ اوبه ایلی غروش باره ~~تسورافقا~~
واسطه سیه تاماً اخذ ایدوب برکونا مطلوب قالدینی مین اشبو علم و خیرم تقدیم واعطا قلدی.

۱۴۴۴ شریعتی

ASHINA
E-3/1352

297

Tuhafiyeci Pıkmalyon'a yapılan ödemenin makbuzu

بارہ غروش
۵۴۴

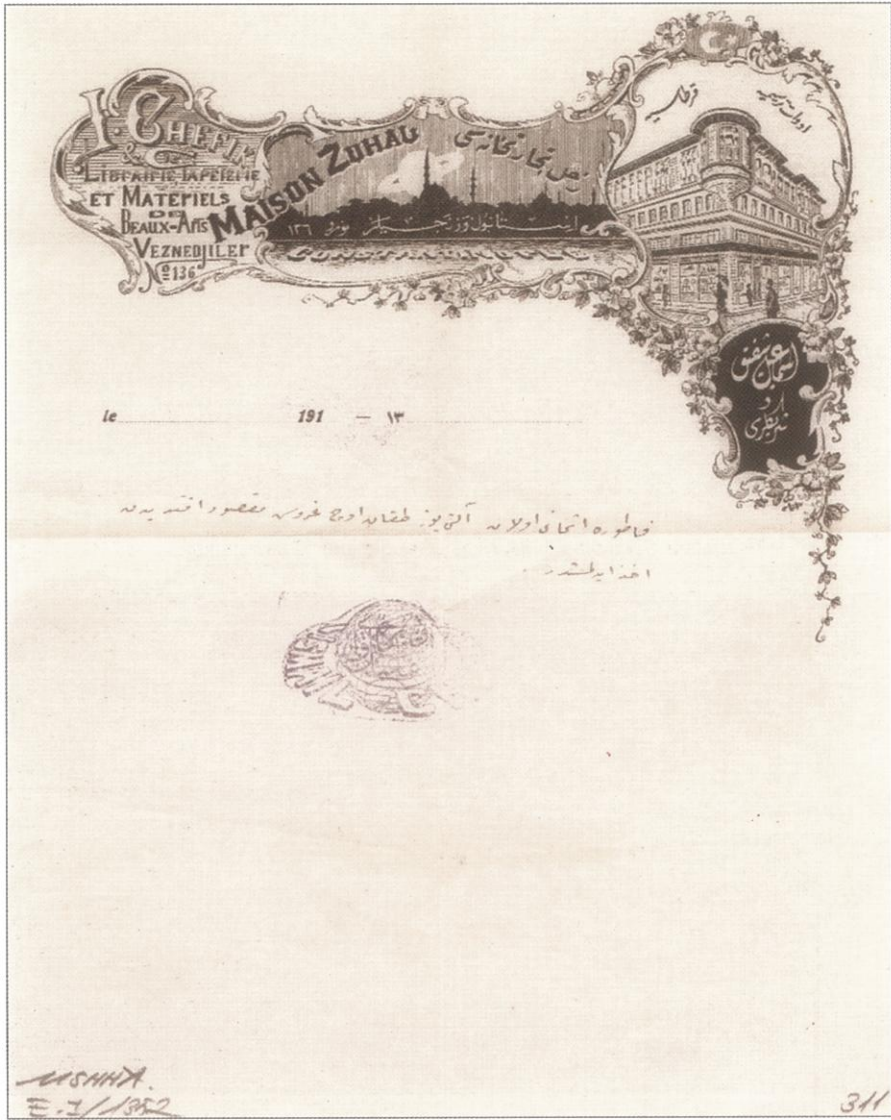
بیگ اوچیوز اوتوز بر سمنی شهر ~~شیراز~~ دوللو نجابتلو عبدالمجید افندی حضرت تبریک دائرہ دولتری نامہ
ایضا ایلیش اولدیغ ~~ساعت~~ آنانی بولتان بوجه بالا ~~بیشور~~ اوبه ایلی غروش باره ~~تسورافقا~~
واسطه سیه تاماً اخذ ایدوب برکونا مطلوب قالدینی مین اشبو علم و خیرم تقدیم واعطا قلدی.

ساعتچی: آغوب
۱۴۴۴ شریعتی

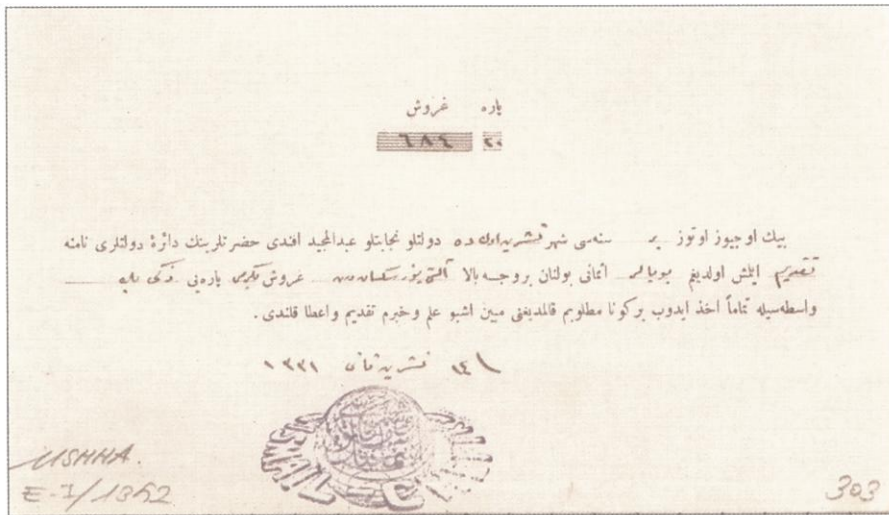
ASHINA
E-3/1352

301

Saatçi Agob'dan alınan saatin parasının ödendiğine dair verilen makbuz

Zuhal Kırtasiyesi'ne yapılan tediyeye dair alınan makbuz

Alınan boyalara mukabil İsmail Şefik'e ödeme yapıldığına dair makbuz

Sultan Abdülaziz'in oğulları Yusuf İzzeddin Efendi ile Abdülmecid Efendi

VELIAHD YUSUF İZZEDDİN EFENDİ'NİN TOPLUMSAL YAŞAMA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE YAŞAMININ SON YILLARINDA RUHSAL DURUMUNA İLİŞKİN BELGELER

Cengiz Göncü - Üzeyir Karataş

Siyâsî, iktisadî ve askerî çeşitli sebepler neticesinde devletin kötü sona doğru gitmeye başladığını gören Osmanlı devlet adamları, devletin kaderini değiştirmek maksadıyla bazı gayretlerde bulunmuş ve buna ıslahât adını vermişlerdir. Hâkânî olmaktan öteye gidemeyen bu ıslahât çalışmalarının en mühim ve tesirlisi ise Tanzimât denilen ve Gülhâne Hatt-ı Hümayûnu olarak isimlendirilen fermânın ilânı ile başlamıştır. Bu fermân, içeriği ve hükümlerinin icrâsı hâricinde bir devre adını vermiş olması açısından da önemlidir. Tanzimât Devri denilen bu dönemde devletin asırlık teşkilât yapısı değiştirilerek dâimî sûrette bir denge siyâseti güdülen Avrupa'nın usûlü kabul edilmiştir. Bu sebeple klâsik devirden intikal eden müesseseler ya kapatılmış yahut da mâhiyet ve çalışma tarzları değiştirilmiştir.

Devletin bekası cihetinden zarûrî ve elzem olan ıslâh faaliyetleri neticesinde Avrupa usûlü olarak tabir edip nitelendirebileceğimiz bir düzen, devlet ve milletin sâhibi, efendisi olan sultânın sarayından, sıradan bir Türk'ün hânesine kadar hüküm sürmeye başlamıştır.

“Zamânenin” değişmeye başlaması saray teşkilât ve teşrîfâtını da etkilemiştir. Klâsik devirdeki kabuller, muâyede merâsimleri, cuma selâmlıkları hem devrin ihtiyaçlarının neticesi hem de teknolojik açıdan ortaya çıkan gelişmeler sonunda değişmeye başlamıştır. Bu değişimden veliahdlık makamı da nasibini almıştır. Sultân II. Mahmûd ile başlayan şehzâdelere serbestiyet verilmesi siyâseti, Tanzimâtla berâber had safhaya ulaşmış ve şehzâdeler artık Şimşirlik'in rutûbetli duvarları arasından çıkarak halkın arasına karışıp saray, köşk ve kasırlar hâricinde İstanbul'un muhtelif semtlerinde de görünmeye başlamışlardır. Devrin ihtiyaçlarından olan ilimlerin yanında Fransızca'yı da öğrenmişlerdir. Daha evvel tahtın en büyük ortağı olarak görülen şehzâdeler artık devlet merâsimlerinde teşrîfâtındaki yerlerini almaya başlamışlardır. II. Meşrûtiyet'in ilânından sonra ise veliahdlar ziyârete gelen süferâyı ve sâir yerli ve yabancı devlet erkânını kendilerine tahsis edilen dâirelerde kabul etmeye başlamışlardır. Devrin ilim ve sanat adamlarıyla yakın temasta bulunmuşlar ve münevver zümre içerisinde kendilerini tanıtmaya çalışmışlardır. Sahip oldukları kâbiliyetler ile de temâyüz etmiş olanları mevcuttur. Sultan Abdülhamîd ve Şehzade Abdülmecîd Efendi gibi, 19. yüzyıldan başlayarak devletin yıkılışına kadar Osmanlı veliahdlarının ön planda olmaya başladıkları göze çarpmaktadır.

Veliahdlık makâmına getirilmiş olan şehzâdelerden birisi de Yûsuf İzzeddîn Efendi'dir. Yûsuf İzzeddîn Efendi, Sultân Abdülazîz'in oğludur. Annesi Sultan Abdülazîz'in kadınlarından Dürr-i Nev II. Kadınefendi'dir. Yûsuf İzzeddin Efendi, 21 Safer 1274 / 9 Ekim 1857 tarihinde Mekke Mollası Mehmed Kadri Bey'e ait Eyüp'teki bir yalıda doğmuştur. Doğumu da vefâtı da münâkaşaya sebep olmuştur. Devrin kânûnu sebebiyle tahta çıkmayan şehzâdelerin çocuk sâhibi olmasına müsaade edilmediğinden dolayı Şehzâde Azîz Efendi ilk evlâdı olan İzzeddîn Efendi'yi saray hâricinde muhâfaza ettirmiştir. Doğumu kamuoyuna duyurulana kadar Sultan II. Mahmud'un sarayında bulunmuş, Mekke Mollası Mehmed Kadri Bey'in eşi Cemâl-i Nûr Hanım'ın Eyüp'teki yalısında kalarak onun terbiyesi altında yetiştirilmiştir. Şehzadenin varlığının kamuoyuna duyurulması dört yaşında iken gerçekleşmiştir. Ahmed Cevdet Paşa Tezâkir'inde Sultan Abdülmecîd'in Yusuf İzzeddin Efendi'den haberdar olduğunu nakleder. Sultan Abdülazîz, tahta çıktıktan sonradır ki

Yusuf İzzeddin Efendi'nin varlığını açıklamış, hattâ diğer şehzâdegânı huzûruna çağırmış Yusuf İzzeddin Efendi'yi göstererek "bu da sizin kardeşinizdir" demiştir. Sultân Azîz ilk göz ağrısı olan evlâdına pek büyük kıymet vermiş ve muhabbet beslemiştir. Yusuf İzzeddin Efendi, babasının kara ve deniz kuvvetlerinin modern şekilde yenilemeye verdiği önem nedeniyle ve diğer devlet adamlarına teşvik olmak üzere asker olarak yetiştirilmek üzere kara kuvvetlerine katılmış ve Mekteb-i Harbiye'ye kaydettirilerek devrin kıymetli hocalarından ders aldırılmıştır. Kısa süre içerisinde yüksek askerî rütbelere ile taltif edilen Efendi, Sultan Abdülazîz tarafından tahtın vârisi olarak kabul görmüş ve ona göre yetiştirilmiştir. Hatta babası, Yusuf İzzeddin Efendi'yi Avrupa ve Mısır'a yaptığı seyahatlere dahi götürmüştür.

Sultan Abdülazîz öldürüldü mü, intihar mı ettiği hâlâ tartışılan bir şekilde vefat etmiştir. Tahttan hal' edilip kısa bir süre Topkapı Sarayı'nda ikâmet ettirildikten sonra Fer'iye Sarayı'na yerleştirilmiştir. Bu esnâda harem ve çocukları da yanındadır. Tabii Yusuf İzzeddin Efendi'de bu şahıslar arasındadır. Babasının yaralanmış kanlı vücudunu ve askerlerin kan kaybetmekte olan mahlû sultâna ettikleri uygunsuz muameleyi görmüştür. Yine hâdisesinin günü Pertevniyâl Vâlide'nin çılgınlıklarıyla saray sarsılmıştır. Genç, fakat hâdiseleri idrâk edebilecek yaşta olan şehzâde üzerinde, cereyân eden bu üzücü olayların muhakkak ki kötü tesiri olmuştur. Ömrünün sonuna kadar kendisine bir ölüm ve öldürülme korkusu âriz olmuştur.

Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi beş evlilik yapmıştır. Eşleri: Çeşm-i Âhû Baş Hanımefendi, Câvidan Baş Hanımefendi, Nâzende Hanımefendi, Emine Nâzik-edâ Hanımefendi ve Leman IV. Hanımefendi'dir. Çocukları ise; Mehmed Bahâeddin Efendi (Şubat Kasım 1883), Hatîce Şükriye Sultan (24 Şubat 1906-1 Nisan 1972), Mehmed Nizâmeddin Efendi (18 Aralık 1908-19 Mart 1933), Mihribân Mihrişâh Sultan (30 Mayıs 1916-25 Ocak 1987).

Meşrûtiyetin ilânı ve akabinde Sultan Abdülhamîd'in hal'i ve bilâhire Mehmed Reşâd'ın tahta çıkışı ile birden bire Osmanlı tahtının birinci vârisi hâline gelerek "veliahd-ı saltanat" olmuştur. Sultan I. Ahmed'in "ekber ve erşed" evlâdın tahta cülûsuna sebebiyet veren kanûnundan dolayı amcazâdesi Sultân Reşâd'dan sonra hânedânın en büyük erkek evlâdı olması sebebiyle veliahdlık makâmına tayin edilmiştir. 1909 senesinden vefat târihi olan 1916 senesine kadar yaklaşık yedi sene veliahdlık makâmında kalmıştır. Bu esnâda îade-i ziyâret ve taziyet maksatlı çeşitli memleket hârici seyahatlerde bulunmuştur. Bulgarlardan geri alınan Edirne'yi ziyârete gitmiştir.

Yusuf İzzeddin Efendi; eğitim, sosyal faaliyet ve yardım çabası içerisinde olup bu gibi hususlarda her zaman destekleyici olmuştur. 19 Temmuz 1909'da kurulup 11 Şubat 1919'da Bahriye Nezâreti'ne devredilen Donanma-yı Osmânî Muâvenet-i Milliye Cemiyeti'nde aktif görev almıştır.

Yusuf İzzeddin Efendi çeşitli dernek ve hayır kuruluşlarının yanında yer almıştır. Hazret-i Sümbül Cemiyet-i Hayriyyesi adlı yoksulları koruma derneğinin çeşitli şubelerinde başkanlık görevini üstlenmiştir. İçinde bulunduğu bir başka cemiyet ise Türk Derneği'dir. 25 Kânun-ı Evvel 1908'de Türk milliyetçiliğini yaymak amacıyla kurulan ilk milliyetçi dernek olan Türk Derneği'nin hâmisî ve fahri başkanıdır. Bugünkü Kızılay'ın temellerinin atıldığı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ni de desteklemiştir. 1877'de kurulan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin tüzük yenileme toplantısı 20 Nisan 1911'de Tokatlıyan Oteli'nde gerçekleşmiştir. Burada ilk başkanı kendisi yapmış ve kendisine ait olan bir binayı cemiyetin ilk merkezi yapmak üzere bu kuruma devretmiştir.

Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi'nin ölüm sebebi de babası Sultan Abdülazîz'inki gibi tartışmalıdır. Onun ölüm şekli intihar ya da öldürülme tezleri çerçevesinde ortaya atılmaktadır. Öldürül-

düğünü iddia edenler şehzadenin dairesindeki bazı yakın görevliler tarafından yavaş yavaş zehirle-
nerek sinirlerinin bozulduğu ve böylelikle intihara sürüklendiğini iddia ederler.

Ruh hâli oldukça bozulan ve aşağıdaki belgelerden de anlaşılacağı üzere fikr-i sâbit sâhibi ola-
rak hiçbir teminâtla iktifâ etmeyen Yusuf İzzeddîn Efendi canına kıymıştır. İntihâr haberinin du-
yulması üzerine araştırma yapılmış, hattâ öldürüldüğüne inanıldığı için Adliye ve Mezâhib Nezâ-
reti'nce tetkikatta dahî bulunulmuş ve kendisiyle görüşen şahıslar sorguya çekilmiştir. Fakat daha
sonra efendinin intihar ettiğine kanaat getirilmiştir. Hattâ Sultân Vahdeddîn dahî tahta geçtikten
sonra bu işle ilgilenmiştir.

Cumhuriyet devrinde Yusuf İzzeddîn Efendi ile alakalı belge yayınları yapılmıştır. Bu belgeler şeh-
zadenin özellikle ölümü ve yakalandığı ruhî buhranla ilgili belgelerdir. Ali Kemali Aksüt ve Necmettin
Erim, Yusuf İzzeddin'e dair yeni vesikalar başlığı ile yayınladıkları makalelerinde şehzadenin üçüncü
eşi Nâzende Hanım'a yazdığını öne sürdükleri mektuplardan birkaçını değerlendirmişlerdir. Söz ko-
nusu mektuplar gerek paleografya ve gerekse içerik bakımından incelendiğinde bu dosyanın birinci
bölümünde yayınlanacak olan belgelerle benzerlik göstermektedir. Bu bakımdan –eğer verilen bilgi
doğruysa– neşredilen belgelerin de Nâzende Hanım'a gönderilen mektuplardan olduğu söylenebilir.

Aşağıda okuyacağınız çeşitli konulara dair kaleme aldığı on beş adet yazı/deneme, Yusuf İz-
zeddîn Efendi'nin şehzâdelik dönemine âit olup Başbakanlık Osmanlı Arşivi, dosya Usulü İrade-
ler Tasnifi (DUİT) belgeleri arasından seçilmiştir. Efendinin kadınlar, şâirler, meşrûti idâre gibi çe-
şitli konular hakkında yazdığı bu yazılarda bir Osmanlı şehzâdesinin yaşadığı devrin şart ve icâp-
larından çok uzak olmadan nasıl gözlem yaptığını göreceksiniz. Söz konusu yazıların konu başlık-
ları sırasıyla şöyledir: Vatan Sevgisi; Osmanlı ve Batı toplumunda kadının sosyal hayattaki rolü; Os-
manlı ve Batı toplumlarında ferdî haklar ve özgürlük talepleri; Osmanlı toplumunda ulûlemler'e ita-
at; Osmanlı ve Avrupa basınının hürriyet bakımından değerlendirilmesi; Demokrasinin kamu ida-
resindeki denetleyici rolü; Şiir ve şâirler; Demokratik ve mutlaki rejimlerin toplum refahını temin
bakımından değerlendirilmesi; Yavuz Sultan Selim'in İttihâd-ı İslâm siyâseti; Kamu hukukunun
temini açısından mahkemelerin ıslahı; Devletlerin bekâsında Adalet'in lüzumu; Donanma ve de-
niz kuvvetlerinin önemi; Eski gücü zaafa uğramış Osmanlı Devleti'nin topraklarını savunma ko-
nusunda karşılaştığı zorluklar; Devlet idaresinde Hukuk bilmenin gerekliliği; Bilim, kültür ve sa-
natin toplumların refah ve medenileşmesindeki rolü.

İkinci bölümde ise; Yusuf İzzeddîn Efendi'nin özellikle 1911 yılının ortalarından itibaren başlayan
ruh halindeki bozulmalarla ilgili belgeler yer almaktadır. Veliahd Yusuf İzzeddin Efendi bu dönemden
itibaren yaşamının sonuna kadar takınaklı düşüncelerden mustarip olmuştur ki bunlar da kanserden
ölüm ve veliahdlik makamından düşürüleceği şeklinde tezahür etmiştir. Belgelerde de görüleceği üze-
re çevresinde bulunan mülki, askerî sınıftan devlet adamları ile edebiyatçılara hasta olup olmadığı yahût
makâmından alınıp alınmayacağı hususlarında teminat vermeleri konusunda baskı yapmıştır. Rahatsız-
lığı bedenden ziyâde ruh ile alakalı olan şehzâdeye Gâzi Ahmed Muhtâr Paşa, Şâir-i Azâm Abdülhak
Hâmid (Tarhan) Bey, Özel Doktoru Nuri Kenân Paşa ve yine özel doktorlarından Doktor Celâl İsmâ-
il Bey tarafından verilen teminât mektupları yanında Avusturya Macaristan İmparatoru'nun özel dok-
torlarının da konuyla ilgili raporları bulunmaktadır. Doktorların kanser hastalığı konusundaki görüşleri
yaklaşık yüzyıl önce bu hastalık hakkında neler bilindiğini göstermesi bakımından önemlidir.

۷

بعض انعام کدوم ملکات عقلیه چه فادینلر اکلکرت
 مادونتم اولدولری ارجا اولنور ایسه بونلرک مقارنه
 اولدنی بیک تسلیم ایدله من فی الحقیقه کون علوم و حسابین
 دکون خصوصاً شاعری قادیلر اکلکرت دیمه سن
 ایبات مأثره کا ایه ماملر ایسه بونی ملکات عقلیه
 عدم تکلمده زیاده علوم و حسابله اکلکرت دیمه سن
 اشغال اینجکلرینه عطفه دانسار دها مضطرب اولور
 بولور ادرجه کون علوم و معارف دکون
 حساب نقیه ایبات کمال کا ایشی دانسار فوهر
 کونرشی بیک حوره فادینلر د

۴۱۷
 کون

BELGE 2
 BOA. DUİT. 86/5-6/2

Ba'zı efkâre göre melekât-ı akliyece kadınlar erkeklerin mâ-dûnunda oldukları iddi'â olunuyor ise de bu fikrin makârin-i hakîkat olduğu pek de teslîm edilemez. Fi'l-hakîka gerek ulûm ve sanâyi'de ve gerek huşûsât-ı sâirede kadınlar erkekler derecesinde isbât-ı me'âsir-i zekâ edememişler ise de bunu melekât-ı akliyelerinin adem-i tekemmülünden ziyâde ulûm ve sanâyi'le erkekler derecesinde iştigâl etmediklerine atf ve isnâd daha münisfâne olur. Bugün Avrupa'da gerek ulûm u ma'ârifde ve gerek sanâyi'-i nefîsede isbât-ı kemâl-i zekâ etmiş ve iktidâr-ı fevka'l-âde göstermiş pek çok kadınlar vardır.

fî 1 temmûz sene 316

17/7/70

ادوہا اقلومی حقوقہ شعیبہ لربنہ مالکد لری اور لری
 بقدر برعائلیہ زہارن اور نماز حقوقہ شعیبہ لربنہ
 تعرفی ایلدی دقت در حال خلوتہ مراجعتہ
 نمایندہ حقوقہ مؤلفہ اولدولر قوانینہ مؤلفہ اولدولر
 حقوقہ شعیبہ لربنہ نمایندہ ایلدی لری تبعہ تک حقوقہ مؤلفہ
 لکوردولر تعرفیہ مؤلفہ - التبع بیلد برخلیہ نائل
 دیوت سادت اولور حقوقہ شعیبہ لربنہ مدافعہ وہ عابریہ
 برخلیقہ مؤلفہ سادت دیوت عدم الامکانہ اولدولر لری
 تعرفی قابل دملد

BELGE 3
BOA. DUÏT. 86/5-6/3

Avrupa akvâmı hukûk-ı şahsiyelerine mâlikdirler. Avrupa'da makdûr bir âileye tesâdüf olunmaz. Hukûk-ı şahsiyelerine ta'arruz edildiği vakit der-hâl hükûmete mürâca'atla te'mîn-i hukûka muvaffak olurlar. Kavânî-ni mevzû'a efrâdın hukûk-ı şahsiyelerini te'mîn etdiği gibi tebe'anın hukûk-ı umûmiyesi her dürlü ta'arruzdan masûndur. elbetde böyle bir halk nâil-i sa'âdet ve servet olur. hukûk-ı şahsiyesini müdâfa'adan âciz bir halkın husûl-i sa'âdet ve servet ademü'l-imbân olduğu gibi terakkîde kâbil değildir.

عثمانیوں کے لئے یہ سب سے عظیم - و مستحق - شایعہ برحق ہے۔
 دنیا کی ہر ملت عثمانیوں کے عہد - و متحمل - ارادے -
 استبداد و اذیت کی نسبت بے وقوف نہیں ہے۔ ان کے لئے عالم
 میں اطاعت و انقیاد سے اجتناب ہے۔ ان کے لئے ہر طرف سے
 تائید و مدد ملتی ہے۔ ان کے لئے ہر طرف سے
 مدد ملتی ہے۔ ان کے لئے ہر طرف سے
 تمام اہل جہاں کی دست - آویز ہے۔

۱۱۶
 (۱۷)

BELGE 4
BOA. DUÏT. 86/5-6/4

Osmanlılar şecâ'atleri derecesinde sabûr ve mütevekkil mutî' bir kavmdır. Dünyâda hiçbir millet Osmanlılar kadar sabûr ve mütehammil olamaz. İstibdâd ve idâre-i keyfiyenin zîr-i kahrında zebûn oldukları hâlde yine itâ'at ve inkıyâddan aslâ inhirâf etmeyüb tarîk-i mutâva'atda sâbit-kademdirler. Millet-i Osmâniye'nin gördüğü kahr u cevrin uşr-ı mukârebeti milel-i sâire görecek olsalar hemân tarîk-ı muhâlefet ve isyâna kıyâm edecekleri vâreste-i iştibâhdır.

Fî 12 ağustos sene 316

طبعات عالم مدینه غنی بک بولدر نطق اور پکار طبعات
سانو نامور کرسنک کنه نقیبی و معاینه سنه اولیوب
شور دیر حادتی نشر و اعلا ایدرر مکتوبنک نافع عمده
ضر ادلا افعال و صورتانی تنقید و مؤخذه ایدرر بولدر کی
نشر بایزده نظریاتی لمیح برکتیجا مجازتہ در حجاب اولمان لک
اوله نشریات وضع بولدرن رب ابی بولدر در حجاب
تعطیل اولمان لک طبعات اور پکار بک مکتوبنک نقیبی بک بولدر
طبعات عصیانہ لیبی سراپا دعا و غلوئی ابد املای سنو
انجمن لک

BELGE 5

BOA. DUÏT. 86/5-6/5

Matbû'âtın ilm-i medeniyete hizmeti pek büyükdür. Fakat Avrupa'da matbû'ât sansür me'mûrlarının taht-ı teftîşi ve mu'ayenesinde olmayub her dürlü havâdisi neşr ü'lân ederler. Hükûmetin menâfi'-i umûmîyeye muzır olan ef'âl ü harekâtını tenkîd ve muâheze ederler. Bu yoldaki neşriyâtlarından dolayı hiçbir gûnâ mücâzâta dûçâr olmazlar. Öyle neşriyât-ı muzırrada bulundun diye ikide birde dûçâr-ı ta'tîl olmazlar. Matbû'ât-ı Avrupâiyenin memleketlerine nef'i pek büyükdür. Matbû'ât-ı Osmâniye gibi ser-â-pâ du'â ve hulûs ile imlây-ı sûtün etmezler.

Fî 25 ağustos sene 316

اصول مؤتمنه اذاع اليانه دولته مأموريات
 سوء احوالي اذاعه مرسومه اذاعه زيرا شيب مبعوثه
 شرفته مأموريه دولته افعال و عرمانه و حوت
 اذاعه لردء رانما قونقوله ابدليه جلته منافع دولتي
 اخلاله ابدليك خبره بوقت كونه كمي تصدير
 رجاله كذا استويبه التوبه و عماره مجازات
 ابدليك جنة بامور ابطاف رانما
 مسلك استقامتي تعصب ابدليك و عماره
 بناء علم مأموريه سوء استعماله كذب ابدليك
 اصول مؤتمنه عيله محضه بيب مأموريه دولتي
 ترتيب استقامت مجازة اتحيد
 17
 17

BELGE 6
BOA. DUÏT. 86/5-6/6

Usûl-i meşveretle idâre olunan devletlerde me'mûrînin sû-i ahvâlî o derecede meşhûd olmaz. Zîrâ hey'et-i meb'ûsân tarafından me'mûrîn-i devletin ef'âl ü harekâtî ve sûret-i idâreleri dâimâ kontrol edileceğinden menâfi'-i devleti ihlâl edecek cüzî bir teşebbüsü görüldüğü takdirde der-hâl taht-ı isticvâba alınub dûçâr-ı mücâzât edecekleri cihetle bir me'mûr îfâ-yı vazîfede dâimâ meslek-i istikâmeti ta'kîb edeceği der-kârdır. Binâenaleyh me'mûrînin sû-i isti'mâlâtı tahdîd edilmiş olur. Usûl-i meşveretin cümle-i muhasenâtından biri de me'mûrîn-i devleti tarîk-i istikâmetde muhâfaza etmesidir.

Fî 16 eylûl sene 316

شعر لطیفه کونیدر فقط آنات قدر نافع دله - باغ و درمی شعر
 ملکان غنچه لونی تنظیم اشعار یولنه استعمال استعمله علم
 دعارف ناقصه در وقت افراط لری بی نقصانه
 عالم خیالاته بالا پر از اولدولرند جهت و حصنه اعتبار اختیار
 بر اولدولر شعرانه دولت ایچ خدمت جهت بقول عین
 کریم التوسی صاحب حیزه ارباب ناموسی دعوتانده
 اولدولر ابراهیم اشتغالات رشیدی لری شعر و خیال
 متحر اولدولرند فصاحت سانی ابراهیم لیاقت
 ابراهیم لری

BELGE 7
BOA. DUİT. 86/5-6/7

Şi'r latîfdır güzeldir. Fakat nâfi' değildir. Bâ-husûs şu'arâ melekât-ı akliyelerini tanzîm-i eş'âr yolunda isti'mâl etdiklerinden ulûm u ma'ârif-i nâfi'ada vukûf-ı ihâtaları pek noksandır. İlm-i hayâlâtıda bâlâ-pervâz olduklarından ciddiyet ve hakîkate i'tibâr etmezler. Bu ecilden şu'arâdan devlet için hidemât-ı ciddiye beklemek abesdir. Gerçi ekserîsi sâhib-i vicdân erbâb-ı nâmûs ve irfândan olurlar ise de işğâlât-ı zihniyeleri şi'r ü hayâle münhasır olduğundan husûsât-ı sâirede ibrâz-ı liyâkat ve iktidâr edemezler.

Fî 2 eylül sene 316

بارنامه اصولیہ اربع الیئہ دولتوں کی تعمیر اربع داعی
 حالنہ بولناہ دولتوں کی تعمیر سے ان کے جہت معود
 و اختیار دہلر اول امر یہ حقوہ شیخ بہ لری اموال
 و املاک لری لکھوئے نعرہ صودہ اولیہ کمال
 سعادتہ امر حیاتہ الیہ تا صید معینہ مؤخر اولیہ لری
 نظام و نعرہ صودہ اولیہ حقوہ شیخ بہ لری
 تا صید اولیہ اولیہ تعمیر آخری تعمیرتہ قوانین
 مملکت لکھوئے تعمیرتہ حقوہ ایدر بناء علیہ
 اربع کیفیہ الیہ زبیدہ اولیہ لری نظام اختیار
 مناسی و کلدی لری لکھوئے اندا علم و معرفتہ اولیہ
 خلتہ الیہ اربع کیفیہ لری قبولہ اختیار صالح دولت
 اشراک حقوہ خلیفہ لری ددیز لری
 ۱۵۷۱

BELGE 8

BOA. DUÏT. 86/5-6/8

Parleman usûliyle idâre olunan devletlerin tebe'ası idâre-i vâhîde hâlinde bulunan devletlerin tebe'asından ezher cihet mes'ûd u bahtiyârdırlar. Evvel emirde hukûk-ı şahsiyeleri emvâl ü emlâkleri her sûretle ta'arruzdan masûn olub kemâl-i se'âdetle imrâr-ı hayât ile te'mîn-i ma'îşete muvaffak olurlar. Zulm ü ta'arruzdan masûn olub hukûk-ı şahsiyeleri te'mîn olunmuş olduğundan âherin ta'addîsinden kavânîn-i memleket her sûretle kendilerini muhâfaza eder. Binâenaleyh idâre-i keyfiye altında zebûn olan halk gibi zulm ve istibdâddan müştakî değildirler. Zihinleri envâr-ı ilm ü ma'rifetle munevver olan halk elbetde idâre-i keyfiyeyi kabûl etmeyüb mesâlih-i devlete iştirâk hakkını talebden geri durmazlar.

Fî 25 eylûl sene 316

روی ایش بولسا عدم ملانلرک بالاحقاد بر دولتہ عظمیٰ کلیل ایشی
 فکری میدان کیرمک غزم ایسه سلم اولک لکنت جی تلیرانه کی
 بو فکر بلنک بو امر عظیمک ابراسه کافو ایسه عیبالر مدن قلیلہ
 بو امر عظیمک حیز ارای فصول اولسنی عظم برافدی سلطنت
 بالترجید
 خلافت اسلامیا (توسیع) اتحاد اسلام مقصد بولنک ضرورت
 خلافت
 مانع طبیعی اولای دولتہ سببیک سرورای عالمده حک نامت
 قیام کئی بر غزم جی تلیرانه کتب بو امر عظیمک ضرورتی
 تسلی ایسه حک واسطدن ایسه
 اول
 سوره

BELGE 9
BOA. DUÏT. 86/5-6/9

Rû-yı arzda bulunan umûm Müslümânların bi'l-ittihâd bir devlet-i azîme teşkîl etmesi fikrini meydâne getirmeğe azm eden Selîm-i evvelin himmet-i cihângîrânesi bu fikr-i bülendin bu emr-i azîmin icrâsına kâfî idi. Hayfâ ki müddet-i kalîle-i saltanatı bu emr-i azîmin hayyiz-ârâ-yı husûl olmasını akîm bıraktı. Saltanat-ı Os-mâniye'yi hilâfetle bit-tevhîd ittihâd-ı İslâm maksad-ı celîlinin husûlüne mâni'-i tabî'i olan devlet-i şî'iyyenin harîta-i âlemden hakk-i tâmına kıyâm gibi bir azm-i cihângîrâne heb bu emr-i azîmin husûlünü teshîl edecek vesâitden idi.

Fî 4 teşrîn-i evvel sene 316

۱۱

Bir devletin bakası icrâ-yı adâletle kâimdir. Zulm ü istibdâd ile binâ-yı devlet pây-dâr olmaz. Târîhe mürâ-
 ca'at olunsun görülür ki nice kaviyyüş-şekîme devletler seyyie-i zulm ile rehîn-i inkırâz olmuşlardır. Adâletli il-
 tizâm eden devletler te'mîn-i istikrâr etdikleri gibi kuvvet ve satvetleri dâimâ i'tilâ etmişdir. Teb'asının refâh ü
 sa'âdetini istikmâl eden hukûk-ı şahsiye emvâl ü emlâklerini ta'arruzdan masûn kılan devletler dâimâ sa'âdet
 ve ikbâlde vâsıl-ı zirve-i kemâl olmuşlardır. Erbâb-ı hükûmet için dâimâ pîş-i te'emmülden dûr edilmeyecek bir
 şey var ise o da icrâ-yı adâletdir. Ma'at-te'essüf meşhûd-ı dîde-i erbâb-ı hamiyetdir ki bu kadar delâil-i târîhi-
 ye ve berâhîn-i kâtî'aya rağmen bizde erbâb-ı hükûmet zulm ü istibdâdı meslek-i mahsûs ittihâz etmişlerdir.

ظلم و استبداد ایله باینای دولت
 قانده قائمه - ظلم و استبداد ایله باینای دولت
 تاریک مراجعت اولدو کویلو کیم بجه قوه الشکری دولتی
 باید اولار تاریک مراجعت اولدو کویلو کیم بجه قوه الشکری دولتی
 ظلم ایله رکبیه انقراضی اولمورد - عدالتی المرام ایله دولتی
 ظلم ایله رکبیه انقراضی اولمورد - عدالتی المرام ایله دولتی
 تأمید استقرار استقلری کبی قوت و کورتری رانما اعتلا ایتمه
 تأمید استقرار استقلری کبی قوت و کورتری رانما اعتلا ایتمه
 تیر سنک رفاه سعادتنی استمال ایله حقوقه شخصیه امواله کمال
 تعرضه مصوبه قبلا دولتی رانما سعادت و اقباله داخل زرع
 تعرضه مصوبه قبلا دولتی رانما سعادت و اقباله داخل زرع
 اولمورد ارباب حکومت ایدیه رانما بیسی تأملده رد - ایله جیب حد
 اولمورد ارباب حکومت ایدیه رانما بیسی تأملده رد - ایله جیب حد
 بیسی دار الیب ادره اجرائی عدالت مع المؤلف مشهور دین
 بیسی دار الیب ادره اجرائی عدالت مع المؤلف مشهور دین
 ارباب حیدر کیم بدقه دلال تاریک بر اکتبیه فاطمه ایله ایتمورد
 ارباب حیدر کیم بدقه دلال تاریک بر اکتبیه فاطمه ایله ایتمورد
 بیزه ارباب حکومت ظلم و استبداد ایله باینای دولت
 بیزه ارباب حکومت ظلم و استبداد ایله باینای دولت

BELGE 11
BOA. DUİT. 86/5-6/11

Bir devletin bakası icrâ-yı adâletle kâimdir. Zulm ü istibdâd ile binâ-yı devlet pây-dâr olmaz. Târîhe mürâ-
ca'at olunsun görülür ki nice kaviyyüş-şekîme devletler seyyie-i zulm ile rehîn-i inkırâz olmuşlardır. Adâletli il-
tizâm eden devletler te'mîn-i istikrâr etdikleri gibi kuvvet ve satvetleri dâimâ i'tilâ etmişdir. Teb'asının refâh ü
sa'âdetini istikmâl eden hukûk-ı şahsiye emvâl ü emlâklerini ta'arruzdan masûn kılan devletler dâimâ sa'âdet
ve ikbâlde vâsıl-ı zirve-i kemâl olmuşlardır. Erbâb-ı hükûmet için dâimâ pîş-i te'emmülden dûr edilmeyecek bir
şey var ise o da icrâ-yı adâletdir. Ma'at-te'essüf meşhûd-ı dîde-i erbâb-ı hamiyetdir ki bu kadar delâil-i târîhi-
ye ve berâhîn-i kâtî'aya rağmen bizde erbâb-ı hükûmet zulm ü istibdâdı meslek-i mahsûs ittihâz etmişlerdir.

دولت عثمانیه ایچره نوق کبریٰ نوق نسبه و اعلاوه سفینه کبریٰ نوق
 کبریٰ بر سینه حیاتیه حکمت و سواحل عثمانیه نوق دفعه حیاتیه
 امر محاربه سی ایچیه قوتلی بر دوشما نوق موجودیتله مملکه اولور
 دینه بلدیکه محاربه ناهسته ملله من دولت عثمانیه نوق مملک
 بر دوشما ماللییه و ایسه ده بود جدی بر همت و نسیده
 نیقات کبریٰ نوق ابراسیده اولور بوقه نیقات کبریٰ نوق
 سفینه نوق عدوله جدید بوقه کدیله منحصر نیلات
 بوقه بر تمع عامه اولجه حقو افکاره بوقه ملله سفینه امره
 کبریٰ نوق کبره نوق نوق نوق اعلاوه بوقه بر سینه ایساج
 ۱۱۱
 ۲۸

BELGE 12
BOA. DUİT. 86/5-6/12

Devlet-i Osmâniye için kuvve-i bahriyenin tensîk ve ıslâhı sefâin-i harbiyenin teksîri bir mes'ele-i hayâtiye hükmündedir. Sevâhil-i Osmâniyenin vüs'atı hasebiyle emr-i muhâfazası ancak kuvvetli bir donanmanın mevcûdiyetiyle mümkün olur. Denebilir ki muhâfaza-i temâmiyet-i mülkiyemiz Devlet-i Osmâniye'nin mükemmel bir donanmaya mâlikiyetine vâbestedir. Bu da ciddî bir himmet ve teşebbüsle tensîkât-ı bahriyenin icrâsiyle olur. Yoksa terakkiyât-ı bahriyemizi sefâin-i atîkanın usûl-i cedîdeye tahviline münhasır kılar isek bundan bir semere hâsıl olamayacağı âşikârdır. Bu misillü teşebbüsât ümerâ-yı bahriyenin kîse-i servetlerini imlâdan başka bir şeyi intâc etmez.

Fî 28 teşrîn-i evvel sene 316

25
13

دولت عثمانیه که ادوار ساله در طوت و قوتی نظریات متدلیه
 احوال انجمن اولدنی شاه و شرقی افغانی لودنی جمله اعداسی
 سیه جلالتی رعالتی میبود انجمنی برون ملیونه نیاید خلقه
 حکم فرما اولدنی انجمن ارقامه دولتک در جملہ انکسار باطلیه
 اولدنی در طوت و قوتی عظمتی تدبیر انکسار باطلیه
 بولدی حاله اشغالیه صرف انجمن قوت و لودنی
 به کمال ادلا بر دولتی اراغ و شاه ملکی اعتلا
 الی قوت و لودنی خیاب انجمنی ملکا خیابیات عظمتیه
 ارغرامد بر دولتی اجمالیه فایده مدافع تمامیه ملکیه
 بولدی کون بر امر مفید

17

BELGE 13
BOA. DUÏT. 86/5-6/13

Devlet-i Osmâniye'nin edvâr-ı sâlifede satvet ve kuvveti muzafferiyât-ı mütevâliyesiyle ihrâz etmiş olduğu şân u şöreti âfâkı tutmuş cümle a'dâsını seyf-i celâdetine dehâlete mecbûr etmiş yüz milyondan ziyâde halka hüküm-fermâ olmuş iken erkân-ı devletin cehl ü nâdânîleri semeresi olarak o satvet-i vüs'at-azîme tedricen inhitâta başlayarak bugünkü hâl-i esef-iştimâle sükût etmişdir. Kuvvet ve satveti ber-kemâl olan bir devleti idâre ve şân-ı hükûmeti i'tilâ âsân ise de kuvvet ve satvetini zâyî' etmiş mülken zâyî'ât-ı azîmeye uğramış bir devleti ecânibe karşı müdâfa'a temâmiyet-i mülkiyesini muhâfaza bugünkü günde bir emr-i müte'assirdir.

علم حقوقه مأدوم به دولته ايجوده الك الزم بر عاكده
وقبله حاله دولته علم حقوقك وجودته به
في غير اولدقوري وحتله دوله اجينه ايله عقد اليا
معاهداتم دولته عثمانيه راجعا متصرفه اهلند
كها رقابتيه لاسوييه وديلايه وجوده عتق
عزالتى تم سوه اولدقوري لي اشيا كده
اول كتابه 316

BELGE 14
BOA. DUÏT. 86/5-6/14

İlm-i hukûk me'mûrîn-i devlet için en elzem bir ilimdir. Vaktiyle ricâl-i devlet ilm-i hukûkun vücûdünden bile bî-haber oldukları cihetle düvel-i ecnebiye ile akd olunan mu'âhedâtta Devlet-i Osmânî dâimâ mutazarır olmuşdur. Hele "kapitülasyon" denilen uhûd-ı atîka heb ricâl-i devletin cehâleti semeresi olduğu bî-iştibâhdır.

Fî 8 kânûn-i evvel sene 316

25
15

سبب انجمن حضور لکنه

صبا

بگام

رهای پسر انجمن کتاب معرفت بر نو افشانه اولو نو معرفت
ایاره انجمن بلد بر معرفت معرفت بر نو افشانه اولو نو معرفت
مای اندرز اولدنی ممالک و بلدانی خلام جیل و مارانیده کلیمی
چنته بجزی

کلوز ارم حاله کنیز مدینه که مندرم سعادت برینده

مدینه در کلمه
معنا
بودم محله
اولدنی

لهای معرفت بالا برداز اولو بر مملکت محروم

رفاه سعادت این مندم
خلق ایچوده بفا دمعدت منمو

کبی بر عاقبت مدینه
خلق ایچوده بفا دمعدت منمو

انقده خلوع انجمنه بر ملکی ممالک معلوم ده غه انجمن

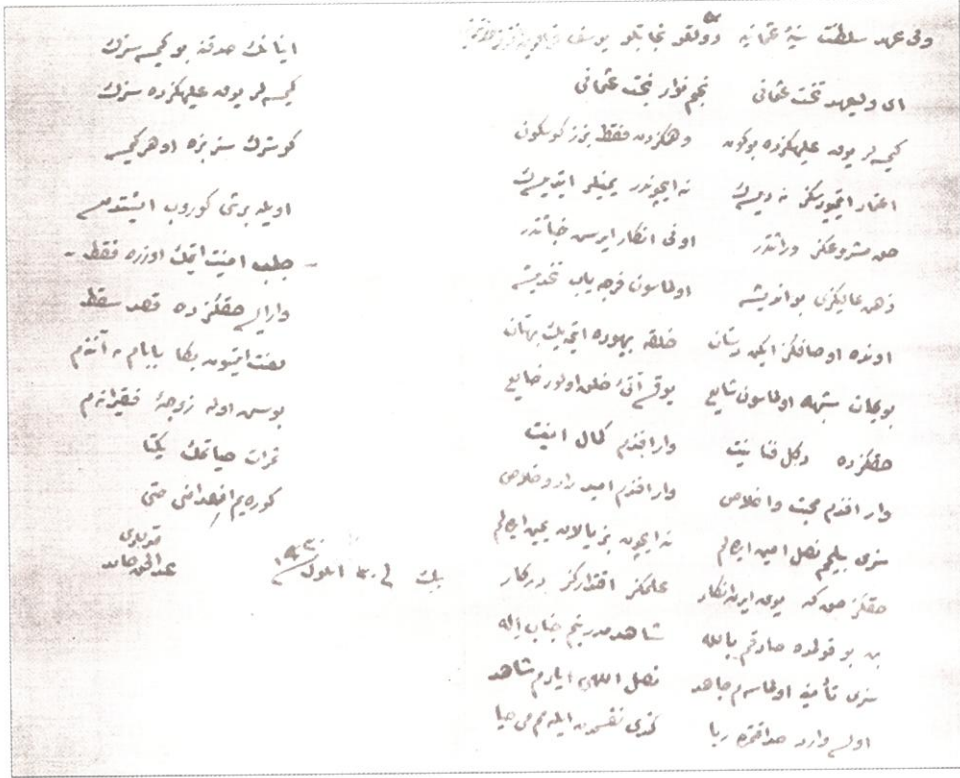
بک منبده

BELGE 15
BOA. DUİT. 86/5-6/15

Dehâ-yı beşer ancak iktisâb-ı ma'rifetle pertev-eşân olur. Nûr-ı ma'rifet pâ-y-endâz olduğu memâlik ü bül-dânı zalâm-ı cehl ü nâdânîden tahlîs ile gül-zâr-ı irem hâline getirir. medeniyet ki müstelzim-i sa'âdet-i beşeri-yetdir hümâ-yı ma'rifetle bâlâ-pervâz olur. bir memleket ki mahrûm-ı medeniyetdir refâh u sa'âdet anda mün'adimdir. halkı içün bakâ ve mes'âdet mutasavver olmadığı gibi bir âkıbet-i müdhîşe her an halkını tehdîd eder. âfitâb-ı medeniyet ufkundan tulû' etmiyen bir mülkü memâlik-i mes'ûdeden add etmek pek müsteb'addir.

II. BÖLÜM

Yûsuf İzzeddîn Efendi'ye Gâzî Ahmed Muhtâr Paşa, Doktor Nuri Ken'an Paşa, Doktor Celâl İsmâil Bey ve Şâir Abdülhak Hâmid Bey tarafından yazılan kanser hastası olmadığı ve saltanat hakkının ihlâl edilmeyeceğine dâir verilen teminat yazılarıdır:

BELGE 1

BOA. DÜİT. 86/6-10

Velî-ahd-ı saltanat-ı seniyye-i Osmâniye devletlû necâbetlû Yûsuf İzzeddîn Efendi hazretlerine		
Ey velî-ahd-ı taht-ı Osmânî	Hakkınızda değil fenâniyet	İnanın sıdkına bu kimsesizin
Necm-nüvâr-ı baht-ı Osmânî	Var efendim kemâl-i emniyet	Kimseler yok aleyhinizde sizin
Kimseler yok aleyhinizde bugün	Var efendim muhabbet ve ihlâs	Gösterin siz bize o her kimse
Vehminizden fakat biziz küskün	Var efendim ümmîd-i dâd u halâs	Öyle bir şey görüb işitdimse
İ'timâd etmiyordunuz ne desek	Sizi bilmem nasıl emîn edelim	- Celb-i emniyet etmek üzere fakat-
Ne içündür yemînler etdiysek	Ne için biz yalan yemîn edelim	Var ise hakkınızda kasd-ı sakat
Hakk-ı meşrû'unuz verâsetdir	Hakkınız hak ki yok eden inkâr	La'net etsün bana babam annem
Onu inkâr eden habâsetdir	İlminiz iktidârınız derkâr	Boş ola zevce-i fakîrânem
Zihn-i âlînizi bu endîşe	Ben bu kavlimde sâdığım billah	Semere-i hayâtımın yektâ
Olmasun ferce-yâb tahdîşe	Şâhidimdir benim cenâb-ı İlâh	Göreyim in'idâmını hattâ
Onda evsâfımız iken destân	Sizi te'mîne olmasam câhid	Bebek, fî 30 eylül sene 1330
Halka beyhûde etmeyin bühtân	Nasıl eylerim Allah'ı şâhid	Kulları Abdülhak Hâmid
(.....) şübhe olmasun şâyî'	Olsa vârid sadâkatimde riyâ	
Yoksa âtî-i halk olur zâyî'	Kendi nefsimden eylemem mi hayâ	

صحت نعت زادم افخم حفته
 سوهاتم کرده افندیم پذیرقاسم فکرم طلوع اینده طهینت حالیکه بدید برشتی جبینت
 اولدین کیمز تا سنا افندیمه قسم بالله ایسه رله پانز دلیغ کیم بخ فعلیا ره رفن تصدیق
 اینده جدرنگه اد وقتینده جیم اولد که بر سر کیم فله ایتم حابیکه آغز قاسم
 الف ایسه نیام که بی یحاشان آنت صفا ال حده ۶ آی یار رها
 شریه قدر ۷ ی بجا سه قطعا بدند . بنا علی سزم قاسم
 اولدین قسم بالله ایسه و سزم قطعا ایسه ایتم .
 بنه کز سزم ادیه جیبته بر حلت اولدین ایسه اولدین آنده یقین قدر نوم بدند
 ایتمه شو اولد بنه کز م فواید ایسه قدر قوم آنده رها آغز در اوم
 شوک اگر سزم بدیه بر سوزای و کس بیله اولدین شیوع بده جیبته اولد
 ایسه سزم ایجه یه رجیم ای حقه . بدکا چاره ایسه طبعا شفا کزه کوه
 اقتضا ایسه بر ره ترم نقیب ایتمه فایده حاقبت و خیمه .
 جا ایتم الکراما ایتمه ایتم شو سزم رکلیک . بدنیده آغز و اولد
 زادم اولدین ایجه بلایه سوزیم همه یانز سزم ارفه اوت س افندیم
 یله حک شیده هر حاله ارفه نامه حفته ایتمه ایتمه
 ۱۳۲۹

BELGE 2
BOA. DUİT. 86/15-1

Velî-ni'met-zâdem efendim hazretleri
 Mesmû'âtıma göre efendimizde yine bir kanser fikri tulû' etmiş. Hâlbuki böyle bir şey-i habîsin olmadığı-
 nı geçen sene te'mînen efendimize kasem-i billah ederek yazdığım gibi beni fi'iliyât dahî tasdîk etdi. Çünkü o
 vakitden beri hiç olmazsa bir sene geçdi zan ederim. Hâlbuki ağız kanseri altı aydan ziyâde kimseyi yaşatmaz.
 Ânın musâbı en çok 6 ay yaşar. Daha şimdiye kadar 7 ay yaşamış kat'iyen yoktur. Binâenaleyh sizde kanser
 olmadığına kasem-i billah eder ve sizi kat'iyen te'mîn ederim.
 Bendeniz sizde öyle habîs bir illet olmadığına emîn olduğumdan andan hiç korkum yoktur. Ancak şu aralık
 bendenizde tevellüd eden korku andan daha ağırdır. O da şu ki eğer sizde böyle bir sevdâ-yı vâhî peydâ olduğu
 şuyû' bulacak olursa iş sizin için pek vahîm olacaktır. Buna çâre ise tab'an şahsınıza göre iktizâ eden bir rejî-
 mi ta'kîb etmektir. Fe-illâ âkîbet vahîmdir. Recâ ederim elinizi ayağınızı öperim şu sözümlü dinleyiniz. Bunu da
 ancak velî-ni'met-zâdem olduğunuz için bilâ-tekellûf söylüyorum hem de yazıyorum. Artık ötesi efendimizin bi-
 leceği şeydir. Her hâlde emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Fî 6 teşrîn-i sâni sene 1329
 Gâzî Ahmed Muhtâr

بسم الله الرحمن الرحيم

سعد و علا جاويد
ذات عالی فطانتی مدوات ایله کسب فی ایزه . طیاره رودین کوریه . فتنه فیمانی حقیقه
باز فیمان رضائیه سنه ۱۳۳۱ و حوزیه ابتکاره . والله و بالله و تأله و جود عالی کبری ترکیب ایله جمع رفقا
برین کرم . فانسوساثر مریک هی برنوع عفت و رصه اولدیکه خبری ایشیت قایم وارزه سنه اولد
کسبا فیمانه ابتکاره ذات فیمان کرم حقت نایبه مالک اولدیکدن قطعیا نایبه ایوم . ایله
دنیا م برنوع حذتک وارورکه انشاء قطعیا حسن رکمل ایله کدی حسیتم قطعیا حذتک
مالکدر . ایشیت سوز اولره حسنکک بو اولدیکه قناعت کالیه حاصل کوریه . اکر بوزیه
حلده دشمه کوریه کز ایشیت جاره بودو کسک کدی ایتریم در . اوم بیزم عرقه قطعیا
حضرتان عیاشا کوریه عیاشور . سوزورک
برنجیسی اسفل بطنه وایو کوره بین سون باغرضانی قطعیا و بره حال غیر طویله
ایکسین دونک عیاشا انیمک ووزیه حرکتی سینت نظرم کور
ایحیییت و جودی قطعیا روحا ایتمیه بالکس کب فون ایلم
در دیکسین بوایک ایشیت موصفت و توصیریه و حفظ حقت بینه حقیقه ک موزیه نایله قطعیا
تاید خصوصات کوریه بر رعایه و نعت ایتریم بر دوری . سوز کوریه حسیتم ویرالیک
بستقر ایله سوز او سوزیکزه ایتمیه ویرالیک سوز حسیتم ایتمیه
بنای عید ناهیه کوریه حسیتم ایتمیه اسناد ایتمیه قطعیا . رجایه در و نوبت عالی
اصد کوریه روح و نفاک ایتمیه ایلم اولنایه ایتمیه حقیقه ویرالیک

۱۳۳۱
۱۳۳۱
۱۳۳۱

BELGE 4
BOA. DUIT. 86/15-6

Velî-ahd-ı saltanat fehâmetlû devletlû Yûsuf İzzeddîn Efendi hazretlerine
ma'rûz-ı çâkerîdir

Zât-ı âlî-i fahîmânelerini müdâvât ile kesb-i fahr eden etibbânın mühimlerini görüb şahs-ı fahîmâneleri hakkında bi'l-ihtimâm defa'âtle suâl ve cevâb etdiğimde vallahi ve billahi ve tallahi vücûd-ı âlînizi terkîb eden hiçbir a'zâ-yı bedeniyenizde kanser ve sâir mühlik hiçbir nev' illet ve maraz olmadığı haberini emniyet-i kalbiyem dâiresinde alub kesb-i itmi'nân etdiğimden zât-ı fahîmânenizin sıhhat-i tâmmeye mâlik olduğunuzu kat'iyen te'mîn ederim. Ancak dünyâda bir nev' hastalık vardır ki insân kat'iyen hasta değil iken kendini hastayım zannetmek hâssasına mâlikdir. İşte sizde olan hastalığın bu olduğuna kanâ'at-i kâmile hâsil etmişimdir. Eğer bundan halâs olmak ister iseniz anın çâre ve devâsı sizin kendi elinizdedir. O da zîrde arz olunan husûsâta ri'âyet etmekden ibâretdir. Şöyle ki:

Birincisi esfel-i batında vâkı' güden ? Ya'ni büyük bağırsağı kat'iyen ve behemehâl temiz tutma ikincisi dünki arz etdiğim vech üzere hareketle ma'îşet-i muntazamaya geçmek üçüncüsü vücûdü za'fiyete dûçâr etmeyüb bi'l-akis kesb-i kuvvet eylemek dördüncüsü bu bâbda etibbânın mülâhazât ve tavsiyelerine ve hıfz-ı sıhhat-i bedeniye hakkındaki sözlerine amâmiyle teb'iyet etmektir. Şâyed husûsât-ı mezkûreye ri'âyet ve teb'iyet edilmez de bir düziye siz kendinize hastayım der iseniz başkaları da sizin o sözünüze inanır ve bu ise sizin zararınızı intâc eder.

Binâenaleyh nâ-hak yere kendinize hastalık isnâd etmemenizi kat'iyen recâ eder ve teveccühât-ı âlî-i asdak-nüvâzîlerinin devâm ve bakâsını istid'â eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyül-emrindir.

Fî 17 cumâde'l-âhir sene 1331 ve fî 10 mayıs sene 1329
Gâzî es-Seyyîd Ahmed Muhtâr

ادوتوز سنه و نيز و خدمت جلايتينده بولمقده ايم ستمه قده صبح بولمقده اولدوقى قىلدين
بولمقده رضى قلمور ايتيه بيلگن قلمور بولمقده و بونا ناموسوم و مقدرات اولدوقى تايمه ايديم
برسونيزما كوكس و بجا خاصه بارشاك حلقه مشورته اسبابه تفتد ايم

صفتينه
مه غيره روقه بيلگن بولمقده ايجومه اعصابي كونه طاري اولمقده اولمقده ايتيه ايتيه
بنده كونه بولمقده رضى قلمور بولمقده ايجومه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه
بنده رساله ايد ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه
لطفاً فاميليا كونه و حاليه تقسيب اولمقده ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه ايتيه
ملاقات و كورسك لازم اولمقده طبا عرصه ايديم

قولدى
سوروكسا

اساس

BELGE 6
BOA. DÜİT. 86/ 16-1

Otuz dokuz seneden berû hizmet-i tabâbetinizde bulunmakdayım. Şimdiye kadar hiçbir illete mübtelâ olmadığınız gibi bu def'a dahî tasavvur ettiğiniz kanser yokdur. Ve bunu nâmûsum ve mukaddesât üzerine te'mîn ederim. Bu sözümlü herkesin ve bi'l-hâssa pâdişâhın huzûrunda isbâta muktedirim.

Min gayr-ı haddin doktorunuz bulunduğum için a'sâbınıza târî olan za'fiyetden bu merak tevellüd etmesi cihetle bendenizce bunun def'î kavâ'id-i sıhhiyye ri'âyetle berâber bulunduğunuz muhît ve dâimâ gördüğünüz bendegân ve sâire ile akşama kadar vakit geçirmek sinir za'fiyetini tezyîde bâ'is olduğu cihetle mutlakan familyanızdan herhangi tensîb olunur ise iki günde bir kerre onlar ile mülâkât ve görüşmek lâzım olduğunu tıbben arz ederim.

Fî 23 nisân sene 29
Kulları Nûri Ken'an

Nûri Kenân Paşa
Milletin Partakârı
Devlet-i Hümayun Hükümeti
Tıbbîye Nezâretinin Efvânîsî

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
دولتینجه تبولی عهد
بوسنه عزالدین افندی حضرتین طیب فیضی

ارتوز به سنده دورد همدنسا دولتوزو بولدیغیم واسعه بوسنه عزالدین افندی
عزیزینک بوزم بوم ماه مقیم مبتلا اولدیغی سوهلمم تداوی وحمیه ایم
ازا اولمه بولونم کوه کنده برنده هیچ بزارمه اولمینی دینه ویزاجدی
اقولنا سما هیچ برعله مستعد اولمهلرین بالحمد لله رب العالمین ویا اور ویا اهلها
سوهله سنده مدافعه عاضدم شایر برعله کشف ایریور ایر برعله
دولتمه هاشمه نزلیم باقیدر چه رتب ایره جلد جزایم مستلام دیونا
ناسریم به ناسیه ایریم
ایمیزانه
دولت

BELGE 7
BOA. DUÏT. 86/16-3

Doktor Nûri Ken'ân Paşa

Devletlû necâbetlû veli-ahd Yûsuf İzzeddîn efendi hazretlerinin tabîb-i husûsîsî

Otuz beş seneden berû hizmet-i devletlerinde bulunduğum veli-ahd Yûsuf İzzeddîn Efendi hazretlerinin bundan üç mâh mukaddem mübtelâ oldukları sû-i hazm tedâvî ve himye ile izâle olmuş ve bugünkü gün kendilerinde hiçbir emrâz olmadığı ve bünye ve mizâcları iktizâsı hiçbir illete müsta'fd olmadıklarını bi'l-cümle şerhimizin veyâ Avrupa etibbâsı muvâcehesinde müdâfa'aya hâzırım. Şâyed bir illet keşf edilür ise memleket ve milletime hâin nazarıyle bakılarak terettüb edecek cezâyâ muntazırım ve bunu nâmûsum ile te'mîn eylerim.

Fî 20 hazîrân sene 328

Kulları Nûri Ken'ân

آغزده قنور ایسه سرطانک اراضه مؤصیفیه و عمریه کی :

- اول : طاسه نین سرت و غیر منتظم و سرقتله بیور بر (توقور - یومرو)
- ثانیا : بو توقور ده شین صابیلور کی متحرک و بلا فاصله اوجاع شیده
- ثالثا : بوینیک نین بزرک دفعه سرت و جهوز هجینه بیوملا
- رابعا : وهورک سرقتله ضعیفاسی

الف الف الفه شرط ایسه نیک بر قانیره و جهوز مقفد و قفیدر . بو اراضه

بولنیا ندره یعنی بوقت قانر اولماز

طب فالدله اراضه و سرریات داصلیه
معانی

۱۰۰۹
۱۰۱۰

ملکات

BELGE 8

BOA. DUIT. 86/17-4

Ağızda zuhûr eden seretânın a'râz-ı mevzi'iyye ve umûmiyesi:

Evvelâ: taş gibi sert ve gayr-ı muntazam ve sür'atle büyü bir "tümör-yumru".

Sâniyen: bu tümörde şiş saplanır gibi mütemâdî ve bilâ-fâsıla evcâ'-ı şedîde.

Sâlisen: boyundaki bezlerin dahî sert ve cevîz hamcında büyümeleri.

Râbi'an: vücûdün sür'atle za'îflemesi.

Sâlifü'l-arz şurût-ı erba'anın bir kanserde vücûdünü muhakkak ve kat'îdir. Bu a'râz bulunmayanlarda hiçbir vakit kanser olamaz.

Fî 30 nisân sene 329

Tıb fakültesi emrâz ve serîriyât-ı dâhiliye mu'allimi Celâl İsmâ'îl

هـ
۹۱۴

حایت جدیدہ معرہ سی ادارہ

عائنی وک عبدینک صحنی

بجودہ محامدک سو و صری و بر سینه ایند صری وک ای فخرین بو سقا
فی الدیه افقا فخرینک احوال صیوری عقدہ غزہ کزده بر فقه
نتر ایطه ایدی بر فقه فاسده اسناداً اساعه ایطه بو هوارت
له ز قدر وقتو مخرج اسنا جولد نما برید طاقده تکذیب ایطه ایطه
وک و یسار ایطه فخرینک طبیب فصیحی اوله صیفیه بو اسنادک طاقده
رض صورت فطیبه و تکذیبی و فطیبه عمدا بدم وک ایطه فخرینک معوی
و معوی بهج بر فقه کوه او طیفی و کفلی اللہ ربیب تک کتذیب
حایت نه اوره اوله قدری فاسم و وجدان ایطه فخرینک و اسبو
مکتوبک نری رحیمه افراعاته فاقده تک فبولن برجا ایطه

و عاقد طبیب فاکونه سی

سر ریاضه و فطیبه علمی

و وقتور

جلال اسمعیلی

BELGE 9

BOA: DUİT. 86/17-6

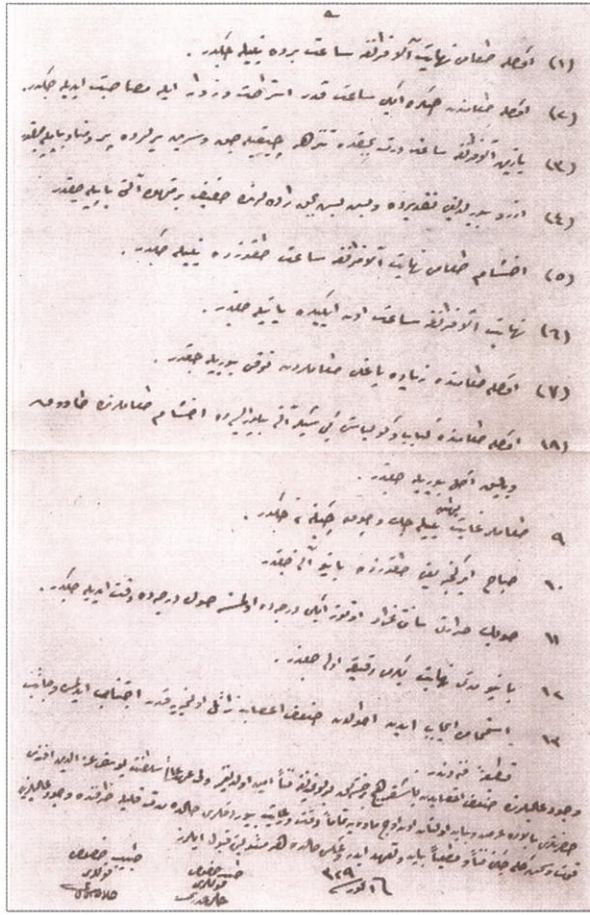
5 ağustos sene 1913

Çayet/Çayt cerîde-i mu'teberesi idâresine

Osmanlı velî-ahdının sıhhati

Bütün Osmanlıların sevdikleri ve perestîş etdikleri velî-ahd-ı kıymet-dârımız Yûsuf İzzeddîn Efendi hazretlerinin ahvâl-i sıhhiyeleri hakkında gazetenizde bir fikra neşr edilmiş idi. Bir fikr-i fâside istinâden işâ'a edilen bu havâdis her ne kadar vaktiyle muhterem İstanbul muhâbiriniz tarafından tekzîb edilmiş ise de velî-ahd-ı müşârünileyh hazretlerinin tabîb-i husûsîleri olmak sıfatıyla bu isnâdın tarafımdan dahî sûret-i kat'iyede tekzîbini vazîfe add ederim. Velî-ahd hazretlerinde ma'nevî ve uzvî hiçbir hastalık olmadığını ve bi'l-aks Allah'a bin şükür kendilerinin âfiyet-i tâmmе üzere olduklarını nâmûsum ve vicdânım ile te'mîn eder ve işbu mektûbumun neşri recâsiyle ihtirâmât-ı fâikamın kabûlünü recâ eylerim.

Der-sa'âdet tıb fakültesi serîriyât-ı dâhiliye mu'allimi Doktor Celâl İsmâ'îl

BELGE 10

BOA. DUİT. 86/ 17-7

1. Öğle ta'âmı nehâyet alafranga sa'ât birde yenilecekdir.
2. Öğle ta'âmından sonra iki sa'ât kadar istirahat ve züvvâr ile musâhabet edilecekdir.
3. Yazın alafranga sa'ât dört buçukda tenezzühe çıkılacak ve serîn yerlerde predonad/perdonad?Yapılacaktır.
4. Arzû buyrulduğu takdîrde ve beş beş buçuk raddelerinde haff bir kahvaltı yapılacaktır.
5. Akşam ta'âmı nehâyet alafranga sa'ât dokuzda yenilecekdir.
6. Nehâyet alafranga sa'ât onikide yatılacaktır.
7. Öğle ta'âmında ziyâde yağlı ta'âmlardan tevakkî buyrulacaktır.
8. Öğle ta'âmında kebâb ve külbastı gibi şeyler alınabilür ise de akşam ta'âmlarında tavuk ve balık ekl buyrulacaktır.
9. Ta'âmlar gâyet yavaş yenilecek ve çok çiğnenecekdir.
10. Sabâh erkence ya'ni dokuzda banyo alınacaktır.
11. Suyun karârı santigrad otuziki derecede olmasına son derece de dikkat edilecekdir.
12. Banyo müddeti nehâyet yirmi dakika olacaktır.
13. İstihâmâmı îcâb eden ahvâlden za'f-ı a'sâb zâil oluncaya kadar ictinâb edilmesi vecâib-i kat'iyye-i fenîyedendir.

Vücûd-ı âlîlerinde za'f-ı a'sâbdan başka hiçbir hastalık bulunmadığına fennen emîn olduğumuz velî-ahd-ı âlî-i saltanat Yûsuf İzzeddîn Efendi hazretleri bâlâda arz u beyân olunan onüç maddeye temâmen dikkat ve ri'âyet buyrudıkları hâlde müddet-i kalîle zarfında vücûd-ı âlîlerine kuvvet ve sihhat geleceği fennen ve kat'iyyen beyân ve te'ahhüd eder ve aksi hâlde her mes'ûliyeti kabûl eyleriz. Fî 1 temmûz sene 329

Tabîb-i husûsî kulları Celâl İsmâil

Tabîb-i husûsî kulları Hilmi Kadri

۵۱

ولعبد سلطنة روتنلو بما ينلو سدق في كرمه افق علقتهك وبعود
 روتنلده اوله و آف سفاهاً و كرملاً عرسه و تأميه اللدائيم و قويل
 قانسر لفة اولدغين بى علفو بقمي بعرسه ده بوقدره كوزنه
 افسندلعه رادائلك (maladie de doute) ده عطارهك
 بونك تدوين سياهته اقله وقت و زمانه باقوسه فالقنه وقت
 و زمانه بيوك ايجله ده اربلعهه باماه نطقاً رفايت و
 رقت ايدلده كوزنه ائجه تك زائل اولدغينه بى كرمه و بياره
 نامدسه بونك ليدولنه تأميه ادرهم كوزنه قانسر و علفو ركب
 اخذت اعوراره بيوزدقده تقويره اولدغين ذاك شاهانه رقت
 خت له اولدغين و سياهته لزوم اولدغين ارافت و
 عفته حاضرم
 ۳۲۹
 ۳۵

طبيه فالكولتج ارافت و
 سررياته داعيه معاصي
 نبهك
 هلاله

BELGE 11
BOA. DUIT. 86/ 17-8

Velî-ahd-ı saltanat devletlû necâbetlû Yûsuf İzzeddîn Efendi hazretlerinin vücûd-ı devletlerinde şifâhen ve tahrîren arz ve te'mîn eylediğim vechle kanser hastalığı olmadığı gibi uzvî hiçbir marazda yokdur. Kendülerindeki rahatsızlık dâüş-şekk (maladie de doute) den ibâretdir ki bunun tedâvisi seyâhat etmek, vakt u zemânıyla yatub kalkmak, vakt u zemânıyla yiyüb içmektir. Eğer bu husûsa bir mâh muntazaman ri'âyet ve dikkat edilürde kendülerindeki şübhenin zâil olacağı bî-şekk ü şübhedir. Nâmûsumla bunu kendülerine te'mîn ederim.

Efendimiz emr ü irâde buyurdıkları taktîrde kendülerinde kanser ve uzvî dîğer bir hastalık olmadığını ve seyâhate lüzûm olduğunu zât-ı şâhâneye dahî arza hâzırım.

Fî 25 temmûz sene 329

Tıb fakültesi emrâz ve serriyât-ı dâhiliye mu'allimi bendeleri Celâl İsmâ'îl

Sıhhiye müdfriyet-i umûmiyesi
..... şu'besi

aded

Veli-ahd-ı saltanat Yûsuf İzzeddîn Efendi hazretlerinin hâlet-i maraziyeleri hakkındaki raporun sûret-i mütercemesidir

Yûsuf İzzeddîn Efendi hazretleri (1912) senesi mevsim-i sayfında Viyana ve Edlah'da? Buldukları esnâda efkâr-ı ıztırâriye-i sâbite ile müterâfık ba'zen şiddetli teheyyücü mücib gâyet vâzih inhifâzî bir keyifsizlikden muztarib idiler. Marîz-i âlf-câh ikâmetinin ibtidâsında tamâmiyle mütenekkir ve hiç tanımadığı hâlde bizden birinin (Profesör Şlezinger) mu'âyene-hânesine giderek tedâvî için mürâca'ât eylemiştir. Ve daha bu birinci mükâlemede bir seretân-ı şefeviye dûçâr olmakdan havf eylediğini beyân etmiştir. Dişler ile şefe-i süflînin mütemâdiyen tazyîk edilüb kemirilmesinden mütevellid gışâ-yı muhâtî üzerinde sathî bir cerha marîzin dâimî sûretde mücib-i havf u ıztırâbı oluyordu. ber-mu'âyene-i tâm a'zâ-yı dâhiliyenin tamâmiyet ve sıhhatini ve seretân fikrini verecek hiçbir nokta-i istinâd mevcûd olmadığını irâe eylemiştir. Marîz-i âlf-câh mu'âyene-hâne de ayrıca müşâhadâtın tahrîren tasdîk ve husûsiyle seretân mevcûd olmadığını beyân edilmesini dahî taleb eylemiştir. Bu arzûsu dahî îfâ edilmiştir. Edlah'a mükerreren vâkî olan (Profesör Şlezinger) ziyâretlerimde efendi hazretlerinin benden dâimâ bütün a'zâ-yı bedeniyelerinin mu'âyesini istiyor idi. Dudağında mevcûd olan cerha biraz müddet sonra hiç eser bırakmıyarak iyileşmişti. her mu'âyeneden sonra marîz-i âlf-câhın arzûsu üzerine kendilerine seretâna müşâbih bir hastalık aslâ mevcûd olmadığına dâir nâmûsum üzerine söz vererek i'tâ-yı te'mînât îcâb eyliyordu. birçok def'alar ben (Profesör Şlezinger) bu gibi te'mînâtı veli-ahd hazretlerinin arzû-yı husûsiyeleri üzerine tahrîren tasdîka ve bu tasdîk-nâmelerde nâmûsum üzerine söz vererek seretân hastalığını andıracak en ufak bir araz bile mevcûd olmadığını vâzihan beyâna mecbûr oluyordum. Doktor Konrid/Kozid dahî birçok kerreler bu husûsda îzâhât vermeğe mecbûr kalıyordu. Efendi hazretleri bu gibi tahrîren verilen te'mînâtdan sonra kesb-i sükûnet ediyor ve tasdîk-nâmeyi biz-zât bir dolaba saklayarak kilidliyordu. Müte'addid def'alar mu'âyenâtın menfî netîce vermesi mücib-i memnûniyeti olduğunu beyân eylemiştir. Fakat yine dâimâ vücûdünün bir yerinde bir seretân bulunduğu fikri ıztırârî bir sûretde dîğerk efkâre galebe çalarak sebât ediyor ve efendi hazretlerinin heyecân ve asabiyetini mücib oluyordu. Veli-ahd hazretlerinin Edlah'da müddet-i ikâmetleri esnâsında sıklet-i bedeniyelerinin tezâyüdü ve levn-i vechiyelerinin kesb-i tarâvet eylemesi ile ahvâl-i umûmiyelerinde tedricen meşhûd-ı salâh netîcesi olarak işbu ıztırârî efkâr yavaş yavaş tenâkus ve şiddetini gâib eylemiş ve bundan mütevellid ıztırâbları da azalmıştır. Hareket eyleyecekleri hafta efendi hazretleri kendilerinin dahî seretândan muztarib olduklarına inanmadıklarını beyân ediyorlardı. ma'mâfîh Viyana'da ikâmetlerinin son günlerinde yine tekrâr nâmûsum üzerine söz vererek kendilerinde seretân şubhesini verebilecek hiçbir rahatsızlığa tesâdüf eylemediğime dâir te'mînât almak için beni (Profesör Şlezinger) nezdlerine çağırdılar.

Veli-ahd hazretleri hastalıkları esnâsında pek müşkilâtla bir işe karâr verebiliyorlar idi. Bu karârsızlık marîz-i âlf-câhın mühim bir sûretde muztarib oldukları nehiyyât-ı? Rûhiye netîcesi olarak husûle gelmekte idi. Hareketleri husûsunda evvelce ta'yîn edilen günde dahî hâl-i hâzırdaki i'tiyâdât-ı hayâtiyelerini tebdîl ve merâsim vazâif-i tekellüfiyesini îfâdan havf eyledikleri için büyük bir mücâdele-i nefsiyeden sonra hareket emrini vermeğe muktedir olabilmişlerdir.

Dudaklarında mevcûd ufak cerha ile haff bir fakrud-demden başka Viyana ve Edlah'da buldukları esnâda vücûdlerinde hiçbir araz-ı marazî görülememiştir. Kendilerinde bir maraz-ı uzvî-i asabî dahî mevcûd değildi.

Veli-ahd hazretlerinin hastalığını bir cinnet-i inhifâzî ve manyâ-i gibi kabûl eylemek lazımdır. Her ne kadar ahvâl-i umûmiyesi iyileşmiş ise de a'râz-ı maraziyeden âzâde olarak geçirecekleri kısa veyâhûd uzun bir müddetden sonra yine hâlet-i inhifâziyenin avdeti muhtemel idi.

Viyana 6 mart 1916

Doktor Herman Şlezinger

Viyana dârü'l-fünûnu mu'allimlerinden ve Viyana imparatorî ve kralî hasta-hâne-i umûmîsi imparatoru ve kralî tabîb-i evvelî ve şu'be müdîri

Doktor albert Konrid/Kozid

Müşâvir-i imparatorî ve Viyana civârında Edlah'da kâin sanatoryum ser-tabîbi

Profesör Doktor Herman Şlezinger'in Viyana'da imparatorî ve kralî hasta-hâne-i umûmîsi imparatorî ve kralî tabîb-i evvelî ve üçüncü emrâz-ı dâhiliye şu'besinin müdîri bulunduğ'u tasdîk olunur.

Doktor Edvar Meder

İmparatorî ve kralî hasta-hâne-i umûmî müdîri

Viyana 17 mart 1916

Mühür

K.K. Viyana hasta-hâne-i umûmî müdîriyeti

Bâlâdaki imzâ ve mühür tasdîk olunur

Cenûbî Avusturya Vilâyeti imparatoru ve kralî dâire-i riyâset ve kañçılary müdîri nâmına

Viyana 18 mart 1916

İmza okunamamışdır

Bâlâdaki imzâ Avusturya ve Macaristan Hâriciye Nezâreti'nin kañçılary müdîriyeti tarafından tasdîk olunur.

Şilaht

Mühür

K.K. Cenûbî Avusturya Vilâyeti dâire-i riyâset ve

Kañçılary müdîriyeti

Viyana 18 mart 1916 mühür

Avusturya Macaristan hâriciye nezâreti

Macarca

Viyana sefâret-i seniyyesi kañçılrlığı tarafından görüleb bâlâda mevdû' mührün Avusturya ve Macaristan hâriciye nezâretinin mühr-i resmîsi olduğı tasdîk olunur

Viyana 20 mart 1916

Sefîr nâmına

mühür

B. Balak

Viyana sefâret-i seniyyesi

Hıfzıs-sihha şu'besi müdîr vekîli mu'âyene encümeni a'zâsından Reşâd Rizâ

Hıfzıs-sihha şu'besi mu'âyene encümeni a'zâsından Mûsâ Kâzım

Aslına mutâbıkdır

Hıfzıs-sihha şu'besi etibbâ-yı mütehassısasından Doktor Osmân Şerefeddîn

Bâlâdaki imzâların sıhhiye müdîriyet-i umûmiyesi mu'âyene encümeni a'zâsından Mûsâ Kâzım ve Reşâd Rizâ ve hıfzıs-sihha şu'besi mütehassıs etibbâsından Osmân Şerefeddîn Beylerin imzâları idüğü tasdîk olunur

Fî 5 nisân sene 332

mühür

Sıhhiye müdîriyet-i umûmîyesi

Es'ad

ZABIT VARAKASI

Yüksek Başvekâlet müsteşarlığının 10/4/1954 tarih ve 2442 sayılı buyrukları
mucibince Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğünde Yusuf İzzeddin efendi evraki meya-
nında bulunan C işaretli zarf içinde, fotoğrafları dairelerimiz mühürleriyle
tasdikli ve ilişik:

- 1-S.Hudes U N New-York markalı ve mukavvadan ikisi siyah ve biri soluk me-
mekşe renginde üç adet mahfaza içinde birerden üç adet ustura.
  - 2-F.H.Loeffler Rochester markalı ve mukavvadan koyu gri iki mahfaza içinde
birerden iki ustura
  - 3-F.H.Loeffler Rochester markalı ve bir ucu harab ve açık gri renkte mukav-
va mahfaza içinde olup yüzünde kan lekeleri olması meczum bir ustura.
  - 4-Sapı ortasından kırık ve bu sapın iki ucunda merbut iki adet bıçaktan mü-
rekkeb bir neşterin
- Topkapı Sarayı Müzesi müdürlüğüne teslim edilmiş olduğuna dair işbu zabıt
varakası dört nüsha olarak tanzim ve tarafımızdan imza edildi.

19/4/1954

Başvekâlet Arşiv Umum Müdürü

(Kenan Tuna)

Topkapı sarayı müzesi müdürü

(Haluk Y. Şehsuvaroğlu)

Arşivist

(Nurettin Tür)

Şef

(Mithat Sertoğlu)

Asistan

(Ahmet Ural) Bikkul

Asistan

As. Ferran Ulkimen

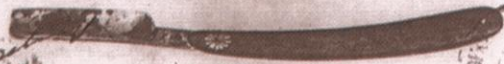
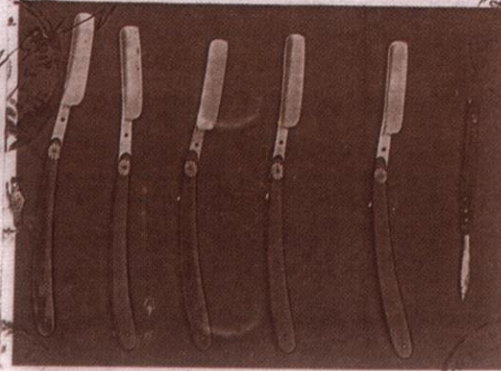
Asistan

(As. İsmail Unal)

Arşiv memuru

(Rauf Tuncay)

(Rauf Tuncay)

Tokatliyan Oteli, *Beyoğlu* Taç Vakfı Yayınları

DOLMABAĞÇE SARAYI'NDA VERİLEN BİR ZİYAFETTE GÖREV ALAN TOKATLIYAN OTELİ PERSONELİNE İLİŞKİN BELGELER (1928)

Cengiz Göncü

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 1 Temmuz 1927'de İstanbul'u Cumhurbaşkanı olarak ilk ziyaretleriyle beraber Dolmabahçe Sarayı'nda bir hareketlilik başlamıştır. Bu dönemde *Riyaset-i Cümhur Makamı* olarak kullanılan Dolmabahçe Sarayı aynı zamanda, bir temsil mekanı olarak da değerlendirilmiştir. Bazı yabancı devlet başkanları Cumhurbaşkanlığı'nın resmî konduğu olarak Dolmabahçe Sarayı'nda ağırlandı.

Aşağıda yer alan belgeler¹ bu döneme, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda ikamet ettiği 1920'li yılların sonuna aittir. Milli Saraylar Hazine-i Hassa Arşivi koleksiyonu içinde yer alan bu belgeler, Tokatlıyan Otelinde çalışan personele ilişkin yazılı bilgi ve görselleri içermektedir. Bu bilgiler, Cumhurbaşkanlığı'nca güvenlik için istenmiş olmalıdır. Atatürk Mayıs 1928'de Afgan Kralı Amanullah Han'ı İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda ağırlamıştı. Belgelerden, sarayda konuk kralın onuruna verilen yemekle ilgili tüm organizasyon ve servis Tokatlıyan Otelinde gerçekleştirildiği tespit edilmektedir².

İstanbul'un en eski otellerinden biri olan Tokatlıyan- PERA, 1897 senesinde Mıgırdıç Tokatlıyan tarafından İstiklal Caddesinde açıldı. Başlangıçtaki adı Splendit olan bu otelin bir de lokanta bölümü vardı. Lokantanın genel durumu görkemli, mükemmel anlamına gelen adına da uygundur. 160 odalı ve asansörlü oteldeki tüm eşyalar Avrupa'dan getirilmişti. Üstü yelpaze biçimli cam alınlıklı kapısı, Galatasaray'a doğru, bir dizi geniş vitrinli pencereleri izlerdi.

Otelin ilk kuran Mıgırdıç Tokatlıyan Efendi'den sonra işletme, kızı Mercedes'in kocası Sırp asıllı Medovitç'e geçmiş, daha sonra işletmesi bir Türk tarafından alınarak ismi "Konak" olarak değiştirilmiştir. Mülkiyeti Üç Horan Ermeni Kilisesi'ne ait olan Konak Otelini kilise tahliye ettirdiği zaman cephesi kısmen korunmuş ve iç formu değiştirilmiş ve betonarmeye dönüştürülmüştür. Böylece bir zamanların ünlü Tokatlıyan Otelinde de tarihe karışmıştır.

Osmanlı döneminde devlet erkânı ve saray erkânının da rağbet ettiği Tokatlıyan Otelinde başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, Abdülhak Hamit, Yahya Kemal, Halit Fahri Ozansoy gibi edipleri de konuk etmiştir.

Otel personelinin kimlik bilgileri ve fotoğraflarının yer aldığı belgeler, hem Osmanlı hem de Cumhuriyet devrinde en üst düzeyde ilgi görmüş ve artık varolmayan tarihi bir oteller zincirine ait yeni bilgileri ortaya koyması bakımından önemlidir. Tokatlıyan Otelinin yeniden canlandırılmaya çalışıldığı şu günlerde yayınladığımız belgelerin ayrı bir anlamı da olacağını düşünmekteyiz.

DİPNOTLAR

1- MSHHA. CMH., 19.

2 - MSHHA. CMH., 7, 14, 50.

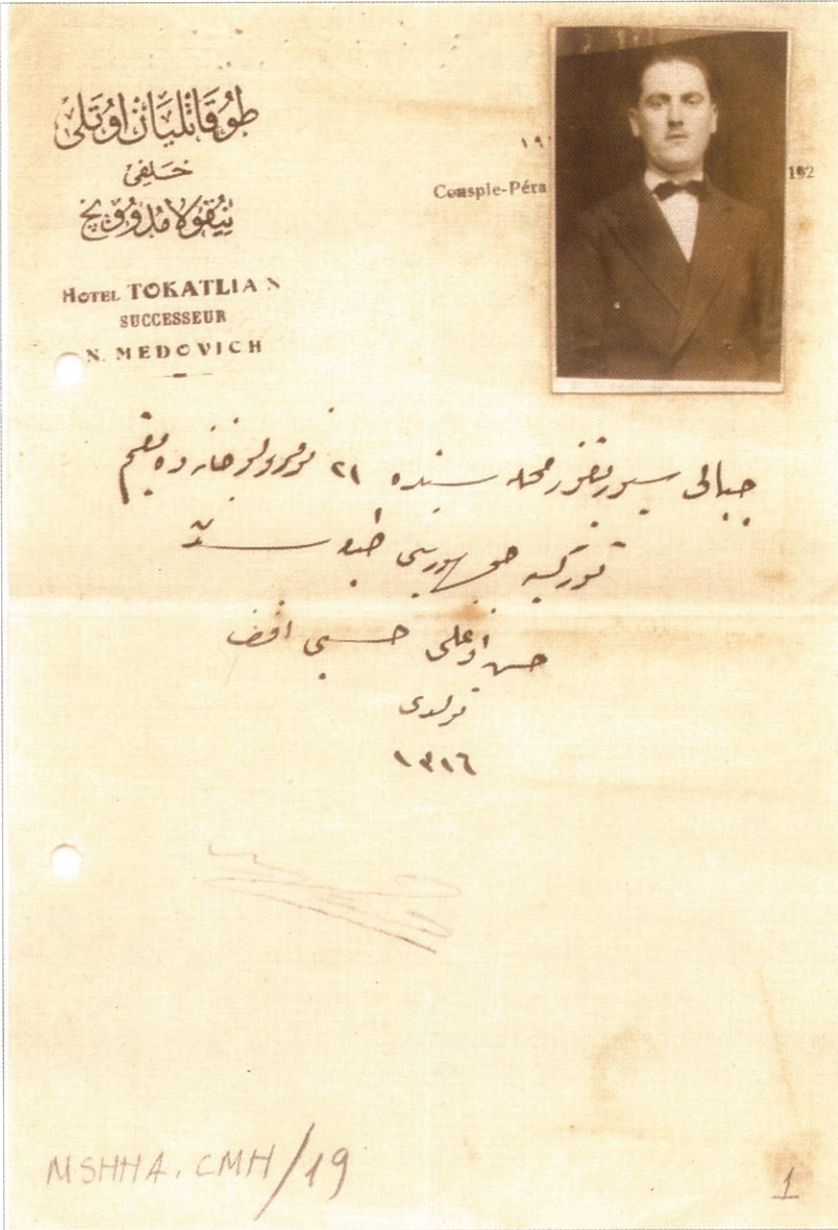
KAYNAKÇA

Çelik GÜLERSOY, Beyoğlu'nun Yitip Gitmiş 3 Otel, İstanbul 1999, s.47-142.

Mustafa CEZAR, 19. Yüzyıl Beyoğlusu, İstanbul 1991, s.406-407.

Vedia DÖKMECİ, Tarihsel Gelişim Sürecinde Beyoğlu, İstanbul 1990. s.52.

Pelin AYKUT, "Tokatlıyan Otel", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, VII, İstanbul 1994.

MSHHA.CMH/19-1

BELGE-1

Tokatliyan Oteli
Halefi
Nikola Medoviç

Beyoğlu/ 192
Consple-Péra le.....192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Cibâli Siyortifor mahallesinde 21 numarolu hânedede mukîm Türkiye Cumhûriyeti teb'asından Hasan oğlu Hasbî Efendi tevellüdü 1316

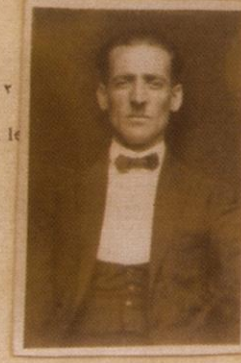
طوقانلیان اوتلی

خاتلف

نیقولا مدوویچ

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

192
Consple-Péra le

یای مشیر دولاب دره کرستی علی سرتاعده
۱۳ نومبر ۱۹۲۰
قریه صوبه سیلند
عثمانی از علی
بردی
۱۳۰۷

MSHHA.CMH/29

MSHHA.CMH/19-2
BELGE-2

Tokatlıyan Oteli
Halefi
Nikola Medoviç

Beyoğlu/ 192
Consple-Péra le.....192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Yenişehir Dolabdere Keresteci Ali sokağında 13 numarolu hânedede mukîm Türkiye Cumhûriyeti teb'asından
Osman oğlu Vehhâb Efendi tevellüdü 1307

طوقانلیان اوتلی

خالی

نیقولا مدوویچ

۱۹۲

بک اوغلی

Consple-Péra le

192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

شیلی عثمانبے و بکر بکچی سقاچی ۷۷ نوسورلر خارره منیم
تورکیه جمہورییتی طہنه
قره بیب قاجاری با

سینی
۷۷

MSHHA. CMH/19

3

MSHHA.CMH/19-3

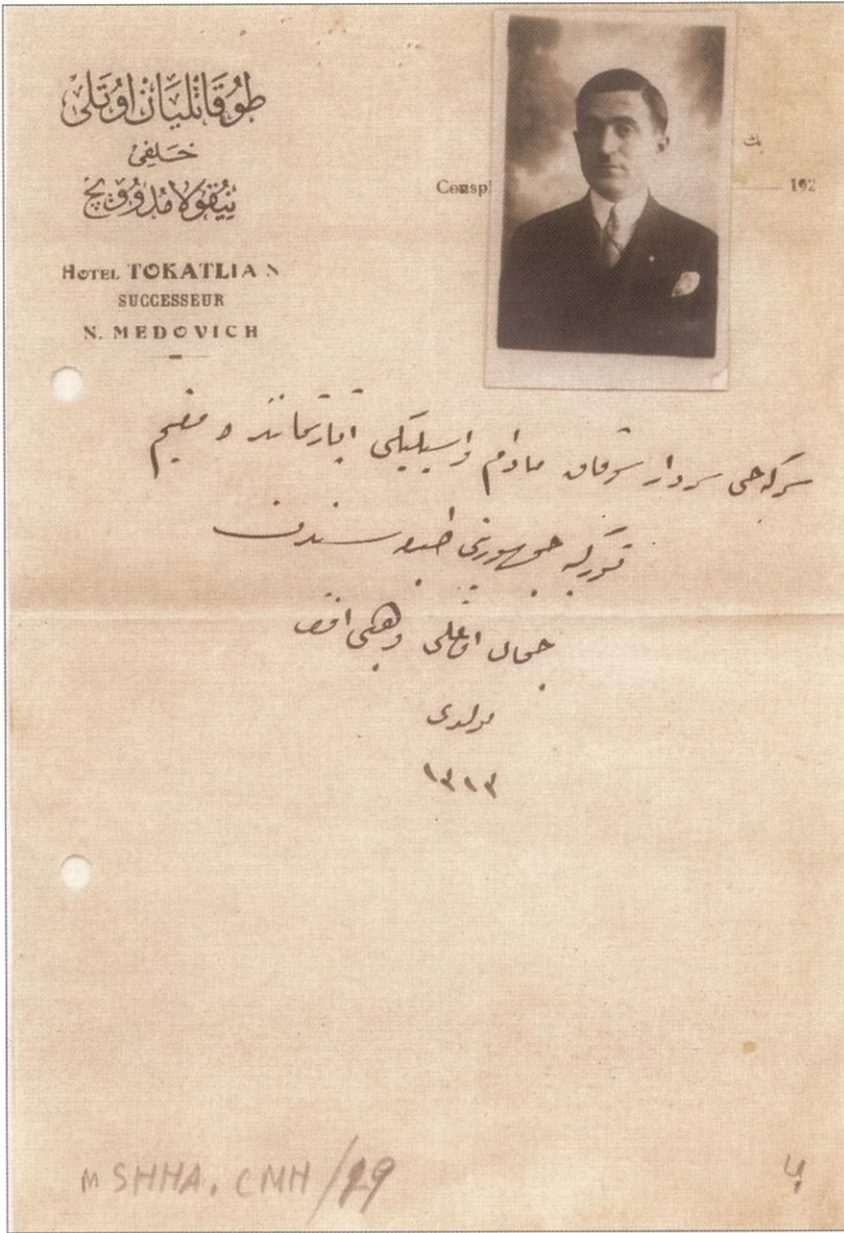
BELGE-3

Tokatlıyan Oteli
Halefi
Nikola Medoviç

Beyoğlu/ 192
Consple-Péra le.....192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Şişli Osmanbey ve Bekir Bekçi sokağı 47 numarolu hânedə mukîm Türkiye Cumhuriyeti teb'asından Karabet Kaçaryan sinni 37

MSHHA.CMH/19-4

BELGE-4

Tokatlıyan Oteli

Halefi

Nikola Medoviç

HOTEL TOKATLIAN

SUCESSEUR

N. MEDOVICH

Beyoğlu/ 192

Consple-Péra le.....192

Sirkeci Serdâr sokak Madam Vasiliki Apartmanı'nda mukîm Türkiye Cumhûriyeti teb'asından Cemâl oğlu Vehbî Efendi tevellüdü 1313

طوقانلیان اوتلی

خاتیف

نیقولا مدوویچ

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Consple-Péra l

192

بشکرتاں اعلیٰ در جاده سنده دره سقاغنده الامور لمرقارده
نور که جوهری هبه سنا
سجانه اعلیٰ عثمان اف
ولری
۱۹۰۰

MSHHA.CMH/19

5

MSHHA.CMH/19-5

BELGE-5

Tokatlıyan Oteli
Halefi
Nikola Medoviç

Beyoğlu/ 192
Consple-Péra le.....192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Beşiktaş Ihlamur caddesinde Dere sokağında 71 numarolu hânede Türkiye Cumhûriyeti teb'asından Süleyman oğlu Osman Efendi tevellüdü 1320

طوقانلیان اوتلی

خالیف

بیقولا لایقون

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

۱۹۲

Consple-Péra le

192

بیت اعلیٰ جمال باکی تکیر سجاد ۱۵ نومبر ۱۹۲۰ خاندان و نسیم
نوریه همی برسی طبعه سنه
عبد اعلیٰ هواد افند
نوری

MSHHA. CMH/19

6

MSHHA.CMH/19-6

BELGE-6

Tokatlıyan Oteli
Halefi
Nikola Medoviç

Beyoğlu/ 192
Consple-Péra le.....192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Beyoğlu Hamâlbaşı Tekir sokak 15 numarolu hânedede mukîm Türkiye Cumhûriyeti teb'asından Hüseyin oğlu Cevâd Efendi tevellüdü

طوقاڤاتلیان اوتلی

خالیف
نیقولا مدوویچ

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

۱۹۲

Consple-Péra le

192

بیت اعلیٰ قالیبوسجی نوروو حسد یا سا ۳ نورووہ مقیم
تورکیہ جمہوریہ تی طہ سند

بدروس تاران
سنی ۴۴

۵۴,۵۷

MSHHA CMH/19

MSHHA.CMH/19-7
BELGE-7

Tokatlıyan Oteli
Halefi
Nikola Medoviç

Beyoğlu/ 192
Consple-Péra le.....192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Beyoğlu Kalyoncukulluk Hasan Paşa 3 numeroda mukîm Türkiye Cumhûriyeti teb'asından Bedros Tarayan
sinni 44 (kahveci)

طوقانلیان اوتلی

خالی

نیقولا مدوویچ

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

۱۹۲

Consple-Péra le

192

بیت اعلیٰ جمال باک فابریکی قورلورده سیمتی سوغای نوزور ۱۹
تورته جورجه سی قلمه سند

دیوزورده هامالبا

سی

۱۷

MSHHA.CMH/19

8

MSHHA.CMH/19-8

BELGE-8

Tokatlıyan Oteli
Halefi
Nikola Medoviç

Beyoğlu/ 192
Consple-Péra le.....192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Beyoğlu Hamâlbaşı Kalyoncukulluk Simitci sokağı numero 19 Türkiye Cumhûriyeti teb'asından Diyojen Hancıyan sinni 17

طوقانلیان اوتلی

خالی

نیقولاملاؤوچ

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Consple-Péra

192

بئ اوقلی تارلباشی باغچه سرقاشی . ۳۰ نوسرورک حانه ده مبهم

تورکیه حورهری قلمد سند

قازینک در دربان

سی

۱۹

MSHHA.CMH./19

9

MSHHA.CMH/19-9

BELGE-9

Beyoğlu/ 192

Consple-Péra le.....192

Tokatlıyan Oteli

Halefi

Nikola Medoviç

HOTEL TOKATLIAN

SUCESSEUR

N. MEDOVICH

Beyoğlu Tarlabaşı Yağ-hâne sokağı 30 numarolu hânede mukîm Türkiye Cumhûriyeti teb'asından Karnik
Derderyan sinni 33

طوقانلیان اوتلی

خالی

نیقولاملا ورونج

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

192
Consple-Péra le

192

بے اعلیٰ تفسیم آکارچا سوغاچی ۷ نومبر کورخا رده نسیم

نورکبه هرر زنی طبعه سندن

آغور عصاریبانه

سنی
۷

MSHHA. CMH/19

10

MSHHA.CMH/19-10

BELGE-10

Tokatlıyan Oteli
Halefi
Nikola Medoviç

Beyoğlu/ 192
Consple-Péra le.....192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Beyoğlu Taksîm Akarca sokağı 2 numarolu hânedede mukîm Türkiye Cumhûriyeti teb'asından Agob Hisarlıyan
sinni 30

طوبقائلیان اوتلی
خالی
نیقولا مدوویچ

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

۱۹۲
Consple-Péra le—

بیت اعلیٰ مجار جاده ک ۹۶ نومرولو خانه ده نسیم
تورکیه جمہوریہی فہد سندہ
آغوب باغداساریان
سینی
۶۵

تابانہ بقدمہ

بونیکی

MSHHA. CMH /19

MSHHA.CMH/19-11
BELGE-11

Tokatlıyan Oteli
Halefi
Nikola Medović

Beyoğlu/ 192
Consple-Péra le.....192

HOTEL TOKATLIAN
SUCESSEUR
N. MEDOVICH

Beyoğlu Macar caddesi 96 numarolu hânede mukîm Türkiye Cumhûriyeti teb'asından Agob Bağdasaryan sinni
65 (tabak yıkamak) (büfeci)

Sultan V. Mehmed Reşad

SULTAN V. MEHMED REŞAD'IN ÇANAKKALE ZAFERİ'Nİ KONU ALAN GAZELİ VE BU ŞİİRE YAPILAN TAHMİSLER

Üzeyir Karataş*

Milletlerin, tarihini şekillendiren, dönüm noktası olarak kabul edilebilecek olaylar vardır. Bunlar inkı-lâplar, harpler ve benzer şekilde milletin kaderini değiştirebilecek nitelikte olan büyük olaylardır. Çanak-kale Zaferi de bu olaylar arasında anılabilecek kadar önemlidir. Zira bu galibiyet Osmanlı Devleti'nin üç sene daha savaşa devam edebilmesine ve Rusya'da Bolşevik İhtilali'nin çıkarak bu ülkenin çekilmesine ze-min hazırlamıştır.

Çanakkale Zaferi, bizim için sadece bu yönüyle değil, esas olarak ömürlerinin baharında şehit verdiğimiz nice vatan evlâdımızın unutulmayacak ve unutulmaması zorunlu olan hatıraları bakımından da önem-lidir. Çanakkale Savaşı'nın yaşandığı yıllarda bazı okullar mezun dahi verememiştir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ne şekil ve yön verecek insan kaynağı, ne yazık ki, I. Dünya Savaşı'nda, ama özellikle de Çanakkale Cephesi'nde şehit olmuştur.

Türk milleti, millî heyecanlarını edebiyatıyla ifade etmeyi bilen ve bu yolla duygularını dile getirmeyi seven bir millettir. Eski Türk destanlarından başlayarak Selçuklu ve Osmanlısıyla edipler hep edebiyatın tür-lerini kullanarak, kasideler, gazeller, bahariyeler, şitâiyelerle tabiattan aldığı hazları anlatmışlar, savaşlardan zaferle dönen ordu ve padişahı selamlamışlardır.

Osmanlı Sarayı, edîb padişahların hüküm sürüp edebiyatçıların korunduğu bir sığınak gibidir. Son döneme kadar sanatkârlar eserlerini sultana takdim ederek maddî ve manevî olarak taltif edilmişlerdir. Osmanlı hanedanı kendi içerisinde de oldukça fazla sayıda sanatkâr barındıran bir ailedir. Hattat, marangoz, bestekâr pek çok üyesi olduğu gibi hanedanda özellikle şairler ön plâna çıkmaktadırlar. Osmanlı sultanları içerisinde yüzlerce şiirin bir arada bulunduğu divanları olan padişahlar da mevcuttur: Fatih Sultan Mehmed, Yavuz Sultan Selim, Kanunî Sultan Süleyman, II. ve III. Sultan Selim bu vadide örnek olarak verilebilir. Bazı şehzade ve sultanlar ise mektuplaşmalarını şiir şeklinde gerçekleştirmişlerdir. Örneğin; kardeşi Şehzade Selim ile taht mücadelesine girişen ve mağlup olan Şehzade Bayezid'in babasına af dilemek için yazdığı mektup ile babası Sultan Süleyman'ın verdiği cevap zikredilebilir:

Her iki metinden de birer parça almakla yetinelim:

Ey ser-â-ser âleme Sultân Süleymânım baba
Tende cânım cânımın içinde cânânım baba
Bâyezîd'ine kıyar mısın benüm cânım baba
Bî-günahım Hak bilür devletlû sultânım baba

Kanunî'nin cevabı şehzadenin yazdığı şiir ile aynı vezindedir:
Ey dem-â-dem mazhar-ı tuğyan-ı isyânım oğul
Takmayan boynuna hergîz tavk-ı fermânım oğul
Ben kıyar mydum sana hey Bâyezîd Hânım oğul
Bî-günâhum dime bari tevbe kıl cânım oğul

Bu örnekler çoğaltılabilir; Sultan II. Bâyezîd ile Cem Sultan arasındaki mektuplaşmalar, IV. Murad ile veziri arasındaki mektuplaşmalar hep bu konuya örnek teşkil eder.

Osmanlı Saray teşkilâtının bir parçası olan Mâbeyn'de kadrolu şairlerin bulunduğu bilinmektedir (Şâirân-ı Mâbeyn-i Hümayûn). Şiiri sevmiş ve şairleri korumuş Osmanlı sultanları mühim günlerini edebiyat vâsıtasıyla ebedileştirmek istemişlerdir. Bu cümleden olarak Mâbeyn şâirleri padişahın tahta çıktığı günü tebrik için cülûsiyyeler, baharın gelmesini kutlamak için nevrûziyyeler, padişahın yeni do-

ğan kız yahut erkek çocukları için velâdetnâmeler yazmışlardır. Sultan ve sair devlet adamlarının yaptırdıkları binalara, vakıflara ebced hesabıyla tarih düşürmek âdet olduğu ve bu hesabı şiir yoluyla dile getirdikleri için şâirlere ayrıca bir iş düşerdi. Saltanat makamının doğrudan halka kendisini hissettirdiği bu binaların kitâbelerinde her türlü övgü dolu sözler yer alırdı. Bu şiirler dönemin en ehliyetli hattat ve hakkâklerine yazdırılıp nakşettirilirdi daha sonra binanın ön yüzüne yerleştirilirdi. Yaşadıkları dönemde meşhur olmuş bazı şâirlerin de bu şekilde taş nakşedilmiş şiirleri gözümüze çarpmaktadır. Topkapı Sarayı girişinde bulunan Sultan III. Ahmed Çeşmesi'nin üzerinde Lâle Devri'nin iki büyük şâiri Nedîm ile Sünbülzâde Vehbi'nin şiirleri ile Aynalıkavak Kasrı'nın ana giriş kapısı üzerinde Şeyh Gâlib Dede'nin mısraları okunmaktadır.

Ataları gibi sanata aşinalığı olan Sultan Mehmed Reşâd, Çanakkale Savaşı'nın kazanıldığı günlerde bir şiir kaleme almıştır. Doğrudan İstanbul'a girerek Osmanlı Devleti'ni savaş dışında bırakmak ve kuzeyde bulunan Rusya'ya takviyede bulunmak amacıyla açılan Çanakkale Cephesi, Osmanlı asker ve devlet adamlarını oldukça endişelendirmiştir. Hatta devlet merkezinin Anadolu'ya taşınması bile düşünülmüştür. Sultan II. Abdülhamid devrinde yapılan kale ve bazı istihkâmların iyileştirilmesi ve topların yenilenmesi dışında bu bölgeye harp öncesi herhangi bir müdahalede bulunulmadığı için askerî makamlar buradan oldukça endişe etmişlerdir. Ancak ordumuzun üstün gayret ve kahramanlığı sayesinde harp, muzafferiyetle neticelenmiştir.

Yukarıda belirttiğimiz şiir, işte bu mucizevî zaferin sevinç dolu havasında ve bu ruh haliyle yazılmıştır. Çanakkale gibi tarihimizde mühim bir yeri olan savaş, zaferle neticelenip, padişah asker evlâtlarını, yazdığı gazel vasıtasıyla tebrik eder de, şiire kabiliyeti olan Türk münevverleri kahraman orduyu tebrik etmek için gayret kemerini kuşanmaz mı? Padişahın gazeli etrafında hisler birleşmiş ve devrinin tanınmış olan şahısları dışında, içindeki duygu seline engel olamayan bazı devlet memurları da kalemi ellerine almışlar ve Sultan Reşad'ın gazeline tahmîsler yazmışlardır.

Tahmîs yazarlar arasında Konya Mevlevihânesi postnişini olan ve sultana yakınlığı ile bilinen Veled Çelebi Efendi, daha sonra Halife unvânını alacak şehzâde Abdülmecid Efendi'nin hususî kâtibi Sâlih Kerâmet Bey'in annesi ve dönemin tanınmış kadın münevverlerinden Şâire Nigâr Hanım, yazıları gazete ve dergilerde yayınlanan ve İstanbul Dârülfünûnu (Üniversite) Edebiyat müderrislerinden olan Yahya Kemal (Beyatlı) Bey sayılabilir. Yahya Kemal Bey'in yazdığı tahmîs Sultan Reşad'ın hoşuna gitmiş ve kendisine altın saat hediye edilmiştir. Bu konuda Reşad Beyatlı şöyle yazmaktadır: "Birinci Dünya Harbi devam ederken, aslen şâir ruhlu bir zat olan Sultan Reşad, Çanakkale Zaferi hakkında bir şiir söylemişti. Merhum Yahya Kemal, bu şiiri tahmîs ve neşretmişti. Padişah bir gün yaverini Büyüka'da'ya göndererek, kendisine bir altın saat hediye etti."¹

Yukarıda isimleri belirtilenler dışında Üsküdarlı Talat Bey, Ali Emirî Efendi, Mekâtib-i Resmîye muallimlerinden İbrahim Alâaddin Bey (Gövsâ), Şûrâ-yı Evkâf Reisi Ahmed Mâhir Efendi, Seresvâbi-i Hazret-i Şehriyârî (padişahın giysilerinden sorumlu gedik) Sâbit Bey, Şehzâde Ömer Hilmi Efendi'nin Müdür-i Umûru (daire müdürü) Hâlid Bey, Tevfik Lâmih Bey, Sâbık Konya Çelebisi Abdülhalîm Efendi, Mesud Efendi, Mâbeyn-i Hümâyûn-ı tabiblerinden Ali Paşa, Maârif Nezâreti Kütüphâneler Müfettişi Tevfik Efendi, Feriköy Emrâz-ı Dâhiliye (iç hastalıkları) Hastahânesi Baştabibi Sâmi Bey, Mamûretülâzîz Encümen-i Vilâyet Başkâtibi ve Matbaa Müdürü Haydar Bey, Sind Başşehbenderliği'nden (başkonsolosluğu) emekli Yümnî Bey, Yıldız Kütüphânesi memuru Sabri Efendi, Haleb eski mebûsu Mer'î Paşazâde Abdülkâdir Nâsîh Bey, Üsküdâr Sultânîsinden (lisesi) Ali Rıdvân Bey, Fâzıl Ahmed Bey (Aykaç), Feyhan isminde bir câriye ve ismi tesbît edilemeyen bir şâir de tahmîs yazarlar kervânına katılmıştır.²

Yukarıda isimleri anılan şahısların yazdığı tahmîslerin tamamı Millî Saraylar Hazîne-i Hâssa Arşivi'nde mevcut değildir. Ancak elimizde bulunanların ikisi dışında, tamâmı şâirlerin kendi el yazılarıyla yazılmıştır. Şâirler umumiyetle şiirlerinin sonuna imzâ atmışlardır. Koleksiyonda bulunan şiirlerden

Mamûretülazîz Encümen-i Vilâyet Başkâtibi ve Matbaa Müdürü Haydar imzalı olanı matbû olarak Saraya gönderilmiştir. Diğeri ise Ali Emiri Efendi'ye ait olup hem kendi hattı hem de bir hattat tarafından yazılmış nüshası elimizde bulunmaktadır. Topkapı Sarayı'nda yazma eserler arasında bulunan ve tahmisleri ihtiva eden defterden yola çıkılarak tahmisler hakkında bir çalışma yapılmıştır.³ Bizim çalışmamızla benzerlik göstermesine rağmen eserlerin orjinal nüshalarının elimizde bulunmasından dolayı yeniden yayınlanmasına karar verilmiştir.

Gazel-i Hümâyûn olarak adlandırılan şiirin aslı şöyledir:

Savlet etmişdi Çanakal'a'ya bahr ü berden
Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden
Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza
Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden
Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde
Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen
Kadr u haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr
Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken
Kapanub secde-i şükrâna Reşâd eyle dü'â
Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men

Sultan Mehmed Reşad sade ve samimi bir üslupla kaleme aldığı gazelinde, kısaca, Osmanlı Devleti'ne karşı iki kuvvetli düşmanın kara ve deniz yolunu kullanarak saldırıya geçtiğinden, ancak Allah'ın yardımıyla ordumuzun her bir neferinin çelikten kale gibi metin olduğundan, askerimizin kararlı direnişi karşısında düşmanın âcizliğini idrâk ettiğinden, İslâm'ın kalbi yani hilâfet makâmı olan İstanbul'u almaya gelen düşmanın haysiyet kırıcı duruma düşerek kaçıp gittiğinden ve bu sevindirici hadiselerden dolayı Padişahın şükür secdesine kapanıp Allah'a duâ etmesi gerektiğinden bahsetmektedir.

Yazılan tahmisler çeşitli özelliklere sahiptirler. Bu tahmisler genel olarak zaferi terennüm eden bir esere yakışır, aynı atmosferi koruyan bir edâ ile kaleme alınmıştır. Şiirler bize o dönemin havasını yansıtmaktadır. Kimisinde devrin ideolojik akımlarının etkisi görülmektedir. Türklük'den, Türk yurdundan, Turan'dan bahsedildiği gibi kurt kavramına da yer verilmiştir. Tahmislerde, kazanılan zafer karşısında düşmanın yaptığı hatalardan ve Çanakale'nin geçilmez olduğundan bahsedilmiştir. Bu da göstermektedir ki tahmis yazan şairler gelişmeleri yakından takip etmektedirler.

Şiirlerde Hudâ, İslâm, himmet-i pîrân, secde-i şükrân ve nusretullah gibi ibareler dinî ürperişleri hissettirirken, savaşın sadece bir vatan savunması değil, bir din ve iman mücadelesi olduğunu da düşündürmektedir. Gazâ fikri şiirlerde ön plâna çıkmaktadır. Şiirlerin bazılarında hadis-i şeriflere ve bir takım inanışlara işaretler söz konusudur.⁴ Şiirlerin kimisinde ise eski zaferlere, devletin güçlü olduğu devirlerde elde ettiği başarıları göndermeler göze çarpmaktadır.⁵ Zirâ savaş zamanlarında millet, eski gâlibiyetlere döner ve onlardan güç almaya çalışır. Nitekim Türk edebiyatının Milli Edebiyat cereyanında bu tür şiir ve yazılara rastlanmaktadır.

Bazı tahmisler sanki bütünüyle padişahın ağzından yazılmış izlenimini vermektedir. Şairler burada tamâmen padişahla aynı duygu seli içinde ve tek ses olmuşlardır. Türk edebiyatının o devirdeki durumuna bakılacak olursa genel olarak bir sadeleşme yaşandığı görülür. Bu yazıda yer alan tahmislerde de bu senelerdeki sadeleşmenin etkileri fark edilmektedir. Savaşı anlatan, zaferlerden bahseden eserlerde ve methiyelerde, oldukça tumturaklı, azametli, üst perdeden söyleyişler ve kelimeler kullanılırken söz konusu tahmislerde oldukça samimi ve sade ifadeler yer almaktadır.

Tahmis; beşleme, beşli hâle getirme mânâsındadır. Divân şiiri tarzında eser veren şairler tarafından kullanılan bir edebi türdür. Daha evvel bir şair tarafından yazılan şiirin - ki bu şiirler doğal olarak beyitler halindedir - her bir beytine, tahmis yazan şair tarafından üç mısra daha ilave edilmesiyle meydana

na gelir. Kaynak olarak alınan beyitler, beşliğin dört ve beşinci mısraını teşkil eder.⁶ Aynı vezinde yazılması gereken şiirin kafiyeleri birinci beytin kafiyesine mutabık olmalıdır. Örnek vermek gerekirse:

Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden
Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden

Görüldüğü gibi her iki mısraın vezni ve kafiyesi aynıdır. Tahmîs yapan şair hem vezni ve hem de kafiye-yi muhafaza etmeye mecburdur. Aşağıda kâfi miktarda örnek verileceği için sadece bir örnekle iktifâ ettik.

Kadın erkek anadan tâ süd emen yavrumuza
Hepimiz cânla sarıldıkça vatan duygumuza
İntizâr etdi adüv tehlikeden korkumuza
“Lâkin imdâd-ı İlâhî yetişüb ordumuza”
“Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden”

.....a
.....a
.....a
“.....”a
“.....”b

Burada (a) ve (b) işaretleri, mısraların kafiye düzenini göstermektedir. Yani ilk dört mısra aynı kafiyede olurken son kafiye tahmîs edilen şiirin ana kafiyesidir ve (b) işaretiyle gösterdiğimiz şekildedir. Çünkü gazel, kaside ve mesnevî gibi klâsik edebiyat nazım şekilleriyle yazılan eserlerde ilk beyit kendi içerisinde kafiyelidir ve sonra gelen beyitlerin sadece ikinci mısraları ilk beyti takip eder. Düzen aa.ba ca da vs. şeklinde sembolize edilebilir

“Tahmîsin başlıca şartlarından birisi, ilâve edilen mısralarla esâs şiirin bir mana bütünlüğü göstermesidir. Bu bir çeşit kuyumculuktur. Herkesin işi değildir. Bir edebiyatçımızın dediği gibi, üstatça olmayan tahmîslerde, esâs ve ilâve mısra'lar, birbirlerine neyzen bakışıyla bakarlar.”⁷

Yayınladığımız şiirler Milli Saraylar Hazine-i Hassa Arşivi'nde bulunan şiirlerin tamamı değildir. Fazla yer işgal etmemek ve okuyanları sıkmamak için içlerinden tanınmış şahıslara ait olanları hariç tutarak bir elemeye gidilmiş ve burada okuduklarınızın yayınlanmasına karar verilmiştir.

DİPNOTLAR

* Milli Saraylar H. H. Arşiv Uzmanı - Hat Seksiyon Yrd.

1 Reşat Beyatlı, "Yahya Kemal'in Hayatı", *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası I*, İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları, 1959, s. 139.

2 Meserret Diriöz, “Gazel-i Hümâyûn ve Tahmîsleri”, *Millî Türkoloji Kongresi*, İstanbul: 1980, s. 106-107.

3 Enfel Doğan – Fatih Tığlı, “Sultan V. Mehmed Reşad'ın Çanakkale Gazeli ve Bu Gazele Yazılan Tahmîsler”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, cilt XXXIII, İstanbul, Haziran 2005.

4 bkz. E.I./5-4, 2. bend, 3. mısra.

5 bkz. E.I./5,7-8, 1. bend, 3. mısra.

6 Muallim Nâci, *İstılâhât-ı Edebiye*, (Haz.: M.A. Yekta Saraç), İstanbul: 1996, s. 163.

7 Meserret Diriöz, *agm.*, ve bu eserden naklen Tâhirü'l-Mevlevî (Olgun), *Edebiyat Lügati* (Kemâl Edip Kürkçüoğlu neşri), İstanbul, 1973, s. 142.

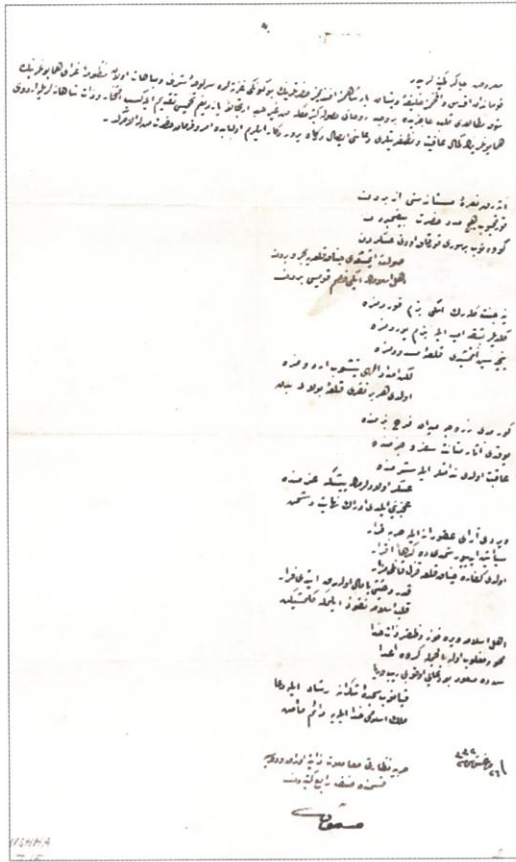
8 Tahmîsin bu bölümünde şiirdeki bütünlüğün dışına çıkmış ve tahmîs edilen beytin mısraları açılarak, ikisinin ortasına üç mısra ilâve edilmiştir. Buna edebî literatürde “taştir” denilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: MEB. Yayınları, C. 2, 1998, s. 209-210.

9 Bu bentte de bir taştir göze çarpmaktadır.

10 Şâir şiirin bu mısraını daha sonra kurşun kalemle şu şekilde düzeltilmiştir:

“Etdi “Sâbit” de bu tahmîs-i nevîni inşâ”

BELGE 2
MSHHA. E.I/5 lef. 2

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Kumândân-ı akdes ve efhâmımız halîfe-i zî-şân pâdişâhımız efendimizin bugünkü gazetelerde serlevha-i şeref ü mübâhât olan manzûme-i garrâ-yı hümâyûnlarının şevk-ı mütâlâ'ası kalb-i âcizîde bir vecd-i rûhânî husûle getirmekle min gayr-ı haddin irticâlen yazdığım tahmîsi takdîm ile kesb-i iftihâr ve zât-ı şâhâne-leriyle ordû-yı hümâyûnlarının kemâl-i âfiyet ve muzafferiyetleri du'âsını îsâl-i der-gâh-ı Perverdigâr eylerim. Ol bâb da emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Atarak na'ra-i mestânesini ezberden
Korkmayub hiç meded-i hazret-i peygamberden
Güvenüb bir sürü korkak o denî askerden
"Zavlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Yine cinnet gelerek eski bizim kurdumuza
Geldiler başka ümmîd ile bizim yurdumuza
Pençesin atmışidi kal'a-i mesdûdumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Görmedi zerrece meydân-ı ferah bezminde
Yokdu âsâr-ı metânet sefer ü cezminde
Âkîbet oldu nedâmetler ile şermende
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Verdi ârâ-yı akûrâne ile harbe karâr
Seyyiâtın ediyor şimdi de kerhen ikrâr
Oldu küffâre Çanakkal'a kızıl kanlı mezâr
"Kadr u haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Ehl-i İslâm'a vere fevz ü zafer zât-ı Hudâ
Mahv u mağlûb ola bi'l-cümle gürûh-ı a'dâ
Sen de Mes'ûd bu dü'âyı oku bî-reyb ü riyâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Fî 26 ağustos sene 332

Harbiye nezâretü mu'âmelât-ı zâtiye evrâk ve dosya kısmında sınıf-ı râbî' ketebeden Mes'ûd

ملک اسود دیکو کوزاری غمی نیم
نوبت جیب ایه عسکرانی هرورنه
ایه شیرازی هر قعود ایغای قته
صوت اشدی جاده قعود بحر و برده
ایه اسودملک ایکی خصم توبی برده

نحوه کده وسالی شتون اردوزنه
کلهسه ایله شاهی شتون اردوزنه
نچوست مناهی شتون اردوزنه
نکه اعزاز آلهی شتون اردوزنه
ادوی هر بلغوی قعود اولورده

کوردی کیم برغوغای حجاب برنده
بیلدی بوقه طومر اعلان ره برنده
ایتم احمد دوستونه برجه خطا برنده
عسکر اولدر ایدم کینه عتده
عزیزی امدی اوزک نایبه کیمه

الهی اولوری برانوی مغنی نطقه
ایچه من نصبه ایله حوروستنه قرار
برقه بر قوه ناموس مقابلی با دار
قدر و هیشی با مای اولورده بیدی نوز
قلب اسود تقود بومکد کلهسکه

سینه بوقدر که بو بر خادق لطفه
بوفا قارشی بایرجه واری ایستولغا
دشمنی حوایره ایشجه دی ایلی شها
قیانوب سیده شکرانه دیکو باهغا
ملک اسودمی خدایه دایم نامده

۲۹ اگوست ۱۳۳۶

زهی درملی

Şûrâ-yı evkâf riyâseti

Husûsî

Tahmîs-i manzûme-i pâdişâh-ı cihân

Mülk-i İslâm'a diküb gözlerini hayli zemen
Eylemişler idi her kıt'aya ilkâ-yı fiten
Nev-be-nev celb ile askerlerini her yerden
"Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Nice Hindî ve Siyâhî yetişüb ordumuza
Nice ser-mest-i menâhî yetişüb ordumuza
Gelmemiş idi penâhî yetişüb ordumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Görmedi kimse bu gavgâyı cihân bezminde
Etmez aslâ düşünen böyle hatâ cezminde
Bildiyok durmağa imkân reh-i rezminde
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Hîç olur mu bir alây-ı müflis-i nakdîne-i âr
Böyle bir kuvve-i nâmûsa mukâbil pâ-dâr
Eylemez nakş elbette su üstünde karâr
"Kadr u haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Şübhe yokdur ki bu bir hârîka-i lutf-ı Hudâ
Düşmeni mahv ederek eyledi İslâm'ı rehâ
Buna karşı yapacak var mı edilsün ifâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

29 ağıstos sene 1332

Dâ'i-i dîrîneleri Mâhir

تخمین منظوم عنای حضرت خلدنیاهی

کوهوسه قلعه لرله ایکی سفان زمه؛ بیلده - مارکین مرید آتوب لوکلده
آهینه کلله ری یاغدییره روه ره یرونه؛ صولت آتخدی چنا و قلعه بجز برونه
اهل اسلامک این ختم قوس ی برونه

لیکه امداد الی یقینویا و روزنه؛ مدد جیسیمه مباحی یقینوب اور روزنه
سیف کرا الی یقینوب اور روزنه؛ غله نامناهی یقینوب اور روزنه
اولدی هر برقی قلعه یولادیده

نقد نه خارتم واراب یقینوبه رزمده؛ بزه و - وعد ظفر حیدر سو - و - نظرده
سیه کرو یانک طور ایلمی رزمده؛ عکاز اولدوریم بلیتم عزمده
عجزین ایلمدی اوران نایب دشمنه

ظلی بزوانه نیم عکدریم بلیتمی عار؛ صولت شیرزبانیم ایدر عالی نا -
اطلادی بیسیمه جلا ننده طور ولان ناچما؛ قدر و حیثیتی یامان اولدورده تیک خوار
تخلیه سدم نفوز ایلمه کللم بکده

آغلایوب سجده رحمانه رشا دایله دعا؛ طیا نوب و عده فرغانه رشا دایله دعا
اینا نوب زمره پیرانه رشا دایله دعا؛ قیا نوب سده شکرانه رشا دایله دعا
ملک اسلامی خدا ایلمه رزم مأموره

۱۲ طایر علی

خلدنیاهی
داعن قدیم اصدقه حضرت

MSHHA
215

4

BELGE 4

MSHHA. E.I/5 lef.4

Tahmîs-i manzûme-i garrâ-yı hazret-i hilâfet-penâhî

Kûh-veş kal'alarıyle iki seffâk-ı zemen
Yıldırım lar gibi mermîler atub göklerden
Âhenîn gülleleri yağdırarak her yerden
"Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

"Lâkin imdâd-ı İlâhî yetişüb ordumuza"
Meded-i ceş-i mübâhî yetişüb ordumuza
Seyf-i kerrâr-ı ilâhî yetişüb ordumuza
Galebe-i nâ-mütenâhî yetişüb ordumuza
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Ne kadar fenn-i hârîka var ise etsün rezminde
Bizedir va'd-i zafer Hak buyurur nazmında
Sipeh-i Kerrûbiyânın durulur mu bezminde
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Zill-i Yezdân benim askerimin pîşesi âr
Savlet-i şîr-i jiyânıyle eder âlemi dâr
Anladı pîş-i celâlinden durulmaz nâ-çâr
"Kadr u haysiyyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Ağlayub secde-i Rahmân'a Reşâd eyle dü'â
Dayanub va'de-i Furkân'a Reşâd eyle dü'â
İnanub zümre-i pîrâna Reşâd eyle dü'â
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

12 eylül sene 332
Dâ'î-i kadîm-i asdak-ı hazret-i hilâfet-penâhîleri
Abdülhalîm bin Hazret-i Mevlânâ

زور ناردی اولوب رهرو نفسی وارما
طوبی قصک برید اراقی بی حد و شمار
بواغوب - ایجاز احمد بوی تاریخ انظار

« قدر و جتنی یامان اولوبه ایشی قره »
« قلب اسودد نفوس انبیا کمشکیه »

٥

خالق و خاسر اولوب کید و امید امد
شایسته عین الله ای اولوبه احد
عشقه معوره معلول طوریورسینه لاش

« قیاسوب سجده شکرانه رشاد » ایلدوغا
« ملک اسلام حرا ایلد نام مامن »

حب ١٤ قریبان ١٤٤٢ مملوک احقران
حب معوت سفینه یاش
زاده
عبدالصمد
ناصی

١٤٤٢

2

بیله ایم ارجوز اولوب حبیبه اولوب ناره افکن
برده سیفیم ده کماشدیردی عیون کیدت
قره اخیاری اما چیقاروب خاطر دن

« صورت ایشدن چینه تعلیمه کمدردن »
« احسن اسعدت ایله ختم قویس بردن »

٢

کوک طیران ایدرک برمبا آتوب اردوسزه
دیانتیه قویره ارحمی ولوب اردوسزه
کمدردن چیه آتش آجوب اردوسزه

« کده ایلد الی تیتوب اردوسزه »
« اولدی هر بقرن قلعن یولار بردن »

٣

کوشوب ضلی بیالت عظمت رزمنه
چیه آید خوره ده فتح و ظفر هرینده
کریم شکره سات ایلدک حرسده

« عذر اولد ایلدک بیله عرسده »
« مختار ایلد اولدک ایلدک رشتنه »

١٤٤٢

7

BELGE 5

MSHHA. E.I/5 lef. 7-8

Bin ile üç yüz otuz harbi olub nâr-ı efken
Berk-ı seyfim de kamaşdırdı uyûnu yekden
Kahr-ı ecdâdımı ammâ çıkarub hâtırdan
"Savlet etmişdi Çanakal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Göge tayerân ederek bomba atub ordumuza
Dinamitler koyarak arzı delüb ordumuza
Bahr u berden niçe âteşler açub ordumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

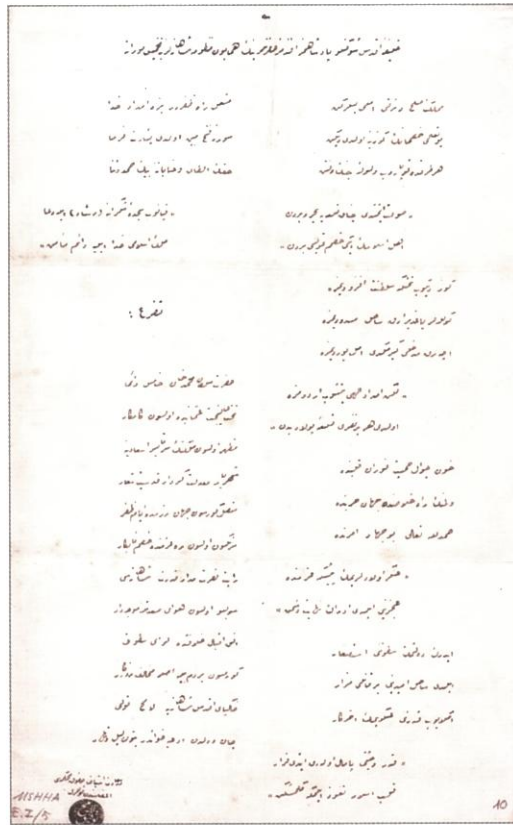
Gösterüb hayli besâlet azamet rezminde
Niçe aylar durarak feth ü zafer cezminde
Gerçi şiddetle sebât eyliyerek hazminde
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Zûr-ı bâzûsu olub reh-rev-i nahs u idbâr
Top tüfenk ve niçe erzâkını bî-hadd ü şümâr
Bırakub - eylemez aslâ bunu târîh inkâr -
"Kadr u haysiyyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Hâib ü hâsir olub keyd ü ümmîd-i a'dâ
Şaşırub gayretullah ile oldu iclâ
Arş-ı a'lâda melâik duruyor sîne-küşâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Haleb 13 teşrîn-i evvel sene 1332

Memlûk-i ahkarları Haleb meb'ûs-ı sâbıkı Mer'î
Paşa-zâde Abdülkâdir Nâsîh

BELGE 6
MSHHA. E.I/5 lef.10

Halîfe-i akdes şevketlû pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin
hümâyûn-ı manzûme-i şâhânelerine tahmîs-i mûrâne

Memleket sulh u terakkî emeli beslerken
Bu te'âlî husemânin gözüne oldu diken
Her tarafda koparub velvele-i ceng ü fiten
"Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Göz diküb tahtgeh-i saltanat- efzûdumuza
Gülleler yağdırarak sâhil-i mesdûdumuza
Açarak medhali girmekdi emel yurdumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Hûn-ı cevval-i hamiyet fevârân kalbinde
Vatanın râh-ı halâsında cihân harbinde
Hamdülillahi te'âlâ bu cihâd emrinde
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Ederek devletimin satvetini istisgâr
Eyledi sâhil-i ümmîdini bir kanlı mezâr
Anlayub kudretini askerimin âhir kâr
"Kadr u haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Meş'al-i râh-ı zaferdir bize imdâd-ı Hudâ
Sûre-i Feth-i mübîn oldu beşâret-fermâ
Hakk'ın eltâf u inâyâtına bin hamd ü senâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Tazarru'
Hazret-i Sultân Mehmed Hân-ı hâmis dâimâ
Taht-ı âlî-baht-ı Osmânî'de olsun kâm-kâr
Mazhar olsun mülkünün ser-tâ-be-ser es'âdına
Şehriyâr-ı ma'delet-girdâr-ı kudsiyyet-şî'âr

Muttasıl görsün cihân rezminde eyyâm-ı zafer
Ser-nigûn olsun reh-i azminde hasm-ı nâ-bekâr
Râyet-i nusret-medâr-ı kudret-i şâhânesi
Sû-be-sû olsun hevâ-yı mes'adete mevce-dâr

Ufk-ı ikbâl-i hilâfette livâ-yı satveti
Görmesün bir dem bile aslâ muhâlif rûzigâr
Hâk-pâ-yı akdes-i şâhâneye Lâmih kulu
Cân u dilden ed'îye-hândir bütün leyl ü nehâr

Der-sa'âdet istînâf hukûk mahkemesi a'zâsından kulları
Lâmih Tefvîk

تخمیسی نزل همایون

صیبه دن طویری اوردی یارو آق
آرقه سن کیم بر سو و دیو آهن
کوکده طیاره زدن صاعقه نه تا دقانی
صوت ایتدی جانی قلعه به جرد بدن
اهد ایلانک ایت خیم قویسی بردن

قدیمی ایتدی آتارنه تا سو دانی یار دوزه
هجن جانله صاعقه وطن دوغوزنه
انتظار ایتدی عدد تهنه دن قد قوزنه
کما ایلانک الهی شتوب اوردونه
اولدی هر بر نغزی قلعه یورد بدن

شیر ایلانک کوردوم بیدارک بینه
قهرمان اوردوم سرحدده نظرس زنده
مژده ایران ایله قورانه و جین وهنده
عسک اوردورماک بیکله عزمتده
عجزین ایدم اولانک نهاییه دشمن

الله الله نسیله مهابم اهر
تیم زدن بو شانوب صاعقه واری قهر
اقتیر دشمن بر اولانک ایلانک کنا
قد و حقیقی یامال اوله نه ایتدی قرا
قد ایلانک نغوز ایلانک کنا

روح یغیری تیرده کدرک شها
مسته آ- قه گده بونون وجد ایله تکیر سرا
بورو بوزن غلوفته بنا عون خدا
قنا یانوب سیدک شکرانه شاد ایله دعا
دلت ایلانک خدا ایله دائم مائت

جیی کالاس

MSHHA.
E.I/5

BELGE 7
MSHHA. E.I/5 lef.11

Tahmîs-i gazel-i hümâyûn

Cebheden topları ejder gibi bâr u efken
Arkasından gemiler bir sürû dîv-i âhen
Gökde tayyârelerinden saçarak nâr u fiten
"Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Allah Allah nidâsıyla muhâcim-i ahrâr
Tepelerden boşanub sâ'ika-vârî kakhâr
Etdiler düşmeni bir öyle ki iclâ-yı kenâr
"Kadr u haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Kadın erkek anadan tâ sūd emen yavrumuza
Hepimiz cânla sarıldıkça vatan duygumuza
İntizâr etdi adûv tehlikeden korkumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Rûh-ı peygamberi tebşîre giderken şühedâ
Millet arkanda bugün vecd ile tekbîr-serâ
Yürü mihrâb-ı hilâfette senâ-hân-ı Hudâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Şükür Allah'a ki gördüm bu mubârek sinde
Kahramân ordumu ser-hadde muzaffer zinde
Müjde İrân ile Tûrân'a ve Çîn ü Hind'e
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Yahyâ Kemâl

درت قبل اول یزید اولمشیدی درت دشمه
صالحه روپ منگنزه چیمیه قزوان فشمه
صکره ده یق ز اولوب انده سید وده قزوه
صولتایتمشیدی چناق قلعه ییجرو بردن
ایلا اسلامک ایکی ختم قویسی بردن
قصدیه دیمینه هر بنده بزیم طر دشمه
آنیورلاری بیگ کلای بر فر دشمه
کیرمک بسزدی جیند بوگونل بور بزمه
لکن اهداد آئی یتشوب اردو مزه
اولدی حسر بر نقری قلعه پولاد بدن
قزولار رومزک منقبه رزمه
دارایکده بوغجه طفر هر درده وهر دشمه
دوشنده عدا غلط رویتیه باقه فشمه
عسکر اوله لرمک شپ منگده عسرمنده
عجزنی ایلدیسه اوراک نهایت دشمن
محمود و به سینک بور و به بوغجه قزوار
دو کیوردی دم سهره درق هر ده باجلار
صحنه هر بده فقط فالده اطلاع قزار
قدر و حیثیتی پامال اولدوق ایله یی قزار
قلب اسلامه نفوذ ایلمک کلک شکیکن
قاچدی... مقهور اولدو هر بزمه مارم اهدا
نصرت تام ایله فسدده بزیا ایما سولار
دیر آیمیه بو عا اراج لطیف شسیدیا
قپانوب سجده نکرانه شتآه ایدو عا
کلک اسلامی خدا ایلیه دائم مسامن

44A
/5

12

BELGE 8

MSHHA. E.I./5 lef.12

Yıldız Kütüb-hânesi

Dört yıl evvel yine bir olmuş idi dört düşmen
Saldırub mülkümüze ceys-i ferâvân-ı fiten
Sonra da pey-rev olub anlara beş on reh-zen
"Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

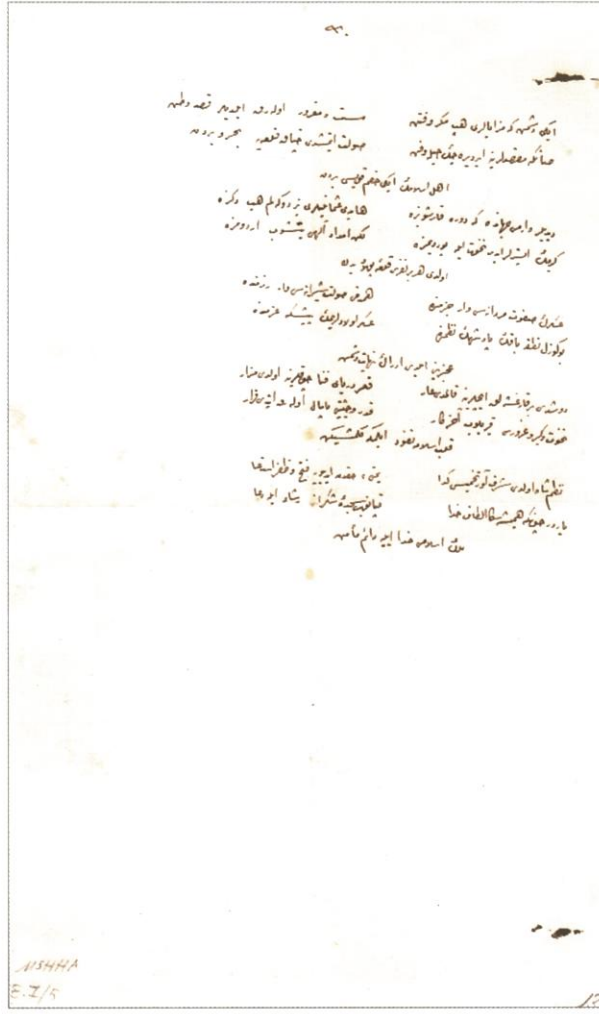
Kasd edüb cebhe-i harbden bizim tardımıza
Atıyorlar idi bin gülleyi bir ferdimize
Girmek isterdi ceb'inler bu güzel yurdumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Kahramân ordumuzun menkabe-i rezminde
Var iken bunca zafer her varak u cüz'ünde
Düşdü a'dâ galat-ı rü'yete bak fehminde
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Mahvına dîn-i mübînin yürüyen bu hûn-hâr
Döküyordu dem-i mehdûrunu her dem nâ-çâr
Sahne-i harbde fakat kalmadı imkân-ı karâr
"Kadr u haysiyyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Kaçdı... makhûr ola her yerde dem-â-dem a'dâ
Nusret-i tâm ile kılsun bizi ihyâ Mevlâ
Diye âmîn buna ervâh-ı latîf-i şühedâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Kalkandelen'li Şeyh Mustafa Rûhî Efendi merhûmun
mahdûmu ve Yıldız Kütüb-hânesi me'mûru abd-ı
dâ'îleri Sabrî

BELGE 9
MSHHA. E.I./5 lef.13

İki düşmen ki mezâyaları hep mekr ü fiten
Mest ü mağrûr olarak eylediler kasd-ı vatan
Sanki maksadlarına erdirecek hîle ve fen
"Savlet etmişdi Çanakal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Dediler var mı cihânda ki dura karşı bize
Haydi Osmanlıları biz dökelim heb denize
Girmek isterler idi nahvet ile yurdumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Askerin satvet-i merdânesi var cezminde
Hem dahî savlet-i şîrânesi var rezminde
Bu güzel nutka bakın pâdişâhın nazmında
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Acczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Düşdü bir kargaşalık içlerine kalmadı âr
Kasr-ı deryâ-yı fenâ çoklarına oldu mezâr
Nahvet ü kibr ü gururu kırılıub âhir kâr
"Kadr u haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Nazm-ı Şâh oldu şeref-âver-i tahmîs-i gedâ
Yümnî Hak'dan ediyor feth ü zafer istid'â
Yârdır çünkü hemîşe sana eltâf-ı Hudâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

(Sind Baş şehbenderliğinden mütekâ'id Yümnî Bey'e âittir.)

خمیس نظر روز غری تا جدر اعظم (ز)

صاحبیہ روزیہ سرگرم و قضاہ و روزه
هم هوادہ دو کولوب هم ده صفارده پردہ
دشمہ آفتابہ بازہ ستم اولسہ ایلمہ
صوت ایتمہ پیانہ قلندہ بجز و پردہ
الو اسلاط ایتمہ خصم قویسہ پردہ

۴

گیرانہ نظر کھنوشوب اردوزنہ
قدتہ لاسٹاھنیشوب اردوزنہ
عشہ قدسینہ شاھنیشوب اردوزنہ
للمہ امداد الہی نیشوب اردوزنہ
اولی ہوب نغمی قلندہ پیولاد بدہ

۴

MSHHA
E-I/5

14

کھربہ سیریاہ شاہ و فلظ بزمنہ
صیسہ دھاسہ و قوی بزمنہ
پیشباعتہ اوروشاہ ثابت اولوب خزمنہ
عکہ اولاد لریمک پیشکہ خزمنہ
ہنہنیت ایلدی اردک زباتہ دشمنہ

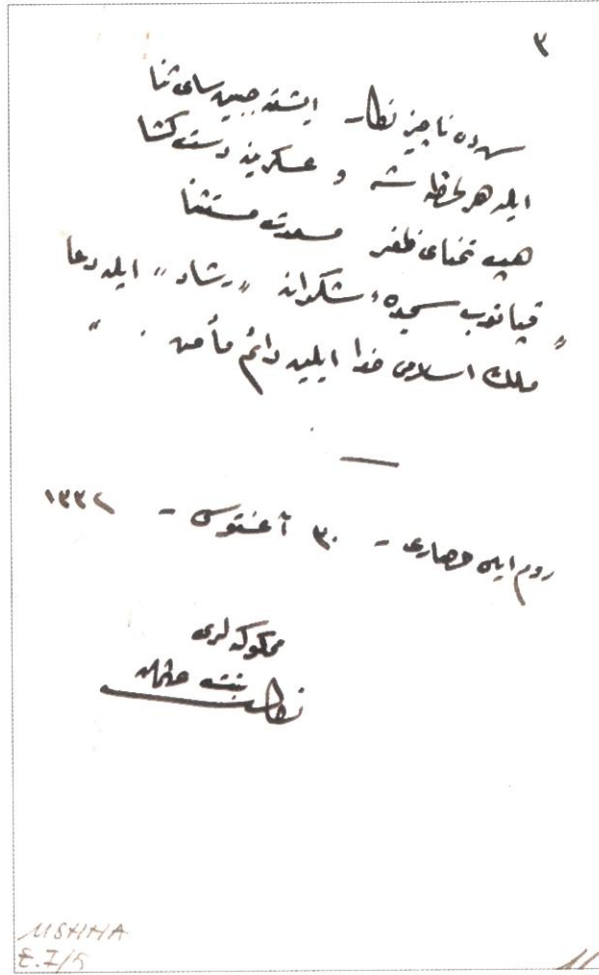
۴

اردوزنہ قدسینہ ایلدی نعلکہ اظراہ
اولدہ نالوہ اوزمانہ فصیح قوی فرناچاہ
کوردی کہ قدرتی فونڈہ اوزنک کیریمک کاہ
قدرد و جیشین پامال اولدوہ ایدی فرناہ
قلب اسلادہ نفوز ایلمکہ کامبیکہ

۴

MSHHA
E-I/5

15

BELGE 10

MSHHA. E.I./5 lef.14-16

Tahmîs-i manzûme-i garrâ-yı tâc-dâr-ı e'âzîmî

Saçılıb dâneleri sehmi-i kazâ-perverden
Hem hevâdan dökülüb hem de çıkardı yerden
Düşmen âteşleri bârân-ı sitem olmuş iken
"Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Kibriyâ nûr-ı nigâhı yetişüb ordumuza
Kudret-i lâ-yetenâhî yetişüb ordumuza
Aşk-ı kudsiyyet-i şâhî yetişüb ordumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

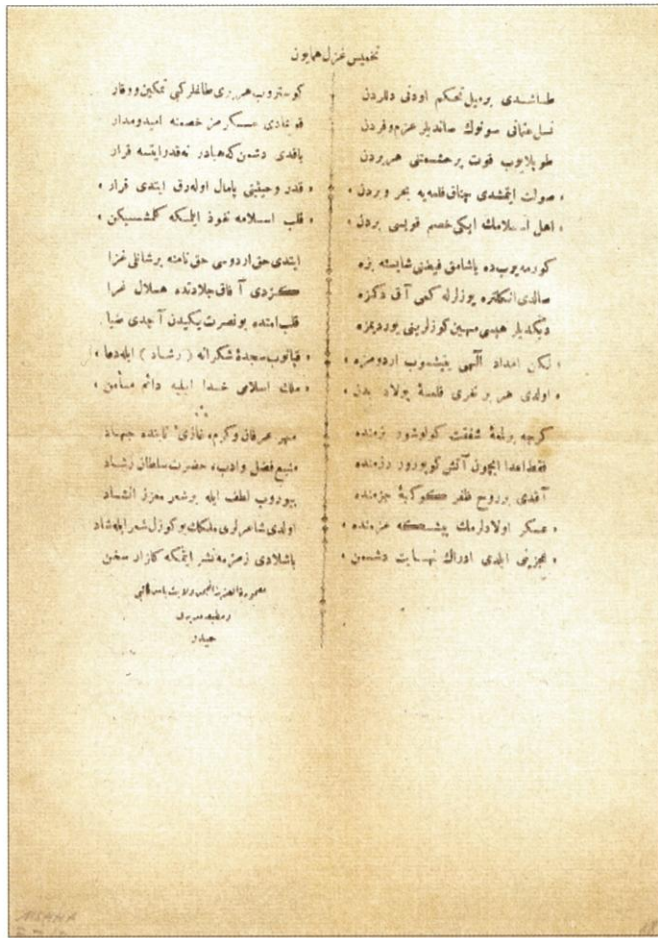
Her biri şîr-i jiyân-ı şân u zafer bezminde
Hepsi dehhâş ve kavî-bezm ki rezminde
Pür-şecâ'at uruşan sâbit olub azminde
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Ordumuz kudretini eyledi fi'len izhâr
Oldu nâlân o zemân hasm-ı kavîmiz nâ-çâr
Gördü ki kudreti fevkinde onun girdiği kâr
"Kadr u haysiyyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Sen de nâçîz Nigâr işte cebîn-sây-ı senâ
Eyle her lahza şeh ü askerine dest-küşâ
Hep temennâ-yı zafer-i mes'adet-müstesnâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Rûmilihisârı- 30 ağustos 1332

Memlûkeleri Nigâr bint-i Osmân

BELGE 11
MSHHA. E.I./5 lef.18

Tahmîs-i gazel-i hümâyûn

Taşdı bir meyl-i tehakküm o denî dillerden
Nesl-i Osmânî sönük sandılar azm ü ferden
Toplayub kuvvet-i pür-haşmetini her yerden
"Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Görmeyüb de yaşamak feyzini şâyeste bize
Saldı İngiltere yüzlerle gemi Akdeniz'e
Dikdiler hepsi mehî'n gözlerini yurdumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Gerçi bir lem'a-i şefkat gülüşür bezminde
Fakat a'dâ için âteş köpürür rezminde
Akdı bir rûh-ı zafer kevkebe-i cezminde
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Gösterüb her biri dağlar gibi temkîn ü vekâr
Koymadı askerimiz hasmına ümmîd ü medâr
Bakdı düşmen ki hebâdır ne kadar etse karâr
"Kadr u haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Etdi Hak ordusu Hak nâmına bir şanlı gazâ
Gezdi âfâk-ı celâdetde hilâl-i garrâ
Kalb-i ümmetde bu nusret yeniden açdı ziyâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Mihr-i irfân u kerem, gâzî-i tâbende cihâd
Menba'-ı fazl u edeb, hazret-i Sultân Reşâd
Buyurub lutf ile bir şî'r-i mu'azzez inşâd
Oldu şâ'irleri mülkün bu güzel şî'r ile şâd
Başladı zemzeme neşr etmeğe gül-zâr-ı suhan

Ma'mûretü'l-azîz encümen-i vilâyet başkâtibi ve
matba'a müdürü Hayder

تحفہ منظرہ ہمایون

انظر ایتی یہ عالم القای قتمہ
قیدی برغفلہ صرب دونغا لہریرہ
برگوزہ بڑہ تکلیف و فانیہ ایلر ایلمہ
صدکت ایتی خیانتلہ بے بجز و برہ
اہل اسلامک ایلم خضم قویس برہ

صالیروب برسوری خوزخا لوزل یوروزہ
ایتیلر قتمہ ایلم بیعا۔ کوزل یوروزہ
اولدی مرید اجل با۔ کوزل یوروزہ
«کنہ امداد الہی یتوب اردوزہ
اولدی لہر بزلی قلمہ بولور بدن»

اشی بوجہ اردوزک منک و فنا بزمہ
حقیقمانہ خاشونہ شیربانہ رزمہ
قیلور امدتی شہاب شہادت زندہ
عسک اولورلر مک بیشکہ غمہ
ایلمی عجیبی ادراک زایت دشمہ

فحصن ایلرک اردوزی استصفا۔
ایتی آیلرجم تعرضہ غنادو ادا۔
ارلرک بیسجہنہ خالجمہ ناہا۔
«قدر ویتی بامال اولورہ ایتی فرا۔
قلب اسلام نؤفوز ایلمک کلشیکہ»

فیض الہام ہمایونک ایلہ یادشرا
ایتی ثابت۔ قوی بوشقونی نشا
اہل تہذیب عمدا دیس امیدشرا
قیانوب سجده شکرانہ شاد ایلرہا
ملک اسلامی خد ایلرک ماعہ»

BELGE 12

MSHHA. E.I./5 lef.19-20

Tahmîs-i manzûme-i hümâyûn

İngiliz etdi yine âleme ilkâ-yı fiten
Kopdu bir gulgule-i harb ü vegâ her yerden
Bir taraftan bize teklîf-i vîfâk eyler iken
"Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr u berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

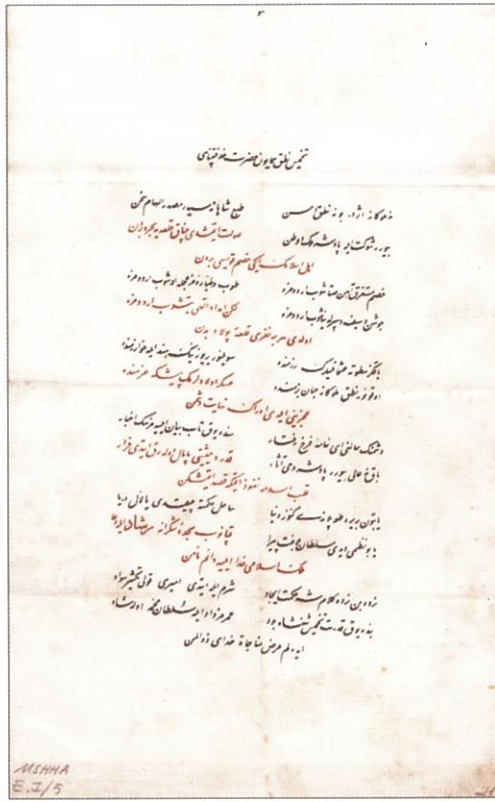
Saldırub bir sürü hûn-hâr güzel yurdumuza
Etdiler kasd iki bî-âr güzel yurdumuza
Oldu mermiler ecel-bâr güzel yurdumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Eşi yok ordumuzun ceng ü gazâ bezminde
Çıkamaz karşusuna şîr-i jiyân rezminde
Kılar emvâtını şehdâb-ı şehâdet zinde
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Hasmımız eyliyerek ordumuzu istisgâr
Etdi aylarca ta'arruzda inâd u ısrâr
Erlerin pîş-i hücumunda kalınca nâ-çâr
"Kadr u haysiyyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Feyz-i ilhâm-ı hümâyûnun ile pâdişâhâ
Etdi "Sâbit" dahî bu şî'r-i nevîni inşâ¹⁰
Ehl-i tevhîd umûmen dese âmîn sezâ
"Kapanub secde-i şükrâne Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

(Ser-esvâbî-i hazret-i şehriyârî Sâbit Bey'e âittir.)

BELGE 13
MSHHA. E.I./5 lef.21

Tahmîs-i nutk-ı hümâyûn-ı hazret-i hilâfet-penâhî

Ne mülûkâne eserdir bu ne nutk-ı ahsen
Tab'-ı şâhânesidir masdar-ı ilhâm-ı suhan
Buyurur şevket ile pâdişeh-i mülk ü vatan
"Savlet etmişdi Çanakal'a'ya bahr ü berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Hasm-ı müstağrak-ı âhen sataşub ordumuza
Top u tayyâre-i müz'icle üşüb ordumuza
Cevşen ü seyf ü siperle yanaşub ordumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

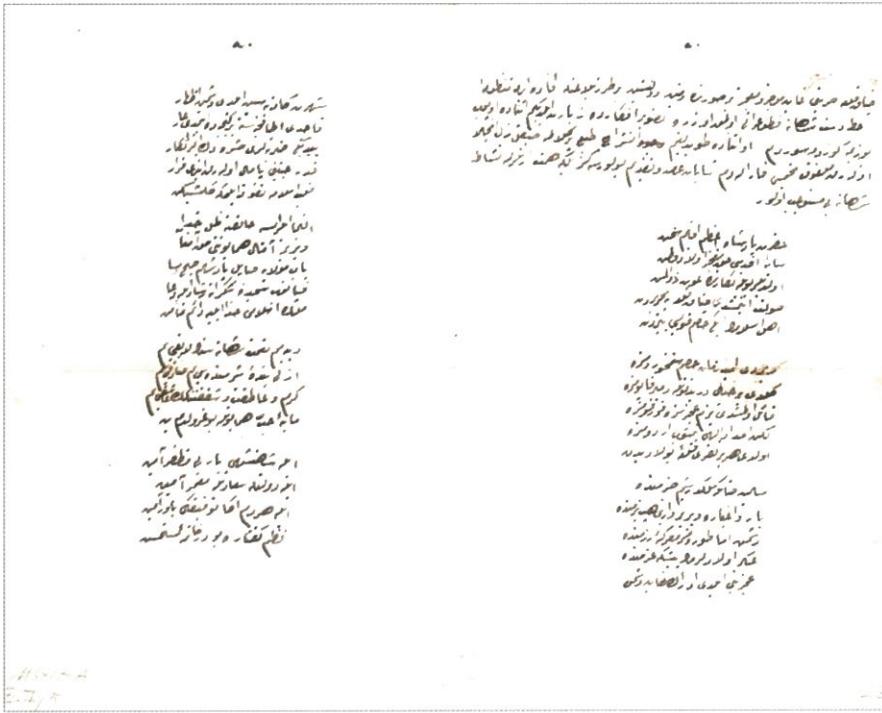
Bakınız satvete Osmanlıların rezminde
Söylenür yeryüzünün Hind ile Hârezm'inde
Okunur nutk-ı mülûkâne cihân bezminde
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Düşmenin hâlini ey hâme-i ferh-reftâr
Sende yok tâb-ı beyân eyliyemezsin ihbâr
Bak ne âlî buyurur pâdişeh vahy-âsâr
"Kadr u haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Yâ bütün bir yere toplandı künûz-ı dünyâ
Sâhil-i hikmete çıkdı yâ lâ'l-i deryâ
Yâ bu nazmı dedi sultân-ı belâgat-pîrâ
"Kapanub secde-i şükârna Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Nerede ben nerede kelâm-ı şeh-i hikmet-îcâd
Şerm ile etdi "Emîrî" kulu teksîr-i sevâd
Bende yok kudret-i tahmîs-i şehin-şâh-ı bilâd
Ömr-i müzdâd ile Sultân Mehemmed ola şâd
Edelim arz-ı münâcât Hudâ-yı zü'l-menn

(Ali Emîrî Efendi'ye âittir.)

Çanakkal'a Harbi'ni gâyet müciz ve mu'ciz-ter sûretde metîn ve dil-nişin bir tarz-ı belâgatle ifâde eden manzûme-i hatt-ı dest-i şâhâne fotoğrafı olmak üzere Tasvîr-i Efkâr'da ziyâret eylediğim esnâda öpüb yüzüme gözüme sürdüm. O esnâda duyduğum inşî-râh-ı tab'-ı pür-kelâlîme saykal-ı zıll-i incilâ olarak melfûf tahmîsi karaladım. Şâyân-ı arz u takdîm buyurursanız belki himmet-i erenlerle neşât-ı şâhâneyi müstevcib olur.

Hazret-i pâdişâh-ı a'zam-ı iklîm-i suhan
 Sây-e-i akdes-i Hak mefhar-ı evlâd-ı vatan
 Oldular böyle nigârende-i avn-ı zü'l-menn
 "Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr ü berden"
 "Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Verdi ümmîd zemân hasm-ı sitem-hûrdumuza
 Geldi bir haylı dretnotuyle demir kapumuza
 Kâil olmuşdu bizim aczimize korkumuza
 "Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
 "Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Müslimîn sanki melekdir şiyem-i hazminde
 Yâr u ağıyâre verir hep varını bezminde
 Düşmen ammâ duramaz ma'reke-i rezminde
 "Asker evlâdlarının pîş-geh-i azminde"
 "Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Şöhret-i kâzibesin eyledi düşmen izhâr
 Kaçdı alçakcasına bir gîcede etmedi âr
 Yediği darbeleri haşre dek etmez inkâr
 "Kadr u haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
 "Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

İlticâ eyler ise hâlikına zıll-ı Huda
 Verir âmâl-i hümâyûnunu Hak âmennâ
 Bâb-ı Mevlâ'ye sarıl pâdişehim subh u mesâ
 "Kapanub secde-i şükârâna Reşâd eyle dü'â"
 "Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Diyemem ni'met-i şâhânesinin lâyıkıyım
 Ezelî bende-i şermendesiyim sâdikıyım
 Kerem ü âtîfet ü şefkatinin âşıkıyım
 Mây-e-i hubb-ı hümâyûnla yoğruldu ben

Eyle şâhen-şehi yâ rabbi muzaffer âmîn
 Eyle devletle sa'âdetle mu'ammer âmîn
 Eyle her dem âna tevfikini yâver âmîn
 Nazm-ı güftâre budur hâtîme-i müstahsen

Maarif Nezâreti Kütüphâneler Müfettişi Tevfik
 Efendi'ye âittir.

اور نقدہ جاہ اوردی تم انسا
دستہ صلاکہ جویم آئی اوردی جو
خون و خشیت پیچیدہ خالہ کی تان اصرار
" قدر و حقیقت ہر ماہ اولیٰ اوردی فرار
قبیہ اسودہ نغوز ایامہ کالستکہ "

تا تو قحطی بہ انداز ایدرک لطفہ خدا
قوز و زبردتہ قازانستہ ی توتہ شکر و ثنا
ابدی خاقانہ معظم رضی باندہ بویہ ندا
" قیادوب سجدہ شکرانہ رساوار ایہ دعا
مدد اسوی خدا ایہہ رانم نامہ "

عبد کفری

خالہ

صہ و ناموسہ عدد ، نور ہلا و دستہ
حصہ سامانہ ایہ اعما ایہ کعبہ ہزنہ
برہ ایمانہ صلاوب سجدہ سیم و وعدہ
" صولت ایتدہ چنانہ قعدہ بحر و بردہ
ہن اسودت ایہ حکم قوی بردہ "

دستہ دی تجاوز وہ کوزوب یوردنہ
پید و برنا ایہور صدی سلاوی اوردنہ
حبہ ایمانہ و وطنہ سلاوی فرخوزنہ
" لکنہ امداد ایہ پیچیدہ اردوزنہ
اولدی ہر ہر ہر لطف یلادہ بدہ "

قدرہ عالی کوزور و خلق و کتابزندہ
فقط اعترافی بہ دنیا باہر اگر رزندہ
دیدہ خاقانہ وہ اصحابنا کورہ دن فرزندہ
" عتد اولدردن بیکہ عزندہ
عزنی ایدر اران نہایت دستہ "

MSHHA
E.I/5

Tahmîs-i neşîde-i garrâ-yı hümâyûn

Hakk u nâmûsa adüvv, nûr-ı hilâle düşmen
Hırs-ı sâ mân ile a'mâ iki mel'ûn-ı reh-zen
Berk-ı î mânî sanub şu'le-i sîm ü ma'den
"Savlet etmişdi Çanakkal'a'ya bahr ü berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Düşmen-i dîni tecâvüzde görüb yurdu muza
Pîr ü bernâ alıvermişdi silâhı omuza
Hubb-ı î mân u vatan sâik idi korkumuza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Kadri âlî görünür fazl u sehâ bezminde
Fakat Osmanlıya dünyâ baş eğer rezminde
Dedi hâkân da isâbet görerek cezminde:
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Öyle nakdîne-i cân eylediler kim îsâr
Düşmene sanki cehennem gibi olmuşdu civâr
Havf u haşyet yetişüb kalmadı tâb-ı isrâr
"Kadr ü haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Şanlı Osmanlıya imdâd ederek lutf-ı Hudâ
Fevz u nusretle kazanmışdı bütün şükr ü senâ
Etdi hâkân-ı mu'azzam dahî bak böyle nidâ
"Kapanub secde-i şükrâna Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Abd-ı kemterleri Hâlid

منظومه غرآبی ملوکانه تک
خمیس عیدانیسی

سنزدون بری دشمنلر ابدی نچیشن
تورکی کجور ایتیک اچکون لمر بیلدیرن بر سوری زن
کنتروب کهم بجه بیک آلت سرلوده فن
"صورت ایندی هیاں قلعه بجر و بردن"
"اصول ایتیک ابدی کهم قوی بردن"
دویس ایتدی ببولن ضرب بزم شاهنزه
باقدی بر نظر شهسرد ابدی قفا شاهنزه
ضالیدی بر همدت و شرف بدن و هیاخنزه
"تکن ایدر ابدی کهم قوی بردن"
"اولدی کهم بر نظری قلعه یولاد بدن"
تورکلر سندی کورمک اچکون برینده
بر دنیفه بولنوب طور بالیبر برینده
یادنا کهم ببولور دیر شعر کهر نظمنده
"عکس اولاد لرملک بیکله عزیزده"
"عجزنی ابدی اولدک شرایب دشمن"
بر زمان صباغ ببولور کین آنالریبار ویرار
بر زیان قان صا جیور کین بزه کهم قورار
اکله نین .. ننه لنین قورلمشیم وی اعا
"قدر و هیتینی با مال اولورن ایندی فرار"
"قلب اسلامه نفوز ابدی کهم قوی بردن"
بیکسولوب شانلی هیلال اولدی شوره دنیا
غیرت عسکر اسلامی جهمان ایندی شانا
کفت بلنی القیادی سکان سما
"قاناوب کجور شکرانه شاد ابدی ابدی ابدی"
"ملک اسلامی خدا ابدی دایم ماسن ع"
تبرایطیندن : عیلموکری : علی پورده

BELGE 16

MSHHA. E.I/5 lef.26

Atabe-i felek-meretebe-i hümâyûna takdime-i mûrâne
ve hakîrânedir
Manzûme-i garrâ-yı mülûkânenin tahmîs-i ubeydânesi

Senelerden beri düşmenler ile pençeleşen
Türk'ü mahv etmek için toplayarak bir sürü zen
Getirüb hem nice bin âlet-i mevlûde-i fen
"Savlet etmişdi Çanakka'â'ya bahr ü berden"
"Ehl-i İslâm'ın iki hasm-ı kavîsi birden"

Vurmak isterdi büyük darbe bizim şânımıza
Bakdı bir nazre-i tehdîd ile bizim hâkânımıza
Saldı bir hiddet ü şiddet beden ü cânımıza
"Lâkin imdâd-ı ilâhî yetişüb ordumuza"
"Oldu her bir neferi kal'a-i pûlâd-beden"

Türklerin şiddetini görmek için rezminde
Bir dakîka bulunub durmalıdır bezminde
Pâdişâhim buyurur şî'r-i güher-nazmında
"Asker evlâdlarımın pîş-geh-i azminde"
"Aczini eyledi idrâk nehâyet düşmen"

Bir zemân saç yoluyorken analar zâr u nizâr
Bir zemân kan saçıyorken bize hasm-ı kakhâr
Eğlenin... neş'elenin kavm-ı le'îm-i bî-âr
"Kadr ü haysiyeti pâ-mâl olarak etdi firâr"
"Kalb-i İslâm'a nüfûz eylemeğe gelmiş iken"

Yükselüb şanlı hilâl oldu münevver dünyâ
Gayret-i asker-i İslâm'ı cihân etdi senâ
Himmet-i milleti alkışladı sükkân-ı semâ
"Kapanub secde-i şükrâna Reşâd eyle dü'â"
"Mülk-i İslâm'ı Hudâ eyliye dâim me'men"

Üsküdâr sultânîsinden: abd-ı memlûkleri: Ali Ridvân

1914'te ilk kez Telefon İdaresinde memur olmayı başaran kadınlar, *Tarih ve Toplum*

II. MEŞRUTİYET, KADIN DERNEKLERİ VE HANIMLAR ESİRGEME DERNEĞİ- NE MERBÛT SANATEVÎ TALİMATNAMESİ

Şehnaz Küçükkılıç

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde dernekleşme faaliyetlerinde görülen hareketlilikte, Jön-Türk İttihat-Terakki İhtilâli ve çoğu yenilgi ve felaketlerle sonuçlanan savaşlar etkin bir rol oynamıştır.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Makedonya merkezli çoğunluğu memur ve askerden oluşan kadının baskısıyla 23 Temmuz 1908'de ilân edilen II. Meşrutiyet toplum yaşamında sosyal, kültürel, iktisadi, siyasi birçok sahada değişikliklere yol açmış, Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen nisbî özgürlük ortamında kadınlar da sosyal hayata daha aktif bir şekilde katılmaya başlamışlardır.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ihtilâl gerekçesi 8 Temmuz 1908'de Selânik'te İtalyan Postanesi'nden "İttihat ve Terakki Cemiyeti Selânik Komitesi" imzalı tüm konsolosluklara gönderilen mektupta yazılıdır. Buna göre cemiyetin din ve mezhep ayrımı gözetmeksizin, tüm imparatorluk halklarının çıkarları için Sultan II. Abdülhamit rejimine karşı savaştığı, amaçlarının 1876 Anayasasının ilânı olduğu, anayasa ilân edilince yalnız Makedonya değil tüm imparatorluğun kurtulacağı şeklinde belirtilmekteydi.¹ Cemiyetin ana söylemi "istibdâdın kaldırılması", "özgürlüklerin tesisi" ve bu sayede "vatanın parçalanmaktan, devletin de yıkılmaktan kurtulması"dır. Cemiyete göre istibdâdın sürmesi halinde özellikle gayrimüslim anâsır, "düvel-i muazzama"nın da desteğini alarak imparatorluktan kopacaktır. İmparatorluğu parçalanmaktan kurtaracak yegâne yol, bütün müslim-gayrimüslim anasırı bir arada tutacak olan meşrutiyetin yeniden ilânıdır.

Jön-Türklerin entelektüel önderlerinin girişimiyle 1907 yılında Paris'te toplanan kongrede² Ermeni, Bulgar, Yahudi, Arap, Arnavut ve diğer komite delegelerinin de iştirakiyle "Sultan Abdülhamid'in tahttan indirilmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun tamamîyetinin korunması, muhtelif ırk ve inançtaki Osmanlı halklarının kanun önünde mutlak eşitliği ve parlamento kurumlarının Mit-hat Paşa'nın meşrutiyet umdelerine göre tesisinin sağlanması" gibi önemli kararlar alınmıştır.³

Hürriyet, müsavat, uhuvvet, adalet gibi Fransız İhtilâlinde kullanılan temel kavramları benimseyen hareketin, Makedonya ayağı da 1908 yılında ihtilâl öncesi sırf meşrutiyetin ilân edilmesi gayesine matuf olarak bir Bulgar çetecisi olan Sandanski ile ittifak yapmaktan kaçınmamıştır.⁴

Özgürlük bir "iman umdesi", Selânik "Kâbe-i Hürriyet" ve cemiyetin "payitahtı", İttihat - Terakki Cemiyeti de "meşrutiyetin muhafızı ve Cemiyet-i Mukaddese"dir.

Özgürlüğe garip ittifaklar dahil bu denli vurgu yapan ve onu slogan haline getiren bir cemiyetin gerçekleştirdiği ihtilâlin akabinde yeniden tesis edilen meşrutiyette matbûat, cemiyetleşme, kadın hareketleri gibi sahalarda görece bir özgürlüğün sağlanması anlaşılabilir bir durumdur. Esasen "hürriyet" getirme iddiası ile yönetimi ele geçirmiş bir derneğin başka derneklerin kurulmasını önlemesi de zordu.⁵ Meşrutiyetin ilânını müteakip Cemiyetler Kanunu'nun çıkarılması, farklı amaçlara yönelik birçok derneğin kurulması varolan nisbî özgürlük ortamının bir neticesi idi.

Jön - Türk hareketinin fikri önderlerinin eserlerinde "kadın" temasının mühim bir yer teşkil ettiği, kadının cemiyet hayatı içinde edineceği yer ile ilgili geçmişten, görece ileri sayılabilecek fikirler serdedildiği ve kadının sosyal ödev ve işlevlerinin ön plana çıkarıldığı bir vakıadır. Tanzimat ile başlayan çağdaşlaşma sürecinde getirilen yeniliklerden kadınlar da belli ölçüde yararlanmışlar; sosyal yaşamda yavaş yavaş yer edinmeye başlamışlardır. Ancak bu durum Meşrutiyet'le ciddi bir ivme kazanmıştır.

Meşrutiyet döneminde kızlar için çeşitli liseler ve 1914'te İnas Darülfünûn'u (Kız Üniversitesi) kurulmuş, kız öğretmen okullarının sayısı çoğaltılmış, İstanbul dışındaki çeşitli illerde de bunlar kurulmaya başlanmış, kadınların çeşitli devlet memurluklarına yoğun bir şekilde girmelerine rastlanmıştır.⁶

Her ne kadar Meşrutiyet herkes için özgürlük vaat etmişse de kadınların çalışma gibi bir takım özgürlüklerde zorlanmaları tabii idi. Dersaâdet Telefon Anonim Şirket-i Osmâniyesi'nin 1913 yılında gazetelere ilân vererek kadın memûre alınacağını duyurması üzerine Osmanlı Müdâfa-i Hukûk-ı Nisvân Cemiyeti'nin yayın organı olan ve radikal feminist çıkışları ile tanınan Kadınlar Dünyası dergisi, okuyucularının bu ilâna tepki vermemesini sert bir dille eleştirmiş ve bunun üzerine telefon memûreliği için müracaat eden Bedrâ Osman ve dört arkadaşının “telefon başında İslâm hanımları elverişli iş göremezler”, “Fransızca veya Rumca bilmezler” gibi sebeplerle müracaatlarının akâm bırakılma çabalarına karşı sert bir muhalefete girişmiş, Telefon Şirketi'ni özür dilemek ve Nâfia Nezareti'ni açıklama yapmak mecbûriyetinde bırakmış, çeşitli aşamalardan sonra Müslüman kadınlar da işe alınmıştır. O dönem bu hareket için, bu olay “inkilab-ı içtima-i mukaddemesi” (Toplumsal devrim öncüsü) sayılmalıdır diye yazılar çıkmıştır.⁷ Bu olayda da görüleceği üzere kadınlar kendileri için de “hürriyet-i mesâi” mücadelesine girişmiş ve gerektiğinde kamuoyu oluşturabilmişlerdir.

Meşrutiyetin ilânı ile birlikte cemiyetleşmede de hareketlilik yaşanmış, Selânik ve İstanbul'da olmak üzere sayısız dernek faaliyete geçmiş, bu arada kadınlar da çeşitli gayeler için dernek kurmuş, hatta Teâli-i Vatan Osmanlı Hanımlar Cemiyeti gibi kurucularının tamamı erkek olan kadın dernekleri kurulmuştur.

İttihat ve Terakki'nin meşrutiyetin ilânından sonra dernekleşmeyi teşvik ettiği, hatta bir çok derneği tüzüklerine aykırı olmasına rağmen kendi ideolojisi doğrultusunda kullandığı, bazılarını da 17 Aralık 1909 senesinde Selânik'te kurulan “Teâli-i Vatan Osmanlı Hanımlar Cemiyeti”nde olduğu gibi kendi taht-ı himayesinde kurdurduğu bir gerçektir.⁸

Dernekleşme faaliyetinde eskiye oranla kayda değer bir artışın görülmesinde 1908 hareketinin sağlamış olduğu görece liberal bir ortamın varlığı, dernek kurma hakkının meşrutiyet sisteminin bir gereği olduğu kabulü ile İttihat-Terakki Cemiyeti'nin dernekleri kendi amaçları doğrultusunda kullanmak istemesinin etkisi de büyüktür.

Kadının kendisini salt birey olarak değil, örgütlü olarak ifade etmesi anlamına gelen kadın dernekleri, kuruluşlarını dönemin sosyal ve iktisadi şartlarını da nazar-ı itibare alarak genelde hayır, yardım ve kadının meslek edinmesi gayelerine teksif etmişlerdir. Dönemin şartlarına göre hayli uç sayılabilecek feminist kadın derneklerine tesadüf edilebilirse de, kadın derneklerinde esas gaye kadının sosyal ve ekonomik durumunu iyileştirmektir. Zaten kadın derneklerinin çoğunun kurulduğu zaman zarfının çok ciddi ihtiyaçların baş gösterdiği savaş veya göç felaketleri yıllarına denk geldiği görülecektir.

Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği de, 1913'te Balkan Savaşları'nın yaşandığı günlerde kurulmuştur. Balkan göçünün, Osmanlı İmparatorluğu tarihinde Kırım Savaşı ile başlayan, 93 Harbi ile şiddeti artan ve I. Dünya Savaşı ile son raddeye varan Kafkas göçünden sonra yaşanan en büyük ikinci, tersine göçte de en büyük göç olduğu, Balkan Savaşları sonunda İmparatorluğun Avrupa topraklarının % 83'ünün, nüfusun % 69'unun kaybedildiği,⁹ kaba bir tahminle sadece 1913-1918 yılları arasında 500 bin Balkan muhacirinin bugünkü topraklara göç ettiği (1821-1925 yılları arasında Balkanlar'dan göç eden insan sayısının yaklaşık 5 milyon olduğu çeşitli kaynaklarda yer almaktadır) hatta Milli Mücadele'ye katılan, tümen ve daha üst kademelerdeki komutanların % 60'ının Balkan doğumlu olduğu,¹⁰ muhacirlerin yalın ayak çaresizlikten cami avlularını dol-

durduğu, göçten önce muhitlerinde oldukça zengin olanların dahi zarurete düşer olduğu düşünülendiğinde¹¹ bu derneğin ve bu derneğe bağlı olarak çıkarılan ve aşağıda bugünkü harflere çevirerek yayınladığımız Sanatevi Talimatnamesi'nin ifa ettiği fonksiyonun dönemin şartları çerçevesinde daha iyi anlaşılacağı kanaatindeyiz. Tarihimizin bu hüznü ve felaketlerle dolu dönemindeki hemen hemen tüm kadın derneklerinin, kuruluş gayesi ne olursa olsun; ister istemez, dolaylı dolaysız bu tür felaketlerin etkisinin azaltılmasında aktif rol oynadığı bir vakiadır.¹²

Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği Talimatnamesi Serpil Çakır tarafından Latin harflerine çevrilerek yayınlanmış,¹³ daha sonra aynı yazar tarafından yayınlanan bir çalışma içinde de¹⁴ yer almıştır.

Dernek daha sonra tadil edilmiş, derneğin ismi de “Hanımlar Esirgeme Derneği” olmuştur. Bu derneğe merbut olarak çıkarılan Sanatevi Talimatnamesi tespit edebildiğimiz kadarıyla ilk defa bu çalışmayla Latin harflerinde yayınlanmaktadır.

Sanatevi Talimatnamesi incelendiğinde, sanatevinin genç kızları meslek sahibi olmaya hazırlayan, tamamen okul disipliniyle hareket eden adeta kız meslek okullarının muadili yapıda faaliyet gösteren bir nitelikte olduğu görülecektir.

Sanatevi, 1. maddede belirtildiği üzere dikiş, milli nakış, beyaz işlerle muhtelif el işlerine mahsus olmak üzere dört şubeden mürekkep olarak kurulmuştur. Her sınıfın tahsil süresi dört sene olarak belirlenmiştir.

Talimatnamede, sanatevi bir okul hüviyetinde tasvir edildiğinden pedagojiye önem verilmiş, 2. maddesiyle bir hazırlık sınıfı mahiyetinde tecrübe sınıfına yer verilmiş ve kız öğrencilerin arzu ettikleri ve yeteneklerini ispatladıkları takdirde sınıfa kabulleri kayıt altına alınmış, 29-34. maddelerle ödül ve cezalar belirlenmiş, 27. madde ile de sanatevinde haftada en az bir gün dinî, ahlâkî, iktisadî konularda hitabeler verilmesi öngörülmüştür.

Ayrıca 26. madde ile öğrencilerin iyi terbiye görmüş, dindar ve güzel ahlâk sahibi olarak yetişmeleri için gerekli dikkat ve ihtimamın gösterileceği kayıt altına alınmıştır.

Talimatnamede 78 madde olarak sanatevi, ma'müller, müdire, muallime, talibe ve hizmetçilerle ilgili birçok konu ayrıntılı olarak yer almıştır.

DİPNOTLAR

- 1 İlhan Tekeli- Selim İlkin, “İttihat ve Terakki Hareketinin Oluşumunda Selânik'in Toplumsal Yapısının Belirleyiciliği”, *Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920)*, Ankara: Meteksan Ltd. Şti., 1980, s. 375-376.
- 2 Kongre Ahmet Rıza, Prens Sabahattin ve K. Malumyanın ortak başkanlığında yapılmıştır. Kongreye katılan başlıca gruplardan Ahmet Rıza'nın önderliğindeki Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Prens Sabahattin'in Teşebbüsü Şahsî ve Adami Merkeziyet-Meşrutiyet Cemiyeti gibi Türk örgütleri yanında Taşnak hareketinin Ermeni İhtilal heyeti Müttefikası da gerektiğinde silahlı bir hareket yapılması için bir program etrafında birleşmişti. İlhan Tekeli-Selim İlkin, *agm.*, s. 374.
- 3 Edward F. KNIGHT, *Türkiye Bir Millet'in Uyanışı - 1908 Devrimi* (Çev. Mahzar Ersoylu), İstanbul: Yayınevi ismi yok, 1993, s. 84, JR. Ernest Edmonson RAMSAUR, *Jön Türkler ve 1908 İhtilali* (Çev. Nuran Ülken), İstanbul: Sander Yayınları, 1972, s. 144, A. Bedevi KURAN, *İnkılap Tarihimiz ve Jön Türkler*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2000, s. 287-296.
- 4 Bulgar İç İhtilal Örgütü'nün yönetim kurulu, Türk çetelerine misafirperverlik gösterilmesini... bildirmişti Tekeli - İlkin, *agm.* s. 376, Aykut Kansu, *1908 Devrimi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2001, s. 136, Gül Tokay, *Makedonya Sorunu*, İstanbul: Afa Yayınları, 1996, s. 168.
- 5 Hüseyin Hatemi, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde Derneklerin Gelişimi”, *Tanzimattan Cumhuriyete Kadar Türkiye Ansiklopedisi*, 1. C, İstanbul: İletişim yayınları, s. 201.

- 6 Yahya AKYÜZ, "Öğretmenlik Mesleği ve Osmanlı'da Kadın Öğretmen Yetiştirilmesi", *Tarih ve Toplum Dergisi*, Mart 2000, s. 42.
- 7 Yavuz Selim KARAKIŞLA, "Osmanlı Kadın Telefon Memurları", *Tarih ve Toplum Dergisi*, s. 21-33, s. 29-37, s. 41-55, s. 212, s. 213.
- 8 Zafer TOPRAK, "İttihat ve Terakki ve Teali-i Vatan Osmanlı Hanımlar Cemiyeti", *Toplum ve Bilim Dergisi*, S. 43/44, Güz 1988 - Kış 1989, s. 183-190.
- 9 Stanford J.- Shaw-E. Kural, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, C. 2, İstanbul: E yayınları, 1983, s. 359.
- 10 Fuat DüNDAR, *İttihat ve Terakki'nin Müslümanları İskan Politikası*, İstanbul: İletişim yayınları, 2001, s. 246'dan naklen *Türk İstiklal Harbine Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri*, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, 1989, tüm sayfalar.
- 11 Zekeriya SERTEL, *Hatırladıklarım*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2001, s. 26-27, Gündüz VASSAF, *Annem Belkıs*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2004, s. 54-66.
- 12 Balkan Harbi tarihimizde "felaket" ve "facia" kelimeleriyle eşanlamlı olarak kullanılmış, herkeste ciddi bir gurur kırıklığı yaratmış ve I. Dünya Savaşına girmemize de aslında bu gurur kırıklığı neden olmuştur. Balkan harbi ile ilgili şu eserlere bakılabilir: Feldman, Wilhem, *İstanbul'da Savaş Günleri-Bir Alman Gazetecinin Balkan Savaşı Hatıratı*, İstanbul: Selis Kitaplar, 2004., Hall, Richard C., *Balkan Savaşları 1912-1913 I. Dünya Savaşı'nın Provası*, (Çev. M. Tanju Akad), İstanbul: Homer Kitabevi, 2003., Halaçoğlu, Ahmet, *Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri (1912-1913)* 2. Baskı, Ankara: T.T.K., 1995., Troçki, Leon, *Balkan Savaşları*, (Çev. Tansel Güney), İstanbul: Arba Yayınları, 1995., Topuzlu, Cemil, *80 Yıllık Hatıralarım*, İstanbul: Topuzlu Yayınları, 2003.
- 13 Serpil ÇAKIR, "Osmanlı Türk Kadın Esirgeme Derneği", *Toplum ve Bilim Dergisi*, S. 45, Bahar 1989, s. 91-97.
- 14 Serpil ÇAKIR, *Osmanlıda Kadın Hareketleri*, İstanbul: Metis Yayınları, 1993, s. 328-330.

۹- (4) ۲۰۱۶

خاملر أسیرکده درنکنه مربوط

صنعت أوی

تعلیماتنامه سی

شهرزاده باشی : أوقاف اسلامیة مطبعه سی

۱۳۳۸/۱۳۳۵

خاتملر اسيرکه درنکنه مربوط صنعت اوی

تعلیماتنامه سی

ماده — ۱

صنعت اوندہ : دیکیش ، ملی نقش و بیاض ایشلرله مختلف آل ایشلرینه مخصوص اولمق اوزره درت شعبه وارددر . هر شعبه نك مدت تحصیلیه سی درت سنه در .

ماده — ۲

صنعت اوندہ بر تجربه صنفی وارددرکه طالبات ایلک اؤجکه بوضفه آلتوب اقتدار کوستردیکجه آرزو ایتدکلری شعبه نك اثبات اهلیت ایتدکلری صنفه قبول اولنه جقدر . صنوف سائرہ طالباتنك ترفیعلری امتحان عمومی به تابعدر .

ماده — ۳

شعبه لری اکیال ایدنلر ایچون بر تکمل صنفی وارددرکه بونك ده مدتی بر سنه در . بو صنفه داخل اولان طالبات منسوب اولدکلری شعبه لرده کوستریلان ایشلری کوره رک تکمل ایده جکلرددر . صنفلرده کوستریله جک صنعتلر تعلیماتنامه یه مربوط (۱) نومرولو پروگرامه کوره توزیع و تقسیم اولنور .

Madde-1

San'at evinde: Dikiş, millî nakış ve beyaz işlerle muhtelif el işlerine mahsûs olmak üzere dört şu'be vardır. Her şu'benin müddet-i tahsîliyyesi dört senedir.

Madde-2

San'at evinde bir tecrübe sınıfı vardır ki tâlibât ilk önce bu sınıfa alınub iktidâr gösterdikçe arzû itdikleri şu'benin isbât-ı ehliyyet itdikleri sınıfa kabûl olunacaktır. Sunûf-ı sâire tâlibâtının terfî'leri imtihân-ı umûmî-ye tâbi'dir.

Madde-3

Şu'beleri ikmâl idenler için bir tekemmül sınıfı vardır ki bunun da müddeti bir senedir. Bu sınıfa dâhil olan tâlibât mensûb olmadıkları şu'belerde gösterilen işleri görerek tekemmül ideceklerdir. Sınıflarda gösterilecek sanatlar ta'lîmât-nâmeye merbût (1) numarolu programa göre tevzî' ve taksîm olunur.

ماده — ۴

تکمل صنفی اکمال ایدن طالبانه امتحان عمومیده ابراز
ایده جکلری لیاقته کوره برنجی ، ایکنجی ، اوچنجی درجه ده
اولق اوزده شهادتنامه وریلوب منسوب اولدقلری شعبه ده کی
اختصاصلری ده شهادتنامه به قید و اشارت ایدیلیر .

ماده — ۵

دیکیش شعبه سنیدن ماعدا شعبه لر دن نشئت ایدوبده
تکمل صنفی اکمال ایدنلر مطلقا عائله دیکیشلری لایقيله
بیلیمک مجبوریتنده درلر . مختلف آل ایشلر دن تام نومرو
آلوبده عائله دیکیشلر دن تام نومرونک نصفندن آز نومرو
آلانلر تکمل صنفنده ایقا اولتورلر .

ماده — ۶

طالبانک هفته لقلری بروجه آیدیر :

غروش

هر شعبه نك برنجی سنه سی مداوملری ۶

۱۲ » » ایکنجی »

۱۸ » » اوچنجی »

۲۴ » » دردیجی »

۳۰ » تکمل صنفی

طالبانک هفته لقلر نده هیئت اداره نك کوره جکی لزوم

اوزرینه تعدیلات اجرا ایدیله نیلیر .

Madde-4

Tekemmül sınıfını ikmâl iden tâlibâta imtihân-ı umûmîde ibrâz idecekleri liyâkata göre birinci, ikinci, üçüncü derecede olmak üzere şehâdetnâme virilüb mensûb oldukları şu'bedeki ihtisâslarında şehâdetnâmeye kayd ve işaret idilir.

Madde-5

Dikiş şu'besinden mâ-adâ şu'belerden neş'et idübbe tekemmül sınıfını ikmâl idenler mutlaka âile dikişlerini lâ-yıkıyla bilmek mecbûriyetindedirler. Muhtelif el işlerinden tam numero alub da âile dikişlerinden tam numero nun nisfından az numero alanlar tekemmül sınıfında ibkâ' olunurlar.

Madde-6

Tâlibâtın haftalıkları ber-vech-i âtîdir:

	senesi müdâvimleri	Guruş
Her şu'benin birinci		6 guruş
ikinci	'''	12 guruş
üçüncü	'''	18 guruş
dördüncü	'''	24 guruş
tekemmül sınıfı	'''	30 guruş

Tâlibâtın haftalıklarında hey'et-i idârenin göreceği lüzûm üzerine ta'dîlât icrâ idilebilir.

— ۰ —

ماده — ۷

هر شعبه دن برنجی اوله رق نشأت ایدنلر معاونه نامی
ا کتساب ایدوب تکمیل صنفنده بولندقلری مدتجه شهریه
یوز الی غروش معاش آله جقدر دز .

ماده — ۸

تجربه صنفنده بولنانلره هفته لق ویا کونده لك نامیه
هیچ برشی و بریلز .

ماده — ۹

هفته لقلرك نصفی طالبات ویریلوب نصف دیگر و زنده
حفظ اولنه جقدر . طالبات اکیال تحصیل ایلدکرنده
شهادتنامه لریله برلکده متراکم مبالغی دخی آلرلر .
طالبات دن آرزو و طاب و قوعنده هفته لقلرك کندیلرینه
ویریلان قسمی ده و زنده بریکدی ریه سیلیر و آرزو ایلدیکی
وقت اعاده ایدیلیر .

ماده — ۱۰

هفته لق آلان طالبات حقتده دوام ایتدکلی کونلر
ایچون قسط ایوم اجرا اولنور .

ماده — ۱۱

اکیال تحصیلدن اول از دواج ایتک یا خود دیگر مملکت
کیتمک مجبور تنده بولندیقی بحق ایدن طالبیه تصدیقنامه
ویریه جکی کبی و زنده متراکم هفته لقلری دخی برسد
مقابلنده کندیسنه تسلیم اولنور .

Madde-7

Her şu'beden birinci olarak neş'et idenler "muâvîne" nâmını iktisâb idüb tekemmül sınıfında buldukları müddetce şehriyye yüz elli guruş maâş alacaklardır.

Madde-8

Tecrübe sınıfında bulunanlara "haftalık" veya "gündelik" nâmıyla hiçbir şey virilmez.

Madde-9

Haftalıkların nisfı tâlibâta virilüb nisf-ı diğeri veznedede hıfz olunacaktır. Tâlibât ikmâl tahsil eylediklerinde şehâdetnâmeleriyle birlikte müterâkim mebalığı dahî alırlar. Tâlibâtdan arzû ve taleb vukûunda haftalıkların kendilerine virilen kısmı da veznedede biriktirilebilir ve arzû idildiği vakit iâde idilir.

Madde-10

Haftalık alan tâlibât hakkında devâm itmedikleri günler için kıst'ül-yevm icrâ olunur.

Madde-11

İkmâl-i tahsîlden evvel izdivâc itmek yâhûd diğeri memlekete gitmek mecbûriyyetinde bulunduğu tahakkuk iden tâlibeye tasdiknâme virileceği gibi veznedede müterâkim haftalıkları dahi bir sened mukabilinde kendisine teslim olunur.

ماده — ١٢

بالاسبب مشروع صنعت أويى ترك ايدن طالبات متراكم
هفته لقلرىنى آلاميه جقلرى كى صور آخر له دخی صنعت أوندن
بركونا مطالعه به حقلرى اوليه جقدر . طالبات صنعت أويىنه
آلئيركن بوجهتى قبول ايدى جك وبوشر طاره موافقتنى مشعر
برسند دخی امضاليه جقدر .

ماده — ١٣

وفيات وقوعنده وزنده متراكم هفته لقلر ورثه يه ويريلور .

ماده — ١٤

صنعت أويىنه آلله جق طالبه سکنز ياشندن آشاغى
بولئيمه جقدر .

ماده — ١٥

طالبات صنعت أويىنه احضار ايدى جكى بكنسق كو كسلكى
كيمكه مجبوردر . كو كسللك رنك وشكليله قاشنى هيئت
اداره انتخاب ايدى جقدر .

ماده — ١٦

طالبه لر معلمه لره و خدمتچيلره قارشو نزاكتله سوز
سويلكه مجبوردر لر .

ماده — ١٧

طالبات مكملاً بيغامش ، طرامش اولدقلرى حالده
وقت معينده مكتبه كله جك و اوستلرنده باشلرنده سو كوك

Madde-12

Bilâ-sebeb- i meşrû' sanatevini terk iden tâlibât müterâkim haftalıklarını alamayacakları gibi suver-i âharle dahi sanatevinden bir günâ mutâlebeye hakları olmayacaktır. Tâlibât sanatevine alınırken bu ciheti kabûl edecek ve bu şartlara muvafakatini müş'ir bir sened dahi imzalayacaktır.

Madde-13

Vefeyât vukuunda veznede müterâkim haftalıklar vereseye virilür.

Madde-14

San'at evine alınacak tâlibe sekiz yaşından aşağı bulunmayacaktır.

Madde-15

Tâlibât san'at evinin ihzâr ideceği yeknesak göğüslüğü giymeye mecbûrdur. Göğüslüğün renk ve şekliyle kumâşını hey'et-i idâre intihâb idecekdir.

Madde-16

Tâlibeler muallimelere ve hizmetçilere karşı nezâketle söz söylemeye mecbûrdurlar.

Madde-17-A

Tâlibât mükemmelen yıkanmış, taranmış oldukları halde vakt-i muayyeninde mektebe gelecek ve üstlerinde başlarında sökülük yırtık bulunmayacaktır.

ییرتیق یولنیه جقدر . دوام ایتمیان و کچ کلانلرک اسملری
معلمه لر طرفدن مدیره یه بیلدیرینه جک مدیره دخی لازم کلان
تدقیقاتی بالاجرا نتیجه یه کوره معامله ایده جکدر .

ماده — ۱۸

طالبات صنعت اوینه کیرد کدن صکره بر سبب مشروع
اولقسزین دیشاری یه چیقمازلر .

ماده — ۱۹

صنعت اوی سنه نك اوزون کونلرنده طقوز ساعت،
قیسه کونلرنده سکیز ساعت آچیق بولنه جقدر . تنفس
ساعتلری دخی بوساعتلرده داخلدر . هیئت اداره جه
تنظیم اولنه جق پروغرامده بوساس نظر اعتباره آینه جقدر .

ماده — ۲۰

صنعت اوی تموز ابتداسندن آغستوسک اون بشنه
قدر بر بچق آی تعطیل اولنور . بومدت ظرفده طالباته
هفته لق ویرلنز .

ماده — ۲۱

صنعت اوی جمعه و بایرام و قندیل کونلریله عید ملی
کونی تعطیل اولنور .

ماده — ۲۲

صنعت اوی نك تأسیس اولندیغی کونک هر سنه دور یه سنده
بر مراسم مخصوصه اجرا ایدلد کدنصکره طالبات ترخیص

Madde-17-B

Devâm itmeyen ve geç gelenlerin isimleri muallimeler tarafından müdüreye bildirilecek ve müdüre dahî lâzım gelen tedkikatı bi'l-icrâ neticeye göre muâmele idecekdir.

Madde-18

Tâlibât san'at evine girdikten sonra bir sebab-i meşrû' olmaksızın dışarıya çıkamazlar.

Madde-19

San'at evi senenin uzun günlerinde dokuz saat, kısa günlerinde sekiz saat açık bulunacaktır. Teneffüs saatleri dahî bu saatlere dâhildir. Hey'et-i idârece tanzîm olunacak programda bu esâs nazar-ı i'tibâre alınacaktır.

Madde-20

San'at evi temmuz ibtidâsından ağustosun onbeşine kadar birbuçuk ay ta'tîl olunur. Bu müddet zarfında tâlibâta haftalık virilmez.

Madde-21

San'at evi cum'a ve bayram ve kandîl günleriyle îd-i millî günü ta'tîl olunur.

Madde-22-A

San'at evinin te'sîs olunduğu günün her sene-i devriyesinde bir merâsim-i mahsûsa icrâ idildikten sonra tâlibât terhîs olunur.

اولئوز . بوگونلردن ماعدا هیئت اداره قراری اولمادقجه
صنعت اوی تعطیل ایدیلمز .

ماده -- ۲۳

رمضان شریفده دوام ساعتلری هیئت اداره نك تنسبینه
کوره تعدیل اولئوز .

ماده -- ۲۴

صنعت اوندک کونده ایکی ساعت درس مجبوریدر .

ماده -- ۲۵

صنعت اوندکی تحصیل تعلیماتنامهیه مربوط (۲)
نومرولو پروغرامه تابعدر . طالبانک اوقویوب یازمقدن
واحکام دینیسنی اؤکرتمکدن محروم قالمالری وشعبانده
کوستریلان ایشلرده تعلق اولان علوم وفنونه بیکانه
بولمامالری نظر اعتباره آلهرق ایجابنه کوره پروغرامده
تعدیلات اجرا اولنه جقدر .

ماده -- ۲۶

طالبانک ائی بر تربیه کورمش دیندار وحسن اخلاق
صاحبسی اولهرق یتشمه لرینه دقت واعتنا اولنه جقدر .

ماده -- ۲۷

لااقل هفتهده بر کون دینی ، اخلاقی ، اقتصادی
خطابهلر ایراد اولنه جقدر .

Madde-22-B

Bu günlerden mâ-adâ hey'et-i idâre kararı olmadıkca san'at evi ta'tîl idilemez.

Madde-23

Ramazân-i şerîfde devâm saatleri hey'et-i idârenin tensîbine göre ta'dîl olunur.

Madde-24

San'at evinde günde iki saat ders mecbûrîdir.

Madde-25

San'at evindeki tahsîl ta'lîmât-nâmeye merbût (2) numarolu programa tâbî'dir. Tâlibâtın okuyup yazmakdan ve ahkâm-ı dîniyyesini öğrenmekden mahrûm kalmamaları ve şûâbatta gösterilen işlere taalluku olan ulûm ve fûnûna bîgâne bulunmamaları nazar-ı i'tibâre alınarak îcâbına göre programda ta'dîlat icrâ olunacaktır.

Madde-26

Tâlibâtın iyi bir terbiye görmüş dindâr ve hüsn-i ahlâk sâhibesi olarak yetişmelerine dikkat ve i'tinâ olunacaktır.

Madde-27

Lâ-akall haftada bir gün dînî, ahlâkî, iktisâdî, hitâbeler îrâd olunacaktır.

ماده — ۲۸

درس صنفرلی صنایع صنفرینه تابع دکدر. بونلرک هر ایکسی آری تقسیمات و تشکیلاته و آری امتحانلره تابعدر . امتحانلر هیئت اداره طرفدن منتخب بمیزلر حضورنده اجرا ایدیلیر .

ماده — ۲۹

درسینی بیلنلره معلملر طرفدن بر آفرین و بریلوب دفتره قید ایدیلیر . اوتوز آفرین آلانلره بر تحسین ، و ایکی تحسین آلانلر بر ذکر جمیل ، ایکی ذکر جمیل آلانلره ده هیئت اداره نك مناسب کوره چیکی برهدیه و بریلیر .

ماده — ۳۰

ایکی آی طرفنده دوام و اخلاقدن مجازات آلیانلره بر تحسین و بریلیر .

ماده — ۳۱

تحسین و ذکر جمیللر اقسام تعطیلندن اول یوقلامه انساننده عموم طالبه یه فارشی مدیره طرفدن توزیع ایدیلیر .

ماده — ۳۲

درسینی بیلنلره معلملر طرفدن بر مجازات قید ایدیلیر . اوج مجازات بش آفرین محو ایدر .

ماده — ۳۳

دوام و اخلاقسنز لفته بولسان طالبه هیئت اداره

Madde-28

Ders sınıfları sanâyi' sınıflarına tâbi' değildir. Bunların her ikisi ayrı taksîmât ve teşkilâta ve ayrı imtihânlarâ tâbi'dir. İmtihânlar hey'et-i idâre tarafından müntahab mümeyyizler huzûrunda icrâ edilir.

Madde-29

Dersini iyi bilenlere muallimeler tarafından bir âferîn virilüb deftere kayd edilir. Otuz âferîn alanlara bir tahsîn ve iki tahsîn alanlar bir zikr-i cemîl, iki zikr-i cemîl alanlara da hey'et-i idârenin münâsib göreceği bir hedîye virilir.

Madde-30

İki ay zarfında devâm ve ahlâkdan mücâzât almayanlara bir tahsîn virilir.

Madde-31

Tahsîn ve zikr-i cemîller akşam ta'tîlinden evvel yoklama esnasında umûm tâlibeye karşı müdüre tarafından tevzî' edilir.

Madde-32

Dersini bilemeyenlere muallimeler tarafından bir mücâzât kayd edilir. Üç mücâzât beş âferîn mahv ider.

Madde-33-A

Devâm ve ahlâksızlıkta bulunan tâlibe hey'et-i idâre â'zâsından birinin huzûruna çıkarılarak tekdîr olunur.

اعضاسندن برینک حضورینه چیقاریلهرق تکدیر اولنور .
برتکدیر اون بش آفرین محو ایدر .

ماده — ۳۴

صنعت اولنده بوجازانلردن باشقه موقت وقطی طرد
جزالری واردر . برسنه طرفنده ایکی دفعه موقت طرد
جزاسنه لایق اولان اوچنجیسنده قطعاً طرد اولنور .
طرد جزالری هیئت اداره نك تصدیقه وابسته در .

ماده — ۳۵

صنعت اولینک مشتملات و محتویاتنه و دیکلمکده
ایشانمکده اولان شیلره ایرات خسار ایدن طالبات درجه
خساره کوره دوچار مجازات اولور . ضرر واقع دشمنی او
طالبه نك مترکم هفته لقلرندن تضمین ایدیلیر .

ماده — ۳۶

امتحان عمومی نتیجه سنده درس نومرولری مجموعنک
ثلاثانی قازانانلره مکافات و هر درسدن تام نومرو آلانلره
فوق العاده مکافات ویریلیر . حسن اخلاقده تمیز ایدنلرده
آیریجه مکافات ویریلیر .

ماده — ۳۷

امتحان عمومیده ویریله جک اخلاق نومروسو برسنه
ظرفنده آلان اخلاق نومرولرینک وسطیسیدر .

Madde-33-B

Bir tekdîr onbeş âferîn mahv ider.

Madde-34

San'at evinde bu mücâzâtlardan başka muvakkat ve kat'î tard cezâları vardır. Bir sene zarfında iki def'a muvakkat tard cezâsına lâyük olan üçüncüsünde kat'iyen tard olunur. Tard cezâları hey'et-i idârenin tasdîkine vâbestedir.

Madde-35

San'at evinin müştamilât ve muhteviyyâtına ve dikilmekde işlenmekde olan şeylere îrâs-ı hasâr iden tâlibât derece-i hasâra göre dûçâr-ı mücâzât olur. Zarar-ı vâki' dahî o tâlibenin müterâkim haftalıklarından tazmîn idilir.

Madde-36

İmtihân-ı umûmî neticesinde ders numeroları mecmûunun sülûsânını kazananlara mükâfât ve her dersden tam numero alanlara fevkalâde mükâfât virilir. Hüs-n-i ahlâkda temeyyüz idenlerede ayrıca mükâfât virilir.

Madde-37

İmtihân-ı umûmîde virilecek ahlâk numerosu bir sene zarfında alınan ahlâk numerolarının vasatîsidir.

ماده — ۳۸

صنعت آوندن معاونه اوله رق نشست ایدوبده دوام
وحسن اخلاقیه تمیز ایدنر ایچون جهاز مصرفه مدار
اولوق اوزره هیئت اداره نك تقدیر ایدم جکی مناسب بر
مبلغ ویریلیر .

ماده — ۳۹

صنعت اوی بر مدیره نك اداره سی آلتنده بولنه جق
وهر درس ایچون بر معلمه، طالباته نظارت ایتک ایچون ده
لزومی قدر معیده بولندیر یله جقدر .

ماده — ۴۰

صنعت اوی نك نظافتیه طالباتک ایجاب ایدن خدمت لرینی
تأمین ایتک اوزره لزومی قدر خادمه بولندیر یله جقدر .

ماده — ۴۱

مدیره کنیدیسی تمیز وانتظام ایله کینمکه مجبور اولدینی
کی باجمله معلمه وخادمه لرك دخی تمیز کزوب انتظام ایله
کینم لرینه دقت ونظارت ایدم جک، قواعد نظافته مخالف
کوردیکی احوال ایچون اخطار ائده بولنه جقدر .

ماده — ۴۲

مدیره طالباتک اوستنده باشنده شرائط نظافته مخالف
برحال کورولمه مسنه دقت ایدم جک وحمله سنک طرناق لرینه
وقولاق لرینه قدر تفتیشات اجرا ایله جقدر .

Madde-38

San'at evinden muâvîne olarak neş'et idübde devâm ve hüsn-i ahlâkıyla temeyyüz idenler için cihâz masrafına medâr olmak üzere hey'et-i idârenin takdîr ideceği münâsib bir meblağ virilir.

Madde-39

San'at evi bir müdfirenin idâresi altında bulunacak ve her ders için bir muallime tâlibâta nezaret itmek içinde lüzûmu kadar muîde bulundurulacaktır.

Madde-40

San'at evinin nezâfetiyle tâlibâtın îcâb iden hizmetlerini te'mîn itmek üzere lüzûmu kadar hâdime bulundurulacaktır.

Madde-41

Müdfire kendisi temiz ve intizâm ile giyinmeğe mecbûr olduğu gibi bi'l-cümle muallime ve hâdimelerin dahî temiz gezüb intizâm ile giyinmelerine dikkat ve nezâret idecek, kavâid-i nezâfete muhâlif gördüğü ahvâl için ihtârâtta bulunacaktır.

Madde-42

Müdfire tâlibâtın üstünde başında şerâit-i nezâfete muhâlif bir hâl görülmemesine dikkat idecek ve cümlesinin tırnaklarına ve kulaklarına kadar tefîşât icrâ eyleyecektir.

ماده — ۴۳

معامله لرك دوام حدودلى مدرسه نك او طه سنده بولنور.
مدرسه دوام ساعته ده دفترى ميدانه قوبه رقى معلمه لراورايه
او غرايوب امضا اندرلر. درسدن چيقله جنى وقت دى بو
صورتدا مضا انديه چكدر. مدرسه لردى طالبات و مستخدمين
كى دوام حدودلى وقت معينده امضا اتمكه مجبوردر.

ماده — ۴۴

درس لرك پروغرامه موافق بر صورتده تدريس
اولوب اولمديغى تفتيش اتمك مديره نك وظائف اسما.
سيه سندندير. مديره درس درعه ده اتمز. هر كون معلمه لردن
اول كلوب امور مودوعه سنى ايفاء زواري قبول و طالباتك
شكاياتى اسماع ايلر. و معلمه لردن صكره صنعت اوندن
چيقار.

ماده — ۴۵

مديره حسب المعذره مكتبه كلمه به چكى تقدردره
معلمه لردن برى توكيل ايدم بيلير.

ماده — ۴۶

صنعت اونى زيارت ايدن ذواتك ملاحظاتي قيد
ايچون مديره زدنده بر زوار دفترى بولنور.

ماده — ۴۷

صنعت اونده مديره نك او طه سنىك قوسى يانده

Madde-43

Muallimelerin devâm cedveli müdürenin odasında bulunur. Müdür devâm saatinde defteri meydana koyarak muallimler oraya uğrayub imzâ iderler. Dersden çıkılacağı vakit dahî bu sûretle imzâ idilecektir. Müdürler dahî tâlibât ve müstahdemîn gibi devâm cedvelini vakt-i muayyeninde imzâ itmeğe mecbûrdur.

Madde-44

Derslerin programa muvâfık bir suretde tedrîs olunub olunmadığını teftîş itmek müdürenin vezâif-i esâsiyyesindedir. Müdür ders der-uhde eylemez. Her gün muallimelerden evvel gelüb umûr-ı mevdûasını îfâ, züvvârı kabûl ve tâlibâtın şikâyâtını istimâ' eyler. Ve muallimelerden sonra san'at evinden çıkar.

Madde-45

Müdür hasbe'l-mâzere mektebe gelemeceği takdirde muallimelerden birini tevkîl idebilir.

Madde-46

San'at evini ziyâret iden zevâtın mülâhazâtını kayd için müdire nezdinde bir züvvâr defteri bulunur.

Madde-47-A

San'at evinde müdürenin odasının kapısı yanında dîvâra bir sûret-i münâsibede ta'lîk idilmiş bir îâne sandığı bulunacaktır.

دیواره بر صورت مناسبه ده تعلیق ایدلمش بر اعانه صندیقی
بولنه جقدر. مذکور صندیق هر آی هیئت اداره جه آجیلوب
موجودی تعداد ووزنه به تسلیم اولنه جقدر .

ماده — ۴۸

هر آی طالباتک اخلاق و دوام ایله درس لر دن آلدینی
نومرولرینی مبین جز دانلر مدیره طرفندن طولایریلوب
طالباتک ویلری به کوندریلیرر . بو جز دانلر طالباتک ویلری
طرفندن کوریلوب امضالده قندن سو کوره مدیره اعاده
ایدیلرک حفظ اولور .

ماده — ۴۹

صنعت اوینه قید و قبول اولنه جق طالبات و معلمات
ایله خادمه لر اول امرده دو قنور طرفندن معاینه ایدیله جقدر .
بعد القبول بر کونا امراض ساریه به مبتلا اولانلر تمامیه
کسب عافیت ایلدکاری بالمعاینه تحیق ایتدکجه صنعت اوینه
دوام ایده مزلر .

ماده — ۵۰

صنعت اوینه داخل اولان معلمه نك ایلک آیلنی تماماً
واوندن صکره کی معاشرک بوزده اونی وزنه ده آلیقونور .
« تأمینات آقچسی » نامی وریلان بومیلغ بیک غروشه
بالغ اولدقندن صکره معلمه تام معاش الیر .

ماده — ۵۱

صنعت اوندی کی وظیفه سنی ترک ایددجک اولان هر هانکی

Madde-47-B

Mezkûr sandık her ay hey'et-i idârece açılıb mevcûdî ta'dâd ve vezneye teslîm olunacaktır.

Madde-48

Her ay tâlibâtın ahlâk ve devâm ile derslerden aldığı numerolarını mübeyyin cüzdânlar müdüre tarafından doldurulub tâlibâtın velîlerine gönderilir. Bu cüzdânlar tâlibâtın velîleri tarafından görülüb imzâlandıktan sonra müdüreye iâde idilerek hıfz olunur.

Madde-49

San'at evine kayd ve kabûl olunacak tâlibât ve muallimât ile hâdimeler evvel emirde doktor tarafından muâyene idilecektir. Ba'de'l-kabûl bir gûnâ emrâz-ı sâriyeye mübtelâ olanlar tamamıyla kesb-i âfiyet eyledikleri bi'l-muâyene tahakkuk itmedikçe san'at evine devâm idemezler.

Madde-50

San'at evine dâhil olan muallimenin ilk aylığı tamamen ve ondan sonraki maâşların yüzde onu veznedede alıkonur. "Te'mînât akçesi" nâmı virilen bu meblağ bin guruşa bâliğ olduktan sonra muallime tam maâş alır.

Madde-51-A

Ma'lûmât virmeksizin bilâ sebeb-i mücbir, vazîfesini terk iden muallime veznedeki te'mînât akçesini alamaz.

بر معلمه وظیفه سنی ترك ایتزدن ایکی آی مقدم هیئت اداره به
معلومات ویرمهکه مجبوردر. معلومات ویرمکسزین بلا سبب مجبر
وظیفه سنی ترك ایدن معلمه وزنده کی تأمینات آقچه سنی آلاماز.

ماده — ۵۲

معامله لر معاشلری تعطیل زمانلرنده دخی آیلرلر. فقط
ایام ندریسیده معذرتبه دخی اولسه آره صره دوامسزلق
ایدنلرک معاشلرندن قسط الیوم اجرا ایدیلیر. لکن
دوامسزلقی تمادی ایدنلرک یرلرینه دیکر معلمه تعیین اولنور.
دوام ایتدکاری زمانه عائد معاشات دخی ویرلنر. معذرتی
تمادی ایدنلرک یرینه بر وکیل تعیین اولنوب معلمه نك معاشی
تام اوله رق وکیل ویریلیر. معذرت واقعده دن طولانی
ایجاب ایدرسه هیئت اداره نك تنسیله معلمه به صورت
مناسبده معاونت دخی اولنور.

ماده — ۵۳

صنعت اونده دیکیلن ویا ایشله ن اشیا نك بوزولمنسه
یا خود ضایع اولمنسه سببیت ویرن معلمه نك تأمینات
آقچه سندن ضرر واقع تضمین ایدیلیر. معلمه لر صنعت اوینه
قبول اولنورکن بوماده ایله الی ایکنخی ماده نك احکامنه
مواققلری مشعر بر سند امضالیه جقلردر.

ماده — ۵۴

هر معلمه به طرف ریاستدن مهور بر معاش جزدانی
ویریلور.

Madde-51-B

Ma'lûmât virmeksizin bilâ sebeb-i mücbir, vazîfesini terk iden muallime veznedeki te'mînât akçesini alamaz.

Madde-52

Muallimeler maâşlarını ta'tîl zamanlarında dahî alırlar. Fakat eyyâm-ı tedrîsiyyede ma'zeretle dahi olsa ara sıra devâmsızlık idenlerin maâşlarından kıst'ül-yevm icrâ idilir. Lâkin devâmsızlığı temâdî idenlerin yerlerine diğer muallime ta'yîn olunur. Devâm itmedikleri zamana aid maâşât dahi virilmez. Ma'zereti temâdî idenlerin yerine bir vekîl ta'yîn olunub muallimenin maâşî tam olarak vekîle verilir. Ma'zeret-i vakîâdan dolayı îcâb iderse hey'et-i idârenin tensibiyle muallimeye sûret-i münâsibede muâvenet dahî olunur.

Madde-53

San'at evinde dikilen veya işlenen eşyânın bozulmasına yâhûd zâyî' olmasına sebebiyyet viren muallimenin te'mînât akçesinden zarar-ı vâkî' tazmîn idilir. Muallimeler sanatevine kabûl olunurken bu madde ile elli ikinci maddenin ahkâmına muvâfakatlarını müş'ir bir sened imzâlayacaklardır.

Madde-54

Her muallimeye taraf-ı riyâsetden memhûr bir maâş cüzdânı virilür.

ماده — ۵۵

معلمه لرك معاشرلى اقتدار واهليتلىرىگە كۆرە ھىئت
سر كرىپە قاراپلە تەيىن و تىزىد اولتور .

ماده — ۵۶

معلمه درسە كىردىكى زمان اولادى دىقتىزىدىكى
طالباتك اسامىسى اوقۇپتورق موجود اولمىغانلىرى اشارت
ايدىر . درس ختامىدە طالباتە وىرەجىكى نومۇرلار
آفرىن و مجازاتلىرى قىد ايدىر .

ماده — ۵۷

معلمه لرك درس اثناسىدە درس خانەدن چىقىملىرى
جائز دىكلدىر .

ماده — ۵۸

مكتىب نىظافى و طهارىتى، اشيا نىك محافىزىسى و دائىما
يرلى بىزىدە بولدىرلىسى معلمه لرك و طالبه لرك اىجاب ايدىن
خدمتلىرى خادىمە لرك و وظائف اساسىدە سىندىر .

ماده — ۵۹

ھەر كۈن مكتىب ھەر طرفى خادىمە لرك طرفىدىن سو-
يورىلوب تۈزى آلىنەجق ، آبدىستىخانە لرك دائىما تىز
طۈتىلەجق ، لا اقل ھەفتەدە بىر كۈندە تىختە لرك و طاشلار ،
آيدە بىر كۈندە جاملار سىلىنەجكدىر .

Madde-55

Muallimelerin maâşları iktidâr ve ehliyetlerine göre hey'et-i merkeziyye kararıyla ta'yîn ve tezyîd olunur.

Madde-56

Muallime derse girdiği zaman evvelâ ders defterindeki tâlibâtın esâmîsini okuyarak mevcûd olmayanları işa-ret ider. Ders hitâmında tâlibâta vireceği numerolarla âferîn ve mücâzâtı kayd ider.

Madde-57

Muallimelerin ders esnasında dershânedен çıkmaları câiz değildir.

Madde-58

Mektebin nezâfet ve tahâreti, eşyânın muhâfazası ve dâimâ yerli yerinde bulundurulması muallimelerin ve tâ-libelerin îcâb iden hizmetleri hâdimelerin vezâif-i esâsiyyesindedir.

Madde-59

Her gün mektebin her tarafı hâdimeler tarafından süpürülüb tozu alınacak, abdesthâneler dâimâ temiz tutu-lacak, lâ-akall haftada bir kerede tahtalar ve taşlar , ayda bir kerede camlar silinecekdir.

ماده — ۶۰

طالباتك یمككربنی ایصیتمق قابلربنی محافظه ایتمك
طعام ختامنده یمكخانهنی همان تطهیر وتنظیف ایلمك
خادمه لرك وظائفنددر . یمك صالونندن غیرى بر محله كرك
طالباتك كرك دیکر مستخدمینك یمك یمه سی ممنوعدر .

ماده — ۶۱

صنعت اوینه ادخال اولمه جق بالجمله لوازم و اشیایله
دمیرباش اولان شیر اولا مدیریه تسلیم اولنور . مدیریه
بونلری اولچر ، صایار ، قماشلرك اوچلرینه ده فیاتلربنی
یازوب دفتر مخصوصه قید ایدر .

ماده — ۶۲

معلمه لرله خادمه لر دمیرباش اشیای مدیردن بادفتر
مفردات تسلیم ایدرلر . وظیفه لربنی ترك ایدر جككری زمان
مدیریه ینه اوصورتله تسلیم ایدوب نقصان وضییاع
وقوعندهده تضمین ایدرلر .

ماده — ۶۳

معلمه لر اعمال ایدر جككری اشیای ولوازمی مدیردن
آلارق آل دفترینه قید ایدوب امضا ایدرلر .

ماده — ۶۴

خارجدن ایش آلق ایستینلر هوبت ومحل اقامت لربنی
مشعر محله هیئت اختیار یاسندن بر قطعه عام و خبر یا خود
درنكجه معروف ذواتدن بر توصیه نامه كتیره جككردر .

Madde-60

Tâlibâtın yemeklerini ısıtmak, kablarını muhâfaza itmek taâm hitâmında yemekhâneyi hemân tathîr ve tanzîf eylemek hâdimelerin vezâifindedir. Yemek salonundan gayrı bir mahalde gerek tâlibâtın gerek diğer müstahdemînin yemek yemesi memnû'dur.

Madde-61

San'at evine idhâl olunacak bi'l-cümle levâzım ve eşyâ ile demirbaş olan şeyler evvelâ müdüreye teslim olunur. Müdüre bunları ölçer, sayar, kumâşların uçlarında fiyatlarını yazub defter-i mahsûsuna kayd eder.

Madde-62

Muallimelerle hâdimeler demirbaş eşyâyı müdüreden bâ-defter-ı müfredât tesellüm iderler. Vazîfelerini terk idecekleri zaman müdüreye yine o sûrette teslim idüb noksan ve ziyâ' vukûundada tazmîn iderler.

Madde-63

Muallimeler i'mâl idecekleri eşyâ ve levâzımı müdüreden alarak el defterine kayd idüb imzâ iderler.

Madde-64

Haricden iş almak isteyenler hüviyyet ve mahall ikametlerini müş'ir mahalle hey'et-i ihtiyâriyyesinden bir kit'a ilm u haber yâhûd dernekçe ma'rûf zevâtdan bir tavsiyenâme getireceklerdir.

ماده — ۶۵

ایشلنمک اوزره خارجه اشیا طاریله رق و یا اولچوله رک
ویریلیر . اجرتلرده مدیره طرفدن تقدیر ایدیلیر . ایش
ختامده ایشچی برقبوض مهرلیه جک و مقبوضک زیری
مدیره طرفدن تصدیق اولدقدنصکره همان وزنه دن پاره
حیقه جقدر .

ماده — ۶۶

خارجده وداخلده اعماله باشلانیلان هر ایشک اوزرینه
معمولات نومروسی دیکله جک و معمولات ائیکلرینه دخی
تاریخ قونیه جقدر .

ماده — ۶۷

صنعت اونجه صائیش معاملاتی پشین اولوب ویره سیه
معامله یا ایماز .

ماده — ۶۸

صنعت اونده صائیلان هر جنس اشیا یی مدیره دفتر
مخصوصه قید ایدر . خارجه صائیق اوزره هر کیم مدیره دن
براشیا آیرسه دفتری امضا ایدر .

ماده — ۶۹

مدیره نك بشیوزغروشه قدر بلااستیدان اشیا مبايعه
ایتمک صلاحیتی وارددر . صنعت اوینک نطافت و ترتیبانیدن ،
قیرلیق و بیرتیقلرینک اصلاح و تعمیراتندن مدیره ایله
معلمه لر مسئولدرلر .

Madde-65

İşlenmek üzere harice eşyâ tartılarak veya ölçülerek virilir. Ücretlerde müdüre tarafından takdîr idilir. İş hi-tâmında işçi bir makbûz mühürleyecek ve makbûzun zîri müdüre tarafından tasdîk olunduktan sonra hemân vezneden para çıkacaktır.

Madde-66

Haricde ve dahilde i'mâle başlanılan her işin üzerine ma'mûlât numerosu dikilecek ve ma'mûlât etyeklerine dahi tarih konulacaktır.

Madde-67

San'at evince satış muâmelâtı peşin olub veresiye muamele yapılmaz.

Madde-68

San'at evinde satılan her cins eşyâyı müdüre defter-i mahsûsuna kayd ider. Harice satmak üzere her kim mü-dîreden bir eşyâ alırsa defter imzâ ider.

Madde-69

Müdürenin beşyüz guruşa kadar bilâ-istizân eşyâ mübâyaa itmeğe salâhiyeti vardır. San'at evinin nezâfet ve tertîbâtından kırık ve yırtıklarının ıslah ve ta'mîrâtından müdüre ile muallimeler mes'ûldürler.

ماده — ٧٠

كرد طالبه لرك كرك بالمله معلمه و مأموره لرك كنديلرينه
عأد ايشلري صنعت أونده ديكمه لري و ايشلمه لري ممنوعدر.

ماده — ٧١

صنعت أونيك بالمله خصوصاتي تدقيق و مراقبه ايتك
اوزره بر ريشه و آلتى اعضادن مركب بر «صنعت أوى هيئت
اداره سى» بولنه جقدر .

ماده — ٧٢

صنعت أوى هيئت اداره سى درنك هيئت مركبه سنجه
انتخاب اولنه جقدر . اصول مذاكره درنك نظامنامه
داخليسى مواد مخصوصه سنه توفيق ايديله جقدر .

ماده — ٧٣

هيئت اداره خصوصات آتیه ايله اهميته علاقه دار
بولنه جقدر :

صنعت أونيك هر طرفى تفتيش ايدوب هر وجهله
نظافت و طهارته اعتنا ايدلمسى اسبابنك تحت تأمينده بولنده
يرلمسى .

درس لرك تفتيشى ، طالبانك قارنه لرينك تدقيق ايله ،
لوازم تدريسيه به عأد تفضائلرك اكمال و امتحان جدول لرينك
احضار ايتديرلمسى .

يكي سنه لر ايجون كتاب انتخابى ، برغراملرك تنظيم
و تعديللى ، درس ساعت لرينك معلمه لر آره سنده تقسيمى .

Madde-70

Gerek tâlibelerin gerek bi'l-cümle muallime ve me'mûrelerin kendilerine aid işleri san'at evinde dikmeleri ve işlemeleri memnû'dur.

Madde-71

San'at evinin bi'l-cümle husûsâtını tedkîk ve murâkebe itmek üzere bir reîse ve altı a'zâdan mürekkebe bir "sanatevi hey'et-i idâresi" bulunacaktır.

Madde-72

San'at evi hey'et-i idâresi, dernek hey'et-i merkeziyyesince intihâb olunacaktır. Usûl-ı müzâkere dernek nizamnâme-i dahiliyyesi mevâdd-ı mahsûsasına tevfiik idilecektir.

Madde-73-A

Hey'et-i idâre husûsât-ı âtiye ile ehemmiyetle alâkadâr bulunacaktır:

San'at evinin her tarafını teftîş idüb her vechile nezâfet ve tahârete i'tinâ idilmesi esbâbının taht-ı te'mînde bulundurulması.

Derslerin teftîşi, tâlibâtın karnelerinin tedkîki ile levâzım-ı tedrîsiyyeye aid noksanların ikmâl ve imtihân cedvellerinin ihzâr ittirilmesi.

Yeni seneler için kitab intihâbı, programların tanzîm ve ta'dîli, ders saatlerinin muallimeler arasında taksîmi.

صنعت اؤينه عائد بالجملة حساباتك تدقيق و تفتيش ،
امور حسابيه نك محور لايقنده تأمين جرياني .
أل ايشلرينك ترتيبي ، اورنكلرك احضاري .
سپارش دفترينك تدقيق ، ايشلرك صره سيله اعماله
و مستعجل اولانلرك ترجيحه اعتنا و سپارشاتك وقتيله
اصحابنه تسليمي اسبابنك استكمالي .
دمير باش اشيانك تدقيق و مستخدمينك ترفيعلري
خصوصنك نظر اعتباره آلمسي .
ماده — ۷۴

صنعت اونجه اشتراسي احجاب ايدوب قيمتي بشيوز
هروشدن فضله مقدارده بولنان اشياني مبايعه ايتك اوزره
هيئت اداره ؛ اعضاسي ميانندن برني تعين ايدر . مبايعات
مأموره سي هيئت اداره قراريله وزنه دن مقبوض مقابلنده لزومي
قدر پاره اوله رق آلك ايله مبايعاتده بولنوب مقابلنده اصوله
موافق اوله رق الاجني مصرف سنداتي وزنه به بالا عطا حسابي
قاپانه جقدر . اشبو آوانس معاملاتني ايجون مبايعات مأموره سيله
وزنه دار آري آري دفتر طوته جقدر . بر آي طرفنده
آوانس اوله رق آنان پاره نك حسابي نهايت ايرتسي ايك
اون بيشنه قدر رؤيت اولنه جقدر . مبايعات مأموره سي نزدنده
بلا لزوم پاره بولندير ليه جتي كي مأموره مومي اليه ايدان بشقه
كيسه يه آوانس اوله رق پاره و بر ليه جقدر . مبايعات بيوك

Madde-73-B

San'at evine aid bi'l-cümle hesâbâtın tedkîk ve tefâtîsi, umûr-ı hesâbiyyenin mihver-i lâıykında temîn-i cereyânı.
El işlerinin tertîbi , ev renklerin ihzârı
Sipâriş defterinin tedkîki, işlerin sırasıyla i'mâline ve müsta'cel olanların tercihine i'tinâ ve sipârişâtın vak-
tiyle ashâbına teslimi esbâbının istikmâli.
Demirbaş eşyânın tedkîki ve müstahdemînin terfî'leri husûsunun nazar-ı i'tibâre alınması.

Madde-74-A

San'at evince iştirâsı îcâb idüb kıymeti beşyüz guruşdan fazla miktârda bulunan eşyâyı mübâyaa itmek üzere hey'et-i idâre ; a'zâsı meyânında birini ta'yîn ider. Mübâyaaât me'mûresi hey'et-i idâre kararıyla vezneden mak-
bûz mukâbilinde lüzûmu kadar para alarak anın ile mübâyaaâtda bulunub mukâbilinde usûlüne muvâfık olarak
alacağı masraf senedâtını vezneye bi'l-î'tâ hesâbını kapatacaktır. İşbu avans muâmelâtı için mübâyaaât
me'mûresiyle veznedâr ayrı ayrı defter tutacaktır. Bir ay zarfında avans olarak alınan paranın hesâbı nihâyet
ertesi ayın onbeşine kadar rü'yet olunacaktır. Mübâyaaât me'mûresi nezdinde bilâ-lüzûm para bulundurulma-
yacağı gibi me'mûre-i mûmâ-ileyhâdan başka kimseye avans olarak para virilmeyecektir.

HANIMLAR ESİRGEME DERNEĞİ NİZÂMNAME-İ MUADDELİ

Akile ÇELİK

19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Batılılaşma hareketleri başlamış, 1876' da I. Meşrutiyet ve 1908' de II. Meşrutiyet'in ilanıyla Osmanlı toplum yapısında önemli değişimler gerçekleşmiştir. Özellikle II. Meşrutiyet döneminde toplumsal, kültürel ve siyasal değişimlerin sonucu olarak, 16 Ağustos 1909 tarihli cemiyetler kanunu ile dernek kurma hak ve özgürlüğü resmîyet kazanmıştır. 1908 sonrası toplum yapısında görülen değişimler Osmanlı kadınının yaşamına da yansımıştır. Daha önceleri ev içinde yaşayan kadın 1908' in "hürriyet" ortamında toplum yaşamına katılmak istemiş, bu amaçla biraraya gelerek kadın dernekleri kurmuştur. Kadın dernekleri kadınlara kendi evinden çıkıp kamusal alana girme imkanı vermiştir.¹ Bu derneklerde kadınlar sadece kendi sorunlarını değil, ülke sorunlarını da tartışmışlar, çözüm arama yollarına gitmişlerdir. Daha da önemlisi, bu örgütlerin kadınlara sorumluluk alma, yönetime katılma, karar verme, yönetme ve güzel söz söyleme alışkanlıklarını kazandırdığı görülmektedir.²

Özellikle Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı sonrasında kadın derneklerinin sayısında önemli bir artış olmuştur. 1908- 1918 yılları arasında kurulan bu derneklerden bazıları şunlardır: "Cemiyet-i İmdadiye", "Teali-i Nisvan Cemiyeti", "Osmanlı Kadınları Şefkat Cemiyet-i Hayriyesi", "Hilal-i Ahmer Hanımlar Şubesi", "Donanma Cemiyeti Hanımlar Şubesi", "Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği", "Mamulât-ı Dahaliye-i İstihlâk Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesi", "Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti", "Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti Hanımlar Heyeti", "Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi", "Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Cemiyeti", "Himaye-i Etfal Cemiyeti", "Müslüman Kadın Birliği", "Asri Kadın Cemiyeti", "İttihat ve Terakki Kadınlar Şubesi", "Teali-i Vatan Osmanlı Hanımlar Cemiyeti", "Osmanlı Kadınları Terakkiperver Cemiyeti".³

Bu derneklerden biri olan "Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği" 1913 yılında kurulmuştur. Derneğin amacı; savaş sonrası yoksul ve kimsesiz kalan kadın ve kız çocuklarının eğitimi, özellikle çalışma hayatı ile ilgili mesleki eğitim sonrasında kadına ekonomik güç ve beceri sağlayacak iş sahalarının açılması ve böylelikle ülkenin ekonomik gelişimine katkıda bulunmak olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışan dernek, İttihat ve Terakki Kız Sanayi Mektebi'ne yardım etmiştir. Ancak bu yardım, derneğin hemen bir okul açması mümkün olamadığından, açılmış olan bir okulun ıslahının daha kolay olacağı gerekçesi ile yapılmıştır. Zaten dernek programındaki bir madde ile derneğin hiçbir fırka, cemiyet ve siyasi oluşumla ilişkisi olamayacağı belirtilmiştir. Dernek amacını gerçekleştirmek için konferanslar düzenlemiş, yayınlar yapmış, şubeler açmıştır. Bunların yanısıra göçmen ve şehitlerin kimsesiz kalan kız çocukları için biçki-dikiş ve Türk el sanatlarının öğretildiği bir "sanatevi" açılmış, çok sayıda Türk Kızı eğitilerek beceri ve meslek sahibi yapılmıştır.⁴

1919 yılına gelindiğinde ise aşağıda programını bulacağımız yeni bir dernek "Hanımlar Esirgeme Derneği" karşımıza çıkmaktadır. Dernek programı incelendiğinde "Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği" nin nizamnamesinin yenilendiği ve derneğin isminin "Hanımlar Esirgeme Derneği" olarak değiştirildiği anlaşılmaktadır. Bu tarihten itibaren dernek, çalışmalarını "Hanımlar Esirgeme Derneği" adı altında sürdürmüştür. Dernek amacını; Osmanlı kadınlığını işsizlik ve fakirlikten koruyarak bilgi ve ahlakça tam bir olgunluğa ulaştırmak için çalışmak ve Osmanlı kadınlarının geçmişte yapmış olduğu el işlerini yeniden canlandırıp geliştirmek ve gelecek nesiller için iyi anneler yetiştirmek olarak belirlemiştir. "Hanımlar Esirgeme Derneği" de amacına ulaşmak için konferanslar düzenleyip, yayınlar yapmış ve şubeler açmıştır. Derneğin nizamnamesinde "Os-

manlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği” nde olduğu gibi İttihat ve Terakki Kız Sanayi Mektebi’ne veya herhangi başka bir kız mektebine yardım etmek ile ilgili maddeler yer almamaktadır. Dolayısı ile derneğin hiçbir fırka, cemiyet ve siyasi oluşumla ilgisi olmadığına da ayrıca bir madde olarak belirtilmesine gerek kalmamıştır. Dernek gelirleri belirtilirken üyelik aidatları, bağışlar, dernek yararına düzenlenen sergi, piyango ve konferansların yanısıra derneğe bağlı sanatevleri tarafından üretilen el işlerinden elde edilecek gelirlerden söz edilmektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi; “Hanımlar Esirgeme Derneği” de Türk el sanatlarının öğretildiği sanatevlerinin açılmasına önem vermiştir. Derneğin nizamnamesinde üyelikle ilgili maddeler daha ayrıntılı olarak yer almaktadır. Hangi tür üyelerin, ne tür haklara sahip olduğu, üyelik aidatları, toplantıların nasıl ve ne zaman yapılacağı tüm detayları ile belirtilmiştir. Öyle ki derneğin kurucu üyeleri veya derneğe yükü miktarda bağışta bulunanların isimlerinin levhalara yazılarak derneğe bağlı kurumlarda asılacağı ile ilgili bir madde bile nizamnameye eklenmiştir. Nizamnamede ayrıca merkez kurulu ve idare kurulunun görev ve yetkileri belirtilmiş, hangi sıklıkla toplanılacağı, heyetlerin kaç kişiden oluşacağı, kimin hangi görevi yapacağı madde madde anlatılmıştır. “Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği”nden farklı olarak ise Danışma Heyeti oluşturulmuştur. Bu kurulun üyeleri dernek içinden veya dışından, konularında uzman kişilerden oluşmaktadır. Danışma kurulunun görevi, Osmanlı kadınlığını ve dernek üyelerini bilinçlendirmek için toplantılar düzenlemek, konferans salonlarını organize etmek ve dernek adına yapılacak yayınları yönetmektir.⁵

“Hanımlar Esirgeme Derneği” de dönemin diğer bütün kadın dernekleri gibi Osmanlı kadının hakkını aramada ve kadınların bilinçlendirilerek meslek sahibi olması yolunda başlatılan mücadeleyi devam ettirmiş ve kadının toplum yaşamında yer bulmasını sağlamıştır.

DİPNOTLAR

1 Nicole A.N.M. Van Os., “Osmanlı Kadın Dernekleri; geçmişten gelen kaynaklar, gelecek için kaynaklar”, *Toplumsal Tarih*, S. 99, Mart 2002, s. 7-14.

2 Güzel Şehmus, “Tanzimattan Cumhuriyete toplumsal değişim ve kadın”, *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, C. 3, s. 858-862.

3 Serpil Çakır, “Bir Osmanlı Kadın Örgütü; Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti”, *Tarih ve Toplum*, Haziran 1989, S. 66, s. 16-21.

4 Serpil Çakır, “Osmanlı Türk Kadınları Esirgeme Derneği”, *Toplum ve Bilim*, Bahar 1989, S. 45, s. 91-95.

5 *Hanımlar Esirgeme Derneği Nizamname-i Muaddeli*, Dar-ül-Hilaf. 1337/1335, Abdülmecit Efendi Kütüphanesi. K 217 (27)- 2.

خاتمر

أسیر کہمہ درنکی

نظامنامہ معدلی

دارالظہرفۃ العلمیہ

شہزادہ ہاشمی : اوقاف اسلامیہ مطبعہ سی

۱۳۳۷/۱۳۳۵

خانمرا اسيركهمه درنكي نظامنامه معدلي

ماده — ۱

عثمانلي وتورك خانمرا اسيركهمه درنكي نظامنامه سي مواد آتیه موجبنجه تعديل ايدلمش درنكده « خانمرا اسيركهمه درنكي » عنوانی ویرلمشدر .

ماده — ۲

درنكك باشليجه مقصدی عثمانلي قادينلغني عطالت و فقر وسفالتدن اسيركهمه مستعد اولدغني كالاته برآن اول ايريشديرمه نك چاره سبه باققدردر . درنك بوسايه ده هم عثمانلي قادينلغنيك وقتيله وجوده كتيرديكي اونفيس آل ايشلرني يكيدين باشادوب ترقيسنه چاليشه جق ، همده نسل آتی به ابي آنه لر حاضرلامش اوله جقدر .

ماده — ۳

درنك مقصد اساسيني تأمین ايچون موعظه سالونلری آچه جق ، خطابه لر ، قونفرانس لر ، رساله لر واسطه سيله ارشادآده بولنه جقدر .

1. MADDE

Osmanlı ve Türk Hanımları Esirgeme Derneği'nin yönetmeliği aşağıdaki maddeler uyarınca değiştirilmiş, derneğe de "Hanımlar Esirgeme Derneği" adı verilmiştir.

2. MADDE

Derneğin başlıca amacı Osmanlı kadınlığını işsizlik ve fakirlikten kurtararak kabiliyetli olduğu olgunluğa bir an evvel ulaştırmaktır. Dernek bu sayede hem Osmanlı kadınlığının geçmişte yaptığı güzel elişlerini yeniden canlandırıp geliştirilmesine çalışacak, hem de gelecek nesillere iyi (örnek) anneler yetiştirmiş olacaktır.

3. MADDE

Dernek amacını gerçekleştirmek için konferans salonları açacak, konferanslar ve yayınlar aracılığı ile doğru yolu gösterecektir. (bilgilendirme yapacaktır)

ماده — ۴

درنگك در معادله مركزى عمومىسى اوله جى كى
ترك در معادله مركزى عمومىسى اوله جى كى.

ماده — ۵

درنگك منابع و ارداتى سونلردر :

۱ — اعضاىك شهرى ويا سئوى اعهداى

ب — درنگك تاسيس ايدىجى صنعت اولرنجه
ميدانه كئيريله جك ال ايشلرينك تايمين ايدىجى واردات

ج — ارباب خير طرفدن وقوع بوله جق تبرعات

د — رسمى وملى مؤسسهلرجه و يريله جك تخصيصات

ه — درنگك منفعته ترتيب ايديله جك مسامره ،

سركى ، بيانقو وقونفرانسلى ايله درنگك نامنه نشر اولنه جق
مجموعه رساله وسائره حاصلاتى.

درنگك اعضاىسى

ماده — ۶

درنگك اعضا ممتازه واعضائى عامله ناميله ايكي قسم

اعضائى واردر .

اعضائى ممتازه : درنگك تاسيسنه موفق اولانلر ايله

درنگك نقد و باعقار ترك و وصيت اتمك صورتيله فوق العاده

4. MADDE

Derneğin merkezi İstanbul'da olacak, İstanbul'da ve taşrada şubeler açacaktır.

5. MADDE

Derneğin maddi kaynakları şunlardır:

- Üyelerin aylık ve yıllık aidatları.
- Derneğe bağlı sanatevleri tarafından yapılacak elişlerinin gelirleri.
- Hayırseverler tarafından yapılacak başışlar
- Dernek yararına düzenlenecek gösteri, sergi, piyango ve konferanslar ile dernek adına yayınlanacak dergi, kitap vb. gelirleri.
- Derneğin Üyesi

6-A. MADDE

Derneğin üyeleri imtiyazlı (ayrıcılık) üye ve çalışan (iş yapan) üye olmak üzere iki kısma ayrılmıştır.

İmtiyazlı (ayrıcılık) Üye: Derneğin kuruluşunda bulunanlar ve derneğe nakit veya gayrimenkul başışıyla olağanüstü yardımda bulunanlardır.

— ٤ —

معاونت ابراز ايدنلروآلتى سنه على الدوام هيئت مركزيه
عضالغنده بولنانلردر كه بو صفت هيئت مركزيه قراريله
اكتساب اولنور .

اعضاي فاعله : درنكه تقدأ وفعلاً على العاده معاونتمه
بولنانلردر كه بولنلرده اوچ سنف اوزرهدر .

ماده — ٧

اعضاي ممتازه نك سنوي حصه اعانه لري لاقل اوچ
اليرادر .

اعضاي فاعله نك برنجي صنفي لاقل برليراء ايكنجى
صنفي يارم ليراء اوچنجى صنفي برمجيديه تخصيصات سنويه
بورمكله مكلفدر .

ماده — ٨

درنكه اعضا قيدي اعضادن برينك دلاليله اولور .

ماده — ٩

اعضالق صفتى استعفا ايتك صورتيله ياخود درنكك،
حيثيت و مقصدينه منافي حر كتمده بولتمق كى احوال
دولاييسيله هيئت مركزيه راپورى و هيئت عموميه قراريله
وزائل اولور .

6-B. MADDE

Kimlerin İmtiyazlı üye olacağı Merkez Kurulu kararıyla belirlenir.

Çalışan (iş yapan) Üye: Derneğe nakit veya iş gücü olarak sıradan yardımda bulunan kişilerdir. Bunlar da kendi arasında üçe ayrılmaktadır.

7. MADDE

İmtiyazlı üyelerin yıllık aidatı en az üç liradır.

8. MADDE

Derneğe üye kaydı üyelerden birinin yol göstermesiyle (tavsiyesiyle) olur.

9. MADDE

Dernek üyeliği istifa etmek veya derneğin onuruna ve amacına aykırı hareket etmek suretiyle merkez heyeti raporu ve genel merkez kararıyla sona erer.

درنگ اعضاسنك حقوق و امتيازاتى

ماده — ۱۰

درنگك اعضاى مختلفه-يى درنگك دخول ايله برابر
آيتمهكى حقوق و امتيازاتى اكتساب ايلر :

۱ — اعضاى ممتازهنگ اسم و رسملى درنگك تحت
اداره ويا حمايهسنده بولنان مكنتب و مؤسسسهلرده الك شرفلى
موقعه تخرير و تعليق، اسملى درنگك منسوب مكنتب و مؤسسسهل
طرفدن اجرا ايديله جك مراسم مخصوصده تذكر و تكريم
اوله جنى كې درنگك مال ويا عقار وصيت ايدن ذوات
ايچون مكاتب و مؤسسات مذكورهده ايام مخصوصده مولد
و ختم شريف قرائت ايتديريله جك اجر و ثوابى ارواح
مبارك لرينه اتخاف اوله جقدر . اعضاى ممتازهنگ دن مستثنا
بر صورتده تبرعآنده بولنانلرك اساميسى درنگك تحت
ادارهسنده آچيله جق مؤسسسهلره اضافتله تفخيم ايديله جقدر .

ب — درنگك تاسيسنه موفق اولانلرك اسملى
برلوحه شرفه تخرير ايديله جك كذلك درنگك مربوط مؤسسسه
و وطنلرك الك شرفلى موقعنه تعليق اوله جقدر . اعضاى
ممتازهنگ دن رحمت حقه واصل اولانلرك اولادى درنگك
مكنتب و مؤسسسهلرنده مجاناً تحصيل كوره جكلردر .

10. MADDE

Derneğin her çeşit üyesi derneğe girdikten sonra gelecekteki hak ve ayrıcalıkları kazanır.

İmtiyazlı (ayrıcalıklı) Üyelerin isim ve resimleri derneğin idare ve koruması altında bulunan okul ve kuruluşlarda yazılacak ve asılacak, isimleri derneğe ait okul ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek olan gösterilerde anılacak, derneğe mal veya gayrimenkul bağışlayan kişiler için, özel günlerde mevlüt veya hatim indirilerek sevabı mübarek ruhlarına bağışlanacaktır. İmtiyazlı (ayrıcalıklı) üyelerden özel (yükü miktarda) bağışta bulunanların isimleri derneğin yönetimi altında olan kuruluşlara verilecektir.

Derneğin kuruluşunda bulunan üyelerin isimleri bir levhaya yazılarak derneğe bağlı kuruluşlara ve odalarına asılacaktır. İmtiyazlı (ayrıcalıklı) üyelerden vefat edenlerin çocukları derneğin okul ve kuruluşlarında ücretsiz olarak okutulacaktır.

— ٦ —

ماده — ١١

درنك اعضاسنه بر علامت فارقه و بر بله جك و مراسمده
شبو علامت فارقه نك تعلیق مجبوری اوله جقدر .

ماده — ١٢

درنك هیئت عمومی نك تحت نظارت و مراقبه سنده
اوله رق هیئت مرکزی طرفدن اداره اولنور .

ماده — ١٣

هیئت عمومی اعضای متمازه و عامله نك صنوف مختلفه -
سیله شعبادن کله جك مرخصلردن متشکل اوله رق هر سنه
ایلولده هیئت مرکزی نك تعیین ایده جکی بر کونده اجتماع
ایدر . هیئت عمومی ، هیئت مرکزی رئیس سنك دعوت
دعوتی اوزرینه فوق العاده اوله رق دخی اجتماع ایده بیلیر .
اجتماعده حاضر بولنه میان اعضایه و کالة رأی و بر بله منز .

ماده — ١٤

شعبادن کلن مرخصلر شعبه هیئت اداره سی طرفدن
انتخاب اولنورلر . بونلرک خرج راهی منسوب اولدینی
شعبه لردن تسویه اولنور .

ماده — ١٥

هیئت عمومی انعقاد ایده بیلمک ایچسون لاقول یوز
عضانک وجودی شرطدر . او مقدار اعضا بولمندی

11. MADDE

Dernek üyelerine bir arma verilecek ve törenlerde bu armanın takılması mecburi olacaktır.

12. MADDE

Dernek Genel Kurulun gözetimi altında, Merkez Kurulu tarafından yönetilir.

13. MADDE

Genel Kurul imtiyazlı (ayrıcalıklı) üye ve çalışan (iş yapan) üyeler ile şubelerden gelecek delegelerle beraber her yıl eylülde Merkez Kurulunun belirleyeceği bir günde toplanır. Genel Kurul, Merkez Kurulu Başkanı'nın daveti üzerine olağanüstü olarak toplanabilir. Toplantıda bulunamayan üyenin adına oy kullanılamaz.

14. MADDE

Şubelerden gelen delegeler Şube Yönetim Kurulu tarafından seçilir. Bu kişilerin harcırahları bağlı buldukları şubeler tarafından ödenir.

15-A. MADDE

Genel Kurulun toplanabilmesi için en az 100 üye hazır bulunmalıdır.

تقدیرده اون بش کون سو کره هیئت ایکنجی بر اجتماعه
تکرار دعوت اولنور . بو اجتماعده اعضای موجوده نك
مقداری نه اولور ایسه اولسون هیئت انعقاد ایدر .
مذاکرات روزنامه به نوقیماً جریان ایدر ك ضبطه کچیریلیر .

ماده — ۱۶

علی العاده ویافوق العاده صورتده اجتماع ایدر جن اولان
هیئت عمومی نك زمان انعقادی بر هفته اول غن تدر اینه اعلان
اولنور .

ماده — ۱۷

هیئت عمومی نك صورت فوق العاده اجتماعی لازم
کلدیکی تقدیرده اجتماع ایچون طشره مرخصلرینك حضوری
ایجاب ایتمز .

ماده — ۱۸

قرار لرموجود اعضانك اکثریت آراسیله یعنی لا اقل
موجودك نصفدن بر زیاده سیله اتخاذ اولنور . هیئت عمومی
هیئت مرکزیه نك راپوریه پلانچوسنی بعدالتدقیق تجدیدی
اقتضاندن اعضاسنی انتخاب، قومیسونلری تشکیل، تخصیصات
سنویه بی تعیین و مرکز عمومی نك راپورنده کوسریله جك
لزوم اوزرینه نظامنامه اساسی و تعلیماتنامه داخلی احکامنك
محتاج تعدیل نقاطنی تعدیل و اصلاح، درنكك بالجمله امور
و خصوصاتی تدقیق ومذاکره ومراقبه ایتمک صلاحیتنی حائزدر .

15-B. MADDE

100 kişi hazır bulunmadığı zaman kurul 15 gün sonra tekrar toplanır. Bu toplantıda sayı ne olursa olsun toplantı gerçekleştirilir. Görüşmeler gündeme göre gerçekleştirilir ve kayıt altına alınır.

16. MADDE

Genel Kurulun olağan veya olağanüstü olarak yapacağı toplantılar 1 hafta öncesinden gazetelerde ilan edilir.

17. MADDE

Genel Kurulun olağanüstü olarak toplanması gereken durumlarda taşra delegelerinin bulunması gerekli değildir.

18-A. MADDE

Kararlar mevcut üyenin çoğunluk oylarıyla yani mevcudun yarısından bir fazlasıyla kabul edilir. Genel Kurul Genel Merkezin raporuyla bilançosunu inceledikten sonra, yenilenmesi gereken üyelerini seçme, komisyonları oluşturma, yıllık aidatı belirleme ve Genel Merkezin raporuyla yönetmelik ve tüzük değişikliği yapma ve derneğin bütün işlerini inceleme ve denetleme hakkına sahiptir.

در نكك هر قتی بر خصوص حقیقه کی تکلیفك روزنامه
مذاکراته ادخال ایدیه بیلیمی موجود اعضاسنك ربهی
طرفدن امضا تحتنده در میان ایدلسنه وابسته در . آنجق
در نكك نظامنامه سیله تعلیماتنامه . . . عائد تعدیلات اوتوز
آلتنجی مادهیه توفیقاً اجرا ایدیه بیلیر . هیئت عمومی
مقرراتدن لزوم کورینلر مطبوعات ایله اعلان اولتور .

ماده — ۱۹

هیئت مرکزیك بر سنه لك اداره سنه عائد خصوصیات
هیئت عمومی طرفدن تدقیق اولتورکن هیئت مرکزیه
اعطای رأی ایده من . فقط مواد سائره مذاکراته صاحب
رأی اعضا صفتیله اشتراك ایده بیلیر .

هیئت مرکزیه

ماده — ۲۰

هیئت مرکزیه اوتوز کشیدن مرکب اولوب هیئت
عمومی طرفدن رأی خفی ایله انتخاب اولتور .

ماده — ۲۱

هیئت مرکزیه اعضاسنك ثانی اوج سنه ده بر قرعه
اصولیه یکیدن انتخاب ایدیلیر . بومدت طرفنده بر صورتله
انحلال ایده جك اعضائی . حین انتخابده کی اکثریته کوره .

18-B. MADDE

Derneğin her hangi bir konu hakkındaki teklifinin gündeme alınabilmesi için mevcut üyenin dörtte biri tarafından imzalanarak kabul etmesi gerekmektedir. Ancak derneğin yönetmelik ve tüzüğüne ait değişiklikler 36. maddeye uygun olarak yapılabilir. Genel Kurul kararlarından gerekli olanları basılarak duyurulur.

19. MADDE

Merkez Kurulunun bir senelik yönetimine ait konular Genel Kurul tarafından incelenirken Merkez Kurulu üyeleri oy veremez. Fakat diğer maddeler görüşülürken oy sahibi üye sıfatıyla katılabilir.

Merkez Kurulu

20. MADDE

Merkez Kurulu 30 kişiden oluşur ve Genel Kurul tarafından gizli oylama ile seçilir.

21-A. MADDE

Merkez Kurulu üyelerinin üçte biri üç senede bir kurra usulüyle yeniden seçilir. Bu süre içinde her hangi bir şekilde dağılacak üyeliği azınlıkta kalan kişi kazanır.

قائتده قالان ذات احراز ايدر . قرعه اصابت ايدن
اعضائك يكيدين هيئت مركزيه انتخابي جائزدر .

ماده — ۲۲

هيئت مركزيه اعضاسي ميانندن بررئيسه ايله ايكي ده
رئيسه نايه انتخاب ايلر . اعضادن بري ده كتاب وظيفه .
سني درعهده ايدر . رئيسه اولادرنكك مئله سيدر .
غيبوتنده رئيسه نايه لردن بري وكالت ايدر . انلرده
حاضر بولمازسه اعضادن الكقدمليسي وظيفه رياستي ايفاي ايلر .

ماده — ۲۳

هيئت مركزيه لاقول آيده بر كره ورئيسه نك
دعوتى اوزرينه فوق العاده اوله رقدده اجتماع ايدوب
درنكك امور مهمه سيله اشتغال وهيئت اداره معاملاتى
تدقيق ايلر .

هيئت اداره

ماده — ۲۴

هيئت اداره هيئت مركزيه اعضاسي ميانندن انتخاب
ايديله جك طقوزدانن عبارتدر . هيئت مركزيه رئيسه لرى
هيئت اداره يده رياست ايدر لر

ماده — ۲۵

هيئت اداره اعضاسي هراويچ سنه ده بريكيدين انتخاب
اولنور . اعضاي سابقه نك تكرر انتخابي جائزدر . آنجق

21-B. MADDE

Kurrada ismi çıkan kişinin tekrar Merkez Kurulu'na seçilmesi uygundur.

22. MADDE

Merkez Kurulu üyeleri içinden bir başkan, iki de başkan yardımcısı seçilir. Üyelerden biri de kâtip (yazıcı) görevi yapar. Derneğin sorumlusu başkandır. Başkan olmadığı zaman başkan yardımcısı yerine vekâlet eder. Onlar da olmadığı zaman üyelerden en kıdemlisi başkanlık görevini yapar.

23. MADDE

Merkez Kurulu ayda en az bir kere olmak üzere başkanın daveti üzerine olağanüstü olarak da toplanabilir ve derneğin genel konularını ve İdare Kurulunun çalışmalarını inceler.

İdare Kurulu

24. MADDE

İdare Kurulu Merkez Kurulu üyeleri arasından seçilecek 9 kişiden oluşur. Merkez Kurulu başkanları İdare Kuruluna da başkanlık ederler.

25-A. MADDE

İdare Kurulu üyeleri her üç senede bir yeniden seçilir. Eski üyeler tekrar seçilebilirler.

يکيدن انتخاب اولنه جقدر مياننده اعضای سابقه دن دردينک بولنمی شمرطدر .

ماده — ۲۶

هیئت اداره اعضادن بر کاتبه ایله بر محاسبه، برده وزنه دار انتخاب ايدر .

ماده — ۲۷

هیئت اداره معینده موظف بر کاتبه ایله مکفیل بر تحصیلدار بولنه جقدر

ماده — ۲۸

هیئت اداره هفته ده بردفعه اجتماع ايدر. فوق العاده اوله رقدده هفته ده متعدد اجتماعلر یاپه بیلیر .

ماده — ۲۹

هیئت اداره دوغریدن دوغری یه هیئت مرکزیه یه مربوط اولوب آیده بر کره مقرراتی هیئت مرکزیه یه تبلیغ ایلر .

ماده — ۳۰

هیئت ادارنک وظائف اساسیه سی شونلردر :
ا — درنک اعضاسنک تکثیرینه و وارداتک تربیدینه چالیشیق .

ب — تعهداتک منتظماً تحصیل اسبابی استکمال ایلک
ج — درنکک تحت اداره وحمایه سنده کی مکتب ایله

25-B. MADDE

Fakat yeniden seçilecekler arasında eski üyelere dördünün bulunması şarttır.

26. MADDE

İdare Kurulu üyelerin içinden bir yazıcı, bir muhasebeci bir de veznedar seçer.

27. MADDE

İdare Kurulu içinde görevlendirilmiş bir yazıcı ile sorumlu bir tahsildar bulunacaktır.

28. MADDE

İdare Kurulu haftada bir kere toplanır. Olağanüstü olarak da haftada çeşitli defalar toplanır.

29. MADDE

İdare Kurulu doğrudan doğruya Merkez Kuruluna bağlı olup ayda bir kere kararlarını Merkez Kuruluna bildirir.

30-A. MADDE

İdare Kurulunun görevleri şunlardır:

- Dernek üyelerinin çoğaltılmasına ve varlıklarının artırılmasına çalışmak.
- Dernek aidatlarının düzenli olarak ödenmesini sağlamak.

صنعت اؤنده تدریسات واداره خصوصتک حسن صورتاه
جریاتی تأمین ایتمک .

د — درنتک آمال و مقاصدیه وصول ایچون
استحصال اولنان تجاربه کوره اجرای مذاکرات اینک .

ماده — ۳۱

درنتک سرمایہ سی حکومتجه معتبر برناقہ یه تودیع
ایدیله جک و معاملات مالیه بودجه یه توفیقاً هیئت مرکزیه
رئیسہ سی ایله محاسبہ تک امضاسی تحتندہ جریان ایدہ چکدر .

ماده — ۳۲

هیئت مرکزیه ایله هیئت اداره تک و موظف کاتبه
ایله تحصیلدارک و وظائفی آریجه برتعلیاسنامه ایله تعیین
قبلینه چقدر .

ماده — ۳۳

واردات و صرفیات هب و نائق تحریریه مستند اوله جق
و هر بری دفاتر عأده سنه قید اولنه چقدر .

هیئت ارشادیه

ماده — ۳۴

هیئت ارشادیه هیئت مرکزیه تک اعضاسی میانندن
و خارجدن انتخاب ایدہ جکی ارباب اختصاصدن مرکدر .

30-B. MADDE

c) Derneğin idaresi ve koruması altındaki okul ve sanat evinde öğretim ve yönetimiyle ilgili konuların iyi bir şekilde organizasyonunu sağlamak.

d) Derneğin görev ve amacına ulaşması için toplantılar düzenlemek.

31. MADDE

Dernek varlıkları için banka hesabı açılacak ve mali işler bütçeye uygun olarak Merkez Kurul Başkanı ile muhasebecinin imzası alınarak gerçekleştirilecektir.

32. MADDE

Merkez Kurulu ile İdare Kurulunun ve yazıcı ile tahsildarın görevleri ayrı bir yönetmelikle belirlenecektir.

33. MADDE

Gelir ve giderler yazılı belgeye (makbuz) bağlı olarak yapılacak ve her biri deftere kaydedilecektir.

Bilim Kurulu

34. MADDE

Bilim Kurulu üyeleri Merkez Kurulu üyeleri arasından veya dışarıdan, konusunda uzman kişilerden seçilir.

— ۱۲ —

ماده — ۳۵

منحصراً عثمانلی قادیئلغنی ارشاد و درنک اعضاسنی
سنوره متعلق خصوصات ایله اشتغال ایدرک ایجاب ایدن
موعظه سالونلرینک تأسیس و ترتیبی ، خطابه ، موعظه
قونفرانسیرک و درنکک ناشرافکاری اولمق اوزره انتشار
ایدهجک رساله لریک اداره سی هیئت ارشادیه نیک جمله
وظائفنددر .

ماده — ۳۶

درنکک نظامنامه و تعلیماتنامه سنده وقوع بولهجق
تعديلات هیئت ادارهجه قراره آلدقدن صکره هیئت
مرکزیه نیک تنسیبی و هیئت عمومیه نیک ده اکثریت آراسیله
اجرا ایدیلیر. صور آخرله تعديلات اجرا اولنه منز .

ماده — ۳۷

درنکک بناسی یوسف پاشاده توکل حامی قریبندم
اون نومرولو خانه در .

35. MADDE

Bilim Kurulunun görevleri; Osmanlı kadınlığını bilgilendirme ve dernek üyelerini aydınlatmaya yönelik konularda çalışma yapmak konferanslar düzenlemek, konferans salonlarının organizasyonunu yapmak ve dernek adına yapılacak yayınları yönetmektir.

36. MADDE

Derneğin tüzük ve yönetmeliğinde yapılması gereken değişiklikler İdare Kurulu tarafından kararlaştırıldıktan sonra Merkez Kurulunun onayı ve Genel Kurulun da çoğunluk oylarıyla uygulamaya konulur. Bundan başka bir şekilde değişiklik yapılamaz.

37. MADDE

Derneğin binası Yusuf Paşa'da Tevekkül Hamamı yanında on numaralı evdir.